

לחיפוש נצחיות רוח קדשו של אור האורות הנחל נובע מקור חכמה

אבן קשה

בס"ד | גליון 39 | חג השבועות תש"פ

ירחון חסידי ברסלב

מצורף
המוסף התורני
המיוחד מבית
'אבקשה' על
התורה הזמנית

אַתָּה נְגִילִית בְּעֵינַי כְּבוֹדְךָ
עַל עַם קְדֻשְׁךָ לְדַבֵּר עִמָּם
מִן הַשָּׁמַיִם הַשְׁמַעְתָּם קוֹלְךָ

להרגיש נעימות בתורה

הרה"ח ר' יעקב שלמה מוזסון
בשיחה מיוחדת ל'אבקשה' בשגב
מעלת לימוד ועסק התורה

אביק באור הצדיק

בניו של הרה"ח ר' נתן דוד שפירא
בשיחה רווית געגועים על הליכות
ופעמי חייו לאורו של הרב

משה עליה למרזום

בני משפחתו של הרה"ח
היקר ר' משה יוסף
גולשבסקי מספרים על
התקשרותו לרבינו, נתינת הלב
והעשייה למען כבוד שמו

פנינים יקרים בעיני לימוד התורה - מלוקט מספרי רבינו הקדוש ותלמידיו

בגליון:

18 למדני לעשות חוקין

הרה"ח ר' יעקב שלמה מוזסון בשיחת חג מיוחדת על אוצרות התורה השייכים לכל נשמה

24 ה'עובד' הנסתר

בניו של הרה"ח ר' נתן דוד שפירא מגלים טפח מדמותו המופלאה והנעלמת של אביהם

36 משה עבד ה'

על פועליו היוקדים למען ענין רבינו של הרה"ח ר' משה יוסף גולשביסקי, מפי בני משפחתו

13 נעימות בתורה

ציצים ופרחים מאוצרות הנחל נובע ותלמידיו על תורת ה' ודרכי הלימוד בה

מדורים:

נפשי בשאלתי
איך ללמוד תורה?

מחדש חדשים
התחדשות משער החמישים

בעקבי הצאן
החכמים בחכמת התמימות ופשיטות

משיב לשואל
בטחון או השתדלות

ניצוץ של אור
טהרת הקודש בעיר אומאן

יח"ל ע"י
מערכת אבקשה

טל': 02-539-63-63
פקס: 077-318-0237

כל הזכויות שמורות.
העתקת קטעי מאמרים,
או תמונות, אך ורק
באישור בכתב מהמערכת.

עיצוב גרפי: א. שפירא

הגליון מודפס ע"י
מ.א. הפקות דפוס -
כל סוגי ההדפסות
במחירים זולים
לקבלת הצעת מחיר
משתלמת במיוחד
פנו לטלפון
052-7631367

יָלַד שְׁעִשׂוּעִים

רְפוּאָה... - סְפוּר

סוּד הַהִתְמַדָּה - מְאָמֵר

חִידָה מְעִנֵּי הַחֵג

עמוד 52

"מע וועט שמיסען משיח משיח, צום סוף האט איז ער" ... [="ישוחחו משיח משיח, ולבסוף הנה הוא" ...]

משיחנו, לעורר את התשוקה אליו ביום זה שהוא יום לידתו והארתו ויום עלייתו והסתלקותו, היום בו נאמר לו "אני היום ילדתיך", זה שעל ידו נזכה לקבל ולשמוע תורה חדשה מאיתו יתברך תצא.

...

ואולם עתה גם עתה בתוקף ועוצם אריכות הגלות, לפני שיפציע השחר ויאירו המאורות באור שבעתיים, כל חיותינו וקיומינו וסמיכתנו הוא על אותו כוח עליון ונשגב, על אור הפלא אור הכתר, הנגלה ונשפע ביום החמישים, 'דוד מלך ישראל חי וקיים', עליו אנו נשענים ואלינו אנו מקוים, יחינו ויקיימנו ביום החמישים.

הוא הדבר אשר שח מוהרנ"ת ז"ע: "הלמוד של דיני התורה נתן לנו השם יתברך על ידי משה רבנו עליו השלום, והלמוד של קיום התורה נתן לנו השם יתברך על ידי אדמו"ר זצ"ל. ועל זה מרמז הפסוק (ישעי' י"ב): "ושאבתם מים בששון מפעני הישועה", ומתרגם יונתן: "ותקבלון אלפון חדת בחדוה מבחירי דצדיקיא" (כוכבי אור):

כי אכן כל המביט בפרק המנבא על ביאת הגואל (ישעיה פרק - יא) "ויצא חטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה, ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'": יראה נוכחה שתכלית ביאתו הוא שיזכו הכל ל"ושאבתם מים בששון מפעני הישועה" (שם י"ב), אשר כתררגומו הוא ש"תקבלון אלפון חדת בחדוה מבחירי דצדיקיא".

...

וביום הביכורים הזה, ביום שמאיר בו השכל והחסד העליון, ונפתח לרווחה שער הרחמים הגדולים שער הנוף, נפתח את לבנו בתורתו הקדושה של אור האורות ראש בני ישראל "אף אני בכור אֲתַנְהוּ עֲלֵינוּ לְמַלְכֵי-אֲרָץ", להבין והשכיל בדבריו הבהירים של גאון עוזינו רבי אברהם בר"ן ז"ע: היכן שלומדים בספר 'לקוטי מוהר"ן' מענין הצדיק צריכים לכסוף למשיח, "דארף מען זאך פארביינגען נאך משיח".

וביותר ויותר נשים את לבינו לדבריו היוקדים, הנחוצים מאד מאוד לכל באי שערי תורת עדניו: כדי שנגדפה להיות אנשים פשרים נתן לנו רבנו את כל עצותיו הקדושים, אבל כדי להיות אנשים פשרים באמת בתכלית השלמות, צריכים להתגעגע למשיח, "דארף מען זאך פארביינגען נאך משיח".

וכבר מובטחים אנו, שככל שנרבה לדבר ולשוחח לבקש ולעורר ולהצית את אש התשוקה אל גואלינו משיחנו, כן נזכה להחיש ולזרז את ביאתו, וכדיבורו הקדוש: "מע וועט שמיסען משיח משיח, צום סוף האט איז ער" ... [="ישוחחו משיח משיח, ולבסוף הנה הוא" ...]

חמישים ימים אנחנו עומדים וסופרים צועקים ומתגעגעים ליום הנחשק והנכסף ליום חג השבועות. הלבבות כולם מתמלאות, כל חד לפום שיעורא דליביה, בכיסופים עילאים לקבלת התורה מחדש.

זה היום הקדוש והנורא יום החמישים. יום של חשק ורצון. יום של שלימות הבריאה ותיקון כל העולמות, בו עליונים ששו ותחתונים עלזו.

ביום זה הרי חשק ובחר בנו אבינו אב הרחמן להיות לו לעם והתעוררו עלינו הרחמים העליונים הגמורים והפשוטים ביותר באהבה רבה ואהבת עולם. וביום זה גם התעוררו אליו יתברך בניו בחיריו בהשתוקקות עצומה כשמשאלת לב אחת בניהם: "רצוננו לראות את מלכנו".

ואז ירד ונגלה הוא יתברך על הר סיני ואת קולו קול אלקים חיים שמענו מדבר מתוך האש. באותו מעמד פסקה כל זוהמא ובטלה מיתה ועלו ונתעלו לדרגה העליונה "אני אמרתי אלקים אתם, ובני עליון כולכם". אל אותה קדושה עליונה ונוראה אנו מצפים, ואל אותה דבקות גמורה ושלימה בחי החיים אנו מייחלים.

...

אולם עכשיו אחרי שניטלו העדיים והכתרים ונסתלקה שכינה למעלה; עכשיו שחשכו המאורות ונסתם כל חזון ואין אתנו יודע עד מה, נותר והוכן לנו תקווה אחת ויחידה להשיב את שבותינו והיא בהתגלות אורו ותורתו של משה משיח, כי מה ש'היה ה'וא שיהיה.

זה האור החדש והמקווה, אור התיקון הקדום, רוח האלקים המרחפת על פני המים, אשר תורתו הוא נחמתנו והוא שמחתנו הוא תכליתנו והוא תקוותנו ותקוות כל הדורות ותיקון כל העולמות.

אבל כדי שהוא יגלה ויבוא ויגאלנו, כדי שאורו יזרח ויאיר את שמי השמים ויקיץ וירונן את שוכני עפר, מוכרחים דרי מטה לאזור חיל להתעורר אליו באיתערותא דלתתא לחפוז בו ולבקשו ברצון שברצונות, לכסוף לביאתו ולהשתוקק להתגלותו.

"בשבועות איז דער עיקר דאס אויף זיין" - חג שבועות העיקר הוא להיות ער, זה הזמן המסוגל לקום ולבקש את שאהבה נפשינו, לחפש את הבת מלך היחידה דיחידה הנעלמת, שהיא גם היא מצווה ומגלה ומודיעה שבאם רוצים למוצאה ולגלותה "העיקר הוא שלא תישן", "ובכל זמן שיהיה לך פנאי, תהיה רק מתגעגע ומבקש ומצפה להוציא אותי" (סיפורי מעשיות מעשה א' מ'אבידת בת מלך), ובאם נתגבר בכל עוז ולא נחוש לשום רפיון ומרפה נזכה סוף סוף למוצאה ולהוציאה מבית שביה.

על זאת תקנו קדמונינו, לקרוא את מגילת 'רות' בחג הביכורים, קודם לקריאת פרשת קבלת התורה, לזכור ולהיזכר בכל השתלשלות לידת

איך לצאת מהזקנה ולהתחיל מחדש לקיים את התורה?

האדם יכול להיות ידען גדול, אך בפועל הוא מוצא את עצמו שאינו מצליח לקיים את מצוות התורה. בכל שנה ושנה ביום הקדוש של חג השבועות שופעת בעולם בכוחו של צדיק האמת 'דעת חדשה' היאך לזכות למעשה לקיים את מצוות התורה | **תורה שנקראת ראשית**

לזכות למעשה לקיים את מצוות התורה.

בתורה האחרונה אותה גילה רבינו הקדוש (לקוטי מהור"ן ח"ב ח') הוא מלמדנו, שבמתן תורה זכינו לביורר המדמה והאמונה, וכלשון קדשו שם: "ישך אל שעמדו על הר סיני פסקה ז'המתן' (שבת קמו), כי שם זכו כלם לנבואה, על ידי משה רבנו, רבן של כל הנביאים, ועל ידי זה נתברר ונתתקן המדמה אצלם, וזכו לאמונה שלמה בה". בהמשך דבריו שם מבואר שעיקר ביורר האמונה אליו זכו אז הינו 'אמונת חידוש העולם', שכנגדה מתגבר המדמה הבהמי והכזבי ביתר שאת, והוא הגורם לכל הטומאות והגלויות.

רבי נתן מבאר בהרחבה (קריאת התורה ה"ו שם) על יסוד דברים אלו, שעיקר הכח הגורם לבני אדם שלא לקיים את התורה הוא הדמיון הכוזב של הזקנה, שהיא היפך 'אמונת חידוש העולם'. לאדם נדמה שעל אף כל התפילות הצעקות והעשיות דקדושה - שכבר פעל ועשה כל השנים כדי לזכות לתשובה והתקרבות להשי"ת - מאומה לא ארע, והוא עדיין עומד באותו מקום בו הוא התחיל. ההרגשה המרה שטופחת על פני האדם כמו מכריזה ואומרת לו 'לשווא הטעו אותך, אין כאן תקוה, אינך מתקדם ואינך פועל כלום, סוב על עקבותיך כי לא תגיע לעולם'. זהו הכוח העצום בו משתמש היצר כדי להרפות את ידיו של כל מי שבא לשוב בתשובה, אין חלישות הדעת קשה מזו. וכשנפלים בדמיון כוזב זה, לא יועילו שום מוסרים ותוכחות, כיון שלדעתו הוא מנסה כל כך הרבה ובטוח שאינו פועל כלום.

"כי אם תשכיל ותבין בענין הירידות והנפילות שעוברו על כל אחד, עקר נפילתו בדעתו של כל אחד הוא מחמת שנדמה לו בדעתו שכבר נסה את עצמו והתחיל קצת בעבודת ה' ונפל מזה ואחר כך התחזק להתחיל עוד ונפל עוד הפעם וכן היה כמה פעמים, על כן מסיתו הבעל דבר ליאש את עצמו, חס ושלום, לגמרי ואומר לו בלבבו, הלא אפתה רואה כי אפס תקונה..." (שם).

מדמה את החולשה

כח המדמה הכזבי - שהוא הינו היצר הרע בעצמו (ראה לקו"מ ח"א סוף סי' כ"ה) הוא ההיפך מאמונת חידוש העולם, ומי שרוצה לזכות לקיום התורה בהכרח שישליך שכלו וימסור עצמו לצדיק להאמין שבכל פעם העולם מתחדש ושהוא הולך ומתקדם על אף שהכל נראה ממש אותו דבר ואולי אף גרוע מבתחילה.

"עקר העצה לקיים התורה הוא להתחיל בכל יום מחדש, ובשכיל זה הזהירם בתחלת נתינתה שיהיו דברי תורה בעיניו בכל יום כאלו היום נתנה, כמו שדרשו על פסוק, "ביום הזה" (שם). על כך עמל הצדיק כל כך - "להכניס בלב ישראל להתחיל בכל פעם מחדש, שעל ידי זה ישארו קיימים בקדשת ישראל תמיד יהיה אף שיהיה בכל מה שיעבר עליהם בכל הגלויות

סורי העניות ליפפו אותו מכל צד, רעב ומחסור שנגעו עד הנפש, עול החובות האדירים שהשתרגו עליו על צווארו מצצו ממנו את חיותו, רדיפת הנושים שלא פסקו להציק לו ובני ביתו ששיוועו לחם ואין, כמעט והטריפו את דעתו. הוא הרגיש שאינו מסוגל יותר וש'כלו כל הקיצין', תפלות וזעקות שוועות ותחינות לצד השתדלויות רבות לא הראו עדיין את קצה האור במנהרת האופל בה היה שקוע כל כולו.

יום אחד גונבה לאזנו שמועה מפי ידיד נאמן ביותר: במקום פלוני קיים מכרה זהב, והרשות נתונה לכל אחד לבוא לכרות שם כאוות נפשו, אולם לצורך כך יש לרדת במעבה האדמה לעומק של כמה קילומטרים. הירידה, כך הסביר לו אותו ידיד, היא רגלית, דרך חדר-מדרגות, כמה מאות קומות מתחת לפני השטח.

מה לא עושים כדי להינצל ממצב שפל שכזה, בפרט כאשר מובטחת לו עשירות לבסוף, כך החל משרך רגליו לעבר המכרה. אפלונית קידמה את פניו בחדר-המדרגות הצר, כאשר התחיל לרדת במדרגות קומה אחר קומה, בתחילה הוא עוד זכר את מספר גרמי המדרגות שירד, אך לבסוף איבד את החשבון, הזמן כמו עצר מלכת, שעה ועוד שעה חולפת. אין זכר למכרה ובוודאי לא לזהב, הוא יורד עוד ועוד, אך כל המדרגות נראות דומות זו לזו, אין שום שינוי בין קומה לחברתה. לפתע החלו החששות מתגנבים ללבו: אני הולך כאן כבר כמה שעות ולא רואה שום התקדמות, הכל נראה אותו דבר ממש, אולי בכלל עבדו עלי, רימו אותי, אולי כל המדרגות הללו הינם בעצם מעשה תעתועים כאשר אני שב ופוסע על אותן מדרגות, וחוזר על עצמי כבמעגל קסמים אך איני מתקדם לשום מקום...

המחשבות הללו הוציאו ממנו את שארית כוחו, תקוותו נגוזה, הוא התיישב בתוך החושך ופרץ בבכי על גורלו המר, אין טעם להמשיך, כאשר בין כה לא ייצא מכך דבר.

~

"עקר קבלת התורה הוא שנזכה לקימה, כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה. ולהכניס קיום התורה בעולם זה קשה וקבד מן הכל, כי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קדושין ל). וצריכין לזה עצות עמקות מאד מאד בכל דור ודור ובכל יום ויום" (ליקוטי הלכות, קריאת התורה ו-ט).

מהי העצה למעשה?

כל ההכנה הכבירה של ימי הספירה הקדושים נועדה כדי לקבל עצה לקיום התורה, האדם יכול לדעת הרבה, אך בפועל הוא מוצא את עצמו שאינו מקיים את מצוות התורה. בכל שנה ושנה ביום הקדוש הזה נשפע ובא לעולם בכוחו של צדיק האמת ואתפשטותיה דמשה, דעת חדשה' היאך

ראשית ברא העולם, כי עקר בריאת העולם היה בשביל בחינת התחדשות, שהיא בחינת בכורים, בחינת ראשית, שעקר בריאת שמים וארץ היה בשביל ראשית, כי זה עקר תקון העולמות, דהיינו שיתחיל האדם בכל פעם מראשית כאלו היום הוא ראשית התחלתו, שאפילו אם עבר האדם מה שעבר, אפילו אם עבר על כל התורה כלה אלפים פעמים, רחמנא לצלן, אף על פי כן אין שום איש בעולם כלל וצריך להתחיל בכל פעם מחדש, כי ה' יתברך מקבל תענוג ושעשועים מהגורע שבגרויעים, אדרבא, זהו עקר גדלתו יתברך כשהרחוקים מאד מאד ממנו, מודים בו יתברך ומתחזקים באמונה ומודים ומשבחים אותו יתברך, כי זה עקר בחינת בכורים, בחינת התחדשות בכל יום כאלו היום נכנס בבית ומתחיל להרגיל עצמו לכנס בקדשת ישראל."

בגעגועינו והשתוקקותנו בימי הספירה האחרונים וביום הקדוש של חג השבועות עצמו נבקש ונכסוף לקבל את האמונה הזאת שהיא כאמור עיקר העצה לקיום התורה, לא נתפעל משום נפילה ומשום חלישות הדעת שמוכיחה לנו באותות ומופתים כאילו דבר לא התקדם, רק נאמין שכל יגיעה והשתוקקות הביאו להצלחה נצחית שאין למעלה הימנה, ובכל פעם מתחדשים החסדים ומתחדשת המדרגה אליה אנו עולים, ושום נפילה אינה יכולה להעלים זאת, עד שלבסוף יתקבצו כל היגיעות והרצונות ונזכה על ידם לגאולת הנפש בשלמות.

מה נאים דבריו הבעורים של קדושינו מוהרנ"ת על ענין הספירה וקדושת שבועות בענין זה (שם הלכות גבית חוב מהיתומים ג-ז): "בעת שהאדם רחוק מקדשתו יתברך והוא נע ונד ומטלטל ודוחין אותו מקדשתו מרחיק אל ידיו, רחמנא לצלן, אף על פי כן אם הוא חזק ואמיץ לבקש ולדרש ולחפש ולחזר בכל עת ולהתגעגע ולכסוף ולבקש את שאהבה נפשו למצא אותו יתברך. אזי אף על פי שעדין עוברים ימים ושנים הרבה ואינו זוכה למצוא יתברך ולהתקרב אליו אף על פי כן ידע ואמין כי בכל עת ועת על ידי כל בקשה ובקשה, ועל ידי כל דרישה ודרישה שדורש ומבקש ומחפש למצא כבוד קדשתו יתברך, ועל ידי כל הבטה וגעגוע שמביט ותולה עינו לרחמי יתברך ועל ידי כל תנועה ותנועה שפונה להקדשה, על ידי כל זה זוכה בכל פעם לשבר חומות ברזל ודלתות נחשת אף על פי שאחר כך מתגברין עליו בכל פעם רחמנא לצלן, אף על פי כן אין יגיעו לריק ח"ו ואין שום תנועה שפונה להקדשה נאבדת ח"ו ואם הוא חזק ואמיץ לבקש ולחפש יותר אף אם יעבר עליו מה, בנדיא סוף כל סוף יזכה למצא אותו יתברך, שזהו בחינת ספירה שאף על פי שבכל יום יום שסופרין ומונין עדין אין זוכין לצאת לגמרי משמאה לטהרה ולקבל את התורה, אף על פי כן בסוף הספירה זוכין לשבועות לקבל את התורה על ידי הכח והזכות שספרו ארבעים ותשעה יום, כי בכל יום יום מימי הספירה מקבלין מוח ודעת עד שישלם הדעת ביום החמישים ומקבלין את התורה אז, כמו כן הוא בכל אדם ובכל זמן שצריכין לעבר עליו עדין ועדינים הרבה וכמה ימים ונהרות ונהומות ומימות מחלפים צריכין לעבר עליו ובכמה מדברות המלאים נחשים ועקרבים גדולים ונוראים צריך לעבר בהם עד אשר זוכה לכנס לשערי הקדשה באמת."

בגוף ונפש ופרנסה בכלל ובפרט, "כי על ידי כל אלו ההתחלות על ידי זה זוכין אחר כך להתחיל ולגמור בשלמות, כי לית רעותא טבא דאיתאביד, מפל שפון עובדא ועשייה טובה שעושיין בכל פעם שמתחילין בעבודת ה' וכלם מתקרבין ומתקבצין לעזרתו עד שזוכה להתחיל ולגמור עבודתו כראוי" (שם).

ההתחדשות נראית מופרכת, ורק בכח אמונת חכמים עצומה אפשר לזכות לה. כמו שהזכיר רבינו הקדוש כל כך (במאמר הנ"ל) על חובת חיפוש הצדיק בכל כוחו כדי לזכות לקבל על ידו את 'אמונת חדוש העולם', כיון ש"עקר אמונה היא רק במקום שהשכל נפסק ואינו מבין הדבר בשכלו, וכשאינו מבין הדבר בשכלו, אזי נשאר רק בבחינת פח המדמה, ושם צריכין אמונה" (שם), נקל לשער אם כן את קושי הדבר, כאשר כל השכל האנושי שבו, עומד ומפריך את קיום ההתחדשות הזאת, הוא מרגיש שהוא ממש לא זז כלום בכל היגיעות והטרחות אותן טרח עד עתה, הוא לא מאמין שהוא עלה במדרגות רבות וששום רצון ובקשה לא הלכו לאיבוד, נראה לו בבירור שהכל חוזר על עצמו במדויק ללא שינוי וללא שום התחדשות לטובה.

בראשית - סוד ההתחדשות

לכך זקוקים אנו ליום הגדול והנשגב הזה של חג השבועות, אנו זקוקים לכח אלוקי של מעמד הר סיני בו תיפסק הזוהמא של המדמה הארטי של הנחש הקדמוני מלך הזקנה, אנו זקוקים לכוחו של הרעיה מהימנא 'צדיק האמת' שיאיר לנו את האמונה הזאת, "לקבל ולקבע בלבנו לשפח בכל פעם

כח המדמה הכזבי - שהוא היצר הרע בעצמו הוא ההיפך מאמונת חידוש העולם, ומי שרוצה לזכות לקיום התורה בהכרח שישליך שכלו וימסור עצמו לצדיק להאמין שבכל פעם העולם מתחדש ושהוא הולך ומתקדם על אף שהכל נראה ממש אותו דבר ואולי אף גרוע מבתחילה

כל מה שעבר עליו, אף על פי שפכר התחיל אלפים ורבות פעמים בלי מספר, רק עתה יתחיל מחדש להכין ולהזמין את עצמו בכל מה שייכל הו לצעק אל ה' מעמק הלב, כמו שצריך עתה באותה שעה, הו להתחיל ללמד ולהתפלל ולעסוק במצוות, הו לשמח את נפשו במה שלא עשני גוי, על ידי כל זה ישאר קיים בקיום התורה תמיד" (לקוטי הלכות שם).

חג השבועות נקרא בתורה "יום הביכורים", שעל מצוה זו אמרו חז"ל שבעבורה נברא העולם. וכך מבאר זאת מוהרנ"ת (לקוטי הלכות ביצים ה-יג): "זוה שדרשו חז"ל, 'בראשית ברא' - בשביל בכורים שנגזרים

אִם לֹא תִדְעֵי לָךְ... צְאִי לָךְ
בעקבי הצאן

הַצְּבֹנִי צִדְרֵי אֲבוֹתֶיךָ הַרְחֹשׁוּנִים
וּלְכִי צִדְרֵיהֶם (ח"י)

מאמר כח
תמימות ופשיטות (ג)

הַחֲכָמִים בְּחֻכְמַת

**הַתְּמִימוֹת
וּפְשִׁיטוֹת!**

על האדם להיזהר מלהיות שוטה
בתמימותו; להתיישב בדעתו,
להכיר את מקומו, ולקבל את
הנצרך לו לפי ערכו ומדרגתו.

במאמרנו האחרון על נושא התמימות* התבאר שהתמימות אינה טפשות, ו"גם בתמימות אסור להיות שוטה" (שיחות הר"ן, נא). במאמרנו זה ננסה להבין מהי ה'שוטה' האסורה, ומהי החכמה הנצרכת לקבלת התמימות בצורה הנכונה.

בירור זה נחוץ ביותר, שכן - כפי שמוכן מדברי רבינו - ללא הזהירות הנכונה עלול האדם להתהלך ב'תמימות' כביכול, ובעצם להיות 'שוטה', וגם אם הוא חסיד אינו אלא "חסיד שוטה", עליו אמרו חכמינו ז"ל במשנה:

חָסִיד שׁוֹטֵה ... הָרִי אֵלָיו מְכַלִּי עוֹלָם.

(סוטה ג, ד)

החסידים השוטים ההופכים את התמימות לטיפשות, אינם מזיקים רק לעצמם, אלא אף מבאישים את ריח החסידות בעיני העולם, כלשון הרמח"ל:

אֵלֶּה הַבְּאִישׁוֹ אֶת רִיחַ הַחֲסִידוֹת בְּעֵינֵי הַמִּן הָאֲנָשִׁים, וּמִן הַמְשֻׁכָּלִים עֲמֻקָּם, בְּאִשֶּׁר כָּבֵר יַחְשָׁבוּ שֶׁהַחֲסִידוֹת תְּלוֹי בְּדַבְרֵי הַקָּל אוֹ דְבָרִים נְגִד הַשֶּׁכֶל וְהַדַּעַה הַנְּכֻנָּה.

(מסילת ישרים, פרק יח)

ומה שגרוע מכך - הם מצליחים לפעמים להשריש 'שוטיות' אלו בין אנ"ש, בשם התמימות והפשיטות. ואז, המצב קשה מאוד...

פִּי הַבְּרוּר וְהַתְּקוּן שְׁצָרִיכִים לְתַקֵּן בֵּין אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּעֵצְמָם, הוּא קָשֶׁה יוֹתֵר הַרְבֵּה הַרְבֵּה מֵהַתְּקוּן וְהַבְּרוּר שֶׁל כָּלל הָעוֹלָם, כִּי בְּזֶה תְּלוֹי גְּמַר הַתְּקוּן. אֲךָ כַּח אֲדַמְוִ"ר ז"ל מְסַפֵּק עַל הַכֹּל, אֲךָ אֲנַחְנוּ צָרִיכִים לְרַחֲמֵם רַבִּים, וְלִתְפִלָּה וְלִהְתְּבוֹדוֹת הַרְבֵּה, שֶׁנִּזְכָּה לְרָאוֹת בְּעֵינֵינוּ גְּמַר הַתְּקוּן וְכוּ'. (גבורות שמשון, מכתב יג)

אי לכך, ראינו לנכון לתת דוגמאות מספר, לעורר את הלבבות לחפש ולפשפש ב'תמימות', שתהיה נקיה וזכה מכל שמץ של טיפשות. "תמים יהיה לרצון, כל מום לא יהיה בו" (ויקרא כב, כא).

לאמתו של דבר, קשה עד בלתי אפשרי להגדיר את ה'שוטה', עליו הזהיר רבינו שאסור להיות. שכן, בעוד ששוטה גמור, סימניו ברורים ומוגדרים (בגמ' חגיגה ג ע"ב, ובשו"ע חו"מ סימן לה סעיף ח). הרי שהשוטה עליו אנו מדברים - אשר בהכרח אינו שוטה גמור, שהרי על אחד כזה לא ניתן 'לאסור' להיות שוטה... - לא ניתן לתת הגדרה מדויקת. עד שגם השו"ע עצמו, כבואו להגדיר את הפתאים הנכללים בגדר 'שוטים' מסיים ואומר: "ודבר זה לפי מה שייראה לדיין, שאי אפשר לכוון הדעת בכתב" (שולחן ערוך, חושן משפט, סימן לה, סעיף י*).

אך על אף הכל, ננסה להצביע על כמה דוגמאות, דרכן ניתן לראות ולהבין כיצד הופכת התמימות לטיפשות ומרחיקה את האדם מנקודת האמת, ועד כמה זקוקים לחכמה כדי להיות 'תמים' אמיתי...

את ה'חכמה' אליה זקוק ה'תמים', נחלק לשניים: חכמה אנושית, וחכמה תורנית. כשבמאמר זה ננסה לבאר בס"ד את החכמה האנושית הבסיסית, אשר בלעדיה הופכת התמימות לטיפשות.

"יהב חכמתא לחכימין"

שכן, שימו לב:

מלבד החכמה והידיעה התורנית הנצרכת לאדם למען יוכל להבין את אשר לפניו ולהסיק מסקנות נכונות, עליו גם להיות 'חכם' ולא 'טיפש', במובן הפשוט ביותר. אחרת, אין לו כלים לקבל את אור חכמת התורה והצדיקים, וכפי שלימדונו חכמינו ז"ל:

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן חֲכָמָה, אֲלֵא לְמִי שֵׁישׁ בּוֹ חֲכָמָה, שְׁנֵאמַר "יֵהֵב חֲכָמָתָא לְחַכְמִין וּמִנְדַּעָא לְיַדְעֵי בִּינָה". שְׁמַע רַב תַּחְלִיפָא בַר מַעְרָבָא, אָזַל אֲמַרָה קַמִּיהַ דְּרַבִּי אֲבָהוּ, אָמַר לֵיה: אַתּוֹן מִתְנִיתוּ לָהּ, אֲנִן מִתְקָא מִתְנִינָן לָהּ, דְּכִתְיִב "וַיִּבְלַב כָּל חָכֵם לֵב נִתְתִּי חֲכָמָה".

(ברכות נה ע"א)

הן אמת, שקבלת התורה לא התאפשרה אלא ע"י 'השלכת' כל החכמות,

כִּי עָקֵר קִבְּלַת הַתּוֹרָה הִיא עַל יְדֵי "וְלֹא חֲכִימוּ", הֵינּוּ עַל יְדֵי שֶׁהִשְׁלִיכוּ מֵאִתָּם כָּל הַחֲכָמוֹת.

(ליקוטי מוהר"ן, קכג)

וכך גם עד היום; לא ניתן לקבל את דברי תורת הצדיק האמת אלא בתמימות גמורה,

וְלֵהֲשַׁלֵּיף מֵאִתּוֹ כָּל הַחֲכָמוֹת, וְלִסְלַק דַּעְתּוֹ כְּאֵלוֹ אֵין לוֹ שׁוֹם שֶׁכֵּל, בְּלַעֲדֵי אֲשֶׁר יִקְבַּל מֵהַצְּדִיק וְהַרְבֵּ שְׁבִדוֹר. וְכֵן זְמַן שֶׁנִּשְׁאָר אֲצֵלוֹ שׁוֹם שֶׁכֵּל עֲצָמוֹ, אֵינוֹ בְּשִׁלְמוֹת, וְאֵינוֹ מְקַשֵּׁר לְהַצְּדִיק.

(שם)

אעפ"כ מאידך, חייב האדם להיות 'חכם' למען יוכל לקבל מהקב"ה את חכמת התורה והצדיקים. כשהכוונה היא לחכמה ופקחות אנושית¹ המוטבעת באדם "מעצם בריאתו".

כִּי יֵשׁ לְכָל אֶחָד חֲכָמָה בְּכַח... מֵה שֵׁישׁ לוֹ מֵעֵצִים בְּרִיאָתוֹ, מְלַבֵּד מֵה שֶׁהִשֵּׁם: תִּבְרָךְ מוֹסִיף לְתַן חֲכָמָה לְחַכְמִין.

(שיחות הר"ן, נא)

חכמה ראשונית זו מאפשרת לאדם להבין את אשר לפניו בהבנה ישרה, ומהווה כלי לקבלת דברי החכמה של התורה והצדיקים, כאדמה הראויה לזריעה.

כִּי הַחֲכָמָה עַל שְׁנֵי דְרָכִים: 'חֲכָמָה בְּכַח', הוּא מֵה שֶׁמִּזְגוּ שׁוּהוּ יוֹשׁ בּוֹ הַכְּנָה לְקַבּוֹל הַחֲכָמָה, וְעַל זֶה כִּתְיִב "וַיִּבְלַב כָּל חָכֵם לֵב נִתְתִּי חֲכָמָה", "יֵהֵב חֲכָמָתָא לְחַכְמִין וּמִנְדַּעָא לְיַדְעֵי חָכֵם לֵב נִתְתִּי חֲכָמָה".

א שהתפרסם בחודש אדר תש"פ.

ב כפי שיבואר אי"ה במאמר הבא.

ג והובא בליקוטי מוהר"ן תורה כ"א, שם כותב רבינו שגם השפע האלוקי, שהיא רוח חכמה הבאה מקודש, גם היא אינה ניתנת אלא לחכם] [ומזכיר בדבריו הק' את ב' הפסוקים]. "כי צריך המקבל הזה להיות חכם, כי הקב"ה יהב חכמתא לחכימין, בבחינת ובלב כל חכם לב נתתי חכמה" (ליקוטי מוהר"ן, כא).

ד וכלשון העץ יוסף: "שהחכמה הראשונה היא חכמה ופקחות לענין דרך ארץ ומוסר" (עץ יוסף על ה'עץ יעקב', ברכות נה ע"א).

ה והוא ממש כלשון רבינו בשיחה הנ"ל.

ו כלשון הזה ממש, מובא בדברי רבינו בליקוטי מוהר"ן, שם הוא כותב שכדי להשיג את החכמה צריך האדם "שיהא לו חומר ממוזג במזג השוה, שיהא ראוי לקבל שכל" (ליקוטי מוהר"ן, נג). וכאשר נביא להלן אי"ה.

בינה... כי טבעו מסייע לקבלה כמו שמסייע לזרע החרושה וההשקאה.

(פירוש היעב"ץ לאבות, פרק ג משנה יא)

ובלעדי חכמה זו, אין יכולת לאדם לקבל את חכמת התורה והצדיקים, וגם אם ייצמד לדבריהם ב'תמימות', הוא עלול להפוך אותה ל'טיפשות', מאחר שאין לו את ה'הכנה' לקבלת החכמה, ומי שהוא חסר מההכנה, הוא נקרא 'בור'.

(שם)

כך שגם אם ירצה להיות ירא חטא וחסיד, לא יקלע אל נקודת האמת. כפי שקבעו חכמינו ז"ל במשנה:

אין בור ירא חטא, ולא עם הארץ חסיד.

(אבות ב, ה)

להבנת העניין נתחיל בדוגמא קיצונית ומגוחכת, אך היא תטיב אולי לבטא כיצד מסוגל פתי לחשוב שטיפשותו היא 'תמימות ופשיטות' טהורה:

ידועים דברי רבינו שאמר

שטוב הנה שיהיה לאיש כשר סוסים שיסע בכל פעם עם בני הנעורים לתוך איזה יער וכיוצא, ושם ידברו יראת שממים ויהיה להם התבודדות, כי בשדה יער טוב מאד להתבודדות. (חיי מוהר"ן, רל)

ועתה, מה תאמרו על 'תם' שיבוא בימינו אנו - אשר עידן הסוס והעגלה חלף מן העולם, ותחתם באו הרכבים הממונעים, המהירים והנוחים - ויקנה 'בתמימות ופשיטות' סוסים, כשלשם כך אף יבנה בחצרו אורווה, וישג בטרחה רבה תבן ומספוא להאכלתם, וכל זאת כדי לקיים את שיחת רבינו ככתבה וכלשונה...

האם הוא 'תם' או 'שוטה'?

יתכן שכשתתווכחו אתו ותנסו להעמידו על טעותו, הוא יאשים אתכם כ'חכמולוגים' שסטו מדרך התמימות והפשיטות, ויחשיב את עצמו כ'תמים הדור' אשר אינו נוטה ימין ושמאל מדברי רבינו ומקיימם ככל אשר יאמר כי הוא זה... אך לאמתו של דבר, אינו אלא 'פתי' אשר גרוע במידה מסוימת מ'שוטה' גמור, וכדברי הסמ"ע:

החלוק בין פתי לשוטה, שהשוטה דעתו היא משבשבת ומטרפת לגמרי בדבר מהדברים, מה שאין כן פתי שאינו מטרף לגמרי בשום דבר, אבל מצד אחד הוא גרוע מהשוטה, שהשוטה בשאר דברים הוא חכם כשאר בני אדם, והפתי הוא שאין לו שכל גמור, ואינו מבין שום דבר בדרך שמביניו אותו שאר בני אדם.

(סמ"ע, חר"מ סימן לה, ס"ק כא)

אמור מעתה:

גם כשמצטטים קטע מספרי רבינו 'בתמימות ופשיטות', אסור

להיות פתי, וחייבים להבין את הדברים בחכמה ופקחות ישרה "בדרך שמביניו אותו שאר בני אדם" שפויים ופקחים".

ומהדוגמא הקיצונית והמגוחכת, נעבור לדוגמאות עדינות ושכיחות יותר, אשר גם מי שאינו פתי גמור עלול להיכשל בהם, והתמימות תהפוך לו לרועץ.

ובכן:

"המבוהלים והנחפזים בדעתם"

אחד המאפיינים הבולטים של מי שאין לו "מזג השווה", הוא: הבהלה והחפזון וחוסר ישוב הדעת. וכשהבהלה והחפזון, ההקצנה והקוטביות, הופכות להיות השולטות והמובילות בחיי האדם, הוא עלול אף להיכלל בכלל השוטים.

וכפסק השולחן ערוך:

המבוהלים והנחפזים בדעתם, והמשתגעים ביותר, הרי אלו בכלל השוטים.

(שולחן ערוך, חושן משפט, סימן לה, סעיף י)

אחד כזה, גם אם הוא מדבר בשם התמימות והפשיטות, ומצטט מקורות מפורשים לדבריו - אי אפשר לסמוך עליו כלל. שכן, בהיותו וחפזו ונטייתו לקוטביות והקצנה, מעוותת את משמעות הדברים, ומביאה אותו למסקנות מוטעות.

וכפי שכותב רבי שמשון ברסקי זצ"ל על אחד מחשובי אנ"ש בדורו: וידידנו ר' ... הוא מהיר ומבהל בדעתו, על כן אי אפשר לסמוך עליו כלל.

(נעימות נצח, מכתב ו)

אחד כזה, גם אם מעלותיו ומדרגותיו רבות וגדולות,

דומה הוא פעגול הפתגם סביבו מעלות רבות, ולכל מעלותיו מחפר לו תבת 'מבלבל' 'משגע' הנמצא באמצע הפעגול. נמצא שהוא למדן-מבלבל, צדיק-מבלבל, חסיד-מבלבל...

(שיש"ק ה, תמ')

הבעיה ב'שטות' שכזו, שהיא 'מתלבשת' היטב על התמימות והפשיטות, ונראית כלפי חוץ - ולפעמים גם כלפי פנים, לאדם עצמו - כמדרגה גבוהה בעבודת השם.

אחד שסובל על 'שטות' זו, רואה את עצמו הרבה יותר נעלה מחבריו המקורקים שאינם הולכים ב'תמימות' כמותו. אך לאמתו של דבר, אין תמימותו תמימות, אלא פראות והריסה המתלבשת במצוות, בבחינת "יצר הרע מתלבש במצוות".

כי מי לנו גדול בכל המצוות שמצד היצר הרע, כמצות

ז וכשיחת רבינו: "השם יתברך מנהיג עתה העולם יפה יותר מקודם" (שיחות הור"ן, שז).

ח הגדרה זו הנזכרת בדברי הסמ"ע, היא מתוך לשון השו"ע שם שכותב בתוך דבריו: "הפתאים ביותר, שאינן מכירין דברים שסותרין זה את זה, ולא יבינו ענייני הדבר כדרך שמבינים שאר עם הארץ... הרי אלו בכלל השוטים" (שו"ע חר"מ לה, ע).

ט בנותן טעם להביא סיפור נאה: הרה"ק ר' הלל מפאריש [מגדולי חסידי חב"ד] נועד פעם להתוועדות עם חסידים, וכנהוג אספו הנוכחים ביניהם מעות לקניית משקה. כשנגמר איסוף הכסף אמר אחד מהחסידים שמוטב לתת כסף זה לצדקה, ואמר ר' הלל: גירעכט [= צדקה] שיתנו לצדקה! אחר כך אספו שוב כסף עבור משקה, ושוב טען אותו חסיד שעדיף לתת מעות אלו לצדקה, וגם הפעם הסכים ר' הלל כי הצדק עמו. אך קודם שהתחילו לאסוף בשלישית כסף עבור משקה אמר להם ר' הלל: "שיקט דעם שוטה ארויס" = "שקחו את השוטה החוצה"... הרי לנו שאפשר להיות צודקים ושוטים בדיבור אחד (אגרת לידיד, ר' יהושע מונדשיין ז"ל).

י עייניו והיה לענייניו.

כָּאן דְּבָרִים פְּרָאִים [= ווילדע זאכן] **נִגְרָם חֲלוּל הַשֵּׁם. מַה אֹמְרִים? שְׁזָהוּ בְּרִסְלָב!** לא אומרים רק על אותו אָחַד, אֲלָא אומרים על כָּל הַכָּלל שְׁזָהוּ בְּרִסְלָב...

(שם)

בסיום שיחתו הוא מבהיר ששיחה זו נאמרה מפני צורך השעה. היה זה בתקופה בה התחילה לנשב רוח של פראות במחננו, בְּמַעֲטָה של התלהבות יתרה, ורבי לוי יצחק זצ"ל ראה לנכון להילחם עם התופעה התועה ומתעה. וכך אמר:

דְּבַרְנוּ הַיּוֹם קֶצֶת מִדֶּרֶךְ אֶרֶץ, כִּי הִזְמַן גֶּרֶם לְכָד. **אֲנִי רוֹאֶה כִּי צִדֵּר חֲדָר פְּנִימָה קֶצֶת 'פְּרָאוֹת' וְהַעוֹלָם אֹמְרִים עַל בְּרִסְלָב שֶׁהֵם אֲנָשִׁים פְּרָאִים. רַבְּנוּ דְּבַר כָּל כֶּף הַרְבֵּה מִדֶּרֶךְ אֶרֶץ, כָּל כֶּף הַרְבֵּה דְּבַר מִיִּשׁוּב הַדְּעוּת, וְכֵאֵן יוֹצֵא שֶׁהֵם פְּרָאִים, פְּרָאִים, פְּרָאִים. מֵהֵיכָן זֶה מְגִיעַ? וְכִי עֲנִינוּ שֶׁל רַבְּנוּ גוֹרָם לְכָד? לֹא! אֲלָא מִפְּנֵי שְׂאִינָם 'לֹקָחִים' אֶת הָעֵנִין כְּמוֹ שְׂצָרִיךְ, וְלֹא הוֹלְכִים עִם הַדֶּרֶךְ שֶׁל תְּמִימוֹת וּפְשִׁיטוֹת כְּפִי שְׁהִיָּה רְצוֹנוֹ שֶׁל רַבְּנוּ.**

(שם)

גם מי שאינו פראי בטבעו, ואינו בגדר הפתאים "המבוהלים ונחפזים בדעתם", צריך גם הוא להיזהר בבואו להסיק מסקנות בחיי היום יום, 'בתמימות ופשיטות', ע"פ מה שלמד בספרי רבינו ותלמידיו - לבלי להיחפז בהתלהבות, רק להיוועץ בחכמי חכמת התמימות ופשיטות, היודעים להסיק מתוך הכתוב את הנכון לאדם זה במצב זה.

גם עובדי ה' גדולים, זקוקים לעצתם של המיושבים בדעתם. וכפי שהתבטא פעם רבי נחמן מטולטשין - שהיה ידוע ביישוב דעתו המופלאה - ואמר:

זְכִי הֵיכָן מְגִיעַ אֲנִי לְעִבּוּדַת ה' שֶׁל אֲנִי מְטָרְהוּוּיץ? אֹלָם **כְּשֶׁנֶּצְרָכִים לְעֵצָה - צָרִיךְ לְשְׂאוֹל אוֹתִי!** "ווי קום איך צו די עבודה פון די טרְהוּוּיץער! אָבער אַ עֵצָה דֶאָרף מְעַן פֶּרְעֵן בִּי מִיר!".

(שיש"ק ג, רפ)

וכל שכן אנשים כערכנו, צריכים חכמה מיוחדת להסיק את המסקנות הנכונות מתוך מה שאנו רואים ולומדים בספרי רבינו, ולא לעשות צעדים חפזים ע"פ הבנתם והתלהבותם הראשונית. דוגמא לכך ניתן למצוא בספור הבא:

הַהֲרִיסָה בְּתַבְעֵרַת הַתְּלַהבוֹת הַלֵּב לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶצְמוֹ, וְיֵשׁ בָּזֶה אֹפְנִים שׁוֹנִים. כִּי בְּזֹאת הַהֲרִיסָה, הוֹרֵס הָאָדָם גַּם בְּדַעְתּוֹ יוֹתֵר מִדְּאִי.

(ביאור הליקוטים, תורה א, אות ה)

היא מתחילה "בתבערת התלהבות הלב לעבודת השם" בצורה קיצונית ומוגזמת, וגורמת בסופו של דבר גם להרס הדעת והשכל, וכך הופך החסיד ל'חסיד שוטה'.

שְׁעֵנִינוּ הַהֲגֵזְמָה בְּזִהְרוֹת וּבְדִקְדוּקָה, עַד שֶׁנִּמְאָס בְּעֵינֵי בְּנֵי אָדָם.

(פירוש המשניות לרמב"ם, סוטה ג)

וְעֵנִין חֲסִיד שׁוֹטֵה הוּא, שְׂמֵתֶחֱסֵד בְּיוֹתֵר מִדְּאִי, אִף בְּמַה שְׂחִסְדוֹתוֹ גוֹרֵם הֵזֵק אוֹ לְעֶצְמוֹ אוֹ לְאַחֵר.

(בית הבחירה למאירי, סוטה כ ע"א)

כמה היו רחוקים אנ"ש "החכמים בחכמת התמימות ופשיטות" מִפְּרָאוֹת, וכמה כאב לו לרבי לוי יצחק בנדר זצ"ל בראותו כיצד חדרה למחננו רוח של פראות, "ווילדקייט" כלשונו.

והרי כמה קטעים מתוך שיחה - אחת מני רבות - על ענין זה, בתרגום מאידיש:

צָרִיכִים לְרְאוֹת, לְבַל תִּהְיֶה לוֹ הַפְּקָרוּת. לֹא לְהִיֹּת 'פְּרָאִי' [= ווילד], כִּי 'פְּרָאִי' אֵינוֹ בְּסִדְר. **כְּשֶׁאֶחָד הוּא פְּרָאִי אֵין לוֹ כְּלוּם, הוּא נִשְׂאָר קָרַח מְכָאן וּמְכָאן.** רַבְּנוּ מְכַנֶּה אֶת הַהֲתַבּוּדוֹת בְּשֵׁם 'יִשׁוּב הַדְּעוּת'. נִמְצָא אִם כֵּן שֶׁהַהֲתַבּוּדוֹת הֵיא יִשׁוּב הַדְּעוּת, לֹא לְהִיֹּת פְּרָאִי. **כְּשֶׁאָדָם יֵשׁ לוֹ הַתְּבוּדוֹת אִף הוּא פְּרָאִי, אֵין זֶה 'דֶּרֶךְ' כָּלָל. הוּא יְכוֹל לְצַאֵת מִדְּעוּתוֹ לְגַמְרִי, וְלִהְפֹּךְ לְמִשְׁעָר גְּמוּר...**

(טעם זקנים, קונטרס ר')

בהמשך השיחה, הוא מוסיף ומפרט מעט על מעלליהם של אלו שלקחו את דרכו של רבינו בפראות, ומדריכים את המקורבים החדשים בחוסר ישוב הדעת ודרך ארץ:

רואים אָכּוֹן, וְשֵׁנָם מְקַרְבִּים תְּדָשִׁים, בְּרוּךְ הוּא. אִף יֵשׁ מֵהֵם שְׂלוֹקָחִים אֶת הָעֵנִין לֹא כְּמוֹ שְׂצָרִיךְ. **הֵם מִתְנַהֲגִים בְּפְרָאוֹת.** הֵם לֹא לֹקָחִים אֶת הָעֵנִין - עֲנִינוּ שֶׁל רַבְּנוּ - עִם אֲמַת!

רַבְּנוּ אָמַר: "אִם הָעוֹלָם הֵיוּ יוֹדְעִים אֵיךְ אֲנִי מְלַמֵּד דֶּרֶךְ אֶרֶץ, הֵיוּ קִיסְרִים וּמְלָכִים שׁוֹלְחִים אֶת יְלָדֵיהֶם שְׂאֵלְמֵד אוֹתָם דֶּרֶךְ אֶרֶץ". זֶה גַּם קִים אֲצֵל רַבְּנוּ! **אֲצֵל רַבְּנוּ יֵשׁ אֶת הָעֵצָה שֶׁל 'הַתְּבוּדוֹת', 'חֲצוֹת', אִף יֵשׁ גַּם אֶת הָעֵצָה שֶׁל 'דֶּרֶךְ אֶרֶץ'. זֶהוּ גַם מִהֲלִמוּדֵים שֶׁל רַבְּנוּ!**

כָּל דְּבַר שֶׁל רַבְּנוּ - בְּלִי זֶה, הַדְּבַר חֲסֵר. בְּלִי זֶה חֲסֵר בְּעֵינֵינוּ שֶׁל רַבְּנוּ. אִם חֲסֵרָה הַמְדָּה שֶׁל דֶּרֶךְ אֶרֶץ וְיִשׁוּב הַדְּעוּת - חֲסֵר, חֲסֵר! הַכָּלִי אֵינוֹ כָּלִי שְׁלָם.

(שם)

מלבד הטעויות שטועים אותם פראים לעצמם, הם גם 'מבאישים את ריח החסידות' (כלשון הרמח"ל הנ"ל) ומחללים את שם רבינו בעולם.

זֶהוּ לְמִדָּה גְּדוֹל אֲצֵל רַבְּנוּ: **כְּשֶׁה' עוֹזֵר וּמִתְקַרְבִּים, יֵשׁ לְלַכֵּת עִם 'מְדָה', עִם 'יִשׁוּב הַדְּעוּת', לֹא לְרוּץ, לֹא לְעוּף! וְלִהְשֵׁמֵר מְאֹד, לְרְאוֹת שְׁעַל יְדוֹ יִתְקַדֵּשׁ שֵׁם רַבְּנוּ. אֲבָל מֵאַחַר שֶׁיִּשְׁנָם**

יא שיעור מפרשת בהעלותך תשמ"ב.

אָחַד שְׂאֵל לְמוֹהַרְנ"ת שְׂרָצָה לְהִיּוֹת 'מְקַבֵּל', וְרָצָה לַעֲזֹב אֶת הַחֲנוּת. וְאָמַר לוֹ מוֹהַרְנ"ת עֲכָשׁוּ לְבָבְךָ בּוֹעֵר לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַאֲלֹהִים דָּעַר בֵּינָא (אַתָּה אוֹחֵז בְּזֶה), וְאַחַר כֵּן כְּשֶׁתִּפְּל מִזֶּה הַהֶתְלַהְבוּת וְלֹא יִהְיֶה לְךָ פְּרִנְסָה, גַּם כִּן אִזּוּ יִהְיֶה מִה שְׂיִהְיֶה, וְלֹא הַסִּפִּים לוֹ. אֲלָא אָמַר לוֹ: עֲשֵׂה לְךָ שְׁעוּרִים קִדְּם שְׂתִּלְךָ לְחַנוּת, וְגַם בְּהַחֲנוּת בְּעֲצָמָה תִּכְיִן לְךָ סִפְרִים, וּבְעֵת שְׁלֵא יִהְיֶה לְךָ קוֹנִים תִּלְמֹד בְּהֵם. וְתִשְׁתַּוְּקֵם לְזֶה שְׂהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִסְבֵּב סְבוּת לְטוֹבָה שְׂתִּפְטֹר לְגַמְרִי וְכוּ'. וְכִן הָיָה שְׂהַשְׁתַּוְּקֵם כֹּל כֵּן עַל זֶה וְכוּ' פַּנ"ל.

(אבניה ברזל, שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת, ב)

ללמדך, שגם אם רבינו חפץ מאד שנשליך אחרי גיוונו את כל הבלי העוה"ז ונרגיל את עצמנו "להיות בעולם הבא"... (שיחות הר"ן, צו) ולאנשים מסוימים אף הדרך כך בפועל, שלא יעסקו בשום עסק גשמי ויפרשו מכל וכל"י - אעפ"כ אל לו לכל אדם להסיק מתוך מה שקרא בספרים שעליו לנהוג גם הוא כך 'בתמימות ופשיטות' הלכה למעשה, בטרם 'הבשיל' ד"ו למדרגה זו.

וכך גם בכל שאר העניינים והמדרגות; על כל אחד להכיר את מקומו ומדרגתו, ולהסיק מתוך דברי הצדיק את הנוגע לו לפי ענייניו".

איזהו חכם? המכיר את מקומו!

אחד ממ"ח קנייני התורה, הוא:

המכיר את מקומו.

(אבות ו, 1)

דבר זה אף הפך להיות סימן לחכמתו של אדם, לאמר:

איזהו חכם? המכיר את מקומו!

(מובא בספרים בשם חז"ל)¹⁰

ולעניינינו:

"בתמימות אסור להיות שוטה", אלא להיות 'חכם', שפירושו: להכיר את מדרגתו, ולהבין כיצד עליו להתנהל הלכה למעשה לאור כל מה שהוא רואה ולומד בתורה הקדושה ובדברי הצדיק האמת.

זוהי אכן 'חכמה' גדולה, ובלעדיה עלולה התמימות

יב אחד שאינו עובד לפרנסתו, אלא מתפרנס מקבלת נדבות ותמיכה.

יג כפי שהיה לדוגמא עם מוהרנ"ת שחיוקו רבינו "שיתחזק בעבודתו יתברך אף אם יעבור עליו מה, אפילו אם יצטרך חס ושלום להחזיר על הפתחים, וכל זה ויותר מזה יקבל על עצמו אולי יזכה להיות כרצונו יתברך... וכן עשה וקיים מוהרנ"ת ז"ל ורצה לפרוש את עצמו לגמרי מהבלי העולם הזה, ולבלות כל ימיו בתורה ועבודת ה'. וכל אוהביו ומיודעיו הרבו לדבר עליו על שאינו מרחם על עצמו ועל אשתו ובניו להשתדל בעסקי פרנסה כדרך כל הארץ, והוא לא היה לו פנאי כלל אפילו לשמוע את דבריהם ומכל שכן וכל שכן להשיב להם על זה" (כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, ו). וכן היה עם עוד כמה מאנשי רבינו, שהדריכם לפרוש לגמרי מעסקי העוה"ז, ואכמ"ל.

יד הן אמת שלפעמים צריך האדם לעשות 'דבר מבוהל' כדי להציל את עצמו מיד הסט"א, כאשר עשה הבערעגר בבואו להוציא את אשת העני משביה "והלך ועשה דבר מבוהל, ובאמת היה שגועון" (סיפורי מעשיות, מעשה מבערעגר עני). אשר זה מרכזו על כל איש ישראל, כי "ידוע שכל עבודת ישראל הוא להוציא הקדושה מגלותה מבין הקליפות והסטרא אחרא, ולפעמים נתעורר האדם מאד בהתעוררות גדול לאיזה עבודה ודבר שבקדושה, ואז יכול לעשות דבר מבוהל ומה שנראה באמת לשגועון, ואין שום שכל אדם שיסכים לזה איך שיוכל להשיג דבר זה, אך אף על פי כן, מחמת התעוררות אמתית שלו השם מצליח בידו, וזוכה לעבור על כל הגדרים והמניעות ולשבר את כולם, עד שזוכה לגמור הדבר ולהוציא הקדושה מבניניהם בשלימות. ובאמת הוא למעלה מדרך הטבע ושכל אנושי לגמרי" (רמזי המעשיות, שם).

אמנם, אין זה דרך העבודה הרגיל והתמידי, כי "כל זה הוא בחינת 'רצוא', בחינת 'עייל', ועיקר הנסיון הוא אחר כך כשהוא בבחינת 'ושוב', כשחוזר ושב לדעתו ולישותו, ואז חוזרת הסטרא אחרא ורופפת אחריה, והוא מוכרח להתחבא מלפניה בכמה וכמה מיני תחבולות, וכמה וכמה מיני מימות חולפין ועוברין עליו וכמה וכמה נסיונות וכו' וכו', ומי שזוכה להתחזק גם אז ולעבור על הכל בשלום, אשרי לו!" (שם).

ויש בזה עוד פרטים רבים, ועוד חזון למועד לבאר אי"ה סוגיית זו של 'ריבוי אור' על כל פרטיה ודקדוקיה.

טו בדברי חז"ל עצמם לא מצאנו לא מבע"ל-לשון זה במדויק, אלא נזכר בסתם במ"ח קנייני התורה כנ"ל, אך מטבע

לשון זה ידוע, ומובא בכמה ספרים (כתבי רבי צדוק מלובלין, שפת אמת, ועוד). וראה לדוגמא בספר 'אהבת ישראל' להח"ח

שכתב: "ואמרו חכמינו ז"ל 'איזהו חכם המכיר את מקומו', היינו מדרגתו" (אהבת ישראל, פרק ה).

טז לשונות אלו [המוקפות במרכאות] הם מתוך לשון רבינו בתורה קל"ד, עיי"ש.

להפוך לטיפשות ולהביא את האדם להנהגה בלתי רצויה, ואף לידי שגעון. שכן, המתקרב אל הצדיק, ומתלהב מדבריו "כיתר שאת למעלה ממדרגתו", ואינו "מקבל ממנו דרך ישרה לעבודת ה' לפי מדרגתו וערכו" - עלול לצאת מדעתו, ואף למות מוות רוחני רח"ל.

כי יש מי שהוא נכנס ונתקרב להצדיק, והוא מקבל ממנו דרך ישרה לעבודת ה' לפי מדרגתו וערכו. והוא בחינות 'צדיק', בחינות רבי עקיבא שנקנס בשלום ויצא בשלום. ויש מי שהוא בחינות 'הצ"ץ וְמַת', 'הצ"ץ וְנִפְגַּע'. הִינּוּ שְׂנַתְלֵהב לְבוּ מֵאֵד, מַגְדֵּל הָאוֹר וְהַהֶתְלַהְבוּת שֶׁהָאִיר בּוֹ הַצַּדִּיק בְּיָתֵר שְׂאֵת לְמַעַלָּה מִמְּדֻרְגָתוֹ, וְעַל יָדֵי זֶה יוֹכֵל לְמוֹת. וְזֶה בְּחִינַת 'הצ"ץ וְמַת', בחינות 'עוֹבֵד אֱלֹקִים'. וְיֵשׁ מִי שְׂיִוְצֵא מִדְּעוּתוֹ מְחַמַּת שְׁעוּלָה לְמַעַלָּה מִמְּדֻרְגָתוֹ, וְהוּא בְּחִינַת 'הצ"ץ וְנִפְגַּע', בחינות 'לא עבדו'.

(ליקוטי מוהר"ן, לא)

עד כדי כך חמור הדבר, עד שכשהאדם מקבל "דבר שאינו צריך לו לפי מדרגתו", ונכנס בלבו דבר שאינו "נוגע לו וצריך לו" - נחשב הדבר לפגם נורא. וכדברי רבינו בליקוטי מוהר"ן תורה קל"ד, עיי"ש.

ספרי רבינו ומוהרנ"ת, אכן נכתבו באופן כזה שיוכל כל אחד למצוא בהם את "הנוגע לו וצריך לו" לפי מדרגתו וערכו.

וכבר מבאר בהם מה שיש בו לכל אחד ואחד לפי מדרגתו, לפי מקומו ושעתו, בשבתו וביתו ובכלתו בדרך. אין כל דבר נעלם ממך אשר לא תמצאנו בספרים הקדושים והנוראים, אם תעין בהם בכל לב באמת. הפך בהם והפך בהם ומהם לא תזוץ, שאין לה מדה טובה מהם.

(עלים לתרופה, מכתב מיום ב' אחרי תקפ"ו)

ואפלו בקצת מקומות אשר לפום ריהטא בהשקפה ראשונה אין מבינים היטב איך נוגע הענין הזה לעבדא לפי מדרגתו, אף על פי כן באמת יש שם עצות נפלאות והתעוררות נורא לשוב אליו יתברך ממקום שהוא שם. ואם תשים עיניך ולבך שם היטב, בודאי תמצא גם שם עצות ודרכים טובים לפי מדרגתך. פי כל דבריו ז"ל הם כלליים גדול, וכל תורה ותורה כלול מכל התורה כלה, ומכל בני אדם שבעולם בכל דרגא ודרגא, מן תכלית קצה העליון עד תכלית קצה התחתון. הינו שפעם כל תורה ותורה ושיחה שלו,

עֲרֹכוֹ. "אִיךָ מִיּוֹן אִין זַיִן עֲרֹךְ".

(שיש"ק ב, קמו)

וכבר אמר רבינו על ה"בעלי בתים" שבאנשיו:

אִיךָ נוֹעַל אוֹיְסִפִּירָן מִיּוֹן זַאָךְ מִיט דֵי פֻּעֲלֵי בְּתִים אַזֵּי וְוִי
אִיךָ פִיר אוֹיִס מִיט דֵי חֲסִידִים = אָגְמוֹר עֲנִינֵי עִם הַבְּעֲלֵי בְּתִים
הַפְּשׁוּטִים, כְּמוֹ שְׂאֲנֵי גוֹמֵר עִם הַחֲסִידִים!

(שיש"ק ב, פד)

ואכן:

אֲנִשֵּׁי הַמְּשָׂא וּמִתָּן שְׁהִיוּ מְקַרְבִים אֶל אֲדָמוֹר זַצ"ל, רַבֵּם
כְּכֹלֵם הָיוּ אֲנִשִּׁים פְּשׁוּרִים וְיֻקְרִים, וְנִפְשָׁם נִכְסְפָה גַם כְּלִתָּה
לְעַבּוּדַת הַשֵּׁם יְתִבְרַךְ, וְקִבְעוּ עֵתִים לְתוֹרָה וְלַתְּפִלָּה כֹּל אֶחָד
כְּפִי יְכֻלְתוּ וְאֶפְשְׁרוּתוֹ! וּלְכָאֵר עַל הַכְּתָב הַמְּעֻלּוֹת וְהַעֲבוּדוֹת
שֶׁל כָּל אֶחָד, יִקְצְרוּ הַמּוֹן יְרִיעוֹת לְסַפֵּר, אֲשֶׁרֵי לָהֶם.

(כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, ל)

"עָרוֹם כִּירָאָה"

לסיום המאמר, בחרנו להציג בפני הקורא שתי דוגמאות נוספות -
שאינן קשורות בהכרח אל הנאמר עד עתה - שירחיבו את האופקים,
וידגימו לנו כיצד "גם בתמימות אסור להיות שוטה" בשלל התחומים.

דוגמא ראשונה מתחום שמירת הממון, וכך מסופר:

פֻּעֵם הִבִּיא מוֹהֲרֵינִי אֶתְרוֹג לְרַבְּנוּ בְּכַדֵי שְׂיֵאֵמֵר דְּעֵתוֹ
עֲלֵיו וְיִדַע אִם לְקִנּוֹת אוֹתוֹ, וְלֹא הִרְאָה לוֹ רַבְּנוּ עַל הָאֶתְרוֹג
פְּנִים מִפְּלִיאוֹת כָּלֵל, רַק אָמַר "נו" בְּנִיחוּתָא, וְאַף עַל פִּי כֹן
הִלֵּךְ מוֹהֲרֵינִי וְקִנְהוּ, אַחֲרַי כִּד הִרְאָהוּ שׁוּב מוֹהֲרֵינִי אֶת לְרַבְּנוּ
וְאֵז הִלֵּל וְשִׁבַּח אֶת הָאֶתְרוֹג מְאֹד. וְשָׂאל מוֹהֲרֵינִי אֶת רַבְּנוּ
מְדוּעַ בְּתַחֲלָה לֹא שִׁבַּחוּ וְעִכְשָׁיו כֵּן? עָנָה לוֹ רַבְּנוּ: "אֵלּוּ הֵייתִי
מְשִׁבַּח אוֹתוֹ הֵייתִי בָּא לְקִנּוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה רַבָּה, וְהַמוֹכֵר פְּשִׁיחָה
רוֹאֶה אֶת פְּנֵי הַצּוֹהֲלוֹת מִשְׂמַחָה, הִיא דוֹרֵשׁ עֲבוּר הָאֶתְרוֹג
סְכוּם הַגּוֹן וְהִיא מִפְּקִיעַ אֶת הַשְּׁעַר מְאֹד, וְעַל כֵּן לֹא שִׁבַּחְתִּי
אוֹתוֹ, אוּלַּם אֲלִיבָא דְאַמַּת אֶתְרוֹג מְהוּדָר הוּא."

(שיש"ק ב, קטו)

והדברים מפליאים:

אותו רבי שהמאס כל כך את הממון בעיני אנשיו, והדריך "שישנא
הממון בתכלית השנאה" (ליקוטי מוהר"ן, ל); אותו רבי נתן שמשפתך
בתפילתו ומבקש:

שְׁלֵא יִהְיֶה לִי שׁוּם תְּאֵוָה וְשׁוּם חֲמֻדָּה וְשׁוּם הַשְׁתַּוְקָקוּת
לְמִמּוֹן, וְנִזְכָּה לְהִיּוֹת שׁוֹנֵא בְּצַעַל לְשֵׁנָא אֶת הַמּוֹן בְּתַכְלִית
הַשְּׂנָאָה.

(ליקוטי תפילות, כג)

וְעֲזָרְנוּ שְׁנִזְכָּה לְפֻזֵר מִמּוֹן בְּשִׁבְלֵי עֵשִׂית כֹּל מְצוּה וּמְצוּה, וְלֹא
יִהְיֶה שׁוּם מִמּוֹן חָשׁוּב אֲצִלְנוּ נֶגֶד שׁוּם מְצוּה. וְנִזְכָּה לְהוֹצִיא
מִמּוֹן הַרְבֵּה בְּשִׁבְלֵי כֹל מְצוּה וּמְצוּה וּבְשִׁבְלֵי כֹל דְּבָר וְדָבָר
שֶׁהוּא רְצוּנָה הַטּוֹב בְּאַמַּת, וְלֹא נִרְגִישׁ לְבַלְבְּנוּ כֹּלֵל הַפְּסֵד הַמּוֹן
בְּשִׁבְלֵי שׁוּם מְצוּה וְדָבָר שֶׁבְקִדְשָׁה שֶׁבְעוֹלָם, וְנִקְנָה אוֹתָם
בְּדָמִים יֻקְרִים וְנִפְזֵר עֲלֵיהֶם מִמּוֹן הַרְבֵּה בְּשִׂמְחָה וְחֻדוּה גְדוּלָה.
(שם)

יכול לעבד את השם יתברך הגדול במעלה בתכלית המעלה,
וכן אפילו הקטן והפחות בתכלית דיוטא התחוננה יכול גם
כן לשוב להשם יתברך ולמצא עצות לנפשו על ידי אותה
התורה בעצמה, כי הם כלליות נפלא מאד.

(שיחות הר"ן, קלא)

ועל אף היותם עמוקים עד אין סוף, הרי שכל אחד בהם מוצא בהם
את הצריך לו "לפי ערכו", וכעדותו של המגיד מקאזניץ בהסכמתו
לספה"ק ליקוטי מוהר"ן:

וְרִיאִיתִי בְּהֶם דְּבָרִים עֲרָבִים נְעִימִים וְחֻדוּדִים עִמוּקִים מְאֹד,
אִישׁ לְפִי עֲרֹכוֹ!

(ליקוטי מוהר"ן, הסכמת הרה"ק מקאזניץ)

אמנם על אף הכל - עדיין הדבר נתון לבחירתו של האדם להיות
'חכם' ולא שוטה; להכיר את מקומו, ולקבל מדברי רבינו דרך ישרה
לעבודת ה' לפי מדרגתו וערכו. להיכנס ולצאת בשלום, ולא להציץ
ולהיפגע או למות רח"ל."

דבר זה תלוי בעיקר במידת האמת שבאדם. וכלשון רבינו:

הַעֲקָר שֶׁהִפֵּל תְּלוּי בּוֹ הוּא 'אַמַּת', לִילָךְ בְּדָרְךְ אַמַּת לְפִי
מְדַרְגָּתוֹ.

(ליקוטי מוהר"ן, קיב)

כשהליכה זו ב"דרך אמת לפי מדרגתו", נובעת מתוך ענווה
ושפלות, שאין האדם חפץ בגדולות ונפלאות ממנו, אלא רוצה
'לעשות רצונו יתברך בשלימות'. וכפי שמבאר מוהר"ן:

יֵשׁ שְׁעוּבָד אֶת הַשֵּׁם עַל מִנַּת לְקַבֵּל פָּרִס. אֲפִלוּ אִם כְּנֻתוֹ
שֶׁשָּׂכַר עֲבוּדוֹתוֹ יִהְיֶה, שְׂיִזְכָּה לְכַנֵּס בְּפָרְדֵס וְלִהְיוֹת הַשְּׂגָה
גְדוּלָה בְּעֲבוּדוֹתוֹ יְתִבְרַךְ, אִף עַל פִּי כֹן צָרִיךְ לְשַׁמֵּר אֶת עֲצָמוֹ
לְבָלִי לְכַנֵּס לְפָנָיו מִמְּחֻצָּתוֹ, שְׁלֵא יִהְיֶה בְּבַחֲנֵי הַיְצִיץ וְנִפְגַּע,
הַיְצִיץ וְמָת', כִּי מֵאַחַר שְׁבוּחַר בְּשִׁכְר וְתָאֵב לְהִשְׁכָּר, עַל יְדֵי
זֶה יוּכַל לְבוֹא לְעֵבֵר עַל רְצוֹנוֹ יְתִבְרַךְ וְלְכַנֵּס לְפָנָיו מִמְּחֻצָּתוֹ
מִחֻמַּת תְּאוֹת הַשִּׁכָּר הַמְּפֹאֵל, כִּי בַחֲנֵי כְּנִיסַת הַפָּרְדֵס זֶהוּ
בְּעֲצָמוֹ הַשִּׁכָּר. אֲבָל הָעוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם מֵאַהֲבָה, בְּלִי שׁוּם כְּנֻת
פָּרִס, רַק שְׂרוּצָה לְעַבְדוֹ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יְתִבְרַךְ לְבַד - בְּוִדְאֵי
זֶה לֹא כְּנִיסַת לְפָנָיו מִמְּחֻצָּתוֹ לוֹ וְלַעֲבֵר עַל רְצוֹנוֹ יְתִבְרַךְ, מֵאַחַר
שְׂאִינוֹ רוּצָה שׁוּם דְּבָר, רַק לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יְתִבְרַךְ בְּשִׁלְמוֹת, עַל
כֹּן בְּטוֹחַ בְּוִדְאֵי שְׂיִהְיֶה נִכְנָס בְּשִׁלּוּם וְיוֹצֵא בְּשִׁלּוּם.

(אוצר היראה, יראה ועבודה, קנב. ע"פ ליקוטי הלכות, אומנין א, ד)

ואכן, מאז ומעולם בלטו אנשי שלומנו - "החכמים בחכמת
התמימות ופשיטות" - במידת האמת והענווה. כל אחד מהם הכיר
את מקומו ומדרגתו, ולא חפץ אלא לעשות את רצון השם יתברך
בשלימות, בתמימות ופשיטות.

והיא שעמדה להם להיכנס ולצאת בשלום, עד שאפילו הקטנים
והפשוטים שבהם, זכו למה שזכו. וכמסופר:

שִׁבַּח פֻּעֵם רַבְּנוּ לְפָנֵי מוֹהֲרֵינִי אֶת רַבֵּי שְׁמוּאֵל טַעֲפֵלִיקֵר, וְ
אָמַר עָלָיו: "הוּא נִכְנָס וְיוֹצֵא בְּשִׁלּוּם", כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
ז"ל בְּשִׁבַּח רַבֵּי עֲקִיבָא כְּשֶׁנִּכְנְסוּ אֶרְבָּעָה לְפָרְדֵס. הַתְּפִלָּא
עַל זֶה מוֹהֲרֵינִי מְאֹד, כִּי רַבֵּי שְׁמוּאֵל הִיא אִישׁ פְּשׁוּט מְכַדֵּי
שֶׁיִשְׁבַּחוּ בְּשִׁבַּח כְּזֶה, הַפְּטִיר רַבְּנוּ וְאָמַר: "מִתְכַּוֵּן אֲנִי לְפִי

יז ואכן מפני כך צריכים ע"פ רוב להתיעץ ולשווח עם חברי הטובים ואנשי הצדיק 'החכמים בחכמת התמימות ופשיטות', ואין די בעיינו בספרים לבד. "וזהו החילוק
שבין השומע מפי הצדיק ללומד מתוך הספרים. כי כששומע מפי הצדיק, או משפיע לו בחינת מים קרים להחיותו כראוי לו לפי מדרגתו לפי מה שנפשו עייפה. אבל
כשלומד מתוך הספר, אינו יודע איך להחיות נפשו העייפה כראוי לו לפי מדרגתו בכל עת" (ליקוטי ענות, צדיק סב. ע"פ תורה סו).

ובמיוחד כשמדובר בקניית אתרוג, אשר

אנו רואין **שישראל מפזרים ממון הרבה בשביל מצוה זו, יותר מעל שאר מצוות**, ובדאי לא על חנם הוא. מסתמא מצוה זו יקרה היא מאד מאד אשר אין לשער, רק שאין אנו יודעין גדל מעלתה.

(שיחות הר"ן, קכה)

על אף כל זה, בבוא מוהרנ"ת לקנות אתרוג, דאג רבינו לבל יגבה המוכר ממנו מחיר מפולפל מדאי וירושש אותו...

כשבכלליות אף היה מקפיד מאד על המתרשלים בשמירת ממונם, גם כשהדבר נבע כביכול מ'חסידות' יתירה. וכמובא בשיחות הר"ן:

היה מזהיר אותנו מאד שישמר האדם את ממונו בשמירה גדולה ומעלה מאד, והיה מקפיד מאד על זה. והיה מתלווץ ומקפיד על אלו האנשים המתעצלים שקורין (בלשון אשכנז "שלים מזלניק"). כי כמה זמנים ועתים בטל עצמו מתורה ותפלה, וטרח ויגע ביגיעות גדולות בשביל להרויח ממון כדי לפרנס ביתו, ואחר כך כשהגיע לו הממון הוא נעשה "חסיד" ואינו משיג עליו כלל. כי ממון פשר של איש הישראלי צריך שמירה כמו עין שבראש. ובכל עת שנזדמן שאחד מאנשיו נאבד אצלו איזה סך ממון בדרך והיו באים בקבלנא לפניו, היה מבזה ומוכיח אותו מאד על זה, על שלא נזהרו בשמירתו יפה.

(שיחות הר"ן, רפא)

ואמר על עצמו, שקשהוא מוליך ממון אצלו בדרך, הוא מדקדק מאד לגנוז יפה בבגד שלו בתוך בית יד כנגד לבו, ושללא יהיה בו שום קרע ונקב. ואף על פי כן בכל עת שהוא בדרך הוא ממשמש בכיסו בכל שעה אם יש אצלו הממון.

(חיי מוהר"ן, תקמז)

ומי שאינו שומר על ממונו - גם אם הוא מפזר את כולו לצדקה ולשאר מצוות - אינו אלא 'חסיד שוטה'¹, וכדברי הרמב"ם:

לעולם לא יקדיש אדם ולא יחרים כל נכסיו. והעושה כן עובר על דעת הפתוב, שהרי הוא אומר "מכל אשר לו" ולא כל אשר לו כמו שבארנו חכמים. ואין זו חסידות אלא שטות, שהרי הוא מאבד כל ממונו ויצטרך לפריות, ואין מרחמין עליו. ובזה וכיוצא בו אמרו חכמים "חסיד שוטה מפלל מבלי עולם". אלא כל המפזר ממונו במצות, אל יפזר יותר מחמש. והיה כמו שצונו נביאים "מכלל דבריו במשפט", בין בדברי תורה בין בדברי עולם.

(רמב"ם, ערכין וחרמין ח, יג)

דוגמא נוספת, מתחום שונה, שגם היא מלמדת אותנו כיצד יכול

האדם לפעול מתוך 'תמימות ופשיטות', אך הוא חסר את ה'חכמה' כיצד להתנהל נכון במשעולי הרפתקאות החיים:

היה אחד מהמפרסמים שקבל על עצמו בקבלה חמורה להזהר משום חשש שקר ודבר רק אמת בתכלית, וכל עבודתו ודבוריו היה סביב קטב זה. פעם בלית ברירה היה חייב לעבור את הגבול, אולם לא היה לו פספורט, וכששאלו אותו שומרי הגבול אם יש לו דרכון, ענה שאין לו, מחמת מדת האמת. ותפסוהו לבית הסהר, והיה צריך אחר כך לבטל הרבה מתורה ותפלה ולשקר שקרים הרבה כדי לצאת לחפשי. ודבר מוהרנ"ת מזה, ואמר, שזה היה לו מחמת שלא ידע להשתמש עם מדת האמת בדרך הנכונה, כי היה לו רק לנענע בראשו כסימן 'הן' והיה עובר הגבול בשלום, ומחמת חומרתו במדת האמת שלא במקומה נאלץ אחר כך לשקר שקרים גדולים ולבטל הרבה מתורה ותפלה עבור שחרורו מחמת מדת האמת שלא במקומה.

(שי"ש"ק ב, תשמב)

לעומת זאת, כאשר נקלעו מוהרנ"ת ותלמידו רבי נחמן מטולטשין למצב דומה - לא שיקרו גם הם, כמובן, אך נהגו בכחמה... וכמסופר:

בזמן מוהרנ"ת, כשהיה אדם רוצה לנסע לאזור פולין היה צריך רשיון ופספורט, אולם מוהרנ"ת, בלית ברירה, נסע לשם עם רבי נחמן מטולטשין ללא פספורט ורשיון, כי אז נהגו שוטרי הגבול לכלי לבדק את הרבנים והאדמורי"ם אם יש להם פספורטים, אלא רק שאולם אם יש להם פספורט, וכשהיו עונים שיש להם נירות מאשרים שוב לא חקרו ודרשו אחריהם יותר. כששאלו שומרי הגבול את רבי נחמן אם יש לו פספורט, ענה: "וכי בימים אלו נוסעים ללא פספורט?!" וכך עבר את הגבול בשלום.

(שי"ש"ק ב, תקלז)

בהקשר ובדומה לכך, ניתן לצטט את שיחתו של רבינו שאמר:

שזה יצר הרע גדול אצל כמה בני אדם ובפרט הגדולים במעלה, שבשביל דבר אחד שנדמה להם שהוא מצוה הם מפקידים הכל ובאים על ידי זה לקלוקלים רבים.

(חיי מוהר"ן, תקעב"ו)

סוף דבר הכל נשמע:

כדי לקבל נכון את חכמת התורה והצדיקים, ולהתנהל על פיהם בדרך הישרה בתמימות ובפשיטות - על האדם להיזהר מלהיות שוטה בתמימותו; להתיישב בדעתו, להכיר את מקומו, ולקבל את הנצרך לו לפי ערכו ומדרגתו.

בשולי המאמר:

לא הקפנו במאמרו זה את מכלול השטריות העלולות להתלוות אל התמימות, ואף לא הזכרנו חלק קטן מהם. השתדלנו רק לנגוע על קצה המזלג בדוגמאות ספורות. הפותחות צוהר קטן להבנת הסוגיא, ותן לחכם ויחכם עוד. ובס"ד במאמר הבא יבואר חלק החכמה

יח אף שבדודאי ישנם מצבים בהם ניתן ואף צריך לפזר את כל ממונו [זאת מלבד שיחת רבינו בחיי מוהר"ן (אות ת"ק) אשר עוד נדון בה במשך א"יה] ואכמ"ל בזה עתה, ולא נכתב אלא בדרך כלל. יט ומקורו בליקוטי הלכות (גילה ה, י).

להרגיש נעימות התורה...

פנינים יקרים ויהלומים מובחרים מאוצרותיו של רבינו הקדוש ותלמידו מוהרנ"ת בשפה שווה לכל נפש, בענין התורה, סדרי לימודה, סגולתה ומעלתה ודרכי ההתחזקות בה

לך לאכל על מנת שלא תלמוד רק דף גמרא אחד בכל יום, לא יותר, פי מי שלומד כל היום הוא ברוך וכו'. הכלל, שאין המתנגדים עו"מדים למנוע מללמוד ספרי רבנו ז"ל, רק פנימיות פונת הרע שבלבם הוא לבטל מישראל כל התורה כלה, כי ידוע לכם מעשי בני הנעורים, בפרט בדור הזה, ואין שום הצלה פי אם על ידי התורה, ואין מי שיכ"ניס למוד התורה וקיום התורה בעולם כמו אדונינו מורנו ורבנו ז"ל על ידי אמתת דרכיו הקדושים שגלה על ידינו ובספריו הקדושים, ועל זה התגרו בנו כל כך.."

עדות לכך שבכך הפך רבינו מוצאים אנו באגרת המפורסמת שכתב לחתנו, וזה לשון קדשו (במכתב המובא בתחילת 'עלים לתרופה'): "גם יראה להודיע לי מעסק למודו וכמה דפין גמרא הוא לומד בכל יום, פי באלה הפצתי שיתמיד בלמודו וזה כל מגמותי ודי למבין". במכתב אחר כותב רבינו לחתן אחר: "בקשתי מאהובי חתני שתלמוד בכל יום שעור גמרא ופוסק, שלא תעשה חס ושלום מטפיל עקר..."

"אין נאה לך ולנו להתרפות מדברי תורה"

גם מוהרנ"ת במכתביו מרבה פעמים אין ספור לעורר על התמדת הלימוד, וזה לשונו באחד ממכתביו: "וראה והבן, כמה יסורים סבלת ושברת כמה מניעות כדי להתקרב אל האמת, ועתה אחרי כל הדב"רים והאמת האלה ששמעת והבנת מפינו ומפי ספריו הקדושים, אין נאה לך ולנו להתרפות מדברי תורה חס ושלום אשר הם חייך וארץך ימיד לנצח, חוסה עליך והתגבר מעתה כארי ותתחיל מחדש להתגבר להתמיד בלמודך בכל יום". הוי אומר, אחרי שזכינו להתקרב לרבינו, ובפרט מי שזכה כבר לשבר כמה מניעות, אין נאה לו להתרפות מלימוד התורה בהתמדה בכל יום, כי הרי 'על זה התגרו בנו כל כך'.

סגולות להתמדה וחשק בתורה

כדי לזכות להתמדת התורה, צריך להרגיש אהבת התורה וטעם מתיקות התורה. רבינו הקדוש העניק עצה גם אודות כך (בשיחות הר"ן c): "סגלה להתמדה שיזכר להיות מתמיד בלמודו, הוא להזהר לכלי לדבר על שום איש ישראלי. כמו כשהפלה היא יפה אזי האהבה בשי"למות".

בנוסף לסגולה הנ"ל ישנם לימודים המסוגלים להוסיף חשק ואהבה לתורה הקדושה, כמו לימוד הווהר כדברי רבינו בשיחות הר"ן (שיחה ק"ט) "שעלי ידי למוד הזהר נעשה חשק לכל מיני למודים של התורה הקדושה". ורבי אברהם ב"ר חזקוני היה אומר גם על ספרי רבינו (שיש"ק ג' תפ) "כשילומדים ועוסקים בספרי רבנו בתחלת היום, מקב"לים על ידי זה חשק והתעוררות נמרץ לשאר הלמודים הקדושים של התורה שלומדים אחר כך במשך היום".

התמדתו של רבינו והמשכיותה

רבינו הקדוש בעצמו היה מתמיד גדול בכל לימודי התורה הקדושה: "והיה מתמיד בלמודו מאד ולמד הרבה מאד ש"ס" ו"פוסקים"

בחלוף שבעה שבועות של הכנה, געגוע והשתוקקות - הנה בא היום הגדול יום מתן תורתנו, בו שבים אנו ומתחדשים בלימוד התורה - כמו שכתב מוהרנ"ת ב'ליקוטי הלכות' כמה וכמה פעמים: "פי עקר קדשת שבועות, שהוא בחינת קבלת התורה מחדש בכל שנה ושנה". וכדרך שהכריז מוהרנ"ת בעיצומו של חג השבועות, בעת פתיחת הארון: "ישראל עם קדוש, מיר האבן יעצט א נייע תורה, ממש ניין!" (נעימות צח).

הנה כי כן, הזמן גרמא לגשת אל אוצר כלי חמדה, הלוא המה כתבי רבינו הק' ותלמידו הגדול רבי נתן, מכתביהם, אגרותיהם וסיפורי מעשיות שהתרחשו עמם - לדלות לנו עצות הדרכה ודרכי התחזקות הנוגעים לאותה מצוה רבתי של 'תלמוד תורה' השקולה 'נגד כולם'. בראש הדברים נחוץ להקדים, כי גם אם ימצאו בין הדברים רעיונות ומימרות שידמו בעינינו כיריבוי אור, או כלשונות של הגומה בעלמא, כגון: "על מה שספרו לפניו מגדול אחד שלמד מאה ותשי"ע עשר ואמר שזה מעט" (חיי מוהר"ן תקנז) - מן הראוי לזכור כי אין לו לאדם אלא מקומו ושעתו, וכפי שמסיים רבינו את שיחה ע"ו הידועה, בזה הלשון: "גם אמר לכל יהיה נבהל מזה שהזהיר שצריכין ללמד כל כך בכל יום, כי גם אם אינו זוכה ללמד כל כך, אף על פי כן הוא יכול להיות איש קשר באמת".

ומסיים: "ולא עליך המלאכה לגמור ואי אתה בן חורין להבטל ממנה". והשיחות והסיפורים על לימוד ספרים ודפין הרבה, במשך שעות רבות, כל אלו אינם אלא בבחינת 'ינה של תורה' דמגרר גריר, לעורר התיאבון ולהכניס למח 'מקיפין', ולו רק במעט - על מנת להודיענו שאפשר להשתוקק ולהתגעגע, ועל כל פנים לעורר את הלב להתפלל על כך, ומי יתן שברכות הימים והשנים, נזכה גם אנו לעסוק ולטייל בכל מרחבי וחלקי התורה, כאשר לימדנו רבינו.

"אין מי שיכניס למוד התורה בעולם כמו רבנו ז"ל"

ידוע הדבר שרבינו ז"ל עורר אותנו בכמה מיני לשונות להרגיל עצמנו להתמיד בלימוד התורה, אשר דבר זה "הוא עולה למעלה על קיום כל המצוות"

(ספר המידות ללימוד ח"ב ל"ג), ואף גם "הוכיח את אחד על התמדת הלמוד ואמר לו: מדוע לא תלמוד? מה תפסיד בזה הלא תקבל עולם הבא על הלמוד?! ואין צריך לומר קשה התורה מראה אהבה לאחד... ובדורות הללו בעוונותינו הרבים נפל למוד התורה מאד" (שיחות הר"ן 11).

עד כדי כך, שאין מי שיכניס בעולם 'לימוד התורה' וקיום התורה' כמו רבינו ז"ל, ומי שמתעקש ללמוד יותר מדרך גמרא אחד בכל יום, ובפרט מי שלומד כל היום - הריהו נחשב ליברסלבר" גם בעיני המתנגדים, וזה עיקר סיבת התנגדותם והתגרותם כל כך. כך מוצאים אנו במכתבו של מוהרנ"ת (די תצוה תקצ"ה) בו מספר: "גם פה נמצא מתנגד אחד שבנו התחיל קצת להתקרב לאנשי שלומנו ולמד הרבה גמרא ופוסקים, ועתה מקריחים אותו אנשי בליעל המכנים עצמם בשם חסידים ומונעים אותו בעל כרחו מללמוד גמרא ופוסקים, ואומרים שטוב יותר לדבר עמהם, ואכיו צעק על בנו הנ"ל: אני נותן

א ראה שו"ע או"ח תס"ח י ומג"א שם.

ו"תנ"ך" ו"עין יעקב" ו"ספרי הזהר" ו"תקונים" וכל "כתבי האר"י", ו"ל וישאר ספרים הרבה מאד ו"ספרי מוסר" הרבה מאד". ועסק גם כן להכניס את מוהרנ"ת בזה, כאשר הוא מספר: "כשהיך נים אותי בהתמדת הלמוד, וצוה עלי וקבע לי שעורים גדולים בכל יום וכו', ואז היה רצונו הקדוש שאגמר כל הארבעה שלחן ערוך הגדולים בשנה אחת. וקבע לי שעור ללמוד חמשה דפין בכל יום, וכו'" (חיי מוהר"ן תלה).

דרך זו נמסרה הלאה על ידי מוהרנ"ת, כמסופר בימי מוהרנ"ת: "ספרתי לו עצם נוראות גדלת רבנו ז"ל את כל אשר עשה לנפשי ואיך הכניס אותי להתמיד בלמוד בכמה דרכים נפלאים... עד שבא מצע הקנין נתעורר לבו והתחיל להתמיד בלמודו בהתמדה גדולה ונפלאה והיה מתמיד גדול שש שנים רצופים וגמר בהם כל הארבעה פוסקים הגדולים, ומסיים רבי נתן: "ובתוך כך נשתנה לטובה גם בשאר דברים". הבה נציית לרבינו וניכנס להתמדת הלימוד כפי רצונו, ואז גם אנחנו נזכה לשינוי לטובה גם בשאר דברים.

דברי חיזוק בענין ההתמדה

הרוצה להתמיד בלימוד התורה, "צריך גם להרבות בתורה בפני עצמו, כי למוד תורה דברים אי אפשר שיהיה בקביעות כל היום רק איזה שעות ביום פנהו, כי אי אפשר שיהיו מקבצים כל היום, מפל שכן גם בלינה, אבל בפני עצמו הוא מחייב ללמוד תמיד פנ"ל, על כן צריך לאחזו בזה ללמוד ברבים, וגם מזה אל תנח ידך להגות בתורה בפני עצמו, כי באמת צריכים שניהם דיקא" (הלכות קריאת התורה 1).

ובקל אפשר לזכות לזה, שהרי כמה מיני לימוד יש, וכן שאר עסקי עבודת ה', וכל מה שנכלל בכלל עסק התורה ועבודת ה' לפי העת והשעה, נקרא התמדה, כאשר מאריך מוהרנ"ת לבאר ולפרט (בהלכות פקדון ד' ח) "שנה עקר קבלת התורה", ע"ש, כך גם ידוע שאמר על עצמו: שמרתי על הזמן כל כך עד שאני מוכן לתת דין וחשבון על כל עת, אפילו על יום הנסיעה, "וועדליג ווי דער טאג" - תלוי לפי היום, שבכל יום עסק בתורה ועבודת ה' כפי מה ששייך אז.

מי שרצונו להיות מתמיד רק כאשר הכול מתנהג לו כסדר, ואינו מרוצה להיות מתמיד בכל עת ובכל אופן, סופו שיתבטל ברוב ככל זמנו מעסק התורה ועבודת ה' - כמו שמוהרנ"ת מפרט שם באות ו': "בפרט כשיש לו איזה סבה ומאדע לטוב או להפך חס ושלום, שאז היום מתבלבל אצלו לגמרי עד שרב ימיהם פלים בזה ההבל ולריק חמטא לצלו, כגון ביום זה הוא יריד ויומא דשוקא, וביום זה צריך לחשב חשבונותיו, ובזה היום יוצא לדרך, ובאלו הימים הוא בדרך נע ונד ומטלטל, ובזה היום בא מן הדרך וצריך להרים המשאוי מעל העגלה ולסדר הסחורה ולחלקה כראוי וכו' וביום זה מנדמן לו איזה מריבה וקטטה עם אחד וביום זה נקרא על איזה סעדה וכיוצא בזה בטולים ובבלולים שונים בכל יום ויום עד שכמעט בכל יום נמצא בו בטול ובלבול גדול. ואפלו בשאר הימים שאין בו מאד רעות פאלה. נדמה לו גם כן על פי הרב בכל יום פאלו היום הזה אינו כלום". ויותר מכך - מי שאין רצונו ללמוד מה שאפשר ומתי שאפשר, לפי העת ולפי היום והשעה - סופו ליפול בדעתו כל כך עד שלא ילמד כלום: "ויש שנפלו כל כך בדעתם עד שאינם יכולים אפלו ללמוד דף גמרא או פרק משניות, מחמת שידועים שצריכים לעשות הרבה מאד, ומחמת זה אינם עושים כלל" (תרומות ומעשרות 2).

אפילו אם יהיה מגדולי למדני עירו, כמו שהיה מוהרנ"ת קודם התקרבותו, יכול להיות רחוק מן הלימוד - כמו שסיפר: "קדם שנתקרבתי לרבנו ז"ל, כמעט הייתי רחוק מלמוד, בשביל שרצוני היה להיות בין המתמידים וכיון שבבאתי לבית המדרש ונודמן לי איזו מניעה ולא הייתי יכול תיכף ללמוד התיאשתי מיום זה, וחשי-

בתי שההתמדה תתחיל מיום שני, וכן ארע לי ביום שני באופנים אחרים, וכן ביום שלישי, עד שנפלתי לראש ונעשיתי בטלן גמור. אמנם כשנתקרבתי לרבנו ז"ל אמר לי אודות זה: "אביסעלע איז אויך גוט", "מעט גם טוב". אחר כך כשבאתי לבית המדרש וראיתי שאיני יכול ללמוד הרבה פי אם מעט, ונזכרתי בדברי רבנו ז"ל שאמר: "אביסעלע איז אויך גוט", ובכן למדתי מעט, אחר כך אמר רתי אלמד עוד מעט, ולמדתי עוד מעט ועוד מעט עד שנעשיתי מתמיד" (ימי התלאות).

בנוסף לכל הסדרים בלימוד התורה בציבור וביחיד, יש עוד סדר שמוכרח כל לומד למלא, והוא: לפקח דעתו, כמ"ש בחיי מוהר"ן (תל"ח): "כשהכניס אותי בהתמדת הלמוד, וצוה עלי וקבע לי ששני רים גדולים בכל יום, והזהיר אותי שבכל יום אראה לדבר עם בני אדם איזה שיחות וספורים כדי לפקח דעתי. ואף על פי שלא היה היום מספיק לי לגמר השעורים שצוה עלי, אף על פי כן אמר שזה מכרח לפקח דעתי בכל יום על ידי שיחה עם בני אדם איזה שעה ביום" ע"ש. וכן מבואר בעוד כמה שיחות ובליקוטי מוהר"ן תורה ט"ז ע"ש, וכן מורה מוהרנ"ת במכתבו.

סדר הלימוד

מפורסמת היא השיחה הנוגעת לרצונו של רבינו בענין סדרי הלימוד, הלוא היא שיחה ע"ו שבשיחות הר"ן - לא נאריך במקום שאמר לקצר. בשיחה זו ישנם הרבה פרטים וכללים, וכל הרוצה יעיין בה בעצמו.

אך כדברינו בראשונה, כך גם עתה נעורר באופן כללי על פי שיחה זאת, למען נדע שההולכים בדרכי רבינו צריכים לכסוף ללמוד את כל התורה כולה בכל שנה ושנה, וסדר הלימוד הוא גדול כל כך עד שאין היום מספיק - כמבואר שם בדברי רבינו בפירושו: "ופעם אחד חשב רבנו ז"ל, מה שהאדם צריך ללמוד בכל יום עד שאין היום מספיק. דהיינו לגמר בכל שנה ש"ס עם הרי"ף והרא"ש, וארבעה שלחן ערוך הגדולים, וכל המדרשים פלם, וכל ספרי הזהר ותקונים וזהר חדש, וכל ספרי קבלה מהאר"י ז"ל, גם צריכין ללמוד איזה שעור ביום בקצת עיון, ועוד חשב הרבה דברים. גם צריכין לומר תהלים בכל יום, ותהנות ובקשות הרבה הרבה".

צא ולמד משיחה קדושה זו, כמה הלכתא גבירתא איכא למשמע מינה, הוראות ועצות חשובות, כלימוד במהירות, לימוד על הסדר, וכו'.

ראוי לאדם שיעבד וילך בזה העולם בכל הספרים הקדושים

בשיחה ע"ו נזכרת בקצרה שיחה נוספת שדיבר רבינו בענין הלימוד, הלא היא שיחה כ"ח, וזה לשונו שם: "ראוי לאדם שיעבד וילך בזה העולם בכל הספרים הקדושים וללמוד פלם, כדי שיהיה בכל מקום - כמו שנמצא השרים הגדולים שהולכים ועוברים במדינות, ומוציאים הוצאות רבות על זה כדי שיוכל אחר כן להתפאר ולומר שהיה במדינות, כמו שדרך השרים להתפאר ולומר: הייתי בורשא וכיוצא בזה. כמו כן ראוי שיהיה האדם בעולם הזה בכל מקומות הקדושים של התורה, כדי שיוכל להתפאר בעולם הבא שהיה בכל מקום דהיינו בכל הספרים הקדושים פנ"ל. ולעתידי בעולם הבא מן כירין אותו כל מה שלמד בעולם הזה".

אם כי בלימודים שנזכרו בסדר הלימוד שבשיחה ע"ו, יש ללמוד מידי שנה בשנה, ועכ"פ להשתוקק לזכות לכך - הרי שישנם הרבה לימודים שאפשר לטייל בהם לפחות פעם אחת בחייו, אם

ב עצה טובה שמענו בשם גדולי אנ"ש שליט"א, שכאשר ילמד אדם שיחה זו מתחילתה לסופה בהבנה, ולא באמירה לבד, בוודאי יזכה לבוא לתכלית המכוון ולא יטעה בה. וכבר נתפרסמה סדרת מאמרים נפלאים המבארים שיחה זו בבהירות, וכולם נקבצו ובאו כאחד בספר 'שיחת חברים'.

זה כל מפרשי התורה כמו בעל הטורים, רמב"ן, אלשיך, של"ה, מגלה עמוקות, אור החיים. ואף מפרשי התורה שבע"פ: רשב"א, ריטב"א, מאירי, מהרש"א, מהרש"ל, מהר"ם, מהר"ם שיף, שהרי ב"מהרש"א או מהר"ם שיף וכיוצא מספרינו הקדושים שיש בהם עמקות ושכל נפלא ונעים מאד" (שיחות הר"ן 1).

כן ישנם גם הרבה ספרי שו"ת, כמו שו"ת חת"ס, שו"ת רעק"א, וכדומה, ועוד הרבה ספרי מוסר והדרכה אשר רבינו שלמד הרבה כל ספרי מוסר למד את הספה"ק ראשית חכמה פעמים אין מספר!! כמו ישנם עוד הרבה ספרי מוסר: ספר 'חרדים', ספר 'חסידים', 'קב הישר', 'תומר דבורה', 'פלא יועץ', 'יסוד ושורש העבודה', 'מסילת ישרים', שידוע מה שכתב הרב מטשעהרין: "שמעתי מאבי, שרבינו ז"ל צוה לקצת מאנ"ש שנתקרבו אליו במעוודיוקע, ולפני שנתקרבו צוה עליהם בתחלת התקרבות ללמד ספר 'מסילת ישרים'".

ובפרט ספרי תלמידי הבעש"ט, כמו 'תולדות יעקב יוסף', ו'ליקוטי אמרים' מהמגיד, 'נועם אלימלך', 'פרי הארץ', 'קדושת לוי', 'מאור עינים', שרבינו ז"ל התבטא בפירוש (חיי מוהר"ן ת"א) "שאין ללמד ספרים של דרושים ומוסר כי אם אותם ההולכים על פי דברי רבנו תינו ז"ל, בגמרא ומדרשים וספרי הזהר הקדוש וספרי האר"י ז"ל, וכן כל הספרים שחברו הצדיקים הסמוכים לדורותינו שהם בנויים על יסודות הררי קדש על פי דברי הבעל שם טוב ז"ל. ל"ה הם ספרי הרב הקדוש מפולנאה, וספר לקוטי אמרים. וחשב עוד כמה ספרים כאלה שטוב ללמדם".

מענין לענין נעתיק את אשר כתב ר' אברהם בהקדמת הביאור הליקוטים: "תורה אחת היא ומתחלקת לכמה מיני למודים, כל למוד בנתיבות ודרכים שונים: למוד התורה והנביאים והפסוקים. למוד המשניות ותלמוד הבבלי והירושלמיים. למוד הזהר הקדוש ומדרש הנעלם והתקונים. למוד שאר ספרי קבלה ובראשם עץ החיים ופרי עץ החיים".

רשימת אוצר הספרים של כלל ישראל אין סופית היא. הכלל בכל הספרים שרבינו רצה מאוד שנוטייל בהם ונלמדם הוא, שיהיו מיוסדים על אדני פז. כהמשך דברי השיחה בחיי מוהר"ן הנ"ל: "והמשפיל יבין מאלו מאיזה ספרים לרחק, ובאיזה ספרים יתחזק ויאחז בהם. הינו אותם שהם בנויים רק על פי הגמרא ומדרשים וספרי הזהר הקדוש והאר"י ז"ל והבעל שם טוב ז"ל, אשרי שיאחז בהם". מי ייתן שגם אנו נזכה להתפאר שטיילנו בכל המקומות של התורה הק'.

לימודים פרטיים שהזהיר עליהם רבינו

אף שעז היה רצונו של רבינו הקדוש שנעסוק בכל הספרים הקדושים שבעולם - אף על פי כן, ישנם ספרים שהורה אודותם ציוויים מיוחדים, וכדלהלן:

בראש ובראשונה, "זאת היתה הנהגה הפלילית שצוה והזהיר את כולם. דהינו ללמד פוסק בכל יום. אפלו ביום שאין לו פנאי ילמד על כל פנים איזה סעיף שלחן ערוך בכל מקום שהוא. ואמר שהוא חייב גדול על כל אדם מישראל". (שיחות הר"ן קפה). וגם בכמה תורות גילה רבינו כמה נצרך לימוד זה לכל אחד מישאל, ואכמ"ל.

ומי שיכול צריך לעסוק בשולחן ערוך הגדולים. גם מוהר"ן ביומו האחרון לא ויתר על זה כמ"ש במכתב ההסתלקות - ולכל הפחות בשולחן ערוך הקטנים, דהיינו מחבר ורמ"א עם באר היטב כידוע, וכך הוא מצווה במכתב: "למען השם למען השם. על כל פנים תקבע לך עתים לתורה וללמד בכל יום שעור שלחן ערוך עם הפרושים הגדולים או הקטנים על כל פנים".

מדי דברנו אודות לימוד שולחן ערוך, חשוב לציין, לליקוטי עצות (ע"פ תורה י"ב): "טוב ללמד פוסק עם הבאר הגולה כדי להזכיר שם התנא או הפוסק שחדש זה הדין, כדי לדבק רוחו ברוחו".

כמו"כ לימוד חומש ורש"י נזכר כמה פעמים במכתבי מוהר"ן

כשהוא מעורר להתחדש בלימוד התורה, הוא מוסיף "ובפרט חומש עם פירוש רש"י, והרי כבר אמר רבינו ז"ל: "שרש"י ז"ל הוא כמו אחיה של התורה הקדושה, פי כל תינוקות של בית רבן וכל יש"י ראל כולם לומדים את התורה שכתב ושבועל פה עם פרוש רש"י" (שיחות הר"ן רכז).

רבינו היה בקי בכל הספרים, "ובפרט בספרי תנ"ך". כך גם מספר ר' אברהם בר"ן: "שמעתי מאבי ז"ל ששמע מהאיש שנשלח מהרב הקדוש רבי שלום מפראבישט ז"ל לשבות אצל רבנו ז"ל, והעיד ששמע בזה הלשון מפי רבנו ז"ל "ספר המוסר שלי הוא התנ"ך" (שיחות וספריים כב). ומוסיף לומר בדבריו שגם "מוהר"ן ז"ל האריך בזה, ואמר, שצצקת ונבואת כל נביא סובבת לנפשות ישראל גם עתה". כן אנו רואים גם במכתב הסתלקות מוהר"ן שבסמוך לפ"ט יירתו "אמר לנחמן בן עזר, שייתן לו כל טוב, ולא ידע מה הוא רוצה, ופרש לו, תן לי התנ"ך - זהו כל טוב".

גם על לימוד המשניות הזהיר רבינו והדריך את אנשיו. יש שהנהיגם ללמוד ח"י פרקים בכל יום, כמבואר בשיחה קפ"ה הנ"ל, וגם על מוהר"ן ציווה כזאת, וכן ענה ואמר רבינו: "אשרי מי שזוכה לאכל כמה פרקים משניות ולשנות אחר כך איזה קפיטליך תהלים, ולהי תלבש באיזה מצוות". (שיחה כ"ד).

אודות לימוד הגמרא כבר העתקנו מדברי מוהר"ן במכתבו, שמי שלומד כמה דפי גמרא בכל יום היהו ברסלבר. ויש לציין שפעמים רבות נזכר בדברי רבינו ומוהר"ן לימוד הגמרא עם ה'תוספות' בתוך כדי דיבור, כדבר פשוט. וגם את התוספות אפשר ללמוד במהירות ובוזריות גדול, ומי שקשה לו, יעיין בהקדמת ה'ליקוטי הלכות'.

לצד לימוד הגמרא ישנו לימוד נוסף, והוא ספר 'עין יעקב' שכבר הובא לעיל משבחי הר"ן: "גדל בקיאותו בכל הספרים פפי מה שראינו בעינינו קצת היה בלי שעור ובפרט בספרי תנ"ך ו'עין יעקב' וכל כתבי האר"י וספרי הזהר ותקונים לא נמצא דגמתו בעולם". בלימוד ה'עין יעקב יש כמה מעלות. מלבד מה שאמרו חז"ל 'רצונך להכיר את מי שאמר והיה העולם, למוד אגדה', יש בו מעלה נוספת שהוא לימוד נקי, בלי פניות של כבוד וגיאיות (ואולי זה הסיבה שכמעט נתבטל לימוד זה בימינו), אשרי הזוכה לעסוק בתורה לשמה.

סדר לימוד אחר התפילה

והנה, בשו"ע נפסק: "אחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש, ויקבע עת ללמוד" (אור"ח קנה, א). "דאיתא בגמרא היוצא מביהכ"נ ונכנס לבהמ"ד ועוסק בתורה זוכה ומקבל פני השכינה שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון. והנה בזמננו היה הביהכ"נ מיוחד לתפלה וביהמ"ד מיוחד לתורה לחוד והיה דרכם להתפלל בביהכ"נ, ואף בזמננו שמתפללים בבתי מדרשות מ"מ שייך ג"כ דבר זה דאחה התפילה ילך להתחבר עם האנשים העוסקים בתורה במשניות וכדומה, ונאמר עליו הכתוב ילכו מחיל אל חיל" (שם).

במשנ"ב ס"ק א).

ואכן בין כתבי מוהר"ן ב'עלים לתרופה', אנו מוצאים בדרך אגב - סדר לימוד אחר התפילה, כך הוא כותב באחד המכתבים: "פעת אין בלשוני מלה להאריך פי מוסר כתב זה בחוץ, ואני לא גמרת עדין הלמוד שאחר התפלה.."

במכתב אחר הוא כותב: "וגם עדין איני יודע מה להשיבך. עם כל זה עצם תשוקתך אלצני להפסיק הלמוד שאחר תפלת שחרית ולקצר בו בשבילכם אולי יעזר השם ויתברך להזמין דבורים תחת קלמו" סי שישבו את נפשכם ויהיה בכלל תלמוד תורה דרבים דעדיפא מהכל. ובפרט תלמוד גדול כזה הנובע מהנחל נובע וכו'. שמביא לידי מעשה אשר אין למעלה הימנו".

מן הראוי לתת את הדעת לכך שמוהר"ן קם בחצות ולמד כמה

33 המשך בעמוד

חשקה נפשי לעסוק בתורה

מהי דרך הלימוד הנכונה עבור בחור שמשתוקק להתדבק בתורה הקדושה עם ישוב הדעת? האם חייבים ללמוד תורה או שאפשר לעבוד את ה' בלי זה גם כן? | הדרכות מאירות מתורת הנצח של רבינו הקדוש לכל אחד ואחד

קבועים, כגון לפני תחילת זמן חדש או לפני בין הזמנים, תשב בהתבודדות ותספר לפני השי"ת על הרצונות שלך ללמוד הרבה ולהתמיד בכל חלקי התורה, ותבקש עצה טובה מלפניו מה כדאי ללמוד וכמה מכל דבר וכו'. אז תנסה לתכנן בשיקול הדעת את סדר השיעורים הקבועים מה, כמה, איך, ומתי, והכל באופן של "מקום שלבו חפץ". היינו, שתדמיין את עצמך לומד באופן שהנך חושב ואם הנך מרגיש שתהנה מאופן זה אז תמשיך, ואם לא תנסה לחשוב כיוון אחר. ומאוד תיזהר מריבוי אור, היינו לקבל על עצמך סדר כבד וקשה, שרק בגלל שאתה כעת עם לב בוער יושב לפני השי"ת נראה לך הדבר הגיוני, אלא תחשוב טוב אם הסדר הזה מתאים באמת בשטח עם כל המציאות שלך וכו'.

והיה, אם תצליח להגיע לתכנית טובה בס"ד מה טוב, ואם לא תוכל אז להתייעץ עם מבוגר - אבא, ר"מ, ראש חבורה וכיוצא.

ג) אלא שאחרי כל ההשתדלות הנ"ל היצר אינו מרפה והוא כבר מוצא לו את המסילה ללבו של העובד ה' לבלבל אותו ולקרוע אותו עם חלוקת העצה וכפי שהיטבת לתאר.

דע לך שגם לרבינו בעצמו היו בלבולים כאלו ממש, אלא שהבין שצריך להיות חזק מולם ולא להתפתות בשום אופן.

ב. בסוף שיחה ע"ו כתוב בזה"ל: ושם כבר ספר מזה שיכולין להיות איש כשר אפילו אם אינו יכול ללמוד כלל ואפילו צדיק... רק בעל השגה אין יכולין להיות כ"א כשהוא למדן בגמפ"ת, אבל איש כשר וצדיק גמור יכולין לזכות אפילו מי שהוא איש פשוט לגמרי ולא עליך... ע"כ.

אם זה באמת ככה אז למה בקטע הקודם מביא מוהרנ"ת שרבינו חישוב כמה צריך האדם להספיק בכל שנה דהיינו ש"ס עם רי"ף ורא"ש וש"ע הגדולים ומדרשים וספרי הזוהר וקבלה וכו' וכו'. הרי איש כשר וצדיק גמור יכולין להיות גם בלי זה? האם כל זה הוא רק כדי להיות בעל השגה?

תשובה: (א) ראשית ברור הדבר כשמש שאין מדובר כאן בא' שביכלתו

■ לקראת קבלת התורה רציתי לשאול כמה שאלות בנוגע ללימוד התורה. א. אחד מהדברים שמפריעים לי מאוד הוא חוסר ישוב הדעת. שכשאני מתחיל ללמוד איזה דבר מגיעים לי מחשבות ובלבולים אולי צריך ללמוד משהו אחר. ולדוגמא: בשעת לימוד הלכה מגיע לי מחשבה שצריך להשקיע הרבה בש"ס וללמוד כמה וכמה דפין גמ' בכל יום. ומיד בלימוד הגמ' אני חוזר ומתבלבל שהרי הלכה מברר הטוב מן הרע וזהו היסוד של כל יהודי ואולי עדיף ללמוד עכשיו הלכה. וכן ממסכת למסכת ומספר לספר. ואותו דבר בעבודת ה' שתמיד אני מבלבל מה לעשות עכשיו האם להתבודד או ללמוד וכדו'.

אשמח לקבל עצה והדרכה איך ליישב דעתי כדי שאוכל לעסוק בתורה ועבודת ה' מתוך ישוב הדעת?

תשובה: (א) ברור שאין כוונתך ביחס לסדרי הישיבה אשר רלו"י בנדר היה מתבטא עליהם שהם ק"ק עבור בחורים צעירים ואסור לבחור להתחכם ולהתחמק מהם או לזלזל בהם, ובאמת כשבחור מתנהג בענין זה בתמימות ועושה ככל יכולתו למלאות את כל שלושת הסדרים ולעמוד בהספק השבועי והתקופתי, זה עצמו יכול בהרבה מקרים להוות פתרון לבעיית הבלבולים והזיגזגים שהעלית. ומכיוון שממילא אין ביכולתו לשנות את תוכן הלימוד הישיבתי ומדובר בלימוד של ציבור, ועם תמיכה של רמי"ם ת"ח. הרי שמי שלוקח את זה כמתנה ולא כעול וכדבר של בדיעבד - יש לו סיעתא דשמיא והצלחה וסיפוק, וזה גם משליך על השיעורים הפרטיים של בין הסדרים וימי שישי ושבת ובין הזמנים שיהיה מיושב בדעתו ותהיה לו משמעת עצמית לעשות לעצמו סדר קבוע ועקבי!

(ב) הרבה מן הבלבולים וחלוקת העצה מגיעים בגלל ש"נופלים" באחת לתוך הספרים, ללא תכנון מראש בבחי' "סוף מעשה במחשבה תחילה". אלא שכבר קבלנו דבר זה מרבינו, אשר שום דבר איננו עושים לפני שנמלכנו על זה עם קונינו. לכן כשאתה רוצה לקבל על עצמך סדר חדש של שיעורים

**תנסה לתכנן
בשיקול הדעת
את סדר
השיעורים
הקבועים מה,
כמה, איך, ומתי,
והכל באופן של
"מקום שלבו
חפץ". היינו,
שתדמיין את
עצמך לומד באופן
שהנך חושב
ואם הנך מרגיש
שתהנה מאופן זה
אז תמשיך, ואם
לא כדאי שתנסה
לחשוב על כיוון
אחר**

כן בדור שלנו אשר בפסיעה הראשונה מחוץ למפתן הישיבה ועולם התורה כבר נמצא מדרון תלול הגולש הישר לתהום ושאל העמוק של המכשירים הטמאים וגונדא דיליה אשר מנפש ועד בשר תכלה וקשה למצוא - אם בכלל - בחור שעוזב את הישיבה ואת הגמ' ועדיין יש בו יראת שמים וודאי וודאי ש'צדיק גמור' הוא כבר לא יהיה ח"ו.

ג) "השגות אלוקות" אינם לוקוסוס וסתם תוספת של הנאה שיכלית גרידא, משמעותו אמנם אצל הצדיקים הוא דביקות נוראה ב"אין סוף" וגילויי סודות ותיקונים עליונים שאין לנו בהם שום השגה ושייכות, אך גם עבור אנשים קטני ערך כמונו יש לזה משמעות והוא: הרגשים דקים והכרה עמוקה בגדולת הבורא ובריאתו ואהבתו והתעוררות לקרבת אלוקים ולדבקה בו ולחזות בנועם ה' וזיוו ולעבוד אותו עם "מוחין" אשר מחממים ומבעירים את הלב (תורה נ"א) וענין זה הרי הוא תכלית בריאתינו וביאתינו לעולם וכלשון הזהר "בגין דישתמודעון ליה" והוא א' מעיקרי הסיבות שאנו זקוקים להתקרב לרבי ומלמד הגדול ביותר שדווקא הוא יכול להכניס השגות אלוקות באנשים פשוטים וקטני ערך וזה עיקר עבודתו בק' (ראה לק"מ תורה ל') ולכן מי שביכלתו להיות למדן ועי"ז לזכות להשגות אלוקות ומתעצל ואינו עושה כך הרי שהפסד גדול מאד הוא מפסיד ומן הסתם גם לחטא יחשב לו זאת!

יעזור ה' שנזכה לקבל את רגל חג שבועות בשמחה ובטוב לבב ועי"ז בעצמו נזכה להשגות אלוקות (כמבואר שם) וגם נזכה לקבל עלינו מחדש עול התמדת התורה עד שנהיה בכלל צדיקים ולמדנים העובדים את ה' במח ולב והשגות אלוקות אמן.

ללמוד ואינו לומד כלום מחמת עצלות או מתוך זלזול ח"ו בחשיבות לימוד התורה כי על א' כזה אמרו חז"ל "ולא ע"ה חסיד" והוא עלול לבוא לידי מכשולות רבים קלים וגם חמורים מתוך חוסר ידיעת התורה ו"שיגגת תלמוד עולה זדון". זאת ועוד "צדיק" נקרא א' שעושה ככל יכולתו מה שהתורה מצוה ומה שהקב"ה מצפה ממנו וא' שביכלתו ללמוד ואינו לומד ודאי שא"א להגדיר אותו כ"צדיק גמור". אלא מדובר בא' שלא התברך בכשרונות ונתוני הרקע שלו לא איפשרוהו להגיע לכתרה של תורה או שהוא התברך בילדים רבים וטרוד על המחיה ועל הכלכלה אבל מאד חפץ ללמוד ומחשיב את התורה ולומדיה ואכן בכל הזדמנות הוא "קובע וגוזל" עתים לתורה ולומד כמה שהוא כן מסוגל - א' כזה יוכל להיות צדיק וגם מבלי שיהיה למדן גדול ותהיה לו ס"ד שלא ישל בחטא וכידוע המון סיפורי בעש"ט על יהודים צדיקים ותמימים שכאלו וגם אצל אנ"ש באותו דורו (באוקריינא לא היו חיידרים מסודרים כ"כ והעניינים לא יכלו לממן מלמד לבניהם) שמענו נפלאות מרלו"י על כאלו שכמעט לא ידעו עיברי אבל היה להם לב טהור וזך ועבודת ה' עם תבערה כמו צדיקים מופלגים ממש! (ב) וד ברור כי במציאות של דורנו זה, דור עקבתא דמשיחא אין כמעט תקווה להישאר בקדושה בלי לימוד התורה ובמסגרת ישיבתית, וכפי שאנו רואים בעינינו כי בעוד שבדורות עברו כשלא היה ברירה בידו של אבא קשה יום ובנו גם לא הצליח אצל המלמד ולא עלה תלמודו יפה בידו ובלית ברירה הוציאו לעזור בפרנסת הבית הרי שהבן הפך להיות שוליית סנדלר או זגג או נפח וכיוצא כשהוא מתחנך ליראת שמים ומידות טובות ולעשות משא ומתן באמונה ולהיות נהנה מיגיע כפו ולהחזיק בלומדי תורה וכו' - לא

בחור יקר! ניתן לשלוח שאלות, התלבטויות, בענייני עבודת ה', בדרכי רבינו הק', וכיוצ"ב, באמצעות הקלטת השאלה בטל' המערכת: 02-539-63-63 שלוחה 5, או בשליחה לפקס: 077-318-0237.

לכל אחד יש חלק בתורה השניקך אליו

מערכת אבקשה בשיחת חג
מרוממת, מעוררת ומחזקת,
לקראת יום חג מתן תורתנו עם
הרה"ח רבי יעקב שלמה מוזסון
שליט"א, הפותחת צוהר ושער
ללמוד ולהתחזק כיצד היא הדרך
לקבלת התורה מחדש לאור דרכי
ההתחזקות של רבינו הק' | **״ובאו**
כולם בברית יחד״

עריכה: אשר לב

שמחה והתרגשות מילאו את לבנו עת נכנסנו לביתו של הרה"ח ר' יעקב שלמה מוזסון שליט"א דיין ומו"צ בעיה"ק ירושלים כדי לשוח ולקבל מעט שביבים מענייני לימוד התורה הקדושה והדרך לידבק בה על פי דרכו המאירה של רבינו הקדוש.

לפני שניגש לעצם הנושא שלשמו נתכנסנו מקדים ר' יעקב שלמה בחמימות:

ימי הספירה - סוד העבודה העצמית

בימים אלו צריכים אנו ליתן שבח והודיה להש"ת על שזוכים אנו להתכנס ולהתקבץ כאיש אחד בלב אחד בבתי הכנסיות והמדרשות

בכתחילה, לאחר תקופה כה ארוכה של השתוקקות וכיסופים. התכנסות זו אינה דבר של מה בכך, מה שהיה נראה פשוט והיה חסר במשך זמן כה רב. הרי עיקר קבלת אור הצדיק הוא בבתי הכנסיות והמדרשות הקרויים על שמם.

כן כותב מוהרנ"ת בליקוטי הלכות, הל' תפלת המנחה, הלכה ז': "...עתה בגלותנו הארוך המר, כל חיותנו וקיומנו הוא על ידי בתי כנסיות ובתי מדרשות, שהם בחינת קדושת המשכן ובית המקדש... ועל כן באמת עיקר הכח לזה הוא על ידי בחינת משה שהוא בחינת צדיקי אמת שצריכין לבוא אליהם ולהתקשר להקיבוץ שלהם בבתי מדרשות שנבנו על שמם.

"כי הם בגודל כוחם עוסקים תמיד, גם בדורות אלו, בבחינת בניין המשכן, כמו שמבואר בהתורה 'אזמרה' (בסימן רפ"ב), שכל צדיק אמיתי בונה בחינת משכן וכו', עיין שם. ושם יכול כל אחד לגנוז

כל נקודה ונקודה טובה שלו, להכניסה לתוך השותפות הקדוש של כלל הקיבוץ הקדוש..."

מה נאה ומה נפלא שדווקא בימים אלו של ההכנה לחג השבועות, יוצאים אנו מן הבדידות אל האחדות. כי מרמז הדבר על ענין קבלת התורה,

שנעשה בבחינת האחדות - "ובאו כולם בברית יחד, נעשה ונשמע אמרו כאחד".

כך ידוע מן הספה"ק, שפסח הוא בחינת 'כלל', שיורד אור גדול שלא בהדרגה וכל ישראל מקבלים אותו אפילו שלא כפי ערכם. ימי ספירת העומר הינם בבחינת 'פרט', שעניינם הוא העבודה העצמית של כל אחד ואחד עם עצמו, ברוח מאמר חז"ל: "וספרתם לכם - לעצמכם", ובימים הללו כל אחד מברר את האות המיוחדת שיש לו בתורה, ובונה את חלקו וקומתו - וחג השבועות, יום מתן תורנו, מתחברים כל האותיות יחד לתורה שלימה, והוא שוב בבחינת 'כלל'.

אם כן, כמה מתאים שבימי הספירה היינו ספונים איש איש בביתו ועתה - בבוא הרגל השני, שבועות, יוצאים אנו מן הבדידות להתקבץ

ולהתחבר יחדיו, ועל כך אנו מתפללים ומייחלים שכל אחד ואחד יאיר מעתה לחבירו את נקודתו המיוחדת ויקבל מחבירו את הנקודה המיוחדת שלו, ויתקיים בנו "ומקבלין דין מן דין ואמרין קדיש".

"במקום שלבו חפץ"

בימים אלו של ההכנה לקבלת התורה הכללית והפרטית, נבקש לשמוע מעט עצות ודרכי התחזקות לענין לימוד התורה. רבינו הק' בשיחות

אומר שכל יהודי ויהודי צריך ללמוד את כל התורה כולה, ובוודאי כל אחד רוצה זאת. האם תוכלו להשיענו את הדרך הנכונה כיצד לגשת ולהיכנס לעסק התורה?

הנקודה החשובה והחיונית ביותר כאשר ניגשים ללימוד התורה - היא, שיהיו דברי התורה מתוקים וערבים וימשכו את לבו של הלומד.

כה מלמדנו רבינו הק' בספרו הגדול (ליקוטי מוהר"ן תנינא תורה ע"א): "אשרי הזוכה להרגיש נעימות התורה. כי יש נעימות בתורה, וזהו העיקר - לזכות להרגיש הנעימות שיש בהתורה".

ה'גישמאק' בתורה - זה העיקר!

אלא שכדי לזכות לנעימות הזו - לכל יהודי יש דרך מיוחדת משלו. ואין בכך כללים השווים לכולם באופן אחיד.

כאמור, הדרך לקבלת התורה עוברת בימי ספירת העומר, אשר כל עניינם הוא העבודה האישית של כל אחד ואחד. לכל יהודי יש את הברור המיוחד לו. לכל יהודי יש אות מיוחדת בתורה. חלק השייך לו. "ישראל" ר"ת "יש שישים רבוא אותיות לתורה".

הדרכה זו שכאשר ניגשים ללימוד התורה יש לבקש את המתיקות ואת הנעימות, מוצאים אנו כבר בגמרא: "לעולם ילמד אדם תורה במקום שלבו חפץ" (עבודה זרה יט). זו ההדרכה שצריכה להיות לנגד עינינו.

אמנם, המציאות מוכיחה כי כמעט ואין ניתן לזכות למעלה זו, למצוא את חלק התורה המושך את לבי וללמוד בחשק ובהתעוררות הלב, ללא דרכי ההתחזקות שמלמדנו רבינו הק' - להתחיל בכל יום מחדש ושלא לייאש את עצמו ממצבו בתורה, גם כאשר יודע בנפשו שעומד היכן שעומד ורחוק הוא עד למאוד. אלא יש להתחיל בכל

פעם מחדש, "כי צריך רק להתחדש בכל יום להתחיל בכל עת מחדש" (שיחות הר"ן ו"א).

וההתחדשות וההתחזקות התמידיים הם באמצעות הזכירה המתמדת שגם לי, ככל איש ישראלי, יש חלק בתורה, ויש לי שייכות לתורה.

כי הנה חללים חללים נפלו מעסק התורה, בגלל שלא ידעו לחזק עצמם עם הידיעה הברורה ש"יש לי חלק בתורה", וכל שמוטל על יהודי זה לבקש ולחפש את חלקו עד שימצאו, כי הוא "ישנו בוודאי". התרופה והמזור לכל הנפילות, בכל ענייני עבודת הבורא, היא ההתחזקות

המופלאה שקיבלנו מאת רבינו הק'.

ואם כך בכל ענין, על אחת כמה וכמה בתורה צריכים להתגבר ולהתחזק בכל יום ויום מחדש ממש - שהלוא כבר לימודו חכמינו ז"ל שיש ארבע דברים הצריכין חיזוק והראשון שבהם -'תורה' (ברכות לב:). על כן בכל יום מחדש צריך לחפש את החלק המושך את לבי, בלי להתפעל ככל מכל מה שעובר, מתוך ידיעה איתנה ש'יש לי חלק בתורה'.

הגבל את העם

עצה זו המסוגלת להצלחה בתורה - למצוא את הלימוד המושך את הלב - מחייבת שיהיה לאדם כוח 'הגבלה', שלא להביט ולא להתפעל מן הסביבה. כי לכל אחד יש דרך לימוד מיוחדת משלו, גם בתוך דרך הלימוד של רבינו - יש שצריכים ללמוד מהר, ויש שצריכים ללמוד לאט ובעיון קצת. יש שצריך להשקיע בלימוד הלכה, ויש שצריך להשקיע יותר בלימוד עיון, יש שצריך ללמוד בבקיאות. ויש שמתחבר יותר לדברי אגדתא, כן יש שנוטה לבו אחר סוגיות ופפול.

הכלל כאשר מבקשים לזכות לתורה, שיהיה כמו בעת קבלת התורה שנצטוו ישראל על מצוות ה'הגבלה', שלא יחרוג איש ממקומו האישי אל מקום חברו, ולא יבקש להתעלות מעבר למדרגתו, אלא ידע שייעדו לו משמים מקום מיוחד וחלק מיוחד ואין כל סיבה שיצא מן הגבול והמידה המיוחדים לו.

ואכן ענין זה נצרך לדעת בשני פנים. גם שלא להתפעל מהשני, וגם שלא להשפיע על השני את חלקך ולדרוך על חלקו. כי כאשר משפיעים על הזולת צריך זהירות גדולה ביותר, כמו שכתוב בליקוטי מוהר"ן כמה וכמה פעמים, שזהו דבר מסוכן ביותר. אלא כל כל אחד לידע את הגבול שלו, ולהכיר בכך

שיש דרגות מעליו שבעבורו הן עדיין בבחינת 'מקיפים', ושמאידך, גם הדרגה שלו כלפי חברו היא בדרגת 'מקיפים'.

ובבחינת מאמר רבינו הק': "זוהי הבעל השדה, הוא משגיח ומשתדל תמיד להשקות האילנות... ולהרחיק האילנות זה מזה הרחקה הראוי, שלא יכחיש אחד את חברו..." (ליקוטי מוהר"ן תורה ס"ה).

וסוד הדבר הוא, כי יש ענין של אורות וכלים. האור צריך להיות מותאם לפי גודל ואיכות הכלי אשר ברשות המקבל. וגם אם נדמה בעיני מי שהאור של חברו הוא נעלה ומופלא, אם אור זה איננו מתיישב בנועם עם כוחות נפשו ומשיכת לבו, ואיננו תואם את הלכי נפשו ורוחו, עליו לידע שאסור לו לקבלו, כי אור זה גבוה מן הכלים שברשותו, ועלול להביאו לסכנת 'שבירת כלים'.

בחירת הלימוד לפי נטיית הלב

ברוח כל האמור יובן היטב מה שאמרנו בפתח דברינו, במענה לשאלה "מה היא הדרך להיכנס ללימוד התורה". התשובה בדבר היא שאין דרך אחת ברורה, כיוון שאחר הרגשת הלב הן הן הדברים, בליבא תליא מילתא וכל חד וחד כפום מה דמשער בליביה.

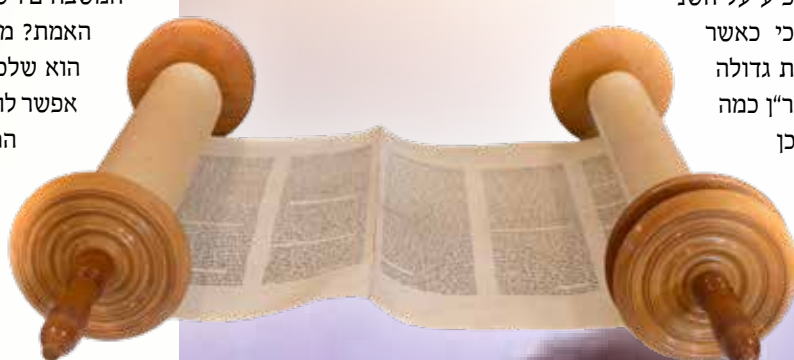
וכשם שכל אחד צריך למצוא את חלקו והאות שלו בתורה, כלומר: את הלימוד המתאים לו - כן הוא הדבר גם בדרכי הלימוד. בימינו נתברכנו בשיטות על גבי שיטות כיצד ניתן להגיע ולהשיג זכירה וידיעה בתורה. ועל כל שיטה ודרך, יש המשבחים ויש להיפך. והאדם שואל, אם כן מהי האמת? מה הדרך הנכונה? והמענה הנהיר הוא שלכל אחד מתאימה דרך אחרת, ואי אפשר לומר ששיטה אחת גילתה את הדרך המתאימה והראויה עבור כולם.

אחד מן הצדיקים שבדור הקודם אמר, שהדרך שלו לזכירת התורה היא לזכור את "בעל השמועה" העומד כנגדו. באופן זה, שמדמה הוא בנפשו את בעל המימרא, נחקקים דברי התורה בלבו באופן שאיננו שוכחם עולמית. בוודאי שזוהי דרגה גבוהה ביותר, אך חשוב לזכור ולידע שהיא איננה מתאימה עבור כולם.

כי כאמור, בתורה הכול הולך על פי נטיית הלב - כענין הספירה שזכינו בשנה זו לקיימה איש איש מביתו הפרטי: "וספרתם לכם - לעצמכם".

רבים שואלים, כיצד זוכים לתורה. האם להתחיל לעסוק בטור או שו"ע. בגמרא בבקיאות או בעיון. האם ללמוד יותר ביסודיות או לרכוש בראשונה בקיאות בש"ס. והאמת היא שאין כלל הנכון לכולם ואין מענה ההולם את כל הנפשות. כי לכל אחד ואחד ה"אות" המיוחדת שלו בתורה - זה מוצא נחת כשמתחיל ללמוד

תמיד צריך להתחזק. ואין גיל שהמלחמה הזו פוסקת אפילו אדם העומד בשנותיו המבוגרות, יכול ליפול ולסבור שאם היה בתחילת שנותיו לומד בכולל כזה או בישיבה פלונית, במגמת לימוד כזו או אחרת - כיום היה מצבו בתורה טוב יותר...

"בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין", מצד שני אמרו: "אלמלי הקב"ה עזרו אינו יכול לו" - אם כן, מהי התרופה כנגד היצר הרע?

פשיטא ואין צריך לומר ששניהם אמת. רבינו הק' אומר בשיחות הר"ן שיחה ע"ו שאפשר להיות אדם כשר באמת גם בלי להיות למדן, ואזי הקב"ה עוזרו גם ללא התורה - ומאידך, כמובן שמי שיש לו יכולת ללמוד ואינו לומד, אדם כזה אינו ממלא את תפקידו ובוודאי יכריע אותו יצרו. אולם האמת היא שגם כדי ש"תבלין התורה" יחלחל אל הנפש ויפעל בה פעולה לטובה, מוכרחים להרבות תפילות ותחנונים, כי בלא עזרת הקב"ה אי אפשר כלום - ועלינו להתפלל ולהתחנן שהתורה תיכנס ותחדור אל תוך הלב, עד שתהפוך להיות חלק בלתי נפרד מאתנו.

צדיקים היו אומרים - שהתורה צריכה ללמד את האדם. התורה צריכה להפוך להיות חלק מן המציאות שלנו. על כך אנו אומרים "וחיי עולם נטע בקרבנו", שהתורה צריכה להיות מושרשת ונטועה בתוך לבנו. ועל כך זקוקים לרחמי שמים מרובים. כי כל זמן שאין התורה מחלחלת אל פנימיותנו, אמנם יש שכר מצוה, אך 'תבלין התורה' עדיין חסר... ועלינו להתחנן שהמים האלה - "אין מים אלא תורה" - יבקיעו את לב האבן... שנזכה להיות "בן תורה", היינו, יהודי שכל מציאותו היא התורה, והוא אינו אלא תוצאה שלה... התקשרות עמוקה שכזו...

ואין ניתן לזכות לכך ללא תפילות, ובבחינת "לעשות מן התורות תפילות"... כי אם אין סיוע של הקב"ה, אזי כל כמה שילמד תורה, עדיין יישאר כאותו חולה מעיים שצריך לתרופה, שהגם שנוטל מן התרופה - התרופה אינה משפיעה עליו... אינה נבלעת בדמו...

התורה היא התבלין כנגד היצר, הרפואה כנגד כל מדווי הנפש הרעים, אך צריך שהתורה תהיה נבלעת בדמו ובאבריו... שהתורה תקדש אותו ותזכך אותו מעוונותיו.

וכדרך שגילה רבינו הק' (ליקוטי מוהר"ן תורה ד'): "ועוונותיו של אדם הם על עצמותיו... והתורה נקראת אש, שמשם המלכות, כמו שכתוב (ירמיהו כג) "הלוא כה דברי כאש"... וזהו (במדבר לא) "כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש". 'דבר' זה בחינת מלכות, שנמשך בתוך הטמאה בתוך חמימות היצר, כמו (קדושין פא.) 'נורא בי עמרם'. 'תעבירו באש' תקונו על ידי אש... וזה לשון עברה, שהצרוף של עברה עובר בתוך עצמותיו..."

והדרך היחידה היא לבקש רחמים ולשפוך על כך תפילות רבות תמידים כסדרן - ואם כך, הרי שגם שהתורה היא תבלין, ללא עזרת הקב"ה "אינו יכול לו"..."

לפני בורא עולם במילים הפרטיות שלו את כל העובר עמו בענין לימוד התורה, לספר לפניו ית"ש את כל שאיפותיו ורצונותיו ולהתחנן שיזכה להוציא מן הכוח אל הפועל את רצונותיו הכמוסים: "ויבוגו של עולם, גם אני רוצה להיות דבוק בתורה... לזכות לאות המיוחדת שלי בתורה... למצוא את הדרך הנכונה... והנה לפעמים אני מבולבל לנוכח כל כך הרבה שיטות ודרכים איך לזכור, במה להתחיל ובמה לגמור... וגם יש לי עגמת נפש מכך שאינני מסיים לימודים שהתחלתי בהם... ולפעמים אני מרגיש תקוע

ואינני מבין, ויש שאני מקנא באנשים המצליחים ללמוד במהירות ולהשיג בתורה הרבה יותר ממני..."

ואף על פי כן, תעזרני שאצליח לשמור עצמי שלא להסתכל על חבריי, שאזכה להגבלה' הנכונה, להיות ממוקד רק בנקודה שלי... זה מעשה שלי וזה מעשה שלו... ותעזרני הצליח לקנות את קנייני התורה, כי אינני רוצה לבוא ערום לעולם הבא, בלי מחלצות התורה אשר היא מלבוש הנשמה."

אכן, בפשטות התפילה אודות ההצלחה בתורה מיוסדת בענין ברכות התורה שקודם הלימוד, שם אנו מבקשים "והערב נא ה"א בפנינו...". וכנודע, כל החורבן והגלות הגיע על "שלא ברכו בתורה תחילה", וכדברי הב"ח הנוודעים שלא היתה כוונתם בלימוד התורה להתדבק בקדושתה.

להתפלל שהתורה תיבלע באבריו ותקדשו

בענין השפעת הלימוד על הנפש, מוצאים טענה בין מאמרי חז"ל. מצד אחד אמרו חז"ל

ולהקיף סוגיא החל מן המקורות הגמרא, רא"ש, ר"ף, מפרשים, רמב"ן, ולאחר מכן עובר לאסוקא שמעתתא אליבא דהלכתא, בפוסקים הראשונים והאחרונים - אולם חבירו לעומתו אינו מתחבר לדרך זו ועליו לגשת ישירות לשולחן ערוך ו"משנה ברורה" המלקט את כל הפסקים בצורה מסודרת.

בוודאי הדרך הנכונה שהיתה מקובלת בדורות עברו, שמי שהיה חפץ להשיג ידיעה בתחום הלכה כלשהו, היה לומד טור - בית יוסף. רבי משולם איגרא שהיה בקיא עצום, אמר שמתחרט על שדילג על טור בית יוסף. וגם מי שרוצה להעמיק ולהתחיל ללמוד את הנושא משורשו, מהגמרא והמפרשים ועד השתלשלות ההלכה - כדאי לו ללמוד בתחילה את המשנה ברורה, ולידע כיצד הדברים יוצאים בסופו של דבר אליבא דהלכתא, פחות או יותר, ואזי גם כשילמד את הגמרא והמפרשים - לא יאבד את דרכו.

ברם, כל זה אמור רק עבור מי שמרגיש סיפוק מסוגי לימוד אלו. ואין עצה ואין תבונה בתורה אלא לחפש באיזה לימוד חושק הלב. במה אני מרגיש נעימות ומתיקות. לאיזה חלק בתורה אני יותר מתחבר ונמשך, עד כדי כך שנפשי מבקשת ללמוד עוד ועוד ולא להפסיק.

ואמנם פשיטא הוא שגם כאשר מוצאים את חלק התורה שלי, עדיין לא נשרף אותו "זקן וכסיל", המבקש להטריד את לב ולמושכו אחר ההבלים ותמיד נדרש יהודי להתגבר ולהכניע את יצרו הרע. וחלילה מלטעות בטעות המצויה בקרב בני הנעורים שכאשר מרגישים "חוסר חשק" מיד קמים ומחליפים את לימודם.

אך מאידך, אסור להניח בקרן זווית את ענין ה"והערב", ועלינו להאמין שחשקת התורה ועריבות הלימוד - אותה מגדיר רבינו הק' ש"העיקר" - הינה יעד בר-השגה.

"יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו"

איך באמת ניתן לעורר חשק ללימוד?

זו כבר שאלת השאלות. הלוא הרצון והחשק הינם הענין הנשגב ביותר... מי אינו רוצה לזכות לחשקת התורה... והדרך לכך היא לשפוך שיחנו בתפילה ותחנונים להשי"ת, להתנפל ולהתחנן לפניו: "פתח לבי בתורתך".

דרך זו טלולה לפנינו כבר מימות האמוראים: "מה יעשה אדם ויחכם? אמר להן: ירבה ביישיבה וימעט בסחורה. אמרו: הרבה עשו כן ולא הועיל להם, אלא יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" (נדה ע:).

כל יהודי המבקש לזכות לתורה, צריך לשטוח

ההתחזקות בתורה - מלחמה תמידית

לאחר כחודשיים ימים בהם מוסדות התורה היו סגורים על מנעול ובריה, במתכונתם הרגילה - ב"ה הגיעה העת והמוסדות נפתחים מחדש. התלמידים חוזרים לחבוש ספלי דבי מדרשא - בישיבות ובכוללים.

אכן, דייקא לעת כזו, חשוב לזכור שהמוסדות אינן ערובה ללימוד התורה. העיקר הוא שכל אחד ידאג שיהיה לו בלימודו חשקת התורה.

יש רבים שלמדו כמה וכמה שנים במוסדות התורה, אך מיד עם צאתם למלאכה, אינם פותחים ספר ואינם מרגישים שייכות וחיבור פנימי לתורה. סיבת הדבר היא כי לא עסקו בחלק שלבם חפץ ולא הרגישו מתיקות ונועם בתורה, והלוא זה העיקר...

זוהי מלחמה תמידית שאינה פוסקת עולמית - לראות שהלימוד יבוא מתוך חשק, מתוך שמחה, שהלימוד יביא סיפוק... ונצרך לזה התחזקות תמידית.

אנשים מגיעים לגיל מסוים ומרגישים כישלון. כל שנות ההתבגרות חשבו ששיגו בתורה מדרגה מסוימת, ולפתע מגיע גיל שמתנפצים הדמיונות ונוכחים לראות שלא השיגו ולא הגיעו לאן שרצו וביקשו וייחלו להגיע. בשלב זה הרבה הרבה נופלים, מרגישים אבודים, ולא יודעים איך להתחזק.

אשרינו שזכינו שיש לנו גם לענין זה את ההתחזקות המופלאה של רבינו. לזכור תמיד ש"יש לי חלק בתורה", וזוהי מציאות אמת, קבועה וקיימת, שאינה קשורה לשום דבר בעולם. "אורייתא קודשא בריך הוא וישראל - חד". אני קשור ואני מחובר. ועללי להמשיך את הקשר שלי מנקודת הזמן בה אני מצוי כרגע. על מנת שלא ליפול במלחמה תמידית זו, מוכרחים אנו להשתמש בכלי ההתחזקות שהעניק לנו רבינו הק' בליקוטי מוהר"ן ומוהרנ"ת בליקוטי הלכות.

המרפא למדווי הדור

גם בענייני קדושה כל כך הרבה נופלים. סבורים היו שיזכו להיות משהו מיוחד, לאחוז באיזה דרגה בעבודת השי"ת, ולפתע כשרואים את הנפילות ומבינים שלא כבשו את היעד ולא יהיו מה שרצו להיות - נשבר לבם ונסוג אחורנית... זוהי אחת מן המחלות ש'נתברכנו' בהן בימינו...

במעשה מחכם ותם, מגלה הרבי שהעיוות הגדול של החכם היה שהוא אמר: או הכול או כלום. או שאני מצליח להשיג את רצונותיי במאה אחוז, או שאני מוותר על הכול. מוצאים כהיום מן הטעות הזאת אצל בחורים ואברכים צעירים

'אתחיל מחדש במנחה'. לא ולא, תתחיל עכשיו, תתפוס את המעט שכן יש בידך לעשות כרגע. לכל הפחות אמור את המילים של 'אלקי נצור' בהתעוררות ובכוונת הלב... זו דרכו של התם, ששמח גם במנעל של ג' קצוות, והיה משמח נפשו בכל מעט ומעט. זו הדרך המובילה להצלחה, שלבסוף מתמנה להיות השר וזוכה לגדולה.

כך גם בלימוד. תמיד צריך להתחזק. ואין גיל שהמלחמה הזו פוסקת. אפילו אדם העומד בשנותיו המבוגרות, יכול ליפול ולסבור שאם היה בתחילת שנותיו לומד בכלל כזה או בישיבה פלונית, במגמת לימוד כזו או אחרת - כיום היה מצבו בתורה טוב יותר... או ליפול לחלישות הדעת, שבגלל שהדריכו אותו בצורה לא נכונה, ואמרו לו שהדרך להצלחה היא רק כאשר נוקטים בשיטה מסוימת - על כן כיום נכשל...

ההתחזקות של רבינו כל כך נחוצה וחיונית, לכל יהודי ובכל מצב, ובפרט בעניינים רוחניים כקדושה ותורה.

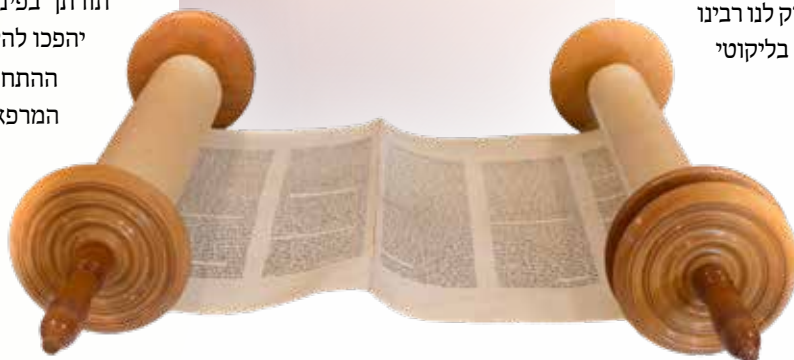
מה עוד, שלפעמים יכול בחור או אברך לראות בספרים הקדושים שמפליגים בדברים חריפים על כך שהתורה והקדושה מוכרחים להיות מחוברים, ושם לומדים ונוהגים שלא כראוי אזי התורה הופכת למקור יניקת החיצוניים. ולפעמים עלולה לחלחל לבו של בחור או אברך מחשבה סוררת: אולי במצב כמו שלי עללי לסגור את הספר...

התשובה לכל היא התחזקות של הרבי. להתפלל ולהחזיק חזק ולשפוך לב כמים בתפילות: "הרי יש לי חלק בתורה... בוודאי שיש לי נקודה שאין למישהו אחר. נקודה אישית המיוחדת רק לי ועללי למצוא אותה... למצוא היכן חושק לבי... אני רוצה חלק בתורה... אני רוצה להיות מחובר... שהמילים שאני אומר בכל יום בברכות התורה "והערב נא ה"א את דברי תורתך בפינו" לא יישארו בגדר מליצה, אלא יפכו להיות מציאות קיימת בלבי..."

ההתחזקות המופלאה של הרבי היא המרפא היחיד למדווי הדור - אשר נתברך בקושי נוסף ומיוחד בענין הריכוז. כוחות הנפש החלושים מביאים לכך שרבים מתקשים למקד את מחשבתם זמן רב בנושא אחד. והנה, כאשר קוראים את הלשונות שרבי נתן מתבטא על עצמו, מרגישים שהוא משליך לדורינו חבלי הצלה שכל כולם רחמנות. בין השיטין מניח מוהרנ"ת מחבוש על פצעיו רוחנו, ומנחם אותנו באומרו: דעו לכם כי גם אני עברתי את מה שאתם עוברים, כך הוא דרכו של עולם - ואף על פי כן, אפשר להתחזק...

במכתבי רבי נתן יכול כל יהודי למצוא את הדרך כיצד להתחזק לנוכח כל הקשיים הימיומיים שעוברים עליו, ולראות 'המחשה' איך יהודי צריך לאחוז עצמו בהתחזקות לנוכח

כאשר אנו קוראים
את הלשונות
שרבי נתן
מתבטא על עצמו,
מרגישים שהוא
משליך לדורינו
חבלי הצלה שכל
כולם רחמנות.
בין השיטין מניח
מוהרנ"ת מחבוש
על פצעיו רוחנו,
ומנחם אותנו
באומרו: דעו לכם
כי גם אני עברתי
את מה שאתם
עוברים, כך הוא
דרכו של עולם
- ואף על פי כן,
אפשר להתחזק...

שאומרים - אם משהו לא מצליח לנו בתחילת היום - זהו, כל היום אבוד!

אולם ענין ספירת העומר הוא: "היום..." לכל יום יש ייעוד, לכל יום יש תיקון, כל יום הוא עולם שלם. אסור להגיד את המילים הללו. אין יום ש'נשרף'. גם אם ח"ו לא עשית וכשלת, היום עודנו מאיר, עודנו מבקש את תפקידו.

גם אם אתה עומד ב'אלקי נצור' של שחרית, ואתה מתעורר ומבחין שחלפה עליך תפילה שלימה ללא כוונה וללא התעוררות, אל תגיד

כל משבריק וגליך, ולהתדבק בתורה ובאמונה למרות הכול. ובין הדברים רבי נתן כותב שהיו לו את הקשיים הללו של הריכוז, שהיה לו קשה לשבת במקום כל יום מחדש.

הדרך להיכנס בספרי רבינו

כאשר באים מקורבים ומבקשים להיכנס בלימוד ספרי רבינו הק', האם יש ספר שמומלץ לפתוח בו?

גם בזה רואים שיש לכל אחד את דרכו המיוחדת והייחודית, בדיוק כפי שלכל 'מקורב' יש 'סיפור התקרבות' משלו...

יש שלא מצליחים ללמוד 'ליקוטי הלכות' ישר בתחילת התקרבותם, ויש כאלו שהלימוד ב'ליקוטי הלכות' משמש להם שער להיכנס ללימוד ליקוטי מוהר"ן, ויש כאלו שלהיפך, קודם לומדים ליקוטי מוהר"ן ומזה נכנסים ללימוד 'ליקוטי הלכות' בהלכות השייכים לתורה שלמדו.

יש המגיעים מן העולם הלמדני נוסח ליטא, שמתחברים דרך העמקות הנפלאה שיש בליקוטי מוהר"ן, כי מוחם מורגל להתאמץ

בסוגיות עיוניות ולפתע רואים שיש כאן דברים עיוניים ועומדים משתוממים. כל אחד בדרכו שלו ואין כלל השווה לכולם.

יש להבחין בנקודה מעניינת. אחד הספרים הראשונים שמוהר"ן הוציא לאור אחרי הסתלקות רבינו הוא ה'ליקוטי עצות', שם ליקט מתוך הליקוטי מוהר"ן את הדברים היותר קלים והניחים באופן שיוכל כל אחד לגשת אליהם, גם אם אינו לומד את כל התורה מרישא ועד גמירא.

ומעניין שדווקא הספרים הכוללים קטעים שווים לכל נפש מליקוטי מוהר"ן וליקוטי הלכות בענייני התחזקות והתבודדות, רבים התקרבו לרבינו הק'. כמו שאומרים שבפולין הספרים 'משיבת נפש' ו'השתפכות הנפש', שהיו מודפסים כספרים נפרדים, הם הספרים שזכו לביקוש עצום...

מכאן אנו למדים שגם מי שיכול ללמוד רק את הדברים הקלים, עדיין יש לו חלק ברבינו - ולא ראי זה כראי זה.

הרה"ח ר' שמואל הורביץ ז"ל סיפר על רבו ר' דוב מוורשא שהתקרב על ידי סיפורי מעשיות.

ומאיך יש כאלה שפוגשים בסיפורי מעשיות ונרתעים ומתבלבלים, עד שנכנסים ומתקרבים יותר ומגלים עד כמה זה מעורר מן השינה והתרדמת.

מסופר על רבי אברהם ב"ר נחמן שקירב את ר' פנחס יהושע שהיה גאון עצום, על ידי שלקחו לעזרת נשים ולמד עמו במשך שעות ארוכות תורה בליקוטי מוהר"ן בעמקות גדולה ובעיון נפלא, כי הבין שההתקרבות שלו צריכה להיות באופן זה - ומאיך יש כאלה שמוצאים נוחם לנפשם דווקא בספר "עלים לתרופה", אשר כפי שאמר הרה"ח ר' יצחק ברייטער ז"ל מפולין, שבספר זה משתקף "ר' נתן של ימות החול (דער וואכעדיגע ר' נתן)".

בעת ההתקרבות לכל אחד יש את המניעות וההסתרות שלו, הקליפות המגיעים אתו מן המקום שהוא מגיע ממנו. ולכן הכניסה שלו לרבינו הק' היא בשער אחר ומיוחד, ואין סיפור התקרבות הדומה מאחד לחברו.

מה יעשו בחורים הלומדים בישיבות כלליות שמתקשים למצוא שייכות לסגנון הלימוד בישיבה?

כאשר בחור לומד במסגרת לימודית ואינו מרגיש בה סיפוק, זוהי באמת בעיה. אך מצד שני חשוב לזכור שההנהגה העליונה מגלגלת את כל הפרטים בבריאה, ובוודאי אם לא יהיו מסגרות, המצב הרוחני לא יהיה בטוב.

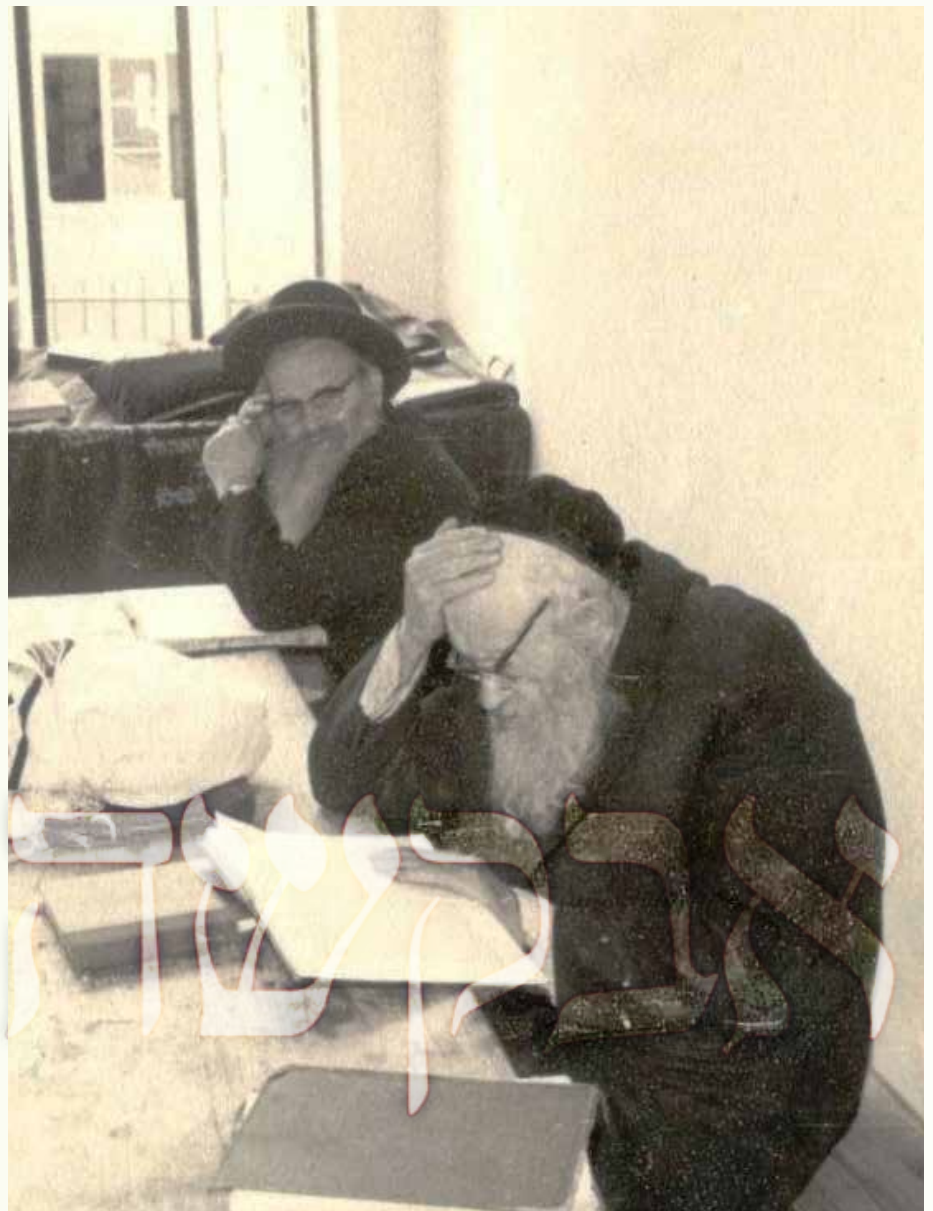
לכן הפתרון הוא ללמוד את מה שצריך ללמוד בזמני הישיבה, שכן המסגרת רב כוחה להחזיק את הבחור, אבל מעבר לכך ניתן לנצל את שאר השעות, ולחפש להשחיל בינא לבינא את הלימוד שכן אוהבים ומתחברים ומוצאים בו סיפוק. חומש רש"י, אגדתא, ספרי הלכה, לקחת נושא כמו 'ברכות הנהיג', ולמצוא ב'פסקי תשובות' את הדברים המרתקים הנוגעים לדורינו, כגון מה מברכים על ממתק חדש העשוי כמה שכבות, או כמו כן ב'הלכות שבת' - למצוא לימוד שיש בו 'גישמאק'.

כל אחד יכול למצוא את הדרך האישית שלו. החממה ששומרת אותו לדרכו המיוחדת, בלי להפריע לשני... וכמובן שצריך לזכור שיש מניעות והסתרות גם מצד הגוף והיצר, שעל כך צריכים להתגבר ולהתייגע... ולזכור שקשיים עברו על כולם, וההתחזקות היא מכל פעולה טובה שעדיין זוכים לה ולא להרפות מן התפילות שיזכה לנעימות התורה רבי נתן אומר שמ"ט ימי הספירה מכוונים כנגד מ"ח קנייני התורה, והיום האחרון הוא כנגד התפילה הכוללת את הכול.

הנה כי כן, כאשר עומדים טרם חג השבועות, מבקשים מהשי"ת שנזכה להתחבר לחלק המיוחד שלנו בתורה, ולהתחזק ללא הרף בכך שלכל יהודי יש אות מיוחדת בתורה.

יעזרנו השי"ת יעזור שכל הכיסופים אכן יתממשו וכל אחד יגיע לחלקו הפרטי המיוחד בתורה.

תמונה נדירה של ר' בן ציון אפטר בלימודו (באדיבות ר' אברהם אייזנבאך)

כזה

ראה

וקדש!

אתה מנסה לגרום לי למחשבות שכאלה?! מה אתה רוצה ממני?! - - - ומי שהכיר אותו יודע שהיו אלו דיבורי אמת ולא סתם "שטיקעס..." הוא באמת לא היה מסוגל לסבול שמשבחים אותו.

ר' נחמן: סיפר לי אחד מאנ"ש שעמד לידו בעת התפילה, כי פעם באמצע תפילת שמונה-עשרה שמע שהוא בוכה בדמעות במשך כל התפילה, דבר שלא היה רגיל אצלו. לאחר התפילה פנה אליו ולאחר שהתנצל על כך שהוא שואל, ביקש ממנו להביך "מה קרה היום שאתה כל כך בוכה?" ענה לו אבא: "באו אלי לאחרונה להחתים אותי על איזה קריאה, והבטיחו לי שיהיו הרבה שמות של חותמים ואני יהיה ממש מהאחרונים... והנה עכשיו ראיתי את הקריאה מודפסת כשאני מופיע בין החותמים הראשונים... הייתי כל כך שבור מזה שבכיתי כל התפילה" - - -

ר' שמעון צבי: מרוב שהרגיש את עצמו קטן באמת, הוא בדרך כלל לא היה אומר לשני מה לעשות, כשהוא מתבטא לא פעם "וכי מי ישמע לקטן כמוני..." בענין זה יש להוסיף שדברי חז"ל (יבמות סה:) "כשם שמצווה לומר דבר הנשמע - כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע" - היו קרובים ללבו מאד, במצבים כאלו אחז שאין מה להורות ולבקש, אלא רק תפילה ותפילה...

תמימות ופשיטות

ר' נחמן: אבא ז"ל עבד על מידת התמימות והפשיטות בלי סוף. כל ימי היה מדבר וחוזר על זה שמי שהולך בתמימות "מאכט גוט!" "עושה טוב!" בהדגישו שכל ההולכים בתמימות הם עובדי ה' גדולים. זו היתה אצלו דרך חיים, ולא שלא ידע מהם 'חכמות', כי באמת היה חכימא דיהודאי, אלא הצליח "להתגבר" על חכמתו ולהיות תמים באמת.

ר' אברהם יעקב: אחינו ר' נחמן מספר תמיד שלא פעם היה פונה לאבא: "טאטעי! מה אתה צריך? הרי אני רוצה לעשות בשבילך משהו, לעזור לך!", ואבא היה

בורח מהפרסום והכבוד

מי שהכיר את ר' נתן דוד יודע כי הוא ממש פחד וברח מפני כל פרסום וכבוד כמו מפני אש. כאשר שמעו על הלווייתו המצומצמת והקטנה בתוקפם של ימי הקורונה, הסכימו הכל כי אם ר' נתן דוד היה מאחל לעצמו משהו, הרי שבדיוק הלויה כזו היתה בוודאי משאלת לבו...

עוד לפני שהתחלנו לשוחח, פונה אלינו בנו הגדול ר' נחמן שליט"א ומתוך נאמנותו לדרכי אביו הוא פותח בבקשה, שלדעתנו עצם הבקשה מדגימה לנו באופן ברור את מהותו של החסיד ר' נתן דוד ז"ל: כל השבחים שאינם עשויים לשמש "לעובדא ולמעשה" אין רצונו שיספרו עלינו... וזה יהיה לעילוי נשמתו... הרי עיקר עסקו היה להכניס יראת שמים ואמונה לדורות הבאים, שנזכה לילך בדרכיו הטובים...

ר' ישראל יצחק מגיב: כל השנים הוא גידר עצמו בגדרים בנושאים אלו. כך לדוגמא שנים ארוכות לא חתם על שום קריאה והקפיד שלא יפורסמו תמונות ממנו. הוא עשה זאת בתור 'גדר' למרות שחשב על עצמו שהוא באמת יהודי פשוט שבפשוטים ואף פעם לא העלה על דעתו שיש כאלו שמחשיבים אותו בתור אחד מ'חשובי אנ"ש' - - -

ר' שמעון צבי: הייתה תקופה שאחד מצדיקי ירושלים, מקובל ידוע מאחת החצרות החסידיות שבירושלים, התחיל ללמוד עם אבא בחברותא ספרי קבלה. כתוצאה מכך הוא התחיל לכבד את אבא כאחד מהצדיקים המפורסמים שבדור, כשהוא מתבטא למקורביו ביטויים מפליגים על גדולתו... יום אחד לא התאפק ואמר לאבא בפניו כמה הוא מעריך אותו ומשבח אותו...

התגובה הייתה חריפה מאד, אבא פנה אליו מזועזע כולו וכך אמר לו: הרי כל אחד מבין שאסור לדבר דיבורים שיכולים להכשיל בני אדם במחשבות רעות... ולא מקבלים בזה התנצלות שאינו מתכוון לכלום... והרי רבינו אומר בתורה "א כי גאוה וכבוד הוא כמו פגם הקדושה, מדוע

בעיצומם של ימים קשים, בהם כלל ישראל שהה במצור ובמצוק, איבדו חסידי ברסלב את האחד והמיוחד משרידי ה"עובדים" בדור הקודם, מנאמני החסידים של פעם, ובעיקר בן הממשיך את דרך אביו החסיד המופלא ר' שמואל זצ"ל הלא הוא הרב החסיד ר' נתן דוד שפירא ז"ל שהסתלק מאתנו בפתאומיות לאחר מחלה קצרה ביום ו' ניסן תש"פ.

בסערת הימים ובצוק העיתים היתה הסתלקותו בבחינת "תלמיד חכם שלא נספד כהלכה", לא רק הלווייה המצומצמת בימים של ערבי פסחים, אלא עקב הימצאותם של כלל חסידי ברסלב בבתי מסוגרים, אין יוצא ואין בא, כשגם רוב בתי הכנסיות של אנ"ש כמעט ולא היו פעילים - כל זאת גרם לכך שהאבידה הגדולה חלפה עברה לה ללא שניתנה לנו ההזדמנות לְבָכּוֹת וּלְבָכּוֹת, על האי שופרא דבלי בארעא, להתבונן בקצות דרכיו ולנסות ללמוד הלכתא גבירתא מהנהגותיו בקודש, שכל ימיו עמל ללא ליאות להסתירם ואכן הצליח עד זיבולא בתרייתא להישאר כתורה המונחת בקרן זוית דייקא, כשהוא מצליח לברוח מכל דבר ציבורי ועובד את ה' למעלה מכוחותיו באופן פלאי. אין ספק כי גם לווייתו הצנועה כל כך היתה בבחינת: "רצון יראיו יעשה"...

אמנם כדי שנוכל ללמוד מדרכיו, לאחוז בקצות דמותו המופלאה שהקרינה עוז ותעצומות לכל הקדוש והיקר, ובעיקר בהתקשרותו וביטולו לרביה"ק אור האורות זיע"א, התיישבו סופרי "אבקשה" לשיחה ממושכת שהלכה והתארכה, עם בני משפחתו הקרובים אליו, כאשר המשתתפים מבינים שאנו רק נוגעים בקצה המזלג, וכל מה שהם הצליחו לראות אצלו, הם רק קצה הקרחון ממה שהצליח להסתיר באומנות מיוחדת, אף מסובכיו הקרובים ביותר.

השתתפו בשיחה בני החשובים הרה"ח: ר' נחמן, ר' שמעון צבי, ר' משה אייזיק, ר' אברהם יעקב מרדכי, ר' ישראל יצחק, חתנו ר' מיכל לוינזון ועוד כמה מבני המשפחה שהיו מקורבים אליו.

שמואל מאיר חשין

בהם מובאים הנהגות ותקנות אישיות כמו בחור צעיר... כך למשל הוא כותב לעצמו "אפשר להספיק את הכל - רק לא להיות בלחץ"... ואכן הספיק הרבה הרבה - - -

ר' שמעון צבי: התפלאנו לראות בשנותיו האחרונות כיצד אפילו בגילו המתקדם היה כל העת עובד על עצמו ומשתדל להשתנות לטובה ולהתקדם... כאשר בסדר לימודו בספר הזוהר הגיע למאמרים על גודל עניית אמן. הוא כל כך התרגש והתחדש מדיבורי הזוהר ומיד התחיל להיזרזר שיהיה מי שיענה אמן על כל ברכה שייאמר... אלא שכאן נתקל בבעיה, היות והוא אומר את ברכות השחר בחצות הלילה בביתו ובשעה כזו איך הוא יכול למצוא מישהו שיענה אמן? אי לכך התחיל מאותו יום והלאה לומר את ברכות השחר בשהותו בכותל המערבי כמנהגו בכל לילה לאחר חצות, ושם כבר מצא מי שיענה אמן. יהודי בגיל שבעים, רואה 'זוהר' ומתחדש ומשנה מהרגליו כנער צעיר! - - -

זקני ת"ח דעתם מתיישבת עליהם

ר' משה אייזיק: כל יום שעבר ראיתי אצלו יותר המידות הטובות וישוב דעתו. ראו עליו בפועל את מאמר חז"ל שתלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתם מתיישבת עליהם.

ר' נחמן: שמעתי מכמה וכמה מבני גילו כיצד הם מעריצים את יישוב דעתו המופלגת, בתוכם

עונה לו במתק שפתיו:
"אני צריך רק דבר אחד,
'ראת שמים', להיות 'א'
ערליכ'ער איד', יהודי כשר..." ותו
לא.

ר' ישראל יצחק: את מידת הפשיטות והתמימות שלו ראינו בכל דבר של יהדות. כך לדוגמה כשהיה שומע שיש איזו שהיא נסיעה לקברי צדיקים או לשאר דבר מצווה ואפילו הפגנה למען הדת - היה מרגיש מיד שזה תביעה עבורו, וכי הוא צריך לעשות זאת... כך גם כשבעת לימודו היה נתקל בענין מסויים המובא בספרים, או אפילו באיזה עלון - מיד היה מרגיש שהוא צריך לקיים. לאחר פטירתו גילינו פתקים שהיה כותב לעצמו, וכן מחברות אישיות,

ר' נתן דוד בסליחות זכור ברית בקיבוץ באומן תש"ן

ר' נתן דוד מובל לחופה משמאלו ומאחוריו ר' אברהם אנשין

והזר לסדרי עבודת ה' שלו כמו בחור בגיל בר מצווה, בהתחדשות פלאית.

ר' נחמן: כאן באמת המקום להזכיר את זכותה של אמנו ע"ה (בתו היחידה של הרה"ח ר' אברהם יעקב גולדרייך ז"ל), שאפשר להגיד עליה בפה מלא כי כל מה שהוא זכה בחייו - היה הכל רק בזכותה, בזה ששיחררה אותו מכל מטלות הבית שיהיה כולו קודש לה' ולתורתו, רק בזכותה זכה למה שזכה.

ר' ישראל יצחק: אמנו ע"ה היתה אשה חזקה מאד ברוחה, לא בכדי קרו לה "הרבנית של ירושלים"... את כל עול הבית ועול הפרנסה נשאה על עצמה, היא זו שטרחה לכספים עבור חתונות הילדים, עד כדי כך הגיעו הדברים שלא הוזקק להכיר צורת מטבע. היא היתה עושה הכל בשבילו. וכאשה כשרה העושה רצון בעלה חגרה בעוז מתניה וכיתתה רגליה במסירות אין קץ כדי שיוכל לעמוד בהנהגתו העיקשת לברוח מחובות והלוואות. ובכל זאת בסוף ימיה כאשר נשאלה איך הצליחה לחתן את הילדים בכבוד וללא חובות ענתה בטבעיות ובפשיטות שזה בזכות התפילות של בעלה בכותל ובקברי צדיקים ובזכות לימוד התורה שלו. במשך תשע שנים האחרונים לחייה היתה חולה ל"ע, ואז ראינו קצת כמה החזיר לה על כל השנים. בתקופה זו התמסר עבורה במסירות נפש.

היא היתה יושבת כל היום ואומרת תהילים ותפילות ובוכה... כחודש לפני ל"ג בעומר כבר היתה בוכה רק מלשמוע את השיר 'בר יוחאי'... בכלל היתה בוכה רבות למען כלל ישראל. תוך כדי דיבור ר' ישראל יצחק מוציא מהארון את סידור ה"קרוב מנחה" שלה, ולמרבה הפלא הוא עד היום עדיין ספוג בדמעוניה, שתיים עשרה שנה לאחר הסתלקותה!!!

ר' שמעון צבי: התבוננתי פעם באבא ז"ל במשך כל התפילה, והבחנתי כיצד הוא מתנענע כל העת עם חיות כזו... הוא היה 'מונח בתפילה' ולא שם לב כלל למה שקורה סביבו. חשבתי אז שצריכים לבוא ממרחקים רק כדי לראות איך יהודי כזה מתפלל. גם בחזרת הש"ץ היה מצביע בסידור על כל מילה שהש"ץ אומר, כשהוא עומד על רגליו אפילו בזקנותו! רק בשנה האחרונה התיר נדר שיוכל לשבת בחזרת הש"ץ.

ר' ישראל יצחק: בעצם במשך כל התפלה היה מסתכל בתוך הסידור ולא היה רואה כלום מה שקורה מסביבו. הוא לא הרים עיניו מהסידור אף פעם.

ר' אברהם יעקב: אם כבר מדברים על תפילה והתבודדות, הנה סיפור ששמעתי מיחודי אחד שלפני כארבעים שנה הגיע להתגורר בארץ ישראל לאחר שהתגורר שנים בארצות הברית. כאן התקרב לאנשי רביה"ק כתוצאה מכך שהתחבר לענין התפילה וההתבודדות. אך דבר אחד גרם לו קושי רב לקיים את הדבר למעשה, מאחר שלא מצא דיבורים בעת ההתבודדות. הוא סיפר לי שהלך בשעתו לכל זקני אנ"ש לשאול

ר' נתן דוד בצעירותו

התארח אצל אבא בסעודת ליל שבת. הוא היה קצת עייף ובאמצע הסעודה, לפני המשך הזמירות, נרדם קצת על מקומו. עברו כמה דקות וכאשר התעורר והרים את ראשו ראה מולו את אבא נכנס עם כלי "מים אחרונים" ומצווה להתחיל מיד "ברכת המזון" ואילו את הזמירות ישירו לאחר מכן. הנוכחים הבינו מיד כי העובדא שהאורח עייף היא שגרמה לו למהר כדי שהאורח יוכל לפרוש לשינת הלילה.

ר' משה אייזיק: פעמים רבות ראינו כיצד אנשים אחרים התיישבו על מקומו ופינתו הקבועה בבית מדרשו ולא אמר כלום... פעם הגיע בחור חדש שלא ידע כי זה מקומו הקבוע, ומשראה שלא אומרים לו כלום המשיך לשבת שם עוד ועוד, כך במשך 5 שנים עד שהלה התחנן ועזב למקום אחר - רק אז חזר אבא למקומו הקבוע.

ר' ישראל יצחק: תמיד היה מקבל את האמת ממי שאמרו. כך למשל בנושא של קברי צדיקים שכידוע היה מומחה גדול בזה, עם כל זה היה אצלו פשוט לקבל דעה של מישהו אחר, למרות שהוא מפרין את כל מה שסבר וידע עד אז.

ר' אברהם יעקב: מצד שני היו לו את העקרונות בדברים שבקדושה שמהם לא זז... וגם אז כאשר ראה צורך להעיר ולהתריע היה מקדים ושואל לפני זה: "אני יכול להעיר לך? לא תיפגע?"...

עבודת ה'

ר' מיכל: אחר פטירתו אמרו כמה שהכירוהו כי הוא היה "א שווארצער סאלדאט" "פועל שחור", ביטוי שנהגו לומר על אביו ר' שמואל - פועל שחור. שכן הוא לא היה מתפעל מכלום, גם בתקופות קשות כאשר לא הרגיש טוב, הוא בשלו, קם והולך לתפלה, ללימוד, חצות והתבודדות - בלי חכמות.

ר' שמעון צבי: בשעתו כאשר נפטרה עליו אמנו הצדקנית מרת פיגא ע"ה, ראינו דבר פלא שלאחר האסון הוא לא נתן לעצמו לשקוע באבלו, אלא התגבר כארי, חידש כנשר נעוריו

הרה"ח ר' משה גדליה אנשין ז"ל שעסק רבות בצרכי ציבור והיה מדגיש זאת כל העת. כך למשל יבדלחט"א הרה"ח ר' אפרים נחמן אנשין שליט"א היה שולח אותי רבות שאשאל את דעת אבי בכמה וכמה דברים הנוגעים להנהגת בית מדרשו, באמרו "אני צריך את היישוב הדעת של אביך..."

ואכן גם לצרכי ציבור היה מקדיש זמן וכח. כך לדוגמא חברת התהילים בבית מדרשו בשבת אחה"צ, תקופת מה לאחר פטירתו של הרה"ח ר' שמעון אנשין ז"ל ששימש כמשגיח בחברה, לא היה מי שימלא מקומו וה'חברה' התבטלה. היה זה אבינו שהדבר הפריע לו והוא פעל ועשה עד שזה המשיך.

ר' ישראל יצחק: כחלק מחכמת החיים שלו יש לציין אימרה מעניינת שהיה אומר בשם ראב"ן: "אדם שמגיע לגיל ארבעים ועדיין אין הוא מכיר את טבעי ותכונות גופו (כלומר: מה בריא ומה מזיק לו וכדומה) - הרי הוא כמו בהמה!".

טוב לב

ר' שמעון צבי: אין ספור פעמים ראיתי בעצמי כיצד הוא מוותר בפשטות גדולה. מצד אחד לא היה אצלו מושג של "לוותר" על כל מה שקשור לאידישקייט, לחסידות וליהדות פשוט, בזה היה עקשן גדול, וכאמור, בעיקר על עצמו, אבל לוותר בענינים גשמיים - בלי סוף...

ר' אברהם יעקב: סיפר לי יהודי יקר שפעם

ר' נתן דוד יחד עם ר' מאיר קרליבך ור' בנימין רוזנבלט בקברי ציקים

ר' ישראל יצחק: אפשר להתחזק גם כשנזכור כיצד היתה נראית ההכנה שלו מדי יום לתפילת שחרית כוותיקין. היה מתיישב בשעה מוקדמת כמו בחור צעיר מול הסיידור ואומר את הקרבנות, ובשנים האחרונות היה אומר גם את התפלה של הרה"ק ר' אלימלך ז"ע מליזענסק בתמימות, מילה במילה.

ר' שמעון צבי: בחורף היו חוזרים מהכותל בשתיים וחצי - שלוש לפנות בוקר. הוא היה חוסף תנומה לשלושת רבעי שעה - שעה, ואחר כך הולך למקווה, ואז התחיל את הסדר שלו להכנה לתפילה, כשהוא מדקדק לומר 'פתח אליה', תפילת רבי אלימלך כאמור ועוד דברים. מספר אחד הנוכחים: בערך שנה ישנתי בביתו, כמה פעמים הייתי מתעורר ושומע כיצד הוא אומר את הברכות והקרבנות במתיקות כזו - - - ר' שמעון צבי מגיב: ואיפה הוא היה יושב? במטבח, נכון? כי לא רצה להעיר אותך... שכן זו היתה אחת ההנהגות שהיה חזק בהם: לא להעיר את השני! מצד אחד היה עובד ה', אך מצד שני לוותר לשני, לא להתעצל ולהזדרז עבור הזולת - זה היה בלי סוף. יש לציין שהאורח לא היה בן משפחה ולמרות הקושי שבדבר הוא וויתר על הפרטיות והנחות ואירח אותו למעלה משנה בסלון הבית ששימש בנוסף כחדר הלימוד הפרטי שלו, וכאמור בכדי לא להעיר את האורחים עבר ללמוד ולהתפלל במטבח.

אחד הנוכחים: ר' נתן דוד נהג להצטנע והצליח להסתיר את עבודותיו. האם בצעירותו ראו אצלו יותר את התבערה, התפילות בכח ובהתלהבות? הרי ידוע שקיבל רבות מהחסיד ר' הירש לייב ליפל, שחינך את הצעירים לצעוק בתפילה ולהתבודד שעות רצופות.

ר' נחמן: אנו זכינו רק לעיתים מסוימות לראות ענינים שכאלו. כך למשל לפעמים באמצע קידוש של שבת היה מתלהב וצועק בקול ובהתלהבות גדולה עד מאד. אמנם שמעתי מאחד המקורבים הוותיקים שכאשר הגיע לראשונה לבית מדרשנו

חמיו ר' אברהם יעקב גולדריך במירון

בעצתם, ולצערו לא הצליח לקיים שום עצה מהעצות שניתנו לו. עד שהגיע לאבא ז"ל שאמר לו בפשטות: "מה הבעיה של דיבורים? פותחים את הפה כמו 'טחנת קמח' ואומרים כל מה שמונח לך על הראש או על הלב... כל מה שמזדמן בפך, העיקר שהפה לא ינוח...", "עם עצה זו אני כבר הולך ארבעים שנה" - סיים אותו יהודי.

ר' ישראל יצחק: אני זוכר בימי ילדותי כאשר הייתה איזו בעיה בביתנו שהיינו זקוקים לרחמי שמים, באותה עת הגיע ראש השנה ונסענו לאומן באחת הנסיעות המפרכות של אותם שנים. ראיתי בהשתוממות כיצד במהלך כל שלבי הנסיעה, בשדה התעופה, בטיסה, ובנסיעות, אבא התפלל ללא הרף על שני דברים: על אותה בעיה שהייתה, ועל שמירת העינים בדרך...

ר' משה אייזיק: כל לילה בדרכו לכותל, מאז שעלה על רכב ההסעות עד שהגיעו לכותל - זה היה אצלו עוד זמן לתפילה ותחנונים - - -

ר' שמעון צבי: הפריע לו מאד כיצד אין לאנשים סבלנות ובאמירת תיקון חצות יש כאלה שמדלגים ואין אומרים את כל נוסח התיקון. "הרי הרבי רצה שנאמר תיקון חצות!" היה מתרעם, "כיצד אפשר להגיד במהירות ובחופזה בבחינת 'אפגעזאגט'... הרי הרבי רצה שנמצא את עצמינו בתוך המילים, שנשפוך את לבינו בתיקון חצות...".

היתה זו
כמדומני
הפעם היחידה
שהוא הסכים
לדבר ברבים,
הוא הגיע
לקדמת
האוטובוס,
לקח את
המיקרופון
ודיבר בקצרה.
כמה מילים
על קדושת
נוראות הציון
הקדוש,
ולאחר מכן על
חיוב הזהירות
בשמירת
עינים, ותוך
כדי הדברים
לא הצליח
להתאפק ופרץ
בבכי גדול
לעין כל - - -

בתור מקורב טרי ראה שאכן רוב הקהל מתפלל בכח, אך היו שנים שהתפללו בקולות למעלה מכולם, היו אלו החסיד 'ר' ישראל בער אודסר - מה'זקנים', ור' נתן דוד שפירא - מה'צעירים'.

'ר' ישראל יצחק: היו פעמים שפתאום באמצע התפילה היה מתלהב ומתנועע בהתעוררות גדולה. גם הבחנתי לפעמים כיצד הוא פורץ בבכי... כמו כן היה מתלהב וצועק קטעים מסויימים בתפלה כגון ב'קדושה'. בימים הנוראים מרוב התלהבותו היו לפעמים פניו מאדימות וצועק בקולי קולות, כגון בתפילת 'ונתנה תוקף' במילים "ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה", בתפילת 'ותערב', 'אבינו מלכינו זכור רחמיך וכבוש כעסך' ועוד.

'ר' משה אייזיק: בעבודת ה' הוא קיים את מאמר רביה"ק שלא להיות 'זקן', עד לאחרונה בחודש ניסן היה נוסע הרבה להתבודדות בשדה ונימוקו עמו שרבינו מחשיב את התפילה בין העשבים בחודש זה. וכן בשאר עניני עבודת ה'.

'ר' מיכל: צפיינו לגאולה היתה מאד ניכרת עליו. בשנים האחרונות הרי היה סועד אצלי את סעודת ליל שבת. בהגיעו ל'קידוש' היה נעמד ומכוון את פניו נגד ירושלים העתיקה, הר הבית ומקום המקדש. הוא הדגיש את זה. ובכלל בזמירות שבת היינו רואים את הלב הבווער, הכיסופין, בהתלהבותו בכל קטע המזכיר את הגאולה ובית המקדש, אם זה 'רחם בחסדך', 'בנה המקדש'. במיוחד היה מתרגש בשבת בבוקר בזמירות כאשר הגיעו לקטע 'חזק קריית' היה מקדים וקורא בקול: "שרייטש'ע קינדער" (צעקו בנים): חזק קריית... ולמרות שבדרך כלל היה שולט על רגשותיו, הרי שכאשר שר את ניגונו על המילים "ועינינו תראינה" כמעט תמיד היו רואים דמעות בעיניו, וכן בכל קטע שמדבר מהגאולה היה מתרגש.

'ר' שמעון צבי: ידוע אצל כל מכיריו שהיה מיוחד בשבירת השינה. ככל הידוע לנו הרי לפחות בשלושים שנים האחרונות לא היה ישן שעות ברצף, ובדרך כלל שנתו היתה מחולקת לכמה פעמים ביום, כל פעם לא יותר משעה וחצי בערך. כל השינה שלו היה בדיעבד גדול... למדתי איתו ככולל חצות שנים רבות, בעקשנות חזקה היה עומד על הרגליים הכואבות ומחמת עייפותו היה נרדם לפעמים תוך כדי עמידה, אך היה עקשן גדול בעבודת ה' ולמרות הכאבים היה לומד ולומד ולומד - - -

אחד הנוכחים מעיד: ראיתי בעיני בחתונת אחד מנכדיו כיצד לפני חצות הלילה הוא פורש לפינה וישן קצת, כדי לזכות 'לקום' בחצות... אך כמובן מתוך זהירות שאף אחד לא יבחין בכך...

'ר' מיכל: מסירות נפשו על טבילת מקוה בכל יום היתה מושרשת אצלו מאד. הדבר התבטא בדרכים ובכל מיני מצבים קשים, ואפילו בימיו האחרונים ממש כאשר המקוה הסמוך לביתו היה נפתח ונסגר לפרקים עקב המצב, כאשר רק שמע שהמקוה פתוח לא שת לבו לשום דבר ומיד

רץ עם המגבת למקוה...

'ר' ישראל יצחק: הוא מסר נפשו על מקוה בכל מצב שהוא, אפילו כאשר חלה ב'שושנה' ברגלו לא היה דבר כזה שהחסיר מקוה. אפילו בערב שבת האחרונה לחייו, כאשר היה ממש חולה, אחי ר' שמעון צבי שהגיע לבית לא מצא אותו, עד שנפל בדעתו כי מן הסתם הלך למקוה... וכך הוה.

'ר' שמעון צבי: היה זה בל"ג בעומר כאשר עלינו איתו את כל העלייה הקשה והמפרכת מחניון האוטובוסים דרך השאטלים עד שהגענו לחדרו על הציון. הגענו מזיעים לחדר, הורדנו את החבילות, נחנו איזה שלוש דקות ומיד בלי חכמות הוא כבר מתחיל לומר את ה'אידרא'... ומיד אחר שגמר את האידרא החליט שהוא הולך למקוה... ואין כאן המקום לתאר כיצד נראה המקוה בחצר המערה ביום ל"ג בעומר... בכלל במשך כל יום ל"ג בעומר היה שואל את הבנים והנכדים: "אמרת את האידרא?" ואמר בשם אביו שאם קשה האמירה, אז כדאי להגיד לפחות את ההתחלה והסוף שזה יותר קל.

'ר' ישראל יצחק: רצייתי לחזק אותו ואמרתי לו: "איזה מסירות נפש...", אך הוא ביטל את הביטוי, בכלל לא אהב שמשתמשים בלשון "מסירות נפש", כשהוא תמה: "מה כבר עשית? וכי 'הרגת' את עצמך? קצת התאמצות זה כבר מסירות נפש?"

'ר' שמעון צבי: פעם אחת התמוטט סמוך לביתו, הבהילוהו לבית החולים שם התגלה שיש לו 'שושנה' ברגל. היה זה סמוך לשבת והוא נשאר מאושפז למשך השבת במחלקה בקומה השמינית. בית הכנסת נמצא בקומת הקרקע והיות ולא רצה לסמוך על היתר 'מעלית שבת' במשך כל השבת עלה וירד כל השמונה קומות ברגלי הכאובות עם השושנה - כדי לא להחסיר אפילו תפילה אחת במנין!

'ר' נחמן: כמה חיפש ויגע להספיק לענות עוד פעם ועוד פעם 'אמן יהא שמיה רבא'. היה מכתת רגליו למרחקים באמרו: "הרי כמעט שאין לי מצוות... צריך לחטוף..."

ובחירתו יהגה

'ר' שמעון צבי: ההתמדה שלו בתורה היתה באופן מבהיל. 'ערימות' ספרים היו תמיד על שולחנו, וזו לא היתה 'הצגה' כי מרוב פשטותו לא העלה על דעתו אף פעם שזה בכלל מעניין מאן דהוא... היה לומד ולומד מתוך כל הספרים לפי סדרי לימודיו המגוונים. גם כאשר למדתי איתו בחברותא כמה וכמה שנים בבית מדרשו כל יום אחר הצהריים, היה לו מוכן בצד ספר 'כתבי רבינו' (תורות ותפלות) וכל פעם שהיתה איזו הפסקה בלימוד, כגון כאשר הגיע מישהו לדבר איתי, אפילו רק לשנייה, הוא מיד הכניס ראשו בתוך ה'כתבי' וכבר שפתיו דובבות...

'ר' ישראל יצחק: פעם אחת שמת לב שמישהו

בא לדבר אתך וכמנהגו לקח מיד את ה'כתבי' והנה פתאום התחיל לבכות בדמעות תוך כדי אמירתו - - -

לאחר פטירתו ראינו בפתקיו שהשאר כיצד קבע לעצמו את שיעוריו הקבועים, ברעננות של בחור צעיר, כשהוא מוחק את מה שהספיק כבר. 'ר' מיכל: הוא כתב הרבה חידושים, הערות והארות. בכל ספר שלמד השאר פתקים עם חידושים, ועל פי רוב החידושים הם 'לעובדא ולמעשה' מה אפשר להוציא למעשה ממה שכתוב בספר.

'ר' נחמן: מנעורי אני זוכר כיצד למד אתי ועם שאר האחים את תורה ו' בליקוטי מוהר"ן, כשהוא משתדל תמיד ללמוד את כל התורה בפעם אחת כדי לא לאבד את הקשר. הוא סיפר לנו שאביו 'ר' שמואל, כשלמד אתו בחברותא, היה חוזר אתו את ה'שקלא וטריא' של כל מה שלמדו אתמול. ואכן גם אבא ז"ל שלמד את התורות הארוכות היה יושב כמה שעות עד שעבר על כל התורה.

'ר' מיכל: היה מקפיד לומר בכל ליל שבת ויום טוב את ה'זוהר' שהותקן לומר באותו הזמן, עוד לפני הקידוש. כך הוא קיבל מאביו. הרבה פעמים היה אומר זאת עוד בבית הכנסת. כך גם במוצאי יום טוב ראשון של פסח היה אומר לפני הספירה הראשונה את סדר הקרבת העומר מתוך סידור 'בית יעקב' של רבי יעקב עמדין. גם בראש השנה לפני התקיעות היה אומר את הזוהר. ואילו בליל שבת היה לומד אתי אחר הסעודה. היתה תקופה שלמד אתי את הספר 'קרא דשבתא', באמרו שאביו 'ר' שמואל דיבר רבות בשבחו של הרב מטשעהרין, בפרט אחר שלמד ספר זה.

סייג לחכמה שתיקה

'ר' ישראל יצחק: למרות שתיקתו הנצחית והעובדא שהוא לא הוציא שום מילה מיותרת מפיו, בכל זאת היו הזדמנויות יחידות שנוכחנו לראות את רגשותיו פורצים החוצה.

היה זה באחת השנים האחרונות כאשר כל המשפחה נסעה ביחד לאומן על ראש השנה, כשבדרך עברנו דרך ציון מוהר"ת בברסלב. בין ברסלב לאומן הפציר בו אחינו 'ר' שמעון צבי וממש הכריח אותו לדבר בפני הנוסעים.

היתה זו כמדומני הפעם היחידה שהוא הסכים, הוא הגיע לקדמת האוטובוס, לקח את המיקרופון ודיבר בקצרה. כמה מילים על קדושת נוראות הציון הקדוש ולאחר מכן על חיוב הזהירות בשמירת עינים ותוך כדי הדברים לא הצליח להתאפק ופרץ בבכי גדול לעין כל - - -

'ר' שמעון צבי: פעם התבטא בפניי כי "ה' עזר לי". מה היה? היה זה בשהותו בשבת במירון, במוצאי שבת כיבדו אותו לעשות 'הבדלה' בהכנסת אורחים למטה, והנה קרתה לו טעות כלשהיא... היה שם אחד שלא הכירו והרעים עליו בקול: "עם הארץ! ככה עושים הבדלה?" על זה הפטיר אבא כי "זה דבר טוב שה' עוזר

גם בחבורות בביתו היה מדבר על כך שצריכים להביא לבית מדרשנו אנשים כמו ר' שמואל צ'צ'יק שידברו עם האברכים בעבודת השם ושבירת התאוות, "מען דארף טרייבן די יונגעלייט...".

ר' אברהם יעקב: הרגשתו בזכיה הגדולה לנסוע לאומן היתה נוראה. בתו ציירה פעם תמונה של הציון הקדוש, היא שמה את התמונה במסגרת ולפני שהביאה לו את התמונה במתנה כתבה בראש התמונה את המילים "מי יתן לי אבר כיונה אעופה אשכונה". כאשר אבא ראה זאת ביקש למחוק את המילים, "לאומן נוסעים מתוך הכנה ומחשבה, לא בכל שניה אפשר לקום ו"לעוף" לציון סתם ככה...".

להשקות עדרים

ר' נחמן: היה זה בשנת תשל"ו כשהייתי ילד בגיל 10. כל לילה לאחר מעריב היה אבא לוקח אותי לשדה באיזור 'הר חוצבים', שהיה אז מקום שומם לחלוטין, לפני בניית שכונות רמות ורמת שלמה. יזכר לטוב הרה"ח ר' נחמן קנלסקי-רוסישער ז"ל, שהיה משלם מכספו את הנסיעה.

נסעו אינתו כמה מייקירי אנ"ש, כגון דודי הרה"ח ר' שמעון שפירא שליט"א שהיה נכנס במרחק של ק"מ בערך לתוך היער וצועק צעקות גדולות ונוראות... מתוך אחריות של אבא היה מדריך אותי שם איך לדבר עם הש"ת, ובשעת ההתבודדות לא התרחק מדי כדי שיוכל לעקוב אחרי... לפעמים היה ניגש אלי באמצע ומדבר דיבורים של 'תכלית' בניעמויות כזו. אין לי את הלשון לתאר את הטעם הטוב, לא הייתי מוכר את התענוג הזה בשביל כל הון דעלמא... כמו כן במשך כל הדרך היה שר את הניגונים של הרה"ק מבארדיטשוב והניגונים הישנים של אנ"ש, אם זה הניגון של הרה"ק ר' מיכל מזלאטשוב 'שערי ציון', הניגון 'דינען דינען', או 'ריבוננו של עולם איך וויל פאר דיר א דוד' אלע שפילן - אנא אמצאך" הכל בחיות וגישימאק' (=תענוג) כזה, הרגשתי שאיננו "שר" אלא שופך את כל לבו הכוסף ומתגעגע להש"ת - - -

ר' ישראל יצחק: גם כאשר היה מוכיח אותנו ואומר לנו מוסר - זה היה מתוך קירבה ואהבה אמיתית, כאשר הוא נותן לנו להבין שרק רצון הש"ת זה מה שמניע אותו ולא שום נגיעות אישיות. האחים המבוגרים יותר גם זכו לפעמים לקבל ממנו מכתבי חיזוק ותוכחה, שהיו גורמים להם דווקא לשמחה עצומה, עד שהיו יוצאים בריקוד כאשר קיבלו מכתב מאבא - - -

ר' מיכל: היה 'בוער' לו שהילדים ישירו את זמירות השבת, וכדי לחזקם היה מצטט להם תמיד את דברי רבינו בנושא זה, בהדגישו "תמימות ופשיטות - זה זמירות שבת". היה מספר על חמיו הרה"ח ר' אברהם יעקב גולדרייך ז"ל, שכאשר היה אוכל אצלנו, ר' נתן דוד היה שר את הזמירות בעת הסעודה ולאחר הסעודה הלך לישון כדי לקום בחצות, אך ר' אברהם יעקב נשאר יושב ליד השולחן והאריך את סעודת השבת בזמירות וניגונים עד לפנות בוקר!

שלפעמים מקבלים בזיונות...
רחמנות של ה'...". ועוד דיבורים
כהנה וכהנה. הוא פשוט נהנה מזה
שהיהודי ביזה אותו.

ויאמינו בה' ובמשה עבדו

ר' אברהם יעקב: הוא לא הפסיק לדבר ולחזק את האמונה בהש"ת, בהתורה הקדושה וברבינו הקדוש, כשהוא מביא את האמונה עד 'למעשה' בכל דבר בפועל ממש.

ר' שמעון צבי: בהזדמנות אחת התחיל לדבר אתי על גדולת הצדיק, ותוך כדי דיבור התחיל לבכות בדמעות כשהוא מתבטא נוראות: "יש לי הרגשה, שכל יום שעובר מפטירת אבי - אני מרגיש שאני מאבד את ההרגשה ברבינו...".

ר' נחמן: היו לו הרגשות מיוחדות בענין רביה"ק. כך למשל הקפיד ללמוד סיפורי מעשיות באידיש דוקא, כשהוא מדגיש שבכל מילה בסיפורי מעשיות הרי ישנם סודות נפלאים ונוראים כידוע, והרבה מילים שנאמרו באידיש אינם מופיעים בתרגום בלשון הקודש. ועד היום חקוק במעמקי הלב פנימה טעם הג'ן ערך של סיפורי מעשיות עם הניגון שהיה לומד ומסיים מדי שנה עם הילדים בימי אלול.

ר' מיכל: בסעודות שבת היה מדבר מגדולת רבינו, גם סיפר על העבודת השם של אביו, של ר' הירש לייב ושאר ה'עובדים' כשהוא אינו מפסיק להתגעגע בערגה לימים ההם בהם התקיימה חבורת עובדי השם...

אחד הנוכחים: קיימת הקלטה ידועה ממנו ביום הפורים לפני כמה שנים, כשהוא אומר בעת משתה היין: "צריכים לייבא מאומן עוד איזה 'גנרטור' של עבודת השם כמו ר' הירש לייב...".

רבי שמואל שפירא עם בנו רבי נתן דוד בשול במאה שערים
(באדיבות ר' יצחק הערש מאליק הי"ו)

צפייתו לגאולה
היתה מאד
ניכרת עליו.
בזמירות שבת
היינו רואים את
הלב הבוער,
הכיסופין,
בהתלהבותו
בכל קטע
המזכיר את
הגאולה ובית
המקדש,
ולמרות שבדרך
כלל היה שולט
על רגשותיו,
הרי שכאשר שר
את ניגונו על
המילים "ועינינו
תראינה" כמעט
תמיד היו
רואים דמעות
בעיניו, וכן בכל
קטע שמדבר
מהגאולה היה
מתרגש.

מנתיבתם' עם תוספת מילים 'אבי, לא אלך בדרך
איתם, אמנע רגלי מנתיבתם'...

מצטער בצרתן של ישראל

ר' ישראל יצחק: אנשים רבים היו באים אליו
לספר לו את הצרות והבעיות שלהם, לפעמים
היה נדמה כאילו לא נכנסו הדברים ללבו, אבל
באמת היה שופך לבו עבור כל אחד מהם.

כך למשל לאחרונה ממש, בחודש האחרון
לפני שנפטר, כשהתברר שתוקף הדרכון שלו
עומד לפוג, הוא היה לחוץ מזה שצריך דרכון
לקראת ראש השנה הבעל"ט, אז הלכנו איתו
לסדר זאת. הפקיד במשרד שראה לפניו יהודי
של צורה הזכיר לפניו את שם בנו שמצפה
לשידוך. הוא רשם את השמות והבטיח להזכיר
אותם כל לילה בכותל. לאחר פטירתו מצאנו את
הפתק עם אותו שם בין פתקי התפילות וכבר היה
בלוי לגמרי לאחר שבשבועות האחרונים פתח
אותו כל לילה - - -

ר' אברהם יעקב: יש לי חבר מהישיבה שעוד
לא התחתן ל"ע. לפני כמה חדשים שאל אותי
אבא: "מה שלום חברך פלוני?", שאלתי אותו:
"מאיפה אתה זוכר אותי?", ענה לי: "מה זאת
אומרת? אני הרי מתפלל עליו כל יום!"

ר' ישראל יצחק: בשנות הבחרות היה תמיד
מעורר אותנו לומר תפילה מ"ה מליקוטי תפילות
ח"ב לזכות לזיווג הגון. גם בצוואה הוא כותב
שאביו ביקש ממנו לומר כל יום תפילה מ"ה, וכך
אכן נהג עד יומו האחרון לומר את התפילה והיה
מזכיר שמות רבים לתפילה. ולכן גם הוא מבקש
מצאצאיו לומר כל יום תפילה מ"ה.

ר' מיכל: פעם הייתי אתו במערת המכפלה
בחברון והיתה זו הזדמנות להתבונן בדרכיו.
דבר ראשון אמר תיקון הכללי, אחר כך שמעתי
שהוא מתפלל על כלל ישראל, שלכולם יהיה
רפואה, פרנסה, שידוכים, זרע של קיימא, שכולם
יחזרו בתשובה, שילכו בצניעות ושנזכה לגאולה
שלימה... גם היה מזכיר שמות. בכל אופן היה לי
התפעלות מזה שדבר ראשון היה מתפלל על כלל
ישראל.

לקדושים אשר בארץ

ר' מיכל: ידוע שהוא קיבל מאנ"ש הזקנים,
ובפרט מר' הירש לייב, את התבערה הגדולה
של הנסיעות הארוכות להשתטחות על קברי
הצדיקים, בפרט קברים שאינם ידועים כל כך.
שנים רבות היה עובד הרבה עם ארגון 'קדמונינו'
לגלות ולאתר את קברי הצדיקים. נסיעות רבות
ערך לשם כך ואכן היתה לו בקיאות עצומה
בקברים.

ר' ישראל יצחק: על אבינו אפשר לומר שלא
החסיר ל"ג בעומר במירון, ברצף גמור מאז שנת
תש"ט. יתכן שגם נסע לפני תש"ח, אבל בשנת
תש"ח הרי לא היתה כל אפשרות לאף אחד
להגיע מירושלים. יתכן כי בימינו הוא היה היחיד

תתפלל בדמעות בהיכל הציון הקדוש

"אני כבר זקן, לבד קשה לי להיטלטל בדרכים
ולצאת ולבוא בשמירת עיניים כנדרש ללא סיוע,
אם הבנים אינם באים איתי - איני יכול לנסוע
לבד!", כך בפשטות.

ר' ישראל יצחק: הוא הצליח להכניס בנו "פחד
של קיץ", עד לפני כמה שנים לא נסעתי אף פעם
בקיץ לאומן, ואפילו אם כבר נסענו זה היה מתוך
פחד עצום. אחי ר' משה אייזיק מציין שהוא
נולד בו' תשרי ונפטר בו' ניסן, האות ו' הרי היא
מידת היסוד, שראינו אצלו באופן חזק מאד. כל
הבנים וכל הקרובים אליו יכולים להעיד ולספר
על השמירת עינים המופלגת שלו. בענין זה אמר
לי כמה פעמים: גם אם אין מצליחים לשמור
על העיניים לגמרי, לכל הפחות תתגבר כארי
להילחם על "איין קוק וינציגער" - ראה אחד
פחות...

ר' נחמן: כמה הזהיר ללא הרף לשמור על
עצמנו מפני חברים רעים, כשהוא הופך עולמות
ובודק בשבע עינים עם מי אנו מתחברים. הוא לא
הפסיק לדבר על הענין, כשהוא מזכיר את דברי
הזוהר: "חייכית בהון [-בעותרא] בהאי עלמא
ולבתר קטילת להון" החברים הרעים צוחקים
אליך ומראים עצמם כאילו הם אוהבים - אך
בסוף הם קוטלים אותך בזה ובבא - - - עד כדי
כך הרגשנו את האהבה שלו אלינו, שהרי לכל
אחד יש נסיונות, וכאשר הייתי חושב: "מה אבא
אומר על זה? מה הוא חושב על זה?" - היה הדבר
מציל אותי. בבחינה מסויימת כמו שנאמר אצל
יוסף הצדיק "דמות דיוקנו של אביו נראה אליו".
ובאמת אומר האור החיים הק' שכאשר האדם
חושב על אביו - זו סגולה ועצה טובה להנצל
מנסינות.

ר' משה אייזיק: הרבה פעמים היה מחזק אותי
באמרו: "היצר הרע אינו 'מפרגן' לך אפילו את
העולם הזה..."

ר' אברהם יעקב: דיבורים אלו יתכן שהוא
קיבל מהסבא ר' שמואל, שכן גם אחי ר' נחמן
שלמה יצחק היה חוזר על זה תמיד, זה היה
ה'מוטו' שלהם.

ר' מיכל: היה אוהב מאד לשיר עם הנכדים,
אפילו בימינו האחרונים ממש, את הפסוק במשלי
(א ט"ו): 'בני, אל תלך בדרך איתם, מנע רגלך

ר' ישראל יצחק: אחת ההזדמנויות בהם
הצליח להכניס בנו יראת שמים ומידות טובות,
היתה בעת הליכתו הקבועה בבוקר יום שביעי
של פסח לכותל המערבי כמנהג אביו. בדרך חזור
היה הולך עם כל צאצאיו דרך העיר העתיקה
ומראה להם שכיות חמדה ומעלה זכרונות ילדות,
כאשר בכל פעם מוצא ענין נוסף לעורר ולחדש
את הדרך הישנה. "הנה כאן היה חדר של עבודת
ה' של העובדים", "כאן היה המקוה של העובדים
שמסרו את הנפש על טבילה במקוה" וכן הלאה.
בדרך אגב, היה מראה את בית הכנסת "אליהו
הנביא" ואמר שהוא זוכר בבירור שאמרו אצל
אנ"ש שזהו בית הכנסת עליו אמר רביז"ל (חיי
מוהר"ן ק"ב) שדרך שם עולין הנשמות לעולם
העליון. הזכרון שנצרב ביותר מ'הסיו' שבמהלך
כל הדרך עודד וחזק את ענין שמירת העיניים
ושימש דוגמה חיה לכך למרות שהרחובות היו
ריקים בשעה מוקדמת זו של הבוקר.

ר' מיכל: כידוע היה תמיד מעורר להתחזק
בצניעות המלבושים, מתוך תוכחה גלויה ואהבה
מסותרת. כך שמענו מפיו שהיה מתפלל תמיד
שבנות ישראל לא ילכו עם פאה נכרית, וילכו רק
עם גרביים שחורות ועבות כמנהג ירושלים. נוסח
תפילתו היתה: "שילכו בגרביים שחורות, יאיר
להם המזל ולא יהיה 'שחור' לאידישע קינדער...".
ואכן גם בצוואתו הקצרה מבקש מאד מצאצאיו
להקפיד על צניעות הנשים ועל מסורת מנהגי
ירושלים.

ר' שמעון צבי: כל פירצה כאבה לו עד עמקי
נשמתו. פעם אחת במירון בשבת הסמוכה ל"ג
בעומר, למרבה הצער פתחה המשטרה חפ"ק
בחצר הרשב"י, והנה באמצע סעודת השבת הם
הפעילו את הרמקולים רח"ל. אבא קם ורץ לעבר
השוטרים וצעק עליהם: "שבת! שבת! אנו הרי
נמצאים אצל רבי שמעון, שהוא בחינת שבת!
איך אפשר לחלל שבת אצל רבי שמעון?" הם כל
כך התפלאו מהופעתו הפתאומית עד שנשתתקו,
ותשקוט הארץ...

קדוש ישראל

אחד הנוכחים: פעם שאל אותו אחד "מדוע
אינך נוסע לראש חודש ניסן לאומן?", ענה לו:

עם רצף גדול כל כך של
"ל"ג בעומר במירון"...

ר' מיכל: ומי ישער ויתאר את
כיסופיו לציון רביה"ק באומן. כל
פעם שהזכירו את אומן היה מקבל חיות
ומתעורר... וכמובן שבכל הזדמנות היה
נוסע בשמחה. בציון רבינו היה יושב שעות
ארוכות ארוכות, מחצות לילה ועד הבוקר, וכן
במשך כל היום - כמה שיותר.

ר' שמעון צבי: כל שנה הייתי נוסע אתו ביום ה'
אב לקבר האריז"ל בצפת, נסיעה שדורשת הרבה
כוחות. עקב זהירותו בשמירת עינים לא היה
הולך בדרך הרגילה, אלא נכנס דרך שכונת מאור
חיים דרך מוסדות אלקבץ, ומשם בדרך הצדדית
ליד מקוה האר"י.

בכלל היתה לו תבערה גדולה בקברי הצדיקים,
שאי אפשר להסבירה, "א מורא'דיגער ברען"..."
בכל קבר היה מתחיל 'הריני מקשר', 'לכו נרננה'
ו'תיקון הכללי'.

אגב, במירון אצל רבי שמעון וכן בצפת אצל
האר"י, וכן בשאר קברי צדיקים שיש בהם
צפיפות, היה אומר: "אין צורך לדחוף בכדי
להגיע, רק נכנסים בתוך הקהל והאנשים מסביבך
כבר מביאים אותך ממילא... מרוב הדוחק ממילא
מגיעים בסוף... לא צריך לדחוף אחרים..." - אז
דוגמא נוספת לחכמת החיים שלו.

כותב השורות גם יכול להעיד כי בעת הנסיעות
לקברי הצדיקים, כאשר היו לפעמים צריכים
לרדת או לעלות בשבילים קשים ומסוכנים,
כאשר הרגיש שאפשר ליפול, היה מיד מתיישב
על הקרקע וכך זוחל וממשיך בדרך, באמרו "פון
די ערד קען מען נישט פאלן" - מהקרקע אי
אפשר ליפול...

זכורני כיצד באחת השנים הצטרף לנסיעת
הבחורים של "מורשת הנחל" כאשר ערכנו
מסלול של יום שלם בנחל עמוד, כשאנו
משתטחים על קברים לא ידועים, של רבי יצחק
מהזוהר, רבי אבא ורבי נחוניא בן הקנה.

בסוף המסלול היה צריך לעלות עליה קשה
ותלולה בשביל צר ומסוכן המוביל מתחתית
הנחל עד לעין כובס בשולי העיר צפת. תוך כדי
העליה, כאשר בשארית כוחותיו הוא צועד בקושי
רב, אני שואל אותו: "ר' נתן דוד, האם עוד יש לכם
כח?", במקום תשובה הוא החל לשורר את ניגונו
של הרה"ק מבארדיטשוב: "דינען דינען" כשהוא
מתלהב בקול "מיטן גאנצן כח! מיטן גאנצן מוח!
- וועלן מיר איהם דינען!" זו היתה התשובה - - -
ראיתי שזו הזדמנות פז, שאלתי אותו "על
מה אתם מתפללים בקברי הצדיקים?" היתה
זו כנראה עת רצון והוא גילה לי שכמעט כל
תפילתו זה "לייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה"
כשהוא טורח להסביר לי ע"פ תורת הקבלה מה
צריך לייחד...

ר' מיכל: לפני כל הגעה לקבר היה מספר על
אותו צדיק ומרחיב לפרט את המקורות המביאים
את הקבר. גם היה נהנה לספר ולתאר כיצד היו

הולכים עם ר' הירש לייב ליפל ו
לחפש קברי צדיקים לא מוכרים.

בהיכל הרשב"י במירון היה משתדל לשבת בין
הציון של רשב"י לציון של ר' אלעזר, והיה אומר
בשם הרמ"ק ששם טוב לשבת... ואילו לקבר דוד
המלך בהר ציון הרי היה מגיע מצעירותו עם
הרבה מאנ"ש שהיו עורכים שם את עבודת ה'
בליל שישי, כפי שהנהיג בשעתו החסיד ר' הירש
לייב ליפל.

בנסיעותיו לקברי הצדיקים היה משתדל עד
כמה שאפשר לא לצאת לחו"ל. כך בדרך למירון
העדיף לא לנסוע דרך כביש הבקעה שכן בדרך
יוצאים לכמה דקות מעבר לירדן, כפי שקיבל
מאביו ר' שמואל שהיתה לו הרגשה חזקה
בקדושת ארץ ישראל. כך לא רצה לצאת לחו"ל
אפילו לקברי צדיקים, חוץ מציון רביה"ק באומן
כמובן, ורק בדרך לאומן או בחזור היה משתטח
על קברי הצדיקים שבחו"ל.

אחד הנוכחים: כשהיה נוסע על קברי צדיקים
בדרך כלל לא היה מספר לאף אחד. רק כאשר
ראינו שהוא לא נמצא בתפילת הוותיקין בבית
מדרשנו ידענו שנסע לאיזה מקום קדוש, לחברון
או למירון. היו ימים בהם השתדל יותר לפקוד את
קברי הצדיקים, כגון בט"ו לחודש ובערב ראש
חודש, שהם ימים המסוגלים לכך ע"פ האריז"ל.
בימים אלו נהג בקביעות להתפלל שחרית בקבר
דוד המלך בהר ציון וכן בימי שישי.

ר' שמעון צבי: בימיו האחרונים ממש, כבר
שכב עם הצטננות קשה, שאלתי אותו האם
הוא משער היכן הצטנן כל כך. ענה לי כך:
"ביום כ"ה אדר הרי היה היארצייט של הרה"ק
ר' גרשון מקיטוב, זה היה בליל שישי אז הלכתי
להר הזיתים ושם עמדתי זמן רב בתוך הרוחות
החזקות וכנראה שקיבלתי הצטננות... משם
הלכתי לכותל כמו כל לילה, אחר כך חזרתי
למאה שערים למקוה, ומשם הלכנו שוב לתפילת
שחרית בקבר דוד המלך..."

כך נמצאו למדים כיצד יהודי בגיל מתקדם כל
כך, לא מסתכל על שום דבר וממשיך את סדר
יומו בטירחא עצומה כל כך כדי להשתטח על
קברי הצדיקים והמקומות הקדושים - - -

בימים שלאחר מכן, למרות חוליו וחולשתו
השתדל להתפלל בבית הכנסת, ואפילו קם
בחצות הלילה לאמירת תיקון חצות. כשהוא אינו
מוותר על שיעוריו הקבועים. וכך מתוך תורה
ותפילה ועבודת ה' ולאחר קריאת שמע שעל
המיטה וברכת המפיל החזיר את נשמתו הטהורה
ליוצרה בשעת חצות לילה, על מיטתו ממנה היה
נוהג לקום באותה השעה במשך עשרות בשנים
משחר נעוריו.

- - -

יהיו נא שורות אלו בבחינת "הספד" על עובד
ה' אמיתי וחיל נאמן בצבאו של רביה"ק, והלוואי
שניקח מעט מדרכיו בכדי להתעורר ולהתחזק
לעלות ולהתעלות במסילה העולה. ■

בהזדמנות
אחת התחיל
לדבר אתי
על גדולת
הצדיק, ותוך
כדי דיבור
התחיל לבכות
בדמעות
כשהוא
מתבטא
נוראות: "יש
לי הרגשה,
שכל יום
שעובר
מפטירת אבי
- אני מרגיש
שאני מאבד
את ההרגשה
ברבינו..."

המשך מעמוד 15

שעות עד התפילה, כאשר בחורף היה זה שעות ארוכות, ולמרות זאת לא ויתר על סדר לימוד זה שלאחר התפילה.

סדר זה הינו חלק מסדר יומו של יהודי פשוט. כשרבינו רצה לומר שהוא נוהג עתה כמו יהודי פשוט הוא אומר: "שעכשו הוא מתנהג בפשיטות שעומד בבקר ומתפלל תפלתו, ואחר כך הוא לומד קצת, ואחר כך הוא אומר תהלים" (חיי מוהר"ן כה).

והרבה מישראל נוהגים כן, בפרט הכשרים והיראים, כעדותו של מוהר"ן ת: "בטל רצונך מפני רצונו - שרצונו של אדם לאכל מיד בבקר והוא מבטל רצונו מפני רצון השם יתברך וממתין עד אחר התפילה, והרבה מוסיפים להרעיב עצמן על דברי תורה ולומדין ואומרים תהלים וכו' אחר התפילה". (ברכת השחר ה'). ובהלכות שבת ו' כתב: "איש ישראל כשעומד בבקר ולבו חלש ורוצה לאכל, אבל אינו אכל מיד, כי צריך להמתין עד שיטל ידיו ויברך ויתפלל, והכי שרים והיראים ממתנינים יותר, כי לומדים גם אחר התפילה קדם שאוכלים".

בין אנ"ש היה איש פשוט, הלא הוא ר' חיים בנו של רבי שבת ברסלב'ר: "ואף על פי כן עבד את ה' באחד מהגדולים, כי היה בא בקביעות לבית הכנסת כשעתים לפני התחלת התפילה, ועוסק בתי פלות עד לתפילה. אחר התפילה היה מכין לעצמו ערימה של ספרים ללמד בהם החל בגמרא שלחן ערוך עין יעקב משניות זהר, ספרי רבנו וכו', והיה הוגה בהם כמה שעות, ולא זו מסדרו אף על פי שפבר חכו עליו אנשים רבים כדי לקנות בהנותו, ורק אחר שגמר כל סדרי לימודו הלך בנחת לשרת את קוניו". (שיש"ק ד' תקצד).

"דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה"

אף שרבינו ז"ל ואנשיו עסקו רבות בתורה, הכל היה בענוות ושבפלות אמיתי, בזכרם היטב את דברי חז"ל שהתורה היא מתנה ואינה נקנית אלא במי שעושה עצמו כמדבר וכו', וכמ"ש רבינו בתורה י"ד: "ואין אדם זוכה לתורה, אלא על ידי שפלות, כמו שאמר מרו חז"ל וממך מתנה". ומוזה קבלו בושח ופחד בלימוד התורה בהצנע לכת.

כך היתה דרכו של רבינו, כמסופר באבני"ה ברז"ל: "דרכו של רבנו זצוק"ל היה בהעלם גדול, שאפלו מפני חותנו היה מסתיר את עצמו מאד" - ראה שם את כל סיפור הדברים, עד שחותנו סיפר לפני אחד מאורחיו וכו' "התחיל לבחן את רבנו זצוק"ל בפרוש המשנה: "הפלב והגדי שקפצו מראש הגג" שבמסכת בבא קמא, ועשה רבנו עצמו כלא יודע לקרא, ואמר: "הפלב והגדי שקפצו מארש", עיין שם כל האריכות.

וכן מדריך מוהר"ן במכתבו, כשמעורר על עסק התורה והעבודה, הוא מבקש לעשות זאת בהצנע לכת: "ותעסק בתורה הרבה בכל יום, גם מזה אל תנה ירך להרבות בתחנות ובקשות ואמירת תהלים ולפרש שיחתך לפניו יתברך בכל יום כבן לפני אביו, ותהיה הצנע לכת בכל מה דאפשר".

כל כך בלט הדבר עד שמוהר"ן התבטא פעם בחריפות: "יודעים אנו ללמד, ומדוע נקראים האחרים גאוני ארץ"? כי גאות העור לם נמצא אצלם" (שיש"ק ג' קסט). עוד אמר מוהר"ן ת: "תועבת ה' כל גבה לב, ודחק תבת כלי, היינו, אפלו כשעוסק ועובד את ה' בתורה ותפילה" (אבני"ה ברז"ל). וראבר"ן היה רגיל לחזור על זה בכל פעם שהיה מתחיל ללמוד לפני אחרים (בשם רא"ח רוזין).

גם על רבי חיים קיבליטשער מסופר: "שהיה איש למדן ותלמיד חכם מופלג, וכפי גדלו בתורה, כן היה שפל ונבזה בעיני עצמו, ומי

חמת כן לא אבה בשום אופן ללמד לפני אנ"ש. מענין לענין: "ספר רבי לוי יצחק ז"ל שכשהיה בטשקנט שהה שם גם הרב קופלמאן ז"ל, ועשה שם סיום, וכשסיים למוד הגמרא אמר: עד כאן למדנו תורת אמת, עתה נרחיב ונדבר מהדמיונות שלנו, והחל לדבר פלפול ארז. וספר זאת רבי לוי יצחק כשבח עליו שנהנה ממדת האמת שבו, שכנה את פלפוליו כנגד הגמרא הקדושה בשם דמיונות" (שיש"ק ה' שפד).

תפילות ותחנונים לזכות לקנין התורה

ביקשנו להאריך עוד על שפיכת לבם של חסידי ברסלב לזכות לעסק התורה כראוי, אך קצרה היריעה. אולם זאת ידוע ומפורסם, שאנשי שלומינו הגדולים והקטנים כולם שפכו את לבם בכל עת וזמן על ענין זה, ובפרט בתפילת ברכת 'אהבה רבה', שנקראה בפי אנ"ש בשם 'תחנה טובה' [= א גוטע סטאנציע], כי אף שכל אחד היה לו במשך תפילות תחנה משלו - קטע או יותר שבו שפך את לבו כפי התעוררותו - הרי שבברכה זו היתה התעוררות כללית, אפילו בקרב הפשוטים שבהם, עד כדי כך שכשאלו את ר' שבת ברסלב'ר - שהיה איש פשוט מאד עד שכמעט לא ידע מאי קאמר - למה הוא בוכה בתפילה זו? ענה: אם ר' נחמן טולטשינער בוכה כאן, מן הסתם יש כאן מה לבכות...

וכן מספר ראבר"ן על ר' שואל מטעפליק: "שמעתי מאבי ז"ל ששמע מרבי מאיר ז"ל דרכו של רבי שואל הנ"ל, שפאשר באו אליו בני הנעורים בבית המדרש ושאלו מאתו בגמרא או בתוספות וכו' איזה דברים שהיה קשה להולמם, והשיב להם שיגיד להם לאחר שעה. ובתוך כך נכנס לחלק השני מהבית המדרש שהנשים מתפילות שם בבקר, והשתטח, ובקש מהשם יתברך: גל עיני וכו', עד שנתגלה לו הפרוש".

רבים המה סגולות לימוד התורה המפורסם בספרי רבינו, רבים ואנו לא נעתיק כאן אלא רק את שיחתו של רבינו בגודל כח התורה אפילו בגשמיות, מכתביו של ראבר"ן: "ראיתי בבית אבי איש זקן, אשר בימי נעוריו התחיל לנסוע לרבנו ז"ל עם דודו שהיה מאנשי רבנו ז"ל, ודודו שבח אותו קצת לפני רבנו ז"ל שהוא בר אויבן. והתחיל רבנו ז"ל לעוררו על התמדת הלמוד, ואמר לו בזה הלשון: "שפתוך לא תשבותנה, התורה תרונה אותך, התורה תחזק אותך, ועוד כמה שבחים חשב אז, ובסוף אמר: התורה מעשרת". "די ליפן זאלן דיר ניש צו שטיין, די תורה וועט דיר קוויקן, די תורה וועט דיר שטארקן די תורה מאכט רייך". (שיחות וספורים יב). עוד חזון למועד להרחיב בזה.

"אשרי הזוכה להרגיש נעימות התורה. כי יש נעימות בתורה, וזהו העקר, לזכות להרגיש הנעימות שיש בהתורה".

לידים: אין שום הצלה כי אם על ידי התורה, ואין מי שיקניס למוד התורה וקיום התורה בעולם כמו אדוננו מורנו ורבנו ז"ל על ידי אמתת דרכי הקדושים שגלה על ידנו ובספריו הקדושים, ועל זה התגרו בנו כל כך...

הוכיח את אחד על התמדת הלמוד ואמר לו: מדוע לא תלמד? מה תפסיד בזה הלא תקבל עולם הבא על הלמוד!...

כשנתקרבתי לרבנו ז"ל אמר לי אודות זה: "אביסעלע איז אויך גוט", "מעט גם טוב". אחר כך כשבאתי לבית המדרש וראיתי שאיני יכול ללמד הרבה כי אם מעט, ונזפרתי בדברי רבנו ז"ל שאמר: "אביסעלע איז אויך גוט", ובכן למדתי מעט. אחר כך אמרתי אלמד עוד מעט, ולמדתי עוד מעט ועוד מעט עד שנעשיתי מתמיד".

ג על סגולת מנהג זה, ראה בליקו"ה קריאת התורה הלכה א'.

ניצוץ של אור

ניצוץ קטן יכול להדליק יער שלם | זרקור לפעילות הפצת אור האורות על פני תבל

טהרת הקודש אצל הנהר המטהר

"משהו טוב מתחולל בעיר אומאן" כך מעידים כל מי שזוכה לפקוד את הציון הקדוש באמצע השנה, ילדי החמד עם הפאות המסולסלות שמשתובבים בחווה, עם מראה אברכים יקרים שממהרים לשקוד על תלמודם בכלל נותנים הרגשה אחרת לגמרי... ישנה קבוצת אברכים מופלאה שאחראית למהפכה הזו אחד מהם הוא האברך היקר הר"ר ר' שמואל שפירא הי"ו אחד מהתושבים היקרים בקהילת קודש אומן הפועל יחד עם חבריו היקרים ללא לאות למען קדושת הציון ולמען שמירת צביון המקום ממקימי ומייסדי הקהילה הקדושה והתלמוד תורה על טהרת הקודש בעיר אומן | בארץ לא זרועה

שהרגשתי הייתה שילדי צריכים מסגרת מסוג אחר. בעוד שהותי בארץ פנה אלי ידידי הר"ר ר' בצלאל ברנד הי"ו שהינו איש מעש ויוזמה באופן מיוחד, וליבו בוער לקדושה בכלל ולענייניו של רביז"ל בפרט, הוא היה גר אז בצפת ופנה אלי ולעוד כמה חברים כיון שהיה בדעתו לעבור ולגור באומן, מתוך רצון לחזק ולהגדיל את אור הקדושה במקום, אשר כידוע ש'מדירת הצדיק ניכרים מעשי הדור" (ספה"מ), לכן הציע לפתוח שם את כל הנצרך לקהילה שם ולמי שמשתייך לסגנון החסידי והשמרני יותר, מה שכלל גם חיידר לבנים ואף מוסד לבנות על טהרת הקודש, אף כולל אברכים וכן 'חבורות' כנהוג, וכל מה שברסלב'ר צריך. נראה היה לי שיש פה ישועה גדולה, וקפצתי על ההזדמנות, ואכן חזרנו לאומן יחד עם הר"ר ר' יוסף גולדברג הי"ו שמשמש כיום כמנהל הגשמי של החיידר שם, והתחלנו לקדם את היוזמה הברוכה.

בשלב הראשון הייתה סיעתא דשמיא עצומה כשהר' רפאל וויסקי הי"ו הבעלים של הבניין המפואר "מצפה אומן" שנמצא ליד הציון, שמע על הרעיון החליט לתת לנו כל מה שאנו רק צריכים בשביל להוציא את הרעיון לפועל. כידוע, יש לו לבניין של מצפה אומן מעלה גדולה, שמחד הוא נמצא בסביבה מבודדת ומאידך הוא קרוב מאוד

כולם חווים ורואים את השינוי הגדול שקרה באומן, מה תוכלו לספר לנו, איך הכל התחיל?

ר' שמואל מקדים ונותן לנו קצת רקע על הקהילה הנפלאה ששוכנת סמוך ונראה לצינו של הרבי, שמשמשת אי של קדושה בתוך הטומאה והקרירות האוקראינים, ומהווה בית חם לכל מי שסיבבה ההשגחה שיבוא להתגורר כאן. כידוע, המשפחות היהודיות המקומיות מונות כיום כמה עשרות, חלקם יותר קבועות וחלק יוצאים ובאים כסדר, ורובם מגיע מארץ ישראל, כל משפחה בנסיבות האיטיות שלה איך שהנהיגה אותם יד ה', ברוך ה' תמיד סיפק לנו ה' יתברך את הצרכים הבסיסיים, אך לעיתים היה זה בדוחק גדול ולא כל כך פשוט ובפרט מבחינה רוחנית, היה פה הרבה חסר במוצרים כשרים ובמסגרות מאורגנות לילדים ולאברכים, כפי שפשוט ורגיל אצל כל קהילות עם ישראל בכל מקום אחר.

באומן ישנו חיידר שמנוהל ע"י אנשים יקרים מאנ"ש, והבן שלי כמו בניהם של שאר החברים למדו שם, כמו כן מוסד לבנות לשם שלחנו את ילדינו, אולם כשגדלו והתבגרו נוצרו קשיים מסוימים בהתאמה, שלא אפשרו למי שמשתייך לסגנון שלנו להמשיך במסגרת האמורה, ומשך נסעתי חזרה עם משפחתי לאר"י למשך שנתיים, כיון

ילדי החיידר באמירת תיקון הכללי בציון

חלק מילדי החיידר באומן יחד עם הצוות היקר

של טיפוסים שונים ומשונים וכו' ולכן הם חשבו שזה לא מתאים להם. אולם בתקופה האחרונה אין כמעט קבוצה שלא 'מתעקשת' לכלול גם את הציון הקדוש באומן בתוך המסלול ואפילו שזה כרוך בלהאריך את המסלול ובטרחה, הם ממש לא מוכנים לוותר על הציון, ולדעתי הסיבה לכך היא פשוטה, כיוון שיש בציון רוב הזמן נוכחות של יהודים חסידיים, ואנחנו מאד משתדלים להאיר פנים לכל אחד, ואף כמה שניתן להסביר לאנשים מה סדר ההנהגה פה בציון הקדוש, מהי ההבטחה הנוראה, ומיהו הרבי, ולכן אנשים מרגישים נעימות ושייכות למקום.

בנוסף, יש פה יהודי יקר מאד שמדפיס פה באומן את ספרי רבינו באלפי עותקים ברוסית ובעוד שפות, ואנחנו מחלקים את זה לכל מי שמגיע לציון ונצרך לכך, ואכן אנו רואים התעניינות רבה מאד, והתעוררות רבה באמירת ה'עשרה מזמורים' ובלמוד תורות רבינו הקדוש.

אי אפשר לשכוח את המצב ששורר בעולם, ובפרט כשכל אנ"ש משתוקקים להגיע לציון הסגור, אתם הרי נמצאים שם?

אכן, התחושה שלנו היא כשלוחים של כלל אנ"ש להעתיר עבורם בציון, כאשר שמות מועברים לתפילה כל הזמן ומכל מקום בעולם, דרך קו הטלפון של איחוד ברסלב באומן בטלפון *5148 ומכל העולם 972+ -1599-50-5148

אף בערב ראש חודש אייר האחרון כאשר התקיימה בכל העולם תפילת תיקון הכללי יחד בשידור חי בגלל המצב הקשה. זכינו אנחנו לשמש כשלוחי ציבור לכל אנשי שלומינו בכל אתר ואתר, בזכות קרבתנו לציון הקדוש, שלדאבוננו אינה מתאפשרת בימים אלו, ויעזור ה' שיפתחו הגבלות במהרה.

ר' שמואל אחראי בנוסף לתפקידיו הרבים גם לענייני ה'נר תמיד' שדולק דרך קבע בציון, וכן לעוד עניינים טכניים הנוגעים לקדושת וכבוד הציון, וידי עמוסות עד לעייפה בכל מה שרק שייך לסייע למען הגדלת כבוד שמים והפצת אור רבינו הקדוש בעולם.

יתן ה' ונזכה במהרה לשוב ולפקוד את הציון הקדוש, ויסור מעלינו אך הנגע הזה, ויפוץ אורו הקדוש על כל פני תבל אמנן!

כל המעוניין לזכות להשתתף בזכות העצומה של לימוד ילדי תשב"ר סמוך ונראה לציון רבינו הקדוש, במיוחד כעת שילדי החיידר זקוקים בדחיפות לשולחנות וכסאות המותאמים לגילם הרך, מוזמן לפנות לר' שמואל שפירא בטלפון +972-03-7213106, וילדי החיידר הקדושים והטהורים ישראל בטלפון +972-03-7213106, וילדי החיידר הקדושים והטהורים זכירו את שמו על ציון רבינו הקדוש באמירת תיקון הכללי מדי יום, ויזכה לכל הברכות ברוחניות וגשמיות, אמנן!

לציון, כך נכנסו שם לגור כמה וכמה משפחות מבני הקהילה. כמו כן עבור החיידר וכיתות הלימוד לבנות נידב ר' רפאל בחפץ לב דירות מרווחות, כולל מים חשמל וחימום על חשבוננו חנים לאורך כל ימות השנה. בחלק הזמן התמקם החיידר בבניין המפואר של 'קרית ברסלב באומן' בנדיבות ליבו הרחב של ר' יואל פוקס הי"ו.

כיום, המוסדות לבנים ולבנות מונים בסביבות 20 ילדים בלעה"ר כל אחד, וברוך ה' הם מהווים מעין תיבת נח לילדים היקרים ששוקדים על תלמודם ומתחזקים בתורה וירא"ש, הילדים זוכים אף למתנה מיוחדת מה שלא זוכים ילדים אחרים, הם זוכים לומר תיקון הכללי כל יום יחד בציונו של רבינו הקדוש.

ר' שמואל מצייץ בסיפוק אחת מהפעמים שחמיו ר' נחמן שפירא (ב"ר נתן דוד) הגיע לאומן והוא בחן את ילדי החיידר, וממש יצא מהתפעלות, הוא סיפר שיש לו נכדים בת"ת שומרי החומות, והילדים שם באומן לא נופלים מהם במאום, ומצויינים ביותר בתורה ויר"ש.

בנוסף לכך מתוך רצון לאפשר לכל אברך שגר באומן לשקוד על התורה ועל העבודה בלי שום טרדות של ממון ופרנסה, ישנו יהודי יקר מצפת שמוסר את נפשו, ופתח כולל חצות לאברכים היקרים ששוקדים על תלמודם בחצות הלילה בציונו של רבינו הקדוש, כאשר המלגה המחולקת מכובדת ביותר ומספיקה לפרנס את המשפחה בריווח ובנחת.

בכל זאת מדובר במדינת עולם שלישי של גויים, איך אתם מסתדרים עם מזון כשר באומן?

אכן, עד לא מזמן עונה לנו ר' שמואל, מי שהיה צריך לשהות באומן היה צריך להסתפק בלחם צר ומים לחץ או לחילופין לוותר ולהיכנס לחששות בכל נושאי הכשרות. כי להשיג מזון בהכשרים המהודרים ביותר היה מבצע לוגיסטי מסובך ויקר בכל פעם מחדש. אם זה להביא עופות של 'העדה החרדית' מארץ ישראל ולשלם יקר מאד על המשלוח, כמו כן לדאוג שהם לא יפשירו ולאחסן אותם וכו' וכו'. כן גם כל עניין מוצרי החלב שהיה קשה ומסובך אף שבעתיים, מחמת הרגישות שיכולים להתקלקל.

לכן חפשנו פתרונות כל הזמן איך נוכל להתגבר על כך, ולהקל על מי שלא רוצה לוותר אפילו כאן על קוצו של יוד. עד שר' בצלאל ברנד החליט לקחת על עצמו את המשימה ולדאוג לבשר של 'העדה' לכל הנוהגים בכך. כך רכש מקפיא ענק שם הוא מאחסן כמויות של בשר ועופות עבור כל החפץ, במחיר הקרן, מה שמקל מאד על ציבור יראי ה'.

גם בשאר ענייני הכשרות באנו בדברים עם הר"ר ר' שמואל שטרנפלד הי"ו, משגיח מטעם 'העדה החרדית' למדינת אוקראינה, שמגיע לכאן הרבה בכדי לבדוק את כל המוצרים שמאשרים על ידם עבור המלונות, וכך אנו נותנים לכל המעוניין מידע על כל המוצרים שכשרים במאת האחוזים, הניתנים לרכישה גם בחנויות של הגויים בזול ממש. למשל, מוצרים מסוימים מאד שמיוצרים במפעלים באיטליה בהשגחת 'העדה החרדית' עבור חברות בארץ ישראל, ונשלחים לאוקראינה מאותו פס ייצור באריזה שונה, וכן מוצרים טבעיים שאין בהם חשש כלל. בכך באה הרווחה גדולה למשפחות אנ"ש באומן. (כמובן שאין בכך משום הכשר למוצרים כל שהם, אלא בהוראת משגיח כשרות לכל מוצר לגופו.)

בסופו של דבר, הסיבה שאתם שם זה הציון של רבינו הקדוש, מה אתם יכולים לספר על הפעילות שלכם בשטח?

קודם כל, אני רוצה לשתף אותך בפרט מעניין שסיפר לי אחד ממנהלי חברות נסיעות הפנים באוקראינה, שבעבר היו חלק ממארגני הקבוצות החסידיות הרבות שמגיעות המון לכאן, מבקשים מסלול נסיעה שלא יעבור דרך אומן. היא הייתה נראית בעיניהם מקום

נטפי דמע וגעגועים אחר מיטתו של אחד ומיוחד מבני החבורה מסופרי בית אבקשה אשר דבקותו העצומה ברבינו הקדוש אור האורות הייתה למופת ולאות, ובהתחדשות נפלאה היה במשך שנים רבות נוסע ממרחק ובא מידי חודש בחודשו לעלות וליראות ולהשתטח על ציונו הק', הרה"ח ר' משה יוסף גולשבסקי ז"ל אשר שבק לן חיים בימי ניסן הקדושים סמוך ונראה למקום ציון קודש הקדשים, אשר לשם כלתה נפשו ורוחו כל הימים | **יריעה**

מיוחדת מאת בני משפחתו עבור אבקשה

תמונות: בעולמה של ברסלב

התניק שדרות לדבי

עד הנשימה האחרונה

רבה רחוק מהמולת הבית והילדים, והיה חוזר לביתו לשבתות בלבד. כשהאם הצדקנית מקבלת על עצמה את עול ניהול כל ענייני הבית, למען יוכל בעלה להתמסר כולו ללימוד התורה. לצד זאת הייתה עוסקת בצדקה וגמילות חסדים כשתקופות שלימות בחייה הייתה עסוקה בצרותיהם של אחרים.

בהיותו ילד רך כבר ניכרו בו בר' משה כישרונות מיוחדים, תפיסה מהירה ופיקחות נדירה, ובחושיו המחודדים קלט לעומק את המתחולל סביבו. הוא הבין היטב על מה שופכת אמו דמעות כמים בתפילותיה ובכל ליבו שאף לזכות ולא לאכזבה.

באותם שנים זכה אביו להתודע לאורו של רבינו הק' ולהתקרב לחסידות ברסלב והיה נוסע מידי שנה עם בניו לראש השנה למירון כפי שנהגו רבים מאנ"ש באותם שנים בטרם נפתחה הדרך לאומן, והיה ר' משה מתרפק בערגה על אותם ימים בהם זכה לשמוע את בכיותיו של הבעל תפילה ר' יעקב מלמד (קלמנוביץ) זצ"ל, ולחזות באור פניהם של זקני אנשי שלומנו חסידים ואנשי מעשה.

בשנות בחרותו למד בישיבות איתרי וגרודנא, ולאחר מכן בישיבה גדולה בישוב ירוחם בדרום. הוא למד בשקידה רבה ונחשב בין הבחורים המצוינים. וכשאחד הרמ"ם בישיבה חפץ להדפיס את חידושו, ידע כי אצל הבחור משה גולשבסקי יוכל לקבל את כל השיעורים כתובים ומסוכמים בסדר מופתי. הוא היה משקיע בלימוד שעות נוספות על חשבון שעות הפנאי, ומפעם לפעם בשוכו הביתה לשבת היה עורך סיומים על מסכתות נוספות מעבר לאלו שנלמדו בסדרי הישיבה, לשמחת לב הוריו.

יחד עם זאת היה הוגה בספרי רבינו מתוך סט גדול שרכש לעצמו והצניעו בתאו בישיבה. באותה תקופה

כאשר מתבוננים בפרקי חייו של ר' משה, אי אפשר שלא להיזכר בדבריו הקדושים של מוהרנ"ת זי"ע בעלים לתרופה "כי מלבד מה שאנו מאמינים בהאמת אנו רואים בעינינו שכאשר מגיע קיצו של האדם, כמה וכמה הצליח בכל שעה ובכל רגע שהלך בדרכי האמת שקיבלנו מרבינו זכרונו לברכה. ובפרט במה שזכה כל אחד שהיה לו התבודדות ובמה שהיה על ציון שלו הקדוש" (מכתב ל"ה).

כי על כן היו אלו שני הנקודות המרכזיות שלו במשך שנים ארוכות, הן שעת ההתבודדות עליה שמר מכל משמר בה היה שופך את ליבו לפני קונו, וכן נסיעותיו התכופות לאומן לציון הק' בהתחדשות נפלאה מידי חודש בחודשו במשך כחמש עשרה שנה... (למעט חיסורים בודדים). ובכוחם של אלו חצה חומות בצורות דלתיים ובריה, כי לצד כוחות נפש נדירים בהם ניחן משמים נבחן ונזדכך בנסיונות גדולים ותלאות רבות, אך נתקיים בו הפסוק "בצור ירום ממני תנחני". (תהלים ס"א) הרים וגבעות גדולים בהרבה ממידותיו צלח בשלום באמונתו הטהורה בדמעותיו ובהתחזקותו, כשבד בלבד הוא מרום ומחזק גם את אלו שבאו בסביבתו.

במעליו יתנכר נער

בכ"ו בחשוון תשל"ד נולד ר' משה לאביו הרה"ח ר' שמחה ז"ל, ולאמו ע"ה שהיתה בתו של הגה"צ ר' בנימין יהושע זילבר זצ"ל בעל שו"ת "אז נדברו". משחר ילדותו ינק אהבה עצומה לתורה ותשוקה רבה לקיום מצוותיה, במשך שנים נהג אביו לנסוע אל מחוץ לעיר במשך כל ימי השבוע שם למד בהתמדה

אפשר להמתיק לו אף את שעותיו הקשות ביותר."

בסביבתו התגורר יהודי גלמוד אשר אהב להשמיע חידושים שונים שהתחדשו לו, קשה לדעת מה היה טיבם של אותם חידושים כי מעטים היו האנשים שהטו אוזן לשמוע את דבריו, ר' משה זיהה את הצורך הנפשי של אותו אדם, והיה מאזין לו כשהוא מהנהן בראשו בהתפעלות.

אך אנפין נוספים היו לו, לא פעם כשהיה נוכח כי נעשה עוול למאן דהו, היה נכנס לעובי הקורה להילחם עבורו, הוא היה מתרומם כארי מרבצו להציל עשוק מיד עושקו, או אז הכירו את ר'

משניות קטן ובדרכו לכולל היה משנן בע"פ עשרות פרקים שהיו שגורים על לשונו רבים זוכרים אותו מסתובב הלך ושוב בבתי מדרש כשהוא חוזר ומשנן פרקי משניות.

אניהם של שבורי לב

אישיותו של ר' משה רבת אנפין הייתה, אמונתו התמימה והברורה הקרינה על סובביו הוא ניחן בכוחות נפש נדירים ביותר, פיקחותו ושנינותו היו לשם דבר, רבים הכירו בו את הידיד טוב הלב והרגישו בנוח לפרוק אצלו את מצוקותיהם האישיות, ככלל הוא היה אדם מפוכח בעל חשיבה רחבה ומקורית ביותר, תפיסתו הייתה גאונית בפשטותה ולא פעם היה מוכיח לאיש שיחו כי המצב המסובך אליו נקלע אינו מורכב כל כך ודרך המוצא ממנו פשוט ונהיר. כך או כך היה שופע דיבורי אמונה וביטחון המרוממים את לב שומעיהם כשבשעת הצורך הוא מגלה טפח ממצוקותיו הוא אשר אפפוהו במשך השנים והקב"ה הצילו מידם.

היה לו כח מיוחד לרומם אנשים השרויים במצבים קשים, כשהוא קולע אל המטרה ואומר להם את המילה הנכונה בזמן הנכון.

באחד הימים הזדמן ללוויה של אשה צעירה שהותירה לאנחות שני יתומים רכים, במהלך ההלויה ניגש ליתומים הבוכיים שלף מכיסו שטרות של כסף ומסרם לקרובי המשפחה שהתלוו אליהם, כשהוא מכריז באוזני הילדים כי כסף זה מיועד לקניית מתנות עבורם. "ילדים אלו שרויים באחד השעות הקשות בחייהם" הסביר ר' משה לאחיו שהתלוו אליו, "שקועים הם בתהומות של צער, אך ילד אחרי הכל הוא ילד שכלו עדיין קטן, ובדברים קטנים

החל לעסוק בשינון משניות בע"פ, כשבמשך השנים זכה לקנות בקנין נצחי כמה סדרי משניות שלמים (!) בהם היה בקי כלשונם מראשם לסופם. בהמשך אף פיתח שיטה מיוחדת באופן שינון המשניות מאה ואחד פעמים, אותה חרט לימים בספרו "משנת נצח".

בשנת תש"ן רעש העולם בקריסת מסך הברזל והתפוררות ברית המועצות, והדרך לאומן נפתחה לרווחה. וכך לקראת ראש השנה תשנ"א כשהוא קרוב לשנתו ה-72 זכה ר' משה יחד עם כאלפיים מאנ"ש לנסוע לציון הק' לר"ה. כבר באותה נסיעה ראשונה נדלקה בלבו הרגשה חזקה בקדושת הציון. לימים יתברר כי היתה זו נסיעה ראשונה מתוך מאות נסיעות לאומן... שיזכה לנסוע בשלושים השנים הבאות. באותה הנסיעה שפך את ליבו בציון הקדוש וביקש שיזכה להינשא ולהקים בית בישראל עוד בגיל צעיר, בתפילתו חש הארה מיוחדת והוא חזר ארצה בתחושה חזקה כי תפילתו התקבלה.

עברו להם חודשי החורף עבר קציר כלה קיץ, הוא מתקרב כבר לגיל 18 ושום דבר לא נראה באופק. בין הזמנים של חודש אב מגיע לסיומו, אתא ובא ר"ח אלול בחורי הישיבות חוזרים בהמוניהם לישיבות ור' משה מפתיע בהחלטתו: הוא לא נוסע לישיבה! בטחונו עז כי תפילתו בציון הק' התקבלה ועוד השנה ימצא את זיווגו, והלא השנה עומדת להסתיים בעוד מספר שבועות, אם כן מה ההיגיון כי בחור העומד ימים ספורים לפני אירוסיו ירחיק לנסוע דווקא עכשיו לישיבה המרוחקת בדרום.

ואכן הישועה לא נתאחרה לבוא... כעבור חמישה ימים בלבד בא ר' משה בברית האירוסין עם בתו של החסיד המופלג ר' אלעזר מרדכי רוזנפלד ז"ל (ראה כתבה נרחבת עליו אבקשה מנחם אב תשע"ח).

לאחר נישואיו ישב ר' משה בכולל ולמד בהתמדה, תקופה מסוימת אף למד בכולל חצות. בכיסו שכן דרך קבע

אחד ממכריו נזכר
בצום תשעה באב אחד
מיני רבים, בהם ישב
עם תלמידיו הצעירים
ואמר איתם את הקינות
בהתעוררות ובבכיה.
אותו אחד לא יכול
לשכוח את ההתפעלות
העצומה שאחזה בו מדרכו
החינוכית של ר' משה, איך
הצליח לעזור את הילדים
לבכי על חורבן הבית
בעוצמה שכזו

לחודש ובהמשך 4 פעמים בשנה, הכיל בתוכו מאמרים על פי דרכו של רבינו הקדוש, סיפורים על גדולי אנ"ש מדורות קודמים, וכן את הנעשה והנשמע בקהילות אנ"ש כשהוא מרכז גם את כל השמחות של חסידי ברסלב.

טובי הכותבים מאנשי שלומינו שימשו כסופרים בגליון, אך הקומוץ עדיין לא השביע את הארי. בלית ברירה לקח ר' משה את העט לידו והתחיל לעסוק בתחום בו לא עסק מעולם, עד מהרה התגלה כוחו הגדול בכתיבה, ועד לאחרונה נהגנו כולנו ממאמריו הנפלאים בגליון אבקשה במסגרת המדורים "התקשרות" ו"קול הנער" (תחת שם העט מ. אומינער). את הירחון המשיך להוציא לאור עד כסלו תשס"ו.

מקור חכמה

כיום כבר קשה למצוא חסיד ברסלב שלא שמע על הארגון מקור חכמה. ארגון זה אשר קם לפני כשני עשורים, שם לו למטרה לזכות כמה שיותר אנשים לקיים את דברי רבינו הק', אשר גילה רצונו שכל אחד יקבע לעצמו גם שיעור מיוחד ללמוד את ספרו הקדוש "במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בעל פה" (חיי"מ שמ"ו). כאשר מדי יום לומדים חברי הארגון שני דפים בליקוטי מוהר"ן, כך שאחת לשלושה חודשים מסיימים את הספר ומתחילים מחדש.

במסגרת ארגון זה זכו רבים לבקיאות עצומה בספר הק', אותו הם מסיימים ארבעה פעמים בשנה. כשמידי שלושה חודשים מתקיימת הגרלה בין כל המשתתפים על כרטיס נסיעה לאומן בשווי \$500.

מספר שנים לאחר הקמתו נקלע הארגון לקשיים, ור' משה בחוש הריח המפותח שלו לכל דבר שבקדושה זיהה כאן עסקה משתלמת ביותר בעלמא דין ובעלמא דאתי. מני אז הפך הארגון לפרויקט אישי שלו כשהוא מממן את כל ההוצאות במשך למעלה מחמש עשרה השנים האחרונות, גם בתקופות בהם ידע קשיים כלכליים נשא בעול במסירות נפש והיה מתרים לכך נדיבים שונים.

בן יכבד אב

פרק בפני עצמו הוא מצוות כיבוד אב ואם שלו, בהיותו בגיל 17 חלתה אמו ונפטרה לאחר מס' חודשים, ר' משה על אף גילו הצעיר טיפל בה במסירות בכוחות על אנושיים אמו עצמה התפעלה ממסירותו העצומה והבטיחה לו כי יזכה לשידוך טוב ולדור ישרים מבורך, לאחר פטירתה בהותירה אחריה יתומים רכים עמד תמיד לימין אביו בכל העניינים.

יצויין כי האב ר' שמחה ז"ל שעבר בחייו תקופות קשות במיוחד כשנפטרה עליו זוגתו ובהמשך אף שיכל כמה מילדי, היה תמיד מודה על כך שהוא התקרב לברסלב מבעוד מועד וזה מה שנתן לו כלים לעבור את כל התקופות.

לאוזן השומע.

כדוגמא לכך, בחברת המשניות אותה ניהל פיתח תוכנית לימודים מקיפה לילדים שבבסיסה עמד הרעיון לסיים את כל השישה סדרי משנה בבקיאות אחת לשנתיים. מדי ערב במשך כמחצית השעה היה ר' משה לומד לפני תלמידיו פרק משניות באופן רוהט ומרתק, בו היו הילדים הרכים לומדים בהתאם להבנתם מושגים חדשים בכל חלקי התורה, כך שרבים מתלמידיו סיימו לראשונה בחייהם את כל שישה סדרי משנה.

אחד ממכריו נזכר בצום תשעה באב אחד מיני רבים, בהם ישב עם תלמידיו הצעירים ואמר איתם את הקינות בהתעוררות ובכיייה. אותו אחד לא יכול לשכוח את ההתפעלות העצומה שאחזה בו מדרכו החינוכית של ר' משה, איך הצליח לעורר את הילדים לבכי על חורבן הבית בעוצמה שכזו.

ברגשותיו הטהורים ובעוצמתו הכובשת היה מוצא מסילות ללבבות הרכים ומבעיר בהם אש של אהבת תורה ויראת שמים, ורבים מהם חבים לו עד היום את רוחניותם.

לגלות אור הצדיק

בשלהי שנת תש"ס הקים ר' משה את "ירחון ברסלב", גליון שנועד לאחד את כל שורות אנ"ש סביב במה אחת. הירחון שיצא מתחילה אחת

משה התקיף העשוי ללא חת שאינו נושא פנים לאיש.

בעל כפי גדול היה ר' משה, יעידו על כך אלו שזכו לשבת במחיצתו בתפילות ר"ה בקלויז, כמו אלו שהסבו אל שולחנו בעת ששר זמירות שבת, וכן אלו שראוהו מתבודד ושופך ליבו לפני קונו כשהוא עדיין עטוף בטלית לאחר תפילת שחרית, אך כשראה צורך בכך היה בכוחו לשלוט על דמעותיו שלטון ללא מיצרים ולשמור על קור רוח מוחלט.

מסילות ללב הצאן

ר' משה שימש כמחנך דגול במשך שנים רבות, כבר בשנותיו הראשונות כאברך צעיר פעל גדולות ונצורות בשדה החינוך, יכולת מיוחדת הייתה לו בהבנת נפש צעירי הצאן, כח ההשפעה הנדיר שהיה לו בא לידי ביטוי אף במקרים חינוכיים מורכבים במיוחד. עת נדמה היה כי כלו כל הקיצין וטובי המחנכים הרימו את ידיהם, היה הוא במזגו המיוחד בתבונה ובקור רוח מוצא מסילות נסתרות ללב העומד מולו.

בשנים אלו באו לידי ביטוי כישוריו המיוחדים בהסברה, בין בשנים הראשונות בהם ניהל ארגוני נוער - חברת משניות וישיבת בין הזמנים, וכן בהמשך כששימש כר"מ בישיבה. בכישרונו המיוחד היה מפשיט נושאים מורכבים ומתאימם

מאחיו בדברים, והדברים אותם נשא ראויים למי שאמרם, "טייערער ברודער"! (אח יקר) זעק ר' משה, "זכור כי היית בדרך אל הנחל נובע מקור חכמה, אל תעצור, המשיך בדרךך עד שתגיע אליו". אחיו זוכרים כי האב השכול ר' שמחה ז"ל התרגש והתפעל מאוד מהדברים הקולעים, ואמר כי כל מילה היתה מדודה, וכבר התבטא עליו פעם אביו ואמר כי לר' משה מתלוה מלאך... לאחר כשנה ומחצה כשנפטר אביו, בעת בה נקראו הבנים להיפרד מאביהם, גם אז התרומם ר' משה טפח מעל הקרקע והתחיל לשורר עם אחיו את הניגונים הקדושים המקובלים מרבינו הק', הניגון של ברכת החודש, וכמו"כ הניגון של "יצוה צור" ועוד, כשהוא נפרד מאביו בדברים היוצאים מן הלב.

כי כל מגמתו...

מעת שנפרצה הדרך לאומן בשנות בחרותו, בערה בנפשו שלהבת גדולה של געגועים לציון הקדוש, מלבד הנסיעה לקיבוץ הק' בימי ראש השנה אותה לא החסיר במשך שלושים שנה רצופות, כסף והשתוקק לנסוע לציון הקדוש עוד ועוד. כבר בשנת תשנ"ב שבועות בודדים לאחר נישואיו, זכה להימנות בין הנוסעים הספורים לאומן לשבת חנוכה. הייתה זו ההתקבצות הראשונה של אנ"ש באומן בשבת חנוכה מעת קריסת מסך הברזל.

קורותיה של נסיעה זו והמניעים שהביאו אותו אליה נכתבו ותוארו על ידו באריכות בחורף האחרון בגיליון אבקשה חודש כסליו תש"פ. היו שנים נוספות בהם הוציא את כיסופיו אל הפועל בזמני ההתקבצות הקבועים: שבת חנוכה, ר"ח

ר' משה התמסר לאביו ועזר לו בכל המישורים ולאז דווקא השגרתיים, כך ובהיותו אברך צעיר כבן עשרים ושניים הכניס לביתו את אחד מאחיו היתומים הצעירים לפרק זמן של כשבע שנים!

מבט של אמונה

תלאות והרפתקאות רבות עבר ר' משה כפי שעוד יסופר להלן, אך נתקיים בו מאמר חז"ל "אלמלא ראיתי בכך לא מצאתי בי כך" (שבת ל"ג): מתקופה לתקופה חושלו נפשו רוחו ונשמתו ביתר שאת וביתר עוז. היה לו כוח מיוחד להתרומם ולהתעלות טפח מעל המצב הנראה קודר כל כך, כשבד בבד הוא מעודד ומחשל את כל סובביו.

לא פעם ולא פעמיים ישב ר' משה שבעה, אך הוא הביט על כל הנושא מזווית שונה לחלוטין. היה זה בעת שנפטר אחיו ר' שמואל מנחם ז"ל, אח זה היה אברך יקר שביקרים משמח אלוקים ואנשים ונפשו של ר' משה היתה קשורה בנפשו, בשבת חנוכה תשס"ה שהה ר' שמואל מנחם באומן ומשם המשיך לאירופה. במהלך השבוע אפפוהו געגועים לזכות להיות אצל רבינו הק' גם בשבת הבאה, וממחשבה למעשה לקח רכב ונסע יבשתית כשהוא חוצה בדרכו מדינות וארצות. אך משמים רצו אחרת, וביום שישי מס' שעות לאחר שנכנס לאוקראינה עלתה נשמתו בסערה השמימה בתאונת דרכים.

בלויתו רבת היגון ביקש ר' משה להיפרד

בימיו האחרונים בהם שכב על ערש דווי, ככל שהלכו הימים והתקרבו לשבת חזר לכוחותיו יותר ויותר עד שסברו כל סובביו כי הנה הנה הוא חוזר לאיתנו. הוא עמד כהרגלו בערב שב"ק לסייע בהכנות וערך את סעודות השבת בשמחה ובטוב לבב, והנה אך יצאה השבת חזר מצבו מיום ליום לקדמותו

את הרבי אני לא מחליף

בתחילת חורף תשס"ח התרגשה ובאה צרה גדולה לפתחו של ר' משה, באותה תקופה התפשטה בארץ מחלת החצבת ומתוך אלפי החולים שהחלימו מהמחלה, נבחרה בתו להגיע עד שערי מוות. במשך כעשרה ימים הייתה הנערה מונשמת ומורדמת, כשכולם מרבים בתפילה להחלמתה. תפילות שמונה עשרה של ר' משה בימים אלו היו ארוכים מהרגיל, כשהוא מזיל דמעות כמים לרפואת בתו.

באותם ימים ושבועות פנו אליו מכל הכיוונים עם הצעות לסגולות שונות ומשונות, אחרים הציעו לו לפנות לכל מיני צדיקים ומקובלים מהם גלויים ומהם נסתרים, אך ר' משה באחת, ימים ספורים קודם לכן הוא היה כדרכו בציון הק' שם הזכיר את כל בני ביתו, ורבינו הק' בודאי ידע את המצב... ואם רבינו לא רואה לנכון לפעול לו ישועה, הוא לא ילך לחפש אותה אצל צדיקים אחרים. "יש לי רבי אחד", הוא אמר בתוקף, "ואיני מחליפו באחר גם לא בעת צרה". הוא התאמץ בימים אלו בתפילה והתבודדות, ואף נדר אז נדר כי אם ישלח ה' רפואה לבתו הוא יחבר ספר בו יפרסם את השיטה המיוחדת שפיתח לשינון המשניות בעל פה ופיצו בעשרת אלפים עותקים.

המצב המשיך להידרדר מיום ליום, עד שהגיע היום והוא מקבל קריאה דחופה מבית החולים כי שעוטיה של בתו ספורות. "במצב הנתון הנך מורשה כבר להכניס לחדרה בטיפול נמרץ אנשים כמוות נפשך" אמרו לו הרופאים ברורות. מנין בהול התכנס שם, וקראו יחדיו את סדר יציאת נשמה מתוך הספר מעבר יבוק. אך באמצע משתיק ר' משה את הקהל עיניו נוצצות באור מיוחד, אף דמעה אחת לא מנצנצת בהם, והוא מכריז: "השי"ת ברצונו נתן לי את הבת הזאת, השקעתי בה רבות וקיוויתי תמיד לגדלה לחופה ולמעשים טובים. בשבועיים האחרונים ניתנה לנו הזדמנות להעתיך בתפילה לרפואתה, אך ככל הנראה השי"ת רוצה אחרת ואני מקבל עלי דין שמים באהבה". בהמשך הוא פתח סידור והחל קורא במתניות וברגש את פרשת העקידה... כשמעיניהם של הנוכחים זולגות הדמעות ללא הפוגה, הסיפור כולו כנראה לא מצא חן במיוחד בעיניו של מלאך המוות, כי לפתע חל שיפור במצבה ותוך שעות ספורות יצאה ממות לחיים, ולא יצאו ימים מועטים עד שחזרה הבת לביתה בשלום.

מנהגו של עולם כי הכישלון הוא יתום אף אחד אינו מעוניין לאמצו, אך להצלחות קמים "הורים מאמצים" רבים. גם כאן קמו צצו להם שמועות שונות, איך, ובזכות מי בדיוק קרה הנס הגדול. אך ר' משה הגיב בחיכוך הכובש, בהזכירו את דברי ר' נחמן מטולטשין שאמר "א מופת בין איך" (מופת זה אני). "גם כאן", הוא אמר, "אירעו שני ניסים נס אחד שבתו היקרה חזרה ממות לחיים ונס נוסף שלא יצאתי מדעתי בימים טרופים אלו, וקיבלתי

במתנת שמים ישוב הדעת וכוחות איתנים שלא היו מוכרים לי כלל, ונס זה השני קיבלתי לכל הדעות בציון הקדוש".

בהמשך קיים ר' משה את נדרו, והדפיס את ספרו "משנת נצח" על שינון המשניות בשלושה מהדורות, והפיצו בעשרת אלפים עותקים.

אשרי משכיל אל דל

במשך שנים רבות השתדל ר' משה שלא להזדקק למתנת בשר ודם, וכבר בשנים הראשונות לאחר נישואיו היה מוצא לעצמו כל מיני פרנסות קטנות לצד לימודיו בכולל.

בשנים מאוחרות יותר הוא פתח עסק קטן, וכעבור מספר שנים פתח עסק גדול יותר. בשנים אלו הקפיד מאוד שלא לקבל משום חלוקה 'קמחא דפסחא' וכדומה כדי לא להיות בכלל "מי שיש לו ונטול" (פאה ח'). הוא היה מפריש חומש מרווחיו לצדקה, ומסייע לקרוביו ומשפחתו המורחבת. מכרים שידעו כי סכומים מכובדים עוברים תחת ידיו, עשו לעצמם מנהג קבוע ללוות אצלו כספים מפעם לפעם. ור' משה שמאז עומדו על דעתו חיבב את המצוות, קנה לעצמו בשקט זכויות לממן מכספו בסתר כל מיני מצוות וחסדים. כמו כן היה מקיים את דברי חז"ל "גדול המעשה וכו'" והיה מעורר את קרוביו ומכריו לתמוך באחרים, בשלב מסוים אף הקים ארגון במטרה לסייע לאנשים מעוטי יכולת בעת שמחות משפחתיות, אף היה שולח מאכלים לכבוד שבת לאנשים דלים ואביונים מאנ"ש והיתה מצווה זו חביבה עליו ביותר.

תקופה זו בה היה מבוסס כלכלית נמשכה במשך שנים ארוכות, אך משמים הועידו לו עשירות אחרת איכותית ויקרה יותר לאין ערוך.

הניצוץ שנדלק בלונדון

בשלב מסוים החל בית העסק שבבעלותו לספוג הפסדים גדולים שאיימו למוטט את העסק כולו. באותה תקופה נסע ר' משה לאנגליה בתקוה למצוא איזה כיוון להצלת העסק. היה זה בחורף תשס"ט כשנחת לראשונה בעיר לונדון, זמן קצר לאחר בואו חיפש שם מה שכל חסיד ברסלב מחפש, חיפש וגם מצא, נהר צר החוצה את העיר לונדון עובר בקצה השכונה בה שהה, מעליו עובר גשר מעץ ומהעבר השני יער עבות, שם מצא את שאהבה נפשו, הנהר, הגשר, והעצים העבותים התרגלו עד מהרה לאורח החדש מארץ ישראל המגיח לכאן מידי לילה, מרעיד את חשכת הליל בזעקותיו, ומשקה את האדמה בדמעויותיו.

תוך זמן קצר התוודעו אליו מספר אברכים מקומיים מאנ"ש שזיהו את הלהבה היוקדת בליבו, והיו לומדים ומתחזקים יחדיו בקביעות. עם הזמן נוסדה סעודת מלווה מלכה בבית אחד החברים, שם היה ר' משה מרעיף אליהם טללי תחיה מהנחל הנובע. כך חלפו להם מספר חודשים, בהם הצליח למצוא ארבעה אנשים

לאחר שנפטר אחיו ר' שמואל מנחם, מצאו בני המשפחה באמתחתו פנקס עם קבלות טובות אותם רשם לעצמו בשבועותיו האחרונים, כשבין הדברים הוא מביע את רצונו לנסוע הרבה לציון הק' ולכל הפחות אחת לחודש... סעיף זה המכיל מושגים חדשים ונעלים, כבש את ליבו של ר' משה. היה זה כשמן זך שנשפך על שלהבת ליבו, וזו עלתה מאליה. כמו ראה בזה קריאה משמים החליט ר' משה להוציא זאת לפועל, ומאז התחילה תקופה חדשה בחייו מכאן והלאה כל ספק, התלבטות, או מצוקה בחייו, הכל הכל נדחה במס' ימים או שבועות עד לנסיעתו הקרובה לאומן. שם בציון הק' היה פורק את כל אשר עם לבבו, וחוזר לביתו מלא התחדשות וכוחות רעננים לשבועות הבאים עד לנסיעה הבאה.

בשנים הראשונות הוא הקפיד לנסוע נסיעות קצרות מאוד, כשאינו שוהה באומן יותר מכיממה אחת ולפעמים הרבה פחות מכך, הוא נימק זאת בכך כי מטרת הנסיעה היא אך ורק אותו זמן מוגדר בו הוא עומד ומתפלל בציון הק', ואינו רוצה לערב בנסיעותיו אף קורטוב של נופש.

בשנים האחרונות בהגיע ימי השובבי"ם השתדל לנסוע לשבת דווקא, כדי לזכות בימים מסוגלים אלו לדברי רבינו הק' שאמר: "השבתים ששבתים אצלי הם גדולים וטובים יותר משבעה פעמים תענית משבת לשבת" (חיי מוהר"ן רצ"ז).

במשך השנים זכה ר' משה לפעול בתפילותיו בציון הק' ישועות גדולות ורבות, הוא אף עמל לכתוב על כך ספר מיוחד בשם "הרבי החי שלי" (אשר בכתובים), אך המופת העיקרי היו המוח והלב והכלים הנפלאים שקיבל מנסיעות אלו.

בנסיעתו הראשונה לאומן ערב רה תשנ"א ר' משה עומד מימין משמאל נראה אביו ר' שמחה ז"ל

דבריו שהיו נאמרים בנועם מיוחד התיישבו על לבבות השומעים בשובה ונחת, כשבסיום הדברים הם פוצחים בריקוד נלהב ויוצאים יחדיו להתבודדות מחוץ לשוב.

הדבר היה חוזר על עצמו בשבת קודש בסעודה שלישית, למעלה משעתיים הייתה אורכת הסעודה בביתו כשהוא מוקף חברים מקשיבים, נחלים של התחזקות זרמו שם כשהשמחה והריקודים שאחריהם פורצים גבולות.

לחם חוקו, הוא הסתער עליו כטובע הנאחז בקרש הצלה חזק ויציב, שעות על גבי שעות היה ר' משה יושב ושותה בצמא את טללי התחיה. "ר' נתן הציל את חייו!", התבטא כעבור תקופה. הוא נקט אז פן מעשי במיוחד, ברכשו מספר לורדים זרחנים בצבעים שונים, ובעת לומדו את הספר סימן לעצמו מספר נושאים כגון: התבודדות, שמחה, כח הצדיק, ביטחון ועוד. ובכל מקום בו מתייחס מוהרנ"ת לנושאים אלו, היה מדגיש את הדברים כשכל נושא מסומן אצלו בצבע מיוחד, למען יוכל תמיד למצא את אותם דיבורים שכה החיו את נפשו. עד מהרה התמלאו כל כרכי הליקוטי הלכות שלו בהדגשים, ואלו באו לו הרבה לעזר בשנים הבאות.

מעז יצא מתוק

בסוף אותה שנה עקר ר' משה את דירתו, ועבר להתגורר עם משפחתו בעיר לונדון.

דבריהם הקדושים של הרב והתלמיד שהיו נר לרגליו, התיישבו מעתה על ליבו בצורה עוצמתית פי כמה וכמה, עד כי כל הטלטולים והזעזועים שעבר לא יכלו לה לנפשו, והיא כפורחת עלתה כשהיא מרוממת אתה עוד ועוד יהודים.

אחת לשבוע באחד מלילות החול, היו מתכנסים בביתו כמניין חברים, ר' משה היה לומד לפניו מתוך הספרים הק' כשבמתק שפתיו הוא מתרגם את הדברים לחיי היום יום ולמעברים הרגילים לעבור על האדם בששת ימי המעשה. הוא הרבה לדבר על התכלית וזיכרון עלמא דאתי כשהוא מתבל את דבריו בהומור דק.

הוא היה מתלהט במיוחד כשהיה מצוטט מדברי מוהרנ"ת על גודל כוחו של הצדיק בצילו אנו זוכים לחסות, וכמה עלינו לשמוח על טוב חלקנו.

אמידים שהביעו נכונות לנסות לשקם את העסק. אך בינתיים התרחשו להם מספר תרחישים בלתי צפויים, וביום בהיר התבשר ר' משה כי לא נשאר כבר את מה לשקם...

התחזקות מעולם אחר

הבשורה נחתה עליו כרעם ביום בהיר, נקל לתאר מה התרחש, וליתר דיוק עמד להתרחש בליבו ובעורקים המובילים אליו... כמו מאליהם נשאוהו רגליו אל מחוץ לשוב שם בכה את לבו, שהה שם כמה ששהה וכשחצה את הנהר בחזור ידע כבר את אשר לפניו. הוא יצר קשר עם כמה מידידיו הכניס אותם בסוד העניינים, ועוד באותו ערב בשעה מאוחרת נערך לו בביהכ"נ ברסלב בלונדון שולחן מפואר ועליו מטעמים ומעדנים לרוב שם בהשתתפות מספר מצומצם של ידידים לבש ר' משה את בגדי השבת, חבש את השטריימל לראשו והכריז: "כתוב במשנה בברכות 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה', ופירושו המפרשים וכן נפסק להלכה שהכוונה שיברך בשמחה ובטוב לבב, ומאחר והתבשרתי היום כי נשאתי נקי מנכסיי, כינסתי אתכם על מנת לברך בפניכם בשמחה". וכך פתח ר' משה, ובירך בפניהם ברוך דיין האמת בשם ומלכות.

ר' משה עצמו טען אח"כ כי כוחות אלו לא משלו הם, רק השי"ת ברוב רחמיו האיר את עיניו איך להרים ולרומם את עצמו גם בעת כזאת.

וכך הוא מצא את עצמו עומד בפני אחת התקופות הקשות בחייו, ימים לא פשוטים עברו עליו. שעת התבודדות שלו הפכה מאז להיות בלון החמצן הקבוע, כשבסיומה הוא לא פעם מעלה את המינור ומוסיף לשפוך את ליבו לפני השם עוד ועוד.

באותה תקופה היה הספר הק' ליקוטי הלכות

הזדמנות נוספת בה הביע זאת, הייתה כאשר הלך פעם עם כמה מבניו לבחון שטח מסוים באומן בתוכנית להכשירו לבית הקברות, הוא דיבר אז אודות משאלתו להיקבר באומן כשבאמצע הפטיר: "אני מקוה שכשיבא אותו יום לא תצטרכו להטיס אותי לכאן..."

בצילו חימדתי...

הרבה מהמורות וקשיים עוד נכוננו לר' משה, תקופות מתקופות שונות עברו עליו, אך הוא קיים בנפשו את הפסוק "על משמרתי אעמודה" (חבקוק ב') כשהוא שומר מכל משמר על שעת ההתבודדות היומית ואינו מוותר על נסיעותיו החודשיות לציון הק' שם היה פורק את כל מועקותיו גדולות כל שיהיו וחוזר עם כוחות חדשים.

לא פעם היה נוסע לאומן כשבאמתחתו מועקה או התלבטות גדולה, ובעודו עומד בציון הק' היה מרגיש כי הבעיה נפשית מאלה.

בקיץ הראשון למגוריו בלונדון סבל מאוד מהופעתם של הגויים ברחובות קריה... לפני כן הוא לא הורגל להתמודד עם תופעות כגון אלו על בסיס יומיומי, והדבר הציק לו מאוד. בנסיעתו הקרובה לאומן שפך את ליבו על כך היה זה ביום שני או חמישי לסדר אמור ור' משה נקרא לעלות לתורה בציון הק', ארבעה ימים מתוך הקריאה לא הרפו ממוחו. המילים "ומן המקדש לא יצא" הבזיקו במוחו כאלומות של אור, ולפתע נפל לו האסימון הנה קיבל מענה למועקתו, הוא שב מאושר ללונדון כשהוא מאמץ לעצמו הנהגה חדשה לתקופה הקרובה. מידי בוקר היה יוצא לתפילת שחרית עם צידה בסלו והיה נשאר בבית המדרש עד לאחר צאת הכוכבים... ומן המקדש לא יצא...

בתקופה מסוימת חשש כי הבעל דבר שאינו רואה את נסיעותיו בעין יפה מתגרה בו עקב כך יותר מבעבר, באותה תקופה נהג בימים הראשונים לאחר חזרתו מאומן לעשות שעה התבודדות פעמיים ביום.

פעם נזקק ר' משה לישועה גדולה ודחופה כששעון החולך הולך ואוזל, הוא קם ונסע לאומן כשחזר ומשראה שהישועה בוששת לבא, קם

במסירת שיעור בלונדון

ונסע בשנית. ואח"כ בשלישית... כשהוא מבהיר לבני ביתו המשתוממים: "יש לי רבי גדול ואני לא מחליפו בכתובות אחרת, אם לא נושעתי בפעם הראשונה אסע שוב", למרבה הפלא כששב מהנסיעה השלישית, אמר כי הפעם הוא מרגיש כי פעל והישועה כבר כאן, כשמיד הוא משנה את התנהלותו בהתאם לישועה העומדת כבר בפתח... הישועה שהגיעה תוך ימים ספורים ממקום בלתי צפוי לחלוטין, הייתה מעל ומעבר לכל הציפיות.

קצרה היריעה ולא הכל ניתן להיכתב עלי גיליון, אך יאמר ברורות כי גילויי ההשגחה פרטית להם זכה ר' משה בעשור האחרון לחייו בין נסיעה לנסיעה, היו בסדר גודל העולה על כל דמיון. ורבים ממידעיו היודעים במה מדובר שאבו מכך במשך השנים חיזוק רב.

מעת שהגיע ר' משה ללונדון החלה לנשוב שם רוח חדשה של נסיעות לציון הק', אמונתו היוקדת בגודל כוחו של רבינו הק' הקרינה על כל סובביו, רבים למדו ממנו את הכתובת ולנסיעותיו החודשיות היו מצטרפים עוד ועוד כשמפעם לפעם הוא סוחב איתו אנשים שלא היה להם מעולם קשר לברסלב, בהם אנשים נכבדים, שועי ארץ ותלמידי חכמים מופלגים.

לא תמיד הייתה הפרוטה מצויה בכיסו, אך כבר לימדונו חכמינו כי אין דבר העומד בפני הרצון. כשהתבקש פעם להתלוות לבחור שאינו בריא בנפשו בנסיעתו לאומן, קפץ על המציאה ובמשך ימי נסיעה ארוכים עמד ושימש את אותו תשוש נפש על כל כפריזותיו, מחיר זה לא היה יקר מידי עבורו בשביל לזכות לעוד נסיעה לרבי.

כאשר הוזקק אחד מבני משפחתו הקרובים לעבור ניתוח, היה זה אך טבעי אצל ר' משה כי בשעת הניתוח הוא יהיה באומן. והלא זוהי ההשתדלות הטובה ביותר שהוא יכול לעשות.

קוראי אבקשה בודאי זוכרים את הנס המפורסם שהתרחש עמו בערב ראש השנה תשע"ט, ר' משה נסע אז לאומן בחירוף נפש לאחר שבועות ארוכים ומייסרים בהם שכב בבית חולים עם זיהום מסוכן ברגלו, כשבמשך כל אותם ימים הוא לא מסוגל להניע את רגלו הימנית מרוב יסורים, כך גם היה המצב במהלך כל הדרך לאומן. עם הגיעו לאומן ביקש שיקחוהו לפני הכל לציון הק' שם שפך את ליבו, וכשהגיע לאחר מכן לאכסנייתו התרומם מכסא הגלגלים והחל מהלך על שתי רגליו. הנס המופלא הכה בשעתו הדים רבים והתפרסם בהרחבה בגליון אבקשה (חשוון תשע"ט).

ישיבת "תורת הנצח"

בשנות מגוריו בלונדון היה ר' משה ער לתופעה מצערת בה בחורים צעירים ממשפחות אנ"ש הלומדים בישיבות שונות, מושפעים מהחברה ומפתחים עם השנים רגשי נחיתות על השתייכותם לחסידות ברסלב. במיוחד הטרידה אותו העובדה כי גם הוא נאלץ לשלוח את בניו

לישיבות אחרות ומי יודע מה ילד יום. ממחשבה למעשה קפץ למים והקים בשנת תשע"ד את ישיבת ברסלב "תורת הנצח" בלונדון. והיה יושב מידי יום שעות רבות בישיבה וכבשנים עברו לומד עם פרחי הצאן גמרא הלכה וספרי רבינו, כשהוא מלהיב את ליבם לאהבת תורה ויראת שמים, במסגרת הישיבה היו הבחורים יוצאים להתבודדות מחוץ לישוב, ופעם בשבוע אף קמים בחצות.

תועלת אישית עצומה הפיק ר' משה מהישיבה שהקים, במסגרתה זכה לראות את בניו היקרים גדלים לתפארת כחסידי ברסלב נאמנים, שמחים בחלקם והאמונה ברבינו הק' נר לרגלם.

באותם שנים הוא חיבר את ספרו "פניני נצח" על ליקוטי מוהר"ן, ספר יחודי המסכם כל מאמר ומאמר בליקוטי מוהר"ן בדרך שאלות ותשובות (מדובר ביצירת ענק המכילה כשלושה עשר אלף שאלות ותשובות). ר' משה זכה לברך על המוגמר בהשלמת הספר ובני משפחתו מקווים בקרוב להביאו לדפוס לעילוי נשמתו כצוואתו.

בישיבתו מצא גם כר נרחב לגמול חסד עם הבריות, שלוחי מצוה רבים הנוסעים מארץ ישראל ללונדון ידעו כי אצל ר' משה בישיבה יתקבלו בסבר פנים יפות ויתכבדו בארוחה דשנה כיד המלך.

כי יעמוד לימין אביון

גם בשנים אלו היה ר' משה כתובת לכל נדכה ושביר לב הוא היה מעודד ומחזק את רוחם עד כי היו מרגישים כאילו דם חדש זורם בעורקיהם. אחד הנמנמים סיפר בלחישה לבן המשפחה כי לפני תקופה לא ארוכה נקלע לצרה צרורה שסחטה ממנו את לשד כוחות הנפש הוא שפך את ליבו לפני ר' משה ואמר לו כי במר ליבו הוא שוקל ברצינות לפנות לעזרה פסיכיאטרית שתסייע לו לעבור את התקופה הקשה, ר' משה האזין לו קשב רב עודדו וחיזקו בדיבורי אמונה וביטחון כשהוא מזכיר לו כי בשום מצב אסור לשכוח שהכתובת היחידה לכל הבעיות היא רק אצל הש"ת, הוא המליץ לו לשתוח לפניו יתברך את הפתרונות הנ"ל שעלו בדעתו ולזעוק אליו: "פודנו ומצילנו מעולם הוא שמך ואין לנו עוד אלוקים זולתך סלה". לפני שנפרדו אמר לו ר' משה, כי כפי שנוכח מניסיונו האישי כשהאדם מוצא את עצמו בכזה שפל על פי רוב הישועה כבר בפתח.

"דיבוריו נפלו עלי כמים קרים על נפש עייפה", נשנק אותו אברך מדמעות, "ולא חלפו מאז שלשה ימים עד שיצאתי מאפילה לאורה".

רגישות מיוחדת גילה ר' משה לאנשים שהפסידו את כספם בעסק רע, מי כמוהו הבין אל ליבם... והיה מתרוצץ רבות למענם.

לא פעם היה לוקח בעצמו הלוואות על מנת להלוות לאחרים, והיו פעמים בהם אף לקח על עצמו את העול להשיג את הכסף ולפורעם.

ושם אקבר...

מים רבים לא יכלו לכבות את האהבה וההשתוקקות העצומים של ר' משה לאותם ד' אמות מקודשות באומן, ולפני כשמונה שנים גילה את רצונו להיקבר לאחר אורך ימיו ושנותיו בעיר אומן, מאז היה מדבר על כך לעתים קרובות כשלא פעם הוא מבקש מבניו להבטיח לו כי יקיימו את בקשתו.

במספר הזדמנויות בהם נשאל לפשר משאלה בלתי שגרתית זו, ענה בלשון הכתוב (רות א'): "באשר תלכי אלך... ובאשר תמותי אמות ושם אקבר..."

לא נביא ולא בן נביא היה ר' משה, בסך הכל אברך צעיר שזה לא מכבר עבר את חצי ימיו אבל זה היה השיג וזה היה השיח.

הדיבורים על התכלית שעלו תדיר על שולחנו, מעולם לא היו ניגוד בכהוא זה לרוח העליצות והשמחה ששפעה ממנו.

כשנשאלים בני משפחתו הקרובים האם דיבר בימיו האחרונים אודות הסתלקותו הם מגיבים: בודאי שהוא דיבר, עשרות שנים הוא דיבר...

אך משאלה כמוסה נוספת הייתה לו לר' משה עליה הוא לא הרבה לדבר בבחינת מליביה לפומיה לא גליא, ורק לעיתים רחוקות הייתה מבצבצת ועולה.

היה זה לפני מספר שנים כשהתבשרו אנשי שלומינו על פטירת אחד מחשובי אנשי שלומינו בעיר צפת שנפטר ביום צום גדליה עם חזרתו מאומן, הבשורה המצערת הגיעה לאוזני ר' משה, אך הוא שמע כאן משהו נוסף, אדם זה זכה ביומו האחרון על אדמות להיות בציון הק', וכי ישנה הכנה טובה יותר למעבר לעולם שכולו טוב טען ר' משה. ולא נתקרה דעתו עד שאיחל לעצמו בלשון הכתוב: "תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו".

הזדמנות נוספת בה הביע זאת, הייתה כאשר הלך פעם עם כמה מבניו לבחון שטח מסוים באומן בתוכנית להכשירו לבית הקברות, הוא דיבר אז אודות משאלתו להיקבר באומן כשבאמצע הפטירה: "אני מקוה שכשיבא אותו יום לא תצטרכו להטיס אותי לכאן..."

ותשחק ליום אחרון

כמו בכל עת צרה ודחק בהם היה ר' משה נוסע לשפוף שיחו בציון הק', כן הייתה לו הרגשה מיוחדת לחזור לשם בבא עת ישועה והרחבה. כך מוצאים אנו את ר' משה חוגג כמה וכמה משמחותיו המשפחתיות באומן, שמחות בר מצוה לילדיו ואף חתונות, זכות מיוחדת הוא ראה בכך שילדיו יצאו לחופתם מחצר הציון הק'.

בחודש חשוון האחרון זכה ר' משה לארס שניים מבניו, סייעתא דשמיא מיוחדת התלוותה לשני השידוכים שנסגרו בהפרש של מספר ימים. שמחת הנישואין הראשונה נועדה להתקיים

בלונדון בר"ח אדר, והשניה באומן בכ"א אדר שלושה שבועות בלבד לאחר הראשונה.

רבים לא הבינו בשעתו מה זאת אצה רצה לו הדרך כל כך לר' משה, אך כעבור זמן קצר נוכחו הכל לדעת כי מאת ה' היתה זאת.

מיד לאחר פורים נסע עם בני משפחתו לאומן לקראת שמחת הנישואין, כשרק מסובב כל הסיבות יודע רזי עולם כי ר' משה נוסע ומתקרב למחוז חפצו אליו כלתה נפשו כל הימים...

החתונה היתה שמחה במיוחד, ר' משה בעצמו ציין בהתפעלות כי החתונות האחרונות היו שמחות למעלה מהרגיל כשהוא מקשה: מה נשתנו חתונות אלו מכל החתונות?!

בימי השבע ברכות נשא ר' משה דברים כדרכו, זכורה במיוחד שיחה אחת שנשא בימים אלו בה דיבר בלהט על נקודת היהדות, כשהוא מחדד את ההבדל בין הגויים שגם הם יודעים לרקוד בחתונות אך שמחתם היא כולה הוללות. לישראל עם קדוש אשר שמחים הם בכך שהנה קם לו בית חדש בישראל, בו יגדלו יהודים שיהיו מוכנים להושיט צוארם לשחיטה על קדושת שמו יתברך. גם בימים הבאים עת חלה בנגיף המהלך על פני תבל, שפע ר' משה דברי אמונה והתחזקות הוא לא היה מסוגל לשמוע דיבורים שתוכנם טבע ומקרה.

כששוחח עמו מאן דהו בדבר חובת הזהירות הנדרשת בימים אלו הזהדה עם כל מילה, אך כשהוא התבטא כי אם היו נזהרים יותר היה עדיין פלוני המנוח בין החיים, לא היה ר' משה מסוגל לשמוע זאת, והגיב בכאב: איך יכולים יהודים להתבטאות כך? הלא יש מנהיג לבירה אשר ספרי חיים ומתים כתובים וחתומים לפניו מראשית השנה, וכי לא אמרנו בתפילת 'זנתנה תוקף' מי ברעש ומי במגיפה?

בניו מציינים עובדא מפליאה:

מימיו היה ר' משה מקפיד מאוד ככל יכולתו לענג את השבת, הוא השתדל תמיד לסייע בגופו בהכנות לקראת שבת. מחשבה רבה היה משקיע בכל מיני פרטים על מנת לענג ולפאר את שולחן השבת, כשסעודות השבת כמו גם הזמירות נערכים על ידו בחן ובנועם מיוחד.

בימיו האחרונים בהם שכב על ערש דווי, ככל שהלכו הימים והתקרב לשבת חזר לכוחותיו יותר ויותר עד שסברו כל סובביו כי הנה הנה הוא חוזר לאיתנו. הוא עמד כהרגלו בערב שב"ק לסייע בהכנות וערך את סעודות השבת בשמחה ובטוב לבב, והנה אך יצאה השבת חזר מצבו מיום ליום לקדמותו.

אמרה ידועה הייתה שגורה בפיו, שאדם הרוצה לדעת מה תהיה רמתו הרוחנית בעת פטירתו מן העולם יתבונן במצבו העכשווי, וידע אל נכון כי כך בדיק הוא עומד להיראות ביומו האחרון. מוסר נוקב טמון בה באמרה שנונה זו, והוא, כי האדם הרוצה לחולל שינוי מהותי בחייו עליו להתחיל זאת כאן ועכשיו ולא לדחות זאת ולו בשעה קלה. ר' משה איש המעש שמעולם לא שקט על

שמריו, זכה להסתלק מהעולם כפי שחי תמיד את חייו.

כתמיד, גם בימיו האחרונים נשמעו מפיו דיבורי אמונה וביטחון במי שאמר והיה העולם, ועוד ביתר שאת ויתר עוז.

כמו בכל תקופות חייו זכה גם בימיו האחרונים לגמול חסד עם הבריות.

אף זכה לדבר שאליו כה השתוקק, לזכות גם בימיו האחרונים עלי אדמות להשתטח על הציון הקדוש...

וכמו בכל השנים האחרונות זכה גם ביומו האחרון (!) לשפוף את שיחו לפני ה' בהתבודדות.

שעות ספורות לפני פטירתו ביקש מבנו שיפתח את הספר הק' סיפורי מעשיות ויקרא לפניו במעשה של הז' בעטלירס את היום השלישי בו מדובר מהלב שכוסף ומשתוקק אל המעיין...

ותעל נשמתו השמימה אור ליום שישי ט' ניסן, ונטמן כבקשתו בעיר אומן בפניא דמעלי שבתא סמוך מאוד לכניסת השבת, לא הרחק ממקום מנוחת איש האלוקים רבי אברהם ב"ר נחמן ז"ע.

ירושה גדולה הותר אחריו ר' משה, אוצרות יקרים שלא יסולאו בפז חקוקים ושמורים בלב צאצאיו.

היטיב להגדיר זאת סופר ידוע בארה"ב המחנך המפורסם ר' לייביש ליש בטורו הקבוע בשבועון באידיש (די וואך שריפט 62) בו הוא מספר על שיחת טלפון שהיתה לו עם בנו של ר' משה בערב יום טוב שביעי של פסח כשבוע וחצי לאחר פטירתו, וכך הוא כותב:

בתוך הדברים אמרתי לו: "אתה יודע, גם אני התייתמתי בגיל צעיר כך שנוכל למצוא שיחה משותפת ולהתחזק יחדיו".

אמר לי הבחור: "כן, אבל אתם לא התייתמתם מאב חסיד ברסלב"...

"דהיינו?" - אני שואל אותו - "במה שונה יתום של חסיד ברסלב?"

"אבינו במשך כל ימי חייו הכין אותנו ליום הזה" - עונה לי הבחור.

"הגענו להלווייתו חדורים באמונה בטחון וחיזוק שאבינו הכניס בנו כל ימי חייו, הוא היה מלמד אותנו בקביעות מהו תכלית האדם ואיך צריכים להיות מוכנים לאותו יום בו נצטרך להשיב את נשמתנו לפני כסא הכבוד".

התפעלתי עמוקות לשמוע מילים כאלו יוצאות מפיו של בחור צעיר שאך זה עתה התייתם והוא מדבר עם כל כך הרבה אמונה וחיזוק (דבר שלא הורגלתי לשמוע במקרים דומים) זה ממש רומם אותי לגבהים.

נראה שאביו באמת הכין אותם...

בשלב הזה הוכרחנו לסיים את השיחה כי השמש שם באומן כבר נטתה לשקוע.

כשהנחתי את האפרכסת, מסיים ר' לייביש, הבזיק במוחי הניגון הברסלבי המוכר:

"עוז והדר לבושה, ותשחק ליום אחרון!!" ■

רפואה ...

"אוי! הלואי ויכלתי גם אני להצטרף עמם בנסיעתם..."

נוסעת העגלה בשבילי העירות הנפתלות. גומעת מרחקים רבים, מקפצת ומקרטעת כדרךכם של עגלות מישנות ובלות משמוש. אך החסידים שבתוכה לא חשים ולא מבחינים בכך כלל, מחם ולבם עסוק פעת בדברים העומדים ברומו של עולם. מתכוננים הם בדחילו ורחימו להראות לפני הצדיק.

"האם יודעים אתם לאיזה רבי אנו נוסעים?" - נענה אחד מן החסידים - "שמעתי מספרים כי בדרך לארץ ישראל שנה רבנו בעיר חרסון בחג השבועות ואז לאחר לילה של עבודה בקדשה ובטהרה שהיה רבנו ער בה פנהוג, הלך עם תלמידו קדם אור היום למקנה. רבנו הלך שקוע בשרעפיו ופניו יוקדות. תלמידו הנאמן פסע לצדו כלו מרטט. עודם הולכים נענה רבנו ואמר לתלמידו:

"האם שומע הנך קולות ורעמים?"

"לא! איני שומע שום דבר" - משיב התלמיד.

כמה פעמים חזר רבנו על שאלתו והתלמיד הנבוך משיב בשלילה.

לפתע פונה רבנו אל תלמידו ושואלו:

"כיצד יתכן שלא לשמע הקולות הללו?! ..."

לבסוף נענה רבנו באמרו: "אפשר שהקולות המגיעים לאזני הנם קולות של כלי זמר בקרבת מקום".

אך החסיד בשלו: "איני שומע שום קול של כלי זמר ולא שום קול כלל".

אז הבין התלמיד כי לא זמר ולא כלי זמר הם הקולות המגיעים לאזני רבנו, אלא קולות ובקרים של קבלת התורה ---

נפעמים הקשיבו החסידים לספור ולאחריו השתררה שתיקה מלאה חוד. כל אחד התכנס בעצמו מפשפש ובודק היטב בנבכי נפשו ומשתדל להכניח ככלי קבול ראוי להשפעות העצומות שהיא עתידה לקבל.

שבת קדש קדם חג השבועות.

קדשה כפולה יורדת לעולם. קדשת השבת וקדשת החג הממשמש ובא. העולם סופג אל קרבו מדה גדושה של טהר ורוממות. ואם בכל העולם כך במחצת רבנו הקדוש על אחת כמה וכמה. התענוג הרוחני שחשו החסידים בהשפעת הרבי השכיחו מהם את כל הבלי העולם. התפללות הלוהטות הגבויים טפח מעל השרקע וגרמו להם שמחה עילאית. לשיא ההתעוררות הגיעו במוצאי שבת קדש שהיה אז ליל ראשון של חג השבועות והיה רבנו ער פנהוג, אז דבר עם

רבי געציל מרגיש שהוא הולך ונחלש. הוא לא יודע מה היה לו, מחושבים שונים ומשנים תקפוהו והמצב רק מחמיר מיום ליום.

גם סובביו של רבי געציל הבחינו בפניו החוררות ובהבעתו המיסרת. "רבי געציל! זו לא חכמה להזניח! אתה חייב לבקר אצל הרופא בדחיפות" - אמרו בדאגה.

כשהבין רבי געציל שאין לו ברירה אחרת, גרר את רגליו בקשי אל רופא עירו לאדיזין.

לאחר ששאלו הרופא כמה וכמה שאלות ולאחר בדיקה מעמיקה, קבע הרופא את אבחנתו: "צר לי. אך חליית במחלה חשוכת מרפא! מכה אנושה יש לך בבני מערב והיא המזהמת את גופך ומחלשת את כל ישותך. אין לי מנוס מלהודיעך כי כפי הנראה לא נותרו לך ימים רבים לחיות ---

הבשורה הקשה נפלה על רבי געציל כרעם ביום בהיר.

"מה? עד כדי כף? עד כדי כף? על כך לא חשבתי אף בחלומותי השחורים ביותר". ראשו נשמט לאחור והחזר הסתחרר סביבו. לאחר כמה רגעים התעשת מעט ושאל: "אולי בכל אופן? אולי יש איזה דרך לרפאני? אולי יש אפשרות לנקות ולשאב את הזהום הקשה?"

"גם אני שקלתי אפשרות כזו - השיבו הרופא - אך לרע המזל המכה נמצאת במקום עדין ורגיש כל כך שהסכונים רבים מאד על הסכויים. חתם את דבריו.

רבי געציל עושה את הדרך חזרה אל ביתו, מנסה לעפל את הידיעה הקשה ששמע. הוא מנסה לחזק את עצמו ש"אפלו חרב חדה מנחת על צנארו של אדם אל יתאש עצמו מן הרחמים". הוא נזכר בדברים החוצבים של רבו אליו קשור הוא בכל גים מנימי נשמתו "גענואלד זיט איך נישט מיאש!" (אהה! אל תתיאשו!) לפתע הבזיקה במחו הפרה חדשה ומצערת עד עמק נפשו: אוי! את הדבר החשוב ביותר שכחתי! מפאת מצבי לא אוכל להשתתף השנה עם אנשי שלומנו בנסיעה הקדושה לרבי הקדוש רבי נחמן מברסלב לחג השבועות הממשמש ובא. אוי! אוי! איזה הפסד! ממש אבדה שאין לה תמורה". בעינים עורגות התבונן רבי געציל בחסידים חביריו בלב ונפש, המתכוננים לנסיעה הקדושה לברסלב לחג השבועות. מבעד לחלון השקיף על העגלה המתמלאת לאטה בשכניו וידידיו, ראה את פניהם הסמוקות מלהט אש קדש, מבחין ברטט העובר בגגם עת מטפסים הם בהתרגשות על העגלה. האור השפוף על פניהם מדליק ניצוץ בלבם של רבי געציל ואנחה שבורה נעקרת מלבו:

חידה

כתחלתי כן סופי

וכסופי כן תחלתי

בדומה לשמותיהן של הרב והתלמיד

ואם תחתך ראשי הנני ענין של צער

אמנם כל כלי הוא ענין של שמחה

ורבינו ז"ל שבח אותי מאד ובמיחד כשאני ביחד עם האקדמות

את התוצאה הסופית יש לשלח בכתיב ברור וקריא עד ראש חודש תמוז בלבד, לפקס המערכת: 077-318-0237 או להקליט את התשובות בקול ברור בטלפון המערכת: 02-63-63-539 בשלוחה 7 בלבד, יש לציין באפן ברור שם וכתבת מגורים וטלפון בין הפותרים נכונה יגדל זכוי של 100 ש"ח ברשת חנייות ספרי "אור החיים"!

בהגרלה על גליון חדש איר זכה היילד יוסף נתן מוסקוביץ מוצפת פתרונות לגליון איר: משה רבינו, רבי שמעון בר יוחאי, האריז"ל, הבעל שם טוב, רבינו נחמן מברסלב זיע"א

אנשיו שיחה נוראה מהתכלית הנצחית, בין הדברים ענה ואמר: "העולם הזה אינו פלום, רק למשך עצמו אל התכלית הנצחית. ואין להסתכל אם יהיו לו מעות אם לא, כי בין כך ובין כך יבילה ימיו בשונה..."

רבנו האריה מאד לדבר מענין זה והזכיר אז גם את דבריו הידועים: "דאס זאלט איהר באקומען פון מיר, די וועלט זאל אייר נישט נארן. (את זה תקבלו מאתי שהעולם לא יטעה אתכם)

החסידים התעוררו אז עד מאד, כי דבורים אלו יצאו מפי רבנו כאש שלהבת. כל אחד הרגיש שרבנו מדבר אליו בפרטיות ויודע כל מה שעובר עליו, ומכון את דבריו אליו ממש כפי מצבו.

אחר כך אמרו כלם את סדר תקונו ליל שבועות בהתלהבות והתמדה עצומה. פרט לאחד שישב מן הצד ולא עשה פלום.

"מדוע לא תלמד? מה תפסיד מזה? הלא תקבל שכר ועולם הבא על הלמוד?" - נגש אליו רבנו והוכיחו. והמשיך רבנו: "ואין צריך לומר כשהתורה מראה לאחד אהבה אז אין רוצה כלל עולם הבא ושכר על הלמוד רק רוצה את התורה בעצמה... נקל לשער איה היה נראה הלמוד של אותו חסיד לאחד דבורים אלו..."

בין השמשות של חג השבועות, הס השלף בחדר כלם מטים און לשמע את סתרי התורה מפי רבנו הקדוש.

אנשי לאדיון מפתעים לשמע דברי רבנו מענין רפואת המכה, איה שבתוף התורה מדבר שבתחלה צריכו שיפתח פי המכה ואחר כך צריך כח המושך שימשך ויוציא הלחה והדמים המקלקלים מתוף המכה...

אנשי לאדיון ידעו כי לא דבר ריק הוא מה שמזכיר קעת הרבי בתוף דברי תורתו את ענין הרפואה... בודאי רוצה רבנו להמשיך לו רפואה על ידי תורתו...

לאחר החג נפרדו אנשי לאדיון מרבנו ונסעו חזרה לעירם. מה מאד התפלאו והשתוממו לראות את רבי געציל מסתובב כאחד האדם בריא לחלוטין.

"בריה רחמנא... דיהבך לן ולא יהבך לעפרא" (ברוך ה' שהשאירך ביננו ולא נתנך לעפר) אמרו בהתרגשות.

"רבי געציל! מתי קרה הנס? כיצד התרפאת כה מהר?!"

"הכל התחיל בחג השבועות לפנות ערב אז נפתחה המכה והפאבים הלכו ופחתו. כחתי החלו שבים אלי, עד שענייכם הרואות אותי עתה בריא וחזק בחסדי השם".

"האם שאלת את עצמך מי גרם לך את הנס הגדול? הידעת מה התרחש ממש באותו העת בבירסלב אצל רבנו?!" הקשו ידידיו.

וכאן החלו לגלול לפניו את כל פרטי אמירת התורה בשלחנו הטהור של רבנו ואת ענין הזכרת פתיחת המכה ופרטי הרפואה - בדייק באותה השעה שהתחילה המכה להתרפא.

"מה אתם שוחים?" - אמר רבי געציל בהתפעלות עצומה כשדמעות זולגות מעיניו - אה! לשוא הצטערתי כל כך שנבצר ממני לנסע לרבי לחג, אמנם גופי לא היה שם אך נפשי רוחי ונשמתתי היו גם היו. כמו שאמר רבנו שהתורה שהוא אומר היא לאשר ישנו פה ולאשר איננו פה עמנו...

וְזֶה אָנוּ צְרִיכִין לְכוּן מְאֹד בְּיָמֵי הַסְּפִירָה הַקְּדוּשִׁים
שֶׁהֵם שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת, שְׁנֵזְכָּה לְמִצְוָה אֶת הַצְּדִיק הָאֵמֶת
שֶׁהוּא כָּלוּל מִכָּל הַשְּׁבָעָה רוּעִים, שֶׁרַק הוּא יָכוֹל
לְעֵסֵק בְּתִקּוּן נַפְשָׁנוּ, לְרַפְּאוֹת אוֹתָנוּ מִתַּחֲלוּאֵי
וּמְכֹאוּבֵי נַפְשָׁנוּ הָעֲצוּמִים מְאֹד, וּלְהַמְשִׁיךְ וּלְהָאִיר
בְּנוֹ הַשְּׁגוֹת אֱלָקוֹת.

וְעַל-כֵּן קוֹרִין רוּת בְּשָׁבוּעוֹת, שֶׁמְדַבֵּר מֵהַמְּשֻׁכָּת
נִשְׁמַת דָּוִד-מְשִׁיחַ, שֶׁהוּא גָּמַר הַשְּׁבָעָה רוּעִים, וְעַל-
יָדוֹ יִהְיֶה גָּמַר הַתִּקּוּן;

וְעַקֵּר הַמְּשֻׁכָּת אוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד-מְשִׁיחַ הוּא עַל-יָדֵי
שְׁנַת־חֲבֵרָה וְנִתְדַבְּקָה רוּת בְּבַעַז, שֶׁזֶה בְּחִינַת הַתְּקַרְבוֹת
וְהַתְּחַבְּרוֹת כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּהַצְּדִיק הָאֵמֶת, שֶׁרַק עַל-
יָדֵי-זֶה מְמַשִּׁיכִין אוֹרוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, שֶׁעַקֵּר גָּמַר הַתִּקּוּן
לְהַמְשִׁיךְ הַשְּׁגוֹת אֱלָקוֹת בְּעוֹלָם יִהְיֶה עַל-יָדוֹ, כְּמוֹ
שֶׁכָּתוּב "כִּי כוֹלָם יִדְעוּ אוֹתִי לְמַקְטָנָם וְעַד גְּדוֹלָם"
(לִיקוּטֵי הַלְכוֹת, חוּשֵׁן מִשְׁפַּט הַלְכוֹת נִזְיָקִין הַלְכוֹת ד, יז).

מבקשי פניך

גליון
מס' 1
סיון
תש"פ

להתור ולבקש אור פני הצדיק הגנוז בתורתו הקדושה

לבקר בהיכלו

"ואמר לי כי התורות שלו הם כמו מי שנכנס לפלטיין שיש בו היכלות וחדרים ואקסדראות ופשפושין נאים ונפלאים ונוראים נאים מאד, ועליות על-גבי עליות שונות בדרכי חדושים נוראים.

ותכף כשנכנסין בחדר אחד ומתחילין להסתכל בו ולהתפלא על נפלאות החדושים אשר בו, בתוך כך רואין שנפתח לו פתח נפלא לחדר אחר,

וכן מתדר זה לחדר עוד וכן מתדר לחדר ומתדר לעליה וכו' מכלם פתוחים מזה לזה פתחים וחלונות ומקשרים ומשלבים זה בזה בסדר נפלא ובחכמה עמוקה ובתכלית היפי והנוי וכו'.

וכל זה אי אפשר לבאר בכתב כי-אם למי שנכנס קצת בהבנת עמק דברי רבנו זכרוננו לברכה.

אשרי הזוכה לטעם נעם מתיקת עמקות תורתו אשר אין דגמתה..."

00

בסוד שיח

הרב החסיד ר' משה קרמר

שליט"א מאיר נתיבות

בדרכי הלימוד והעיון

בתורות רבינו הקדוש

14

לבנת הספיר | ביאור

18

פסיעה קטנה | סיפור

**- חסיד ברסלב -
דרך כבושה לפניך**

מאות כבר הצטרפו למיזם "דרך כבושה" שע"י "כולל ליקוטי מוהר"ן בעיון - ביתר עילית" ללימוד תורה רע"ז בעיון ובעמקות בחודש אייר עד שבועות ולהמשיך בכך רפואה לעולם

אל תתמהמה, הצטרף עכשיו!
וטעם ממתיקות עמקות תורותיו של רבינו הק"י!

להשתתפות בהגרלה הגדולה יש ללמוד את התורה 5 פעמים ב5 שעות עד חג השבועות
ההרשמה בקו איחוד חסידי ברסלב שלוחה 6

להצטרפות למילגה ע"ס 300 ש"ח לאברך, 200 ש"ח לבחור,

יש ללמוד את התורה לפחות 5 פעמים 12 שעות עד חג שבועות וכן לשמוע 4 שיעורים על התורה

בקו איחוד חסידי ברסלב 074.796.2251 שלוחה 6

ההרשמה דרך הנציגים כדלהלן:

ביתר
ר' נתן צבי ברלב 054-8594747
בין השעות 9:30-10:30 בערב
ביתר קבוצת הגזלנים הקדושים
ר' ישי ליפשיץ
אומן
ר' שמואל שפירא
ארה"ב פלעטבוש
ר' נחמן פריד
ארה"ב בורו פארק ווילמסבורג
ר' אשר מרדכי פרידמן

בית שמש רמה ב'
ר' יוסף דייטש 052.7156.234
בית שמש חפציבה
ר' יהודא צבי ברוין 054.8528.284
בני ברק
ר' נחום ספרא 054.8591.617
הוד השרון
ר' נפתלי כהן 053.4158.148
הר יונה
ר' נח יונה קוסטנטינר 052.7190.903

ירושלים מורשת הנחל
ר' אברהם יצחק בלום 054.8561.903
ירושלים קהילת חסידי ברסלב קרן אור
ר' שמעון זילבר 052.7124.993
צפת קהילת נחל נובע
ר' נתן הורביץ 055.670.1480
צפת פאר הנחל
ר' שמחה פלברבוים 053.3144.862
ברכפלד
ר' שמואל קלצקין 053.3188.316
אלעד
ר' נחמן ליברמנטש 052.766.3347

בגליון:

בקשו פניו תמיד

התנוצצות 11

המתנות טובות שהצדיקים מבקשים לה' עניק לנו תלויים במידת הביקוש והח' תירה בעמקי פנימיות תורותיהם

לבקר בהיכלו 12

'התגלות תורה שאין כדוגמתה' – הלי' מוד בתורת רבינו הק' כמוהו כטיול ובי' קור בארמון ופלטרין רב היכלות נוצצים ומזהירים מהם נפתחים חדרים מרהיבים ביופיים לא תשבע עין מלהכילם

נועם שיה 12

עצות ותובנות בדרכי הלימוד והעיון בתר' רת רבינו הק' ממה שזכינו להאזין ולשמוע מפי הרב החסיד רבי משה קרמר שליט"א

לבנת הספיר 12

קדושת שבת והשלום הנפרס בכנפיה הם התיקון והמרפא וההמתקה לכל המחלוקות החלאים והדינים המעיבים את פריחת הבריאה

תורת חיים 12

כשהנפש שוחה לכל עד לעפר היא זוכה לפסוע ולעלות על דרך ה' - מסע נפשי בשבילי התורה

הגיון לב 12

ביאורים על התורה הנלמדת רע"ז – מפרי' רוחם של בני הנעורים תלמידי הישיבות

עם לבבי

אשיחה 12

רחשי לב רוגשים ושיח חברים יוקד בי' נות לשדי היער ואילנות השדה המאירים פינות יקרות במשעולי התורה העיונית

"לחפש ולבקש" - זאת היתה אזהרת-צוואת איש האלקים בטרם עלה ונתעלה אל רום המעלה. היה זה בראש השנה האחרון, ח"י ימים לפני שנתקטר בחד קטירא בקודשא בריך הוא, ישב רועה ישראל הנאמן, וגילה תורה נשגבת אשר בה הואיל לעורר ולהזהיר את צאן מרעיתו "לחפש ולבקש מאד אחרי מנהיג אמיתי".

לאחר שנגנו ארון הקודש ונסתתר אור האורות, שוטטו התלמידים ושאלו את נפשם איכה תרעה ואיכה תרביץ בצהרים, היכן נמצא ואיה משכן רוחו והמשך חיותו. עד שבא התלמיד הנאמן והנבחר וברוחו פי שניים גילה את סודו ונצחיותו:

"פי הצדיק מסתתר בכל פעם מהעולם מחמת קלקולם ונתרחק מהם הרבה עד שקשה להם לקבל ולינק מאורו הגדול פי אם עלידי יגיעות ובקשה וחפוש הרבה. וזה גם בחייו.

"מכל שכן אחר הסתלקות לעלא ולעלא, צריכין לחפשו ולבקשו יותר ויותר לסלסל ולחפש בתורתו הקדושה ולילך בדרכיו ואורחותיו הקדושים, ולבקש ולהתחנן הרבה לפני ה' יתברך עד שיוריד דמעות הרבה עד שישפך לבו כמים לפני ה' עד שיזכה למצא ולהשיג פנימיות פונת תורתו הקדושה שזהו בחינת הצדיק בעצמו.

"פי עקר הצדיק הוא תורתו הקדושה ששם גנוז רומה הקדש שלו".

(ליקוטי הלכות חושן משפט א', הלכות שלוחין הלכה ה', יב)

ואכן, עם האוצרות שהותיר אחריו ראש בני ישראל, תורות נוראות שאין חקר לתבונתם, הלכו והעמיקו כלל תלמידיו הנאמנים שבכל הדורות, וסלסלו וחפשו במכמניהם את אורו ורוחו הנצחי, כשהם מטיילים בהם מהיכל להיכל ונכנסים בעדם מחדר לפני מחדר, מביטים ומשתאים ביופיים והדרם ונועם זיוו, ונכספה גם כלתה נפשם בגעגועים ובבכיה לחזות בעל הבירה והארמון חמדת הברואים, עד שזכו והציץ ונגלה מבין החרכים והאיר להם פניו המזהירים כאור שבעת הימים.

ועם התורות הנשגבות הללו, שכל סגולות ותיקוני הבריאה בהם צפונות וכל הק' דושות העליונות בהם טמונות, נלך ונפסע ונסע כל היום לעורר את האהבה והרצון העליון, כי על כן, אין לנו שיוור אלא התורה הזאת לבד, להחיש בה את ביאת גואלינו נצר מחלציו יצא, יבוא ויגאלינו גאולת עולמים.

זה כל תכליתו ומגמתו של גליון "מבקשי פניך" זה הרואה אור עולם עכשיו, סמוך ונראה ליום וחג מתן תורתנו הקדושה, לחדש הלבבות לשוב ולחפש ולבקש אחר גנוזא דמלכא, להגהות בהם יומם ולילה, לדבוק באילנא דחיי לעד ולנצח נצחים.

יו"ל ע"י

מערכת אבקשה

בשיתוף עם כולל ליקוטי מוהר"ן בעיון ביתר עלית

טל': 02-539-63-63

פקס: 077-318-0237

אבקשה

וְאָמַר לִי כִי הַתּוֹרוֹת שְׁלוֹ הֵם כְּמוֹ מִי שֶׁנִּכְנָס לְפִלְטִין שֵׁישׁ בּוֹ הַיְכָלוֹת וְחֲדָרִים וְאַכְסְדְּרָאוֹת וּפְשָׁפְשִׁין נְאִים נִפְלְאִים וְנוֹרְאִים נְאִים מְאֹד

”אֵין

שום ספר דוגמתו” - משפט כזה עלול להישמע מופרך בייחס לספר שהתחבר אך לפני קצת יותר ממאתיים שנה. אולם אך אם נבין בהקשר למה נאמר משפט זה ונוסיף להתעמק מדוע אכן הקביעה המוחלטת אכן הולמת כל מילה ומילה, שוב לא נתפלא.

כן, את המשפט הזה כותב התלמיד המובהק ביותר מכל תלמידי רבינו, לא אחר מתאר בצירוף מופלא את נפלאות בנין תורותיו של רבינו הקדוש ששמעם מפיו הקדוש בעצמו.

וכך הוא כותב: ”וְכָל זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְבַאֵר בְּכַתֵּב כִּי אִם לְמִי שֶׁנִּכְנָס קֶצֶת בְּהִבְנַת עֵמֶק דְּבָרֵי רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה. אֲשֶׁרִי הַזּוֹכָה לְטַעַם נַעַם מְתִיקַת עֵמֶקוֹת תּוֹרָתוֹ אֲשֶׁר אֵין דְּגַמְתָּהּ.”

ואם לא די בכך הרי שבמקום אחר הוא מפליא ומגדיל עוד יותר וקרוב במילים הברורות ביותר:

”מִי שֵׁישׁ לוֹ עֵינָיִם וְיֹשִׁים דַּעְתּוֹ וְלָבֹו הַיֵּטֵב לְדַבְּרֵי רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה יִבִּין מַעַט מַזְעִיר מַעַצֵּם הַעֲמֻקּוֹת הַנִּפְלְאָה שֵׁישׁ בְּסַפְרָיו, אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא דְגַמְתָּם בְּשׁוּם סֵפֶר שִׁיְהִיָּה בְּדַבְּרָיו עֲמֻקּוֹת נִפְלְאָה וְנַעֲמִים כְּמוֹ בְּסַפְרָיו הַקְּדוּשִׁים.”

במה דברים אמורים וכיצד יכול כל אחד מאיתנו לשזוף את עינינו באותם נפלאות, מעט מזעיר, כל אחד כפום מה דמשער בלביה, באותה עמקות אשר אין דוגמתה בשום ספר בעולם.

לשם כך עלינו לחזור לאותה שיחה נפלאה שרבינו מתאר בה את היכולות תורתו לתלמידו, שיחה שיש בה מן ההדרכה כיצד אנו צריכים ללמוד את תורתו של רבינו, כיצד עלינו לדלות ולהוציא ביאורים ופירושים בעיון ובעומק מתוך ספרו הקדוש.

בקיץ תקס”ה - כותב מוהרנ”ת – בין פסח לשבועות הוא הרבה לבוא ממקום מגוריו בנמירוב לעמוד לפני הדרת קדושתו ולהנות מזיו פני השכינה. עיקר המניעה שהתלוותה לכל נסיעה שכזו, אינה משום טלטול וקושי הדרכים אלא החשש שמא יקפיד רבינו ולו במשהו קל שבקלים על כך שמוהרנ”ת ורעו ר’ נפתלי מרבים לפקוד את ביתו.

באחת הפעמים בהם הם הקבילו את פניו הקדושות הראה להם בתחילה רבינו כאילו הוא מקפיד עליהם, אך אחר כך בעת שיחתו הוא ביאר למוהרנ”ת את עמקות תורותיו:

”וְאָמַר לִי כִי הַתּוֹרוֹת שְׁלוֹ הֵם כְּמוֹ מִי שֶׁנִּכְנָס לְפִלְטִין שֵׁישׁ בּוֹ הַיְכָלוֹת וְחֲדָרִים וְאַכְסְדְּרָאוֹת וּפְשָׁפְשִׁין נְאִים נִפְלְאִים וְנוֹרְאִים נְאִים מְאֹד, וְעֲלִיּוֹת עַל-גַּבֵּי עֲלִיּוֹת שׁוֹנוֹת בְּדַרְכֵי חֲדוּשִׁים נוֹרְאִים, וְתַכְף כְּשֶׁנִּכְנָסִין בְּחֶדֶר אֶחָד וּמִתְחִילִין לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וְלֹא תִפְלָא עַל נִפְלְאוֹת הַחֲדוּשִׁים אֲשֶׁר בּוֹ, בְּתוֹךְ כֵּךְ רוֹאִין שֶׁנִּפְתַּח לּוֹ פֶּתַח נִפְלְאָה לְחֶדֶר אַחֵר, וְכֵן מִחֶדֶר זֶה לְחֶדֶר עוֹד וְכֵן מִחֶדֶר לְחֶדֶר וּמִחֶדֶר לְעֲלִיָּה וְכוּ’ מִפְּלֵם פְּתוּחִים מִזֶּה לְזֶה פְּתוּחִים וְחֵד לִוְנוֹת וּמְקַשְׂרִים וּמְשַׁלְּבִים זֶה בְּזֶה בְּסֵדֶר נִפְלְאָה וּבְחֻמְקָה עֲמֻקָּה וּבְתַכְלִית הַיְפִי וְהַגּוֹי וְכוּ’. (וְכָל זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְבַאֵר בְּכַתֵּב כִּי-אִם לְמִי שֶׁנִּכְנָס קֶצֶת בְּהִבְנַת עֵמֶק דְּבָרֵי רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה. אֲשֶׁרִי הַזּוֹכָה לְטַעַם נַעַם מְתִיקַת עֵמֶקוֹת תּוֹרָתוֹ אֲשֶׁר אֵין דְּגַמְתָּהּ)...”

בנתיבות היכלותיו הנשגבים של הנחל נובע מקור חכמה

מה נסובה המחלוקת. מדוע פרצה כזאת מחלוקת, מה ליבת הוויכוח ועל מה ניטשת המריבה. כן כן, בתוך התורה הזאת גופא מבעד לשיי טים ובין השורות רבינו מגלה לנו על מה הם רבים. עלינו רק לחפש.

לא זו בלבד, אלא גם אם רבינו מזכיר מושג ידוע, שיש לו כבר אזכור רים קודמים וביאורים נפלאים בכל הספרים הקדושים, עלינו בעיקר לנסות להבין מה רבינו מבאר בעניין. כמו למשל המושג של אחיזת הסיטרא אחרא ויניקת הקליפות, או המושג של 'תמורה'. הגם שבאמת יש לכך ביאורים בספרים, עיקר החיפוש צריך להתמקד בתוך התורה גופא, לאחר מכן גם הביאורים שנכתבו בכל הספרים הקדושים יקבלו את משמעותם החדשה והעמוקה פי כמה לאוד דברי רבינו בתורה זו.

אך לא צריך להיבהל. לא צריך להרפות ידים כי לא עליך המלאכה לגמור. אם נכנסים לתוך הלימוד המתוק הזה בלחץ ותחושת דחיפות, להבין מיד את הקשרים ואת כל הפתחים שיש מחדר לחדר ומהיכל להיכל, המוח והלב נסתמים וכל המושגים נדמים ללומד כפאזל מעורבב חסר כל סיכוי.

לשם כך עלינו לנסות לשוטט ולטייל. לעבד את הדברים לאט לאט, לשנן אותם, ללטף אותם ולמשש אותם שוב ושוב במחשבה. לקרוא את הדברים שוב ושוב בניגון, ברוגע, מתוך התברנות והתקשרות לנותן התורה, לצדיק שגילה את אותם דיבורים יקרים ומאירים. וכך להתחיל לטייל מחדר לחדר בתוך ארמונות התורה. לא מתוך מחוייבות להבין ברגע אחד, לא מתוך מרוץ להגיע לתשובה שתענה על כל השאלות, אלא עוברים מנושא לנושא מנסים בעדינות מחשבתית עם נימי הלב לפרוט על המילים, למצוא בהם משמעויות נסתרות.

”כי הוא זכות גדול להאדם פשוטה שיהיו מחשיבותיו משוטטות בדברי רבנו זכרונו לברכה הקדוש והנורא מאד אשר אין ערך אליו. ואי אפשר לספר בפשטו הקדוש שלא לפגם בכבודו חס ושלום כי כל המוסיף גורע...”

ואין לנו שום השגה ותפיסה בו כלל כי אם על-ידי קצת התורות הנפלאים שגלה בספריו הקדושים, והמעשיות הנוראות המובאיים פה. ומזה יכול כל חד כפום מה דמשער בלבה להבין קצת מעט מזער עד היכן מגיע רום תקפו וקדשותו עד אין תכלית... (חיי מוהר"ן פג.)

בהמשך קיבלה שיחה זו מקום מיוחד כהדרכה ללומד בהקדמת הספר ליקוטי מוהר"ן. ר' נתן שראה בשיחה זו את אחת הנקודות החשובות ביותר, כדרך להבנת צורת הלימוד בתורותיו של רבינו הקדוש, תמצת את הרעיון העיקרי שבה לתוך ההקדמה שכתב לספר ליקוטי מוהר"ן.

עיקר דבריו היוצא למעשה, שעלינו להבין שכל תורה מצד עצמה, מכילה את שלמות כל ההשגה וההבנה שלה, מבלי צורך להביא שום תוכן נוסף מבחוץ כדי להבין אותה עד תום. ועל אף שבתחילה נדמה ללומד שהמושגים תלושים ורחוקים מהבנתנו, עד שנפנה למקורות אחרים רחוקים ומוקדמים כדי להבין על מה רבינו מדבר ורק אחר כך נוכל להבין את דבריו, זוהי הטעות שבשלה לא יתגלה לאדם גדלות ועמקת תורתו אשר אין דוגמתה בעולם.

כמו שבמרחבי התורה הקדושה קיים מושג שנקרא 'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר', הרי שבתורת רבינו הקדוש, כל תורה ותורה מצד עצמה, ללא שום קשר לתורה אחרת באותו ספר, משמשת במרחביה העצומים את הכלל הזה מראשיתה לסופה ומצדדיה ואמצעיתה לתחילתה וסופה (עיין בלשון מוהרנ"ת בהקדמת ליקוטי מוהר"ן).

כמו שבמרחבי התורה הקדושה קיים מושג שנקרא 'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר', הרי שבתורת רבינו הקדוש, כל תורה ותורה מצד עצמה, ללא שום קשר לתורה אחרת באותו ספר, משמשת במרחביה העצומים את הכלל הזה מראשיתה לסופה ומצדדיה ואמצעיתה לתחילתה וסופה

בכל תורה, גם אם נדמית לנו כקצרה וקטנה, ההתחלה של התורה מבארת ומאירה נקודה עמור מה בסופה וכן להיפך שבסוף התורה יתגלה למפרע הכוונה הפנימית של דבריו בתחילת התורה.

עד כדי כך, שכל תפיסה או הקדמה, שכבר תפסה לה מקום בתוך שכלנו, יכולה להפריע להבנת דברי רבינו כאשר אנו באים להבין את עמקות תורתו הקדושה.

אם למשל אנו מתחילים ללמוד על מחלוקת, אבל בראש שלנו יש כבר לפחות שלוש 'ציורים' והקדמות' מה הפירוש מחלוקת. יהיה לנו קשה מאוד להתנתק מאותם 'פירושים' ולשמוע פירוש חדש של מחלוקת, הפירוש של תורה רע"ז...

גם אם אותם הקדמות יש להם שורשים עמוקים בכל מרחבי התורה הקדושה, מהגמרא והמדרש ועד כתבי האריז"ל וספרי המחשבה, הם נכונים וצודקים לכשעצמם, אבל עלינו להיזהר שהם לא יסתירו לנו את חידושו של רבינו, את הגילוי החדש והאור העצום שעדיין לא נגלה כלל עד הנה.

לכן, כשאנו באים ללמוד תורה בליקוטי מוהר"ן עלינו לחתור ולחפש, כל מושג וכל סיבה, מה התשובה והביאור מתוך התורה הזאת בעצמה.

כך למשל, אם רבינו מתחיל את התורה בתיאור על מחלוקת של שונאים, עלינו להבין אך ורק מתוך התורה, לא רק מהי מחלוקת, אלא גם על

” ובהם נהגה יוזמם וליכלה

שיחה מרוממת מלאת חן וגדושה בתובנות מאירות
ומשובבי לב בדרכי הלימוד והעיון בתורותיו
הנשגבות והעמוקות של רבינו הקדוש, שזכינו לשמוע
במעונו של הרב החסיד רבי משה קרמר שליט"א

מוגש בזה כהכנה לקראת חג מתן תורתנו הקדושה, אשר
ביום קדוש ונורא זה אנו זוכים מחדש בכל שנה לקבל את
הכח לקיימה, על ידי התורה שגילה הנחל נובע מקור חכמה

שיחות ומאמרים לחיזוק ועידוד הלימוד בתורת הנחל נובע מקור חכמה

בראש ובראשונה ראשית כל צריכים ללמוד את התורה מתחילתה ועד סופה. לעשות היכרות ראשונה עם הנושאים המדוברים בה. לאחר מכן יש לחזור עליה פעם אחר פעם ולשנן אותה אף עשר פעמים, עד שכל התורה ועניניה תהיה עומדת וניצבת לפני העיניים וחקוקה בזכרון. כי על כן, כשרבינו מדבר והיה חפץ שיהיה לכל אחד שיעור בעיון, הרי שהעיון תלוי הרבה בבקיאות בתורה, וממילא באם רוצים להעמיק בתורה מוכרחים שיהיה בקיאות בפשטות של התורה.

את הצורך לידע את כל התורה מראש לסופה עוד לפני העיון אפשר ללמוד משיחת רבינו המובאת בשיחות הר"ן (שיחה קצט) שאומר שם ש'איך מי שיוכל להבין בהספר (היינו בספר ליקוטי מוהר"ן) כי אם מי שיוכל לומר כל ותורה פנים ואחור', כלומר ההתחלה קשורה לסוף והסוף להתחלה כולם מבארים זה את זה.

זה למעשה היסוד של הכלל הראשון שכתב רבי אברהם בר"ן בראש ספרו ביאור הליקוטים, ש'הרישא והסיפא והמצעיתא שבכל מאמר וענין, מפרשים מבארים זה לזה'. ועל ידי זה יכולים לבוא לכל הכ"ללים, זה גם הפשט שהכלל הראשון הוא העיקר, כי כל הכללים שא-חריו תלויים בזה הכלל.

אני רגיל לומר את זה תמיד, שבעצם הדבר הזה כבר מוזכר בהקדמה של רבי נתן זי"ע ליקוטי מוהר"ן, כשהוא מרחיב להפליא את העמקות שיש בספר 'עמקות לפנים מעמקות' כלשונו הקדוש, הוא ממשיך ומתאר את תורתו של רבינו כמי ש'נכנס ויוצא מפלטרין לפלטרין ומחדר לחדר ומענין לענין באותו ענין, צריך לחזור לאחוריו בכל פעם ולהביט מאחוריו להבין היטב מתיקות עמקות הדברים, אחרית דבר מראשיתו וראשיתו מאחרי-תו, כולו קשור ומחובר ונעוץ סופו בתחילתו ות-חילתו בסופו, וכן באמצעיתו ובצדדיו', וכך הוא ממשיך הלאה לבאר שכל התורה למעשה היא מקשה אחת.

כידוע רבינו רצה שכל אחד ימצא את עצמו ואת כל מה שעובר עליו בתורה שלומד, איך זוכים להגיע לזה.

כשמתחילים ללכת עם התורה בפשטות, ולומדים את התורה וחוזרים עליה, כמה ששוקדים על דל-תותיה יותר כך מוצאים בכל פעם הבנות חדשות קרובות לנפש ומצב האדם, ואז הוא זוכה להת-חבר אל עומק הדברים. ובאמת לא רק המעברים שעובר על כל אחד ואחד נמצא בתורה, אלא גם כל מה שמתחולל בכלליות העולם הכל רמוז ונס-

זה

כבר תקופה ארוכת ימים, שכמו רוח טהרה ננסכה ממרומים, והעירה את לבם של אנשי הצדיק שבכל קיבוצי אנשי שלו-מינו בארץ הקודש ואף בתפוצות הגולה, להיות חוברים יחדיו לעסוק, לילך ולהעמיק בתורתו המאירים של רבינו הקדוש, להתחדש ולחדש בהם את התקרבותם אליו באמת.

וכך, מעת לעת נקבעת תורה מסויימת - לרוב מאמר התואם את מועד החג והזמן המתקרב - אשר סביבה מתאחדים אברכים מכל הגילאים ובני הנעורים תלמידי הישיבות יושבים והוגים בתורה הנב-חרת תמידין כסדרן ומשוחחים ומשתעשעים באמריה בכל עת מצוא, כשהם צוללים למעמקיה מפענחים ניצוצות מצפונותיה ומתועדים לאורו העליון והנשגב של מי שגילה רזין דרזין אלו הגנוזים בתורתו.

התורה על שלל בחינותיה והשגותיה מעסיקה אותם יומם ולילה, עמה הם קמים ואיתה הם שוכבים, היא שיגם ושיחם בכל מפגש חב-רים, ובעיקר לאורה הם שופכים את לבם כמים בשעה שהם מתבו-דים ומתייחדים עם בוראם.

**כשמתחילים
ללכת עם התורה
בפשטות, ולומדים
את התורה וחוזרים
עליה, כמה
ששוקדים על
דלתותיה יותר כך
מוצאים בכל פעם
הבנות חדשות
קרובות לנפש
ומצב האדם, ואז
הוא זוכה להתחבר
אל עומק הדברים**

בעיצומו של חודשי החורף, לפני פרוץ התמורות והמאורעות המתחוללים בכל רחבי תבל, פנינו אל מעונו של הרב החסיד ר' משה קרמר שליט"א ונכנסנו אל חדר משכיתו, להקשיב ולקבל לקח עצה והדרכה וחיזוק בלימוד תורת רבינו הקדוש, מפי אחד ומיוחד מביין אנשי שלומינו היקרים, אשר משחר ימי עלומיו נטה שכמו לעמול ולעיין בתורת רבינו הקדוש, וזוכה לאורך ימים ושנים רבות וארוכות להאיר בשיעוריו ובספריו הבהירים את עיני הלומדים בספר הקדוש "ליקוטי מוהר"ן", כשהוא דולה ומשקה ביאורים נפלאים מעמקי מימיו הצחים של הנחל נובע מקור חכמה זי"ע"א.

היתה זאת שעה של קורת רוח ומרוממת מלאת חן והוד קדומים, בה חזר וניעור רגשי אש קודש, הזכות הגדולה שנפלה בחלקינו ליפול בגורלו של צדיק הדורות שהאיר לארץ ולדרים עליה תר-רות עליונות ונוראות, אשר כל הסמים והרפואות לנפש ולגוף טמונות וחבויות בהם, וכל תיקר ני הנשמות והעולמות תלויים ועומדים עליהם. וככל שעוסקים ומעמיקים בהם מתחדש אורם וכוחם העליון והנשגב ביתר שאת ויתר עוז.

בראשית השיחה אנו שואלים מה היא הדרך הנכונה דרכה ישכון אור כל המבקש לעיין ולהעמיק בתורתו של רבינו הקדוש.

תר בכל תורה ותורה של רבינו שהיא כלליות גמורה.

שמעתי פעם מרבי אליהו חיים רוזין זצ"ל, מתלמידיו המובהקים של רבי אברהם בן ר' נחמן, שכאשר ראבר"נ למד תורה לפני הציבור המסתופפים בצילו, כל אלו שישבו והקשיבו ושמעו את התורה מפיו, ראו איך בתורה שלמד נכלל כל מה שהתרחש בעולם. וכך חזר ונשנה כשהגיע ולמד תורה אחרת, גם שם להשתוממות כולם ראו שוב איך הכל נמצא בתורה הזאת.

כשלוומדים ליקוטי מוהר"ן מה בעצם צריכים לחפש בתורה.

צריך לחפש את הלב של התורה, זה הרי המטרה, כל תורה יש לה את הנקודה העיקרית שסביבה סובבת ציר כל התורה. וגם בזה כשיחזורים ולומדים הרבה את התורה ומעיינים כראוי יכולים להתחיל לראות ולהבחין מה העיקר והיסוד, ואיך זה הולך ומתבאר ומתקשר בכל התורה. וכמובן שבד בבד צריך לחפש את ה'לעובדא ולמעשה' היוצא מהתורה שזה התכלית, ואת ההתחזקות המיוחדת להתקרב להשי"ת שנמצאת בכל תורה ומאמר.

זה אחד הדברים המופלאים שיש בספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן, שיר לוב שלא נמצא כמותו, שמצד אחד הוא ספר עמוק מני ים, ממש עמוק עמוק מי ימצאנו, כפי שכל מי שפותח ומביט בספר הזה רואה ללא כל מאמץ, אבל מאידך הוא גם פשוט ביותר ויורד ומדבר אל כל אחד ואחד באיזה מדריגה שנמצא, ואכן גם זאת מציין מוהר"ן בהקדמתו הנפלאה, בתחילה הוא חוזר ומדבר באריכות מהעמקות שיש בספר, ואחר כך הוא אומר שאפילו מי שאין לו את המוח להבין את העמקות, עדיין הפירוש הפשוט שבו נמצא הקיום המעשי שווה לכל נפש.

זאת ועוד, רואים למעשה כמעט בכל תורה, שרבינו מדבר מהצדיק, עיקר הנקודה של התורה הוא הצדיק האמת, רק שאנו צריכים להשתתף כפי יכולתנו, בפרט בתורה 'אזמרה', ר' אברהם מדבר מזה, שלא כל אחד יכול למצוא נקודה טובה בשני, בחבר ואף בעצמו, בסוף התורה רבינו אומר את הלשון: 'מי שיודע לעשות אלו הניגודים', שהם נעשים מביורור הטוב מהרע, זהו הצדיק, שהוא יודע את הסוד של כל הצדיקים ושל כל המשכנות, ור' אברהם מדבר מזה, שהאמת היא שהשלימות הוא אכן הצדיק, רק שכל אחד צריך לעשות איתערותא דלתתא, שעל ידי שעוסקים בזה מעוררים את הצדיק. [ורבי אברהם אומר שם בתוך הדברים: וכן הוא בכל תורותיו הקדושים].

רבינו אמר בתורה האחרונה (ח ח"ב), שצריך לחפש את הרוח הקדוש של הצדיק, ורבי נתן מדבר ומאריך בהלכות שלוחין ה' שרבינו הזהיר על זה ביותר לחפש אחר הרוח הקדוש של הצדיק, ובפרט אחר הסתלקותו, ושם הוא כותב שעיקר החיפוש הוא בתורתו הקדושה שהותיר אחריו, שם נמצא רוחו הקדושה. רבי נתן אומר שם את הלשון, 'לסלסל ולפלפל בדברי תורתו'.

זה בעצם חלק מההתקשרות לצדיק כיום, ככל שלומדים ועוסקים עם הדיבורים של רבינו, והתורות של רבינו ככה מתקשרים אליו ביותר.

האם ההליכה עם התורה שרבינו כה הרבה לדבר ולזרז עליה זה קשור גם ללימוד העיון.

בוודאי, ללכת עם תורה פירושו למצוא את עצמו בתוך התורה

רבינו אמר בתורה האחרונה (ח ח"ב), שצריך לחפש את הרוח הקדוש של הצדיק, ורבי נתן מדבר ומאריך בהלכות שלוחין ה' שרבינו הזהיר על זה ביותר לחפש אחר הרוח הקדוש של הצדיק, ובפרט אחר הסתלקותו, ושם הוא כותב שעיקר החיפוש הוא בתורתו הקדושה שהותיר אחריו, שם נמצא רוחו הקדושה. רבי נתן אומר שם את הלשון, 'לסלסל ולפלפל בדברי תורתו'.

בזה אין חשש כלל.

ואם כבר הוזכר הספר ביאור הליקוטים צריך לדעת שבאופן כללי יש בספר הזה הדרכה נכונה ללימוד ליקוטי מוהר"ן. איך צריך לדייק, ומה רבינו מכוון בכל בחינה ופסוק שמביא. ואמנם לא די בלימוד הכללים גרידא, אלא יש ללמוד בעצם ספרו לראות איך השתמש רב"ן בעצמו עם הכללים. אכן, לא כולם מסוגלים להתחבר לביאור הליקוטים מחמת לשונו העמוקה והמיוחדת. הוא כל כך העמיק בתרבות, ומבטא את ביאוריו בכאלה מילים, שצריך הרבה יגיעה גדולה כדי לתפוש למה ירמזון דבריו.

עוד אחת מהסיבות שקשה להבין את הביאור הליקוטים הוא מסיבת הדבר שראב"ן בונה יסודותיו על דיוקי לשונות של רבינו בהמאמר, ללא שיפרש מהיכן דייק את דבריו, ובכך צריך הלומד בספר ביאור הליקוטים לזכור כל הלשונות והביטויים שבכל המאמר ואז יבין בנקל כוונותיו. מה שאין כן כשאנו זוכר אותם קשה לתפוס ולהבין את עומק כוונותיו.

בדרך אגב, כשאנו מתעניינים ושואלים את הרה"ח ר' משה שליט"א האם נכונה השמועה שרבי שמואל שפירא ביקש מאיתו לעשות ביאור על הביאור הליקוטים, הוא משיב שאיתו הוא מעולם לא דיבר על כך. יתכן ששוחח מזה עם אחרים. מה שכן, הביאור הליקוטים הישן היה מלא טעויות, ובספר שלי הגהתי ותיקנתי אותם, ופעם הוא שאל ממני את הספר, וזה היה מונח אצלו למשך תקופה.

רבינו אומר שמי שיעסוק בספרו, זה ייבקע גידי קשיות לבו, מה הכוונה בכך.

רבי נתן כותב בהקדמת ליקוטי מוהר"ן שהכוונה שהוא יעשה תשובה, שיהיה בעל תשובה גמור ויהיה יהודי כשר.

רבי שמואל הורביץ כותב (ימי שמואל) שכשהגיע לירושלים בתחילת ההתקרבות, והיה בסעודה שלישית בעיר העתיקה בבית הכנסת ברסלב, אחד למד תורה מליקוטי מוהר"ן, ונשפכו לו דמעות מהעניינים. וכי מי שלומד לימוד בספר אחר נשפכים לו דמעות מהעניינים? פשוט נפתחו לו גידי קשיות לבו. אם לומדים כראוי את התורה, וקשר רים לרבינו, הוא נעשה אפוי בלבינו... וממילא נפתחים כל הגידים הקשים.

האם יש עניין ללמד לחזור את התורות של רבינו בעל פה?

רבינו באמת אמר (חיי מוהר"ן שמו) שחוא חפץ שיהיה שגור בעל פה, מובן שצריך ללמוד כל כך הרבה פעמים עד שיידעו בעל פה. על רבי אבי-רהם שטרנהארץ ידוע שהיה שגור לו ספרי רבינו ממש כלשונם בעל פה, כנראה מרוב שלמד ושקד עליהם כל כך הרבה, ומלבד זה יכול להיות שגם היה לו זיכרון טוב. אבל יתכן גם שהכוונה היא לא על הלשון אלא על העניין והתוכן, לזכור את הכול. יש סיפור ומעשה ידוע שמוהרנ"ת ראה

ולהיות אחד עמה, ואיך יכולים למצוא את עצמו בכל תורה? הרי כאן רבינו מדבר מתפילה, כאן רבינו מדבר מאיזה עניין אחר שבקדושה. חייבים להשקיע זמן ויגיעה כדי למצוא את עצמו בזה. וכמו כן מה הפירוש כדי שאדם יהיה מסוגל להתחבר לתורה וללכת עמה כמה חודשים הוא, זה רק על ידי העיון.

כידוע רבינו ציווה לרבי נתן לחדש בכל יום (שיש"ק ב-תרט), ואם אין הולכים עם תורה, כמעט לא שייך על פי דרך הטבע לחדש בתמידות. רואים איך שמוהרנ"ת טורח בהקדמה לדבר מהעמקות של התורות, ורבינו בשיחותיו גם מדבר הרבה מהעמקות שיש בספריו, והרב מטשערין בפרפראות לחכמה כותב שהשיחה האחרונה של רבינו, היתה בעניין נפלאות העמקות שיש בהתורות שלו, היה זה כשרבי נתן הביא לרבינו את הכתב יד של התורה 'תקעו תוכחה' (ח"ב) וזה היה אחר יום כיפור, כלומר ימים ספורים לפני ההסתלקות, רבינו דיבר אתו סביב עניין זה, וכותב על כך הרב מטשערין שרואים מזה עד כמה רבינו רצה שילמדו, ויעמיקו בתורתו הקדושה.

מה הפירוש 'עיון' למעשה, האם הכוונה להבין את הסברא של כל דבר.

לא, לא זאת הכוונה לעסוק בסברות עצמיות חלילה, ר' אברהם בן ר' נחמן כותב בהקדמה לספרו בכללים, שעיקר הכוונה הוא לחפש את הקשרים, כמו שרואים בביאור הליקוטים, שעל זה בנוי רוב ביאוריו ועיוניו. כשלומדים כך את התורה ממילא מבינים ויוצאים הבנות חדשות, ובעצם כל ההבנות נמצאות בתורה עצמה, כל דבר אפשר להבין בפשטות, להבין את השייכות, דברי רבינו הולכים עד הסוף, עד הפשטות הגמורה, רק צריך לחפש ואם מחפשים מוצאים, יגעת ומצאת תא-מין.

האם העניין לחדש חידושים בתורתו של רבינו הקדוש הוא ענין המסור ושייך לכל אחד.

רבינו אומר (תורה קה"ב) שזה תיקון גדול לחדש חידושים, ובודאי כל אחד צריך לשאוף לזכות לזה. אלא מובן שזה צריך להיות דבר בנוי, לא סתם 'ווארט', רבינו הרי אומר שזה תיקון על הרהורים, אם כן זה דבר שצריך לבוא מעומק ותוכן פנימי מסוים. בכלל כל הספרים הקדושים מפליגים בענין זה לחדש חידושים, גם בזוהר (דף ה) אומר שנעשים מזה שמים חדשים וכו' וממשיך השפעות וישועות חדשות בעולם, אבל הזוהר עצמו אומר שאם זה לא חידושים אמתיים, זה יכול לגרום חלילה להיפך, וצריך בזה זהירות גדולה.

רבי אברהם בן ר' נחמן בכלל הראשון בתוך דבריו הוא מזכיר את הענין של לחדש חידושים, שמצד אחד רבינו אומר שאין לדרוש ולחדש רק הראוי לזה, והוא מבאר שהכוונה בזה הוא על החידור שים שמחדשים מדעתם, על דרך שחידש רבינו, יסודות חדשים מה שלא נגלה עד עכשיו. אבל חידושים שהם בנויים מיניה וביה מדברי הצדיקים

**כשרבינו מדבר
והיה חפץ שיהיה
לכל אחד שיעור
בעיון, הרי
שהעיון תלוי
הרבה בבקיאות
בתורה, וממילא
באם רוצים
להעמיק בתורה
מוכרחים שיהיה
בקיאות בפשטות
של התורה**

פעם מישהו שחוזר בעל פה שולחן ערוך, ואמר לו תחזור גם על ליקר טי מוהר"ן בעל פה, ואזי כשהתולעים יבואו אליך בקבר הם לא יוכלו לגשת אליך. יש במעלה בזכרון בעל פה שהיכן שהולכים, היכן שני מצאים, קל יותר לחשוב מהתורה, וגם יכולים לחדש כשמכירים את הלשונות, חושבים לעניין, ומוצאים קשרים.

האם יש מעלה מיוחדת לכך שרבים מתחברים יחד בחבורה לעסוק בתורה אחת?

בוודאי, הלוא רבינו אמר לפני הסתלקותו (חיי מוהר"ן ריח) רק תחזיקו עצמיכם ביחד, ובמה אנו יכולים להחזיק עצמינו ביחד לולי תורתו, (כן כותב מפורש בפרפראות לחכמה על תורה ז' בליקוטי תנינא) רק זה מה שיכול לאחד את כולם. כשעוסקים יחד בההשאת של רבינו, בתורות של רבינו נעשה אחדות אמיתית בלבבות. אין ספק שבתורה של הצדיק יש סגולה מיוחדת להחזיק עצמינו ביחד.

אבל זה צריך להיות כמו שרבי אברהם בן ר' נחמן כותב, שמה שרבינו אמר אני נחל המטהר מכל הכתמים הולך על לימוד תורתו, אם כן כמו שלטבול בנחל צריך להיכנס כולו ללא שיור, כך גם צריך לעיין בתורת רבינו להיות כולו שקוע בזה. וכאמור כל אחד לפי כוחו והשגתו.

רבינו אמר 'הספר שלי אתחלתא דגאולה' במה זה מתבטא למעשה.

הכוונה פשוטה שבאם ילמדו ויקיימו את כל מה שכתוב בספר הזה ויד כו כבר עכשיו לטעום מטעם אורייתא עתיקא סתימאה שיתגלה בביאת המשיח וזה יקרב את הגאולה. רבי אברהם בן ר' נחמן כותב בהקדמת תפארת הליקוטים, שהתורות של רבינו מסוגלים לכל דבר מאורע ותי לאה שעובר על האדם, ומזכיר שבאמת אנשי שלומינו נהגו כך, ויש בזה כמה מעשיות שאם אחד היה צריך איזה ישועה באיזה ענין למד תורה שמדברת על זה יחד עם התפילה והליקוטי הלכות שעליהם ונר שע. אבל הוא מסיים שעיקר הסגולה של התורות של רבינו הוא להצמיח את גאולתינו ופדות נפשינו.

וכידוע בשם הבעל שם טוב הק' ענין "קרבה אל נפשי גאלה" שכל מה שנאמר לענין הגאולה הכללית יש גם בענין הגאולה הפרטית של אחד ואחד.

לקראת סוף השיחה מתייחס הרה"ח רבי משה שליט"א לתופעה המ בורכת של ההעמקה וההליכה בתורותיו של רבינו שהתנחלה בקרב כל שדרות וחוגי החסידים גדולים וקטנים הדבקים באור תורתו ומשתר קקים להתדבק בו ובדרכיו הקדושים:

ברוך ה' כיום אכשר דרא ואף בחורים צעירים עולי ימים מתאמצים ללכת עם התורות, כל זאת כנראה מפני שמישיח עומד בפתח ומצפה לבוא, וכבר ידועה שיחתו של רבינו שכאשר ספרי ייכנס בעולם אפשר להתכונן למשיח, והראשונים שצריכים לקיים ולהתכונן לזה הם בודאי חסידי ברסלב הנקראים על שמו הק'.

וכנודע את דבריו המופלאים של רבי שמואל הורביץ שכותב בסוף 'ימי שמואל' בשם מוהרנ"ת שאמר על הפסוק 'ועם נברא יהלל יה', עתיד להיות ישיבה בארץ הקודש דווקא, שילמדו תורות רבינו.

**ר' אברהם בן ר'
נחמן כותב בהקדמה
לספרו בכללים,
שעיקר הכוונה הוא
לחפש את הקשרים,
כמו שרואים בביאור
הליקוטים, שעל זה
בנוי רוב ביאוריו
ועיוניו. כשלוזמדים
כך את התורה
ממילא מבינים
ויוצאים הבנות
חדשות, ובעצם כל
ההבנות נמצאות
בתורה עצמה, כל
דבר אפשר להבין
בפשטות, להבין את
השייכות, דברי רבינו
הולכים עד הסוף, עד
הפשטות הגמורה,
רק צריך לחפש ואם
מחפשים מוצאים,
יגעת ומצאת תאמין**

מתנה טובה

הצדיקים הורידו דרכים לעולם שהם בבחינת שבילים דקיקים, אך הם השפילו את עצמם עד העפר באופן שדבריהם יישארו חתומים כדי שאנחנו נחתור ונחפור בתוך תורותיהם להצמיח משם את כל הטובות

ואחד מאותם אנשים מקושרים שהולכים בדרכי הקדושה החדשים שגילו אותם צדיקים, יתרחבו אותם הדרכים באופן שכל יהודי שרק נמצא בעולם יוכל להתחבר ולהרגיש שייכות לדרכים אלו. ובעומק יותר, הצדיקים השפילו את עצמם עד העפר, כי רק על ידי זה התורה שלהם נעשית בבחינת העפר של ארץ ישראל, שיכולה להצמיח את כל הטובות שבעולם, שכל דיבור ודיבור מקבל כל כך הרבה משמעויות וחיידושים שונים, בבחינת כל דיבור ודיבור נחלק לשבעים פנים, בבחינת הכול היה מן העפר.

אך בשביל שאנחנו נהיה כלים ראויים שעל ידינו יתגלו הדרכים ויתרחבו, צריכים אנו לפסוע בתוך אותם דרכים לסבול כביכול את אי ההבנה שיש בעולם מצד אלו שהם עדיין רחוקים מהתגלות דרכי הקדושה הללו בעצמם.

שגם אנחנו כאשר אנו פוגשים כאלו שחולקים על אותם נפלאות, על אותם דרכים חדשות, לא נתבלבל אלא נבין שכל זה מחמת חסרה להם אותה הארה גופא, ורק על נוכח ידי שגם אנו נשפיל את עצמנו כעפר מול אותם חולקים להפך את מחשבתם הרעה שגם הם בעצמם יזכו לאותה הארה של תורת הצדיקים שכוללת בתוכה את כל המתנות הטובות שמוציאות את האדם מכל בחינה של עניות וחסרון להשפעת כל הטוב והשלום שיש בעולם.

שהרי עלינו להבין מתוך תורה זו בעצמה, שמי שזכה להיות בבחינת ונפשי כעפר לכל תהיה, ובוזה בעצמו הוא כביכול מבין עד כמה הטוב בעצמו זה להיות בבחינת העפר שהוא כולל את כל הטובות שבעולם. אם כן כאשר מי שהוא בבחינת העפר רוצה לתת לזולתו את כל הטוב, עיקר מה שהוא רוצה לתת לו זה שהוא גם יזכה להיות בבחינת ונפשי כעפר לכל תהיה.

לפי זה אף מובן בדברי רבינו במשל שממשיל, שהנחלק שופך עפר על החופר, כי בזה בעצמו שהוא עושה לו את כל הטובות, הוא מתכוון ורוצה להפוך גם את החולק בעצמו לבחינת עפר, שגם הוא יזכה על ידי רוב הטובות ששופכים עליו שהוא יהיה בבחינת עפר.

בוזה אנו גם מבינים את גדולת הפלא שרבינו השאיר לנו בתוך התורה שלו, בכל תורה ובכל שיחה מרחבים עצומים שהתפרשו רק בדרך רמז וכמאן דמחויי במחוג. כל כך הרבה דרכים, כל כך הרבה רבדים ועומקים, שאין דוגמת הספר עוד שום ספר בעולם, שאפשר לסלסל ולהתעמק, להוציא עוד עיצה, עוד הבנה, עוד השגת הבורא, שזה רק מה שנגלה לעינינו מבלי לדבר על מה שעוד יתגלה לעתיד.

כי כל זה בכלל מה שרבינו בטובת עינו מלבד מה שהוא נתן לנו את עצם התורה שלו הוא נתן לנו גם את האפשרות לבאר ולפרש, להרחיב ולהעמיק שזה עיקר המתנה טובה שגם אנחנו סוללים בהתקשרות ובאמונה יחד איתו כביכול את דרכי הקדושה שעל ידם יתקרבו כל בני ישראל להש"ת.

כל סמיכתנו, כל תקוותנו, כל ההליכה וההתקרבות לפניו יתברך, הכול תלוי במידת ההתקשרות שלנו לצדיקים האמיתיים. לאותם צדיקים שנותנים לנו את המתנות הטובות בשלמות הנתינה. כן דווקא הצדיקים שכביכול נראה שחולקים עלינו ובתוך המחלוקת הם טומנים בצנעא את המתנה הטובה, דווקא על ידם אנו נזכה לתכלית הקדושה.

כשהצדיק מעניק לאדם מתנה אין זה טובה חד פעמית, אלא הוא נותן לו בזה את האפשרות להתקשר לדרכי הצדיקים המובחרים בעצמם, שכל אחד ואחד ילך לבדו כביכול באותם הדרכים ויסלול אותם מעצמו.

אם הצדיקים היו דורכים ברגליהם וסוללים בעצמם את כל הדרכים מתחילתם ועד סופם, אם הם בעצמם היו מרחיבים את הדרך וכובשים אותה לרבים בשלמות גמורה, גם אם אנו היינו זוכים ללכת בהם, הרי שבעצם אנו דורכים ופוסעים בדרכם של אחרים, אך לא היתה לנו שייכות אמיתית לאותם דרכים.

כל אדם ששומע חידוש, שמבין איזה תובנה לחיים, גם אם העצה שגלומה באותה תובנה יפה פי כמה וכמה מהחיידושים שלו או מההשגות והרעיונות שלו, בכל אופן החידוש שלו יותר 'תפוס' אותו, הוא יותר ישפיע על החיים שלו, כי זה חידוש שנבע מעמקי נשמתו, בבחינת רוצה אדם בקב שלו יותר מתשעה קבים של אחרים. ובאמת כל עומק שהאדם מבין לבד משפיע עליו הרבה יותר מכל שיעור או דרשה שהוא שמע אי פעם בחיים. לתת מתנה באמת לאדם, זה לא להכין לסלול לפניו את הכול, אלא לתת לו את הבקעה שלו להתגדר בה, לאפשר שבכל תורה שהיא בבחינת תורה שבכתב יישאר בה המקום של כל אחד ואחד להתחדש בה בבחינת תורה שבעל פה.

כאשר הצדיקים הגדולים משליכים לנו מתנה טובה, הכוונה בזה היא שבכל הדרכים החדשות והנפלאות שהם מורידים לעולם, דרכים של פסיעות קטנות, דרכים של כף זכות ושפלות, הם נותנים לנו מתנה בכך שהם משאירים לנו את ההרחבה של אותם דרכים, שאנחנו נרחיב את הדרכים על ידי שאנחנו נלך בהם ונחדש בהם עוד ועוד גוונים ואופנים. מלכתחילה, כאשר הצדיקים הורידו את הדרכים הללו לעולם הם בבחינת שבילים דקיקים, זה יכול להראות לנו כמו חוסר שלמות אצל הצדיקים בעצמם, אנו יכולים לטעות ולפרש את המתנה בעצמה כחצויה וכמחלוקת, כאילו הדברים שלהם סתומים וחתומים והם לא טרחו מספיק להוריד את זה עד אלינו באופן שנוכל להבין כל מילה ומילה מדבריהם הקדושים.

אבל באמת, הם משפילים את עצמם אלינו, הם רוצים לתת לנו את כל הטוב. הם יכלו לגלות הרבה יותר ואם הם היו מגלים אפילו חלק קטן מהאור העצום שהתורה שלהם מכילה, לא היה נותר לאף אדם בעולם בחירה מגודל היופי והתענוג, מהבהירות ואמיתת העצות. אך הם השפילו את עצמם עד העפר דווקא באופן שדבריהם יישארו חתומים כדי שאנחנו נוכל לחתור ולחפור בתוך תורותיהם להצמיח משם את כל הטובות, כל אחד ואחד לפי בחינת נשמתו וחיידושו, כל אחד ימצא לעצמו את השביל והדרך בתוך העצות הדקיקות, עד שעל ידי כל אחד

לדעת בארץ דרך

דרך העפר שבהרחבת
הפסיעות הקצרות בכח
קדושת השבת קודש.
מהו המעמד האמתי
של יהודי, וכיצד יכול
כל אחד לבא לדרך
הכבושה בעבודת ה'
- לימוד לאור קשרי
התורה הזמנית בדרך
העולה בית קל

ישנם

רגעים בהם האדם נעצר לרגע ממרוץ החיים, הרר חניים והגשמיים, עומד וחושב חשבוננו של עולם; להיכן אני חותר, במה מוצא אני את מקומי, והאם בכלל ניתן למצוא קרקע איתנה יציבה וקבועה, מצב בו אני סוף סוף בא על סיפוקי ומוצא את עצמי בתוך 'דרך' סלולה בעבודת ה', מסלול שהינו עקבי ומתמשך בדרך המלך שאין בה שום בור ומכשול. חתירה וחיפוש אלו, הנהיה אחר מעמד איתן ועמוק בדרך של תכלית ומשמעות, עומדים בבסיס החיוניות שבהנהגת האדם, שם טמונה לה אותה חתירה אין סופית לבא ולהתמקם ב'מנוחה ונחלה' שכולה טוב בלי שום צד מיצר והגבלה. זה מה שמושך אותו אחר כל מיני טובות והנאות, וזה גם מה שמכוון אותו ככלל בדרכי הנהגתו בנווה התלאות, בינות לשאר בני תבל הסובבים אותו מחפש הוא את מקומו שלו, מנסה לבסס את מעמדו, תוהה ומתברר בייחודיותו אשר ביחס לחבריו.

כמובן שלכל אחד יש הגדרה ויחודיות, וכי אני עץ יבש, ברור שיש בי כל מיני מעלות בתורה ותפילה שחלקם אף אינם מצויים אצל אחרים, מצוי גם שלפתע אני מרגיש כל כך גדול עד שאני צריך להזכיר לעצמי שיש עבודה של שפלות, אך לאמיתו של דבר עמוק בפנים אני לא מרגיש בכל זה את אותו משען נעלם, בפרט כשזוכים ללמוד בדברי רבינו אור האורות ואני רואה עד היכן מגיעה חובתו וזכותו של כל אחד להתקדם לעלות ולהתעלות עד אין שיעור, אני חש שהכל מתערער מן היסוד, לפתע אני כבר לא רואה בכל המעשים וההשגים השונים המצויים באמתחתי את המעמד האיתן, וכך שוב עולה לה אותה חתירה עצומה למצוא את דרכי הדרך הכבושה.

ובכן ננסה קצת לדלות מהתורה הקדושה הנפלאה איתה אנו זוכים ללכת את דרכי העצות ואופן התיקון וה' יאיר עינינו בתורתו.

אכן, ליהודי יש את המקום שלו, את המעמד בו הוא יכול למצוא את ה'נחלה' הכל כך חיונית, המצב בו הוא יכול ללכת ולהתקדם לעלות ולהתעלות. המקום הזה הוא השבת קודש, השבת שהיא נבדלת ומפורשת משאר כל הימים - אין לה בן זוג, אין היא יום שפעולתו פעולה ומעשה כאלה או אחרים שהיא תהיה בכך חלק מההשתלבות של ימות החול, הרי היא 'כולה' קודש' בקדושה העליונה קדושת הבורא יתברך שמו, אשר שבת מכל מלאכה ביום השבת, זהו מקומו של היהודי, השבת היא אשתו הראשונה שעליה אומרים חז"ל שמעמידתו על רגליו, שכן כפי שמוכרז על בן זוגו של האדם עוד קודם ביאתו לזה העולם, היות שהקשר הוא מצד ההשגחה העליונה וכלל לא נבחן ובא מכח מעשיו, כן הוא שייכותו של היהודי בקדושת השבת הרי היא קדושתו יתברך, מצד עצם מי שהוא ולא על יסוד דרגת מעשיו, מקומו של היהודי הוא בבחינה הנפלאה הזו של קודש שהיא למעלה מכל שינויי המעשים השונים.

וודאי אם כן כאשר זוכה האדם אכן להעמיד את רגליו בקדושת השבת קודש, להיות נבדל ומפורש מכל ענייני העובדין דחול, דרכי החולין של עסקי העולם הגשמי, ורק להיות ברוממות של קודש לה', אהה! אשריו ואשרי חלקו, נראה שהדרך סלולה לפניו להתעלות מעלה מעלה עד בלי די.

כך הוא אכן בעצם יום השבת, אבל כשמגיעים לימות החול, הימים בהם מתקיים 'רגליה יורדות מוות' דרכי ההליכה הולכים ונמשכים כבדרך ממילא לכיוון מטה אל הריקנות והסתמיות אשר בדרכי החולין של הסטרא אחרא, לפתע כבר לא מצויים באותה חיות של הקדושה שבשבת קודש, מאבדים את מעמד הרגליים שמקומו רק בקדושת השבת, והפסיעות נעשות קצרות, בקושי מחזר לו האדם סביב עצמו לנסות לקיים את מעמדו, קל וחומר שלהדחיל להתקדם כסדר בפסיעות רחבות נעשה לגמרי רחוק ונעלם.

למעשה אפילו ביום השבת בעצמו מלמד רבינו הקדוש שבקל אפשר להיכשל בחילול שבת עד שכלל לא ניתן להיזהר, וכל עוד לא בא התיקון

מסע הנפש בשבילי התורה

מעשינו וכיצד זה נבא לבא להפוך את הקודש לחול ולייחס כביכול את הכח אלינו ביכולת להתמשך בכח זה ולהיכנס בפסיעות רחבות שאינם לפי מקומנו ומדריגתנו העכשווית, ואדרכא כל עיקר הדרך שבשבת קודש הוא עניין השביתה ששוכתים בקדושת השבת ובודלים ממלאכות ששת הימים וכפי שנתבאר.

נמצא א"כ שנקודת הגישה היא על יסוד הענווה – הביטול; לדעת שאני לכשלעצמי לא יכול לעשות כלום שזה הבחינה של עפר; לדעת שעיקר הכבוד והחשיבות היינו הכבוד של השבת שמגיע מכך שהשבת היא קדושה, היא הבחינה של השביתה מכל המלאכות, היא שאין בה אלא את הקדושה העליונה של השי"ת שהיא למעלה מן הכל, ובכך ניצל האדם מכל העפר ריות והחולין שזוהי הבחינה ההפוכה של העפר דקדושה; זהו העפר – החול שעניינו הסתמיות, הרגילות, שהכל הולך ונמשך ונגרר לו הרחק מהקדושה בבחינת מוות ללא שום תוכן ופנימיות רק ברגילות והתמשכות השגרה, כי אדרבה ע"י העפר שבקדושה נמצא האדם ברוממות הטוב והמשמעות העצומה של המעלה העליונה שבחשיבות וכבוד השבת.

זוהי גם העבודה של תחילת התורה; כאשר חולקים עלי, אני לא אראה את המקום האמתי שלי ושל חברי כמצד המעשים לאמר: כמו שעשה לי כן אעשה לו, הוא עושה מעשים רעים כנגדי אז זה מה שהוא – אדם רע, ואם אני רוצה שוב להעמיד את עצמי על מעמדי אני צריך לעשות לו כנגדו כפי שהוא עשה לי, העבודה היא להתבטל, לדעת; 'מה אני בכלל', להשים את עצמי בבחינת עפר, אבל לא עפר כזה של חולין וחוסר משמעות, מסוג שמ בטל את המשמעות של כל טובה וקדושה, אלא בבחינה של עפר שנותנת את כל הטובות, הבחינה של עפר שרק גורמת לאדם לבא למעלה האמתית שלו – מעלה של יהודי שהגדולה שלו היא מצד שייכותו לרשב"ע, – בכך שהוא מסלק כל מיני חשיבות של חולין מכח שלל המעשים שונים, שעי"ז יש מקום למעלה האמתית של השביתה של השבת קודש לשכון אצלו, זוהי שפלות והתבטלות באופן כזה שגם מי שידרוך עלי לא רק שלא ארגיש בכך ספיגת מהלומה אלא אדרבה מתוך הבחינה של עפר אדע לדון אותו לפי מקומו האמתי כיהודי ולתת לו את כל הטובות.

דווקא מתוך ביטול זה שאני יודע שמעמדי הוא עפר ממש הרי אני נמצא ביציבות הכי גדולה, אני לא מודד את עצמי לא לפי פלוני ולא לפי אלמוני, לא זו בלבד אלא אפילו אם ממש יחלקו עלי, יערערו את מעמדי, יחתרו תחתי, אני אהיה בכזו בחינה נפלאה של ביטול ומעמד שורשי ואמתי שאדרבה אני אזכה מתוך מצב זה לתת להם את כל הטובות.

ובזה תלוי כלל ענין השלום שעיקרו עומד על מה שאין האדם מבסס וקובע את מעמדו על יסוד מעשיו, שכן כאשר האדם הופך לעיקר את שלל מעשיו השונים מתוך גישה שזו היא מעלתו ובוה תוקף משענתו, הרי שהאדם השני שבהכרח שמעשיו ומקומו לאור פעולותיו הינו שונה מאיתו, עומד בסתירה לכל מעמד קיומו, שהרי במעשיו שלו הרי הוא מראה מסלול ודרך פעולה שהוא שמהווה את המעמד הנכון והיציב, ומתוך כך יכול האדם להתעורר לערער חלילה את מעמדו של חברו רח"ל, כל שכן כאשר באמת חותרים תחתיו בוודאי אין הוא יכול לספוג זאת כלל ועיקר שהרי מערערים על כל קיומו, וכך הולכת ומתפתחת שנאה רח"ל אשר טומנת בחובה את הביטול כלפי כל הטובה של השני עד שבן אדם יכול לעשות בעיניו את כל העולם כלא – עפר, הפך האהבה שהיא שעל ידה מחבבין מגדילים ומרחיבים כל פסיעה ושביל דקיק, זו שמושתתת על החיבור והשלום הבאים ע"י שזוכין לבחינת העפר דקדושה שבה מאיר אור המעלה והכבוד של קדושת השבת – קדושת עם ישראל שאדרבה עיקר שלמותה ותוקף מעמדה הינם דווקא כשעוד ועוד יהודים מתחברים באהבה ושלום שעל ידי זה כלל בחינת העפר – ארץ ישראל היא בבחינת ארץ סתם, דאזי בה דווקא (- שהיא העפר והביטול) מצויים כל הטובות לשלמות בריאות האדם וכלל השפע שלו ושל עם ישראל כולו. ❖

שבאכילת שבת שעל ידה מתרחבים הפסיעות של המצוות של ימות החול אשר עודם קצרות מצד נפילת רגליהם אל הסט"א (- בימות החול), עדיין לא נתקנה השבת מחילולה שכל עיקרו אינו אלא התקצרות הפסיעות אשר מהווים את הפגם במעמדו של האדם – אשתו הראשונה היינו השבת הקדושה שבאה לחולין ונעשתה חלל מקדושתה, אשר ע"כ חלילה לפסוע בשבת פסיעות גסות דבכך לא זו בלבד שלא נתקנין הפסיעות הקטנות של ימות החול להתרחב ולגדול, אלא אף בהנהגת השבת בעצמה יש את אחיזת החילול; שכמו ממילא נמשך האדם בהכרח להיכשל בחילול שבת, שכפי שנתבאר זהו ככלל יסוד דרך אחיזת הסט"א לינוק מרגלי הקדושה היינו בהתמשכות של האדם ברגליו בדרך ממילא, שמתוך רגילות זו נמשכים הרגלין עדי מוות.

כי באמת זוהי דרך אחיזת הסט"א אשר חותרת לחילול והסתלקות האשה ראשונה' – השבת שהיא מעמדו של האדם, והבאתו למצב של פסיעות קצרות; שהיא באה לכך דווקא על ידי הפסיעות הגסות שאכן אסורים בשבת משום עובדין דחול; כי כן דרך ענייני העסקים הגשמיים שהאדם נסחף בהליכתו לפסיעות רחבות ששואבים אותו הרחק ממקומו האמיתי – השביתה שבקדושת השבת, ועל ידי זה ממילא מאבד האדם את יכולתו להלך בפסיעות רחבות בקדושה שהרי נעשתה השבת חלל בחולין אשר בדרכים בהם הוא שקע.

וכשם שהסט"א שעניינה הוא הפסיעות הקצרות יניקתה היא דווקא מה פסיעות הרחבות, כמו כן לאורך גיסא בתיקון, התיקון הוא דווקא בכך שהאדם בא בעצם יום השבת שמצד עצמו ראוי לפסיעות רחבות דרך הפסיעות הקטנות עד שהוא זוכה שהשם יתברך מרחיבם על ידי כח קדר שבת אכילת שבת.

ועומק הענין הוא; כי אף שבאמת המצב בו זוכה האדם ללכת בדרכי הקדושה הוא באופן של התקדמות כסדר בפסיעות רחבות – דרך כבושה, האדם מצד עצמו כלל אינו יכול להיכנס בכך בכוחותיו שלו, וכאשר הוא מנסה כביכול לקחת פיקוד ולהתקדם בפסיעות רחבות קדימה, בהכרח הרי הוא דייקא על ידי זה הולך ומתרחק ממקומו, כי האמת היא שעיקר מעמדו ומקומו וחשיבותו אינם מכח עצמו שהוא עושה כך וכך פעולות ומעשים והגיע לדרגה פלונית, המעמד של יהודי הוא במקום הרבה יותר גבוה; בקדושה של השבת קודש, עיקר יסוד מקומו של יהודי הוא בשב"ת תה והמנוחה בקדושת השבת שהיא קדושתו של ה' יתברך, וממילא כאשר אדם מפריד את עצמו מאותו מקום נשגב מתוך גישה שהנה הרי הוא בא בכוחו לרוץ להתקדם ולהתעלות בשלל מעשים שונים, קרי; צעידה נמד רצת בפסיעות רחבות, אדרבא אין הוא אלא מתרחק, ובסופו של דבר התמשכות האדם אל דרכי המעשה לחשוב שבכוחו לפעול וזהו מקומו ומעמדו אינם אלא ממשיכים אותו אל החול והחולין שמהווים את חילול השבת קודש שזהו מעמדו האמתי והרי הוא הולך ונגרר במסלול הרגליים אשר יורדים מוות באופן שבוודאי דרכי הליכתו בקדושה יופסדו ומתוך הסתלקות 'אשתו הראשונה' – השבת, מתקצרים צעדיו עד שאין הוא יכול ללכת ולהתקדם כלל בדרך ה'.

ועל כן העבודה ביום השבת קודש היא להשיב את הרגליים אל השבת; לא לצאת חוץ לתחום, להתרומם מכל עסקי החולין ולקיים 'וקראת לשבת עונג, לקדוש ה' מכוונד" לכבוד את יום השבת שהוא קדוש ה' ול' דעת שזהו עיקר הכבוד והחשיבות, לא מצד כל מיני מעשים, רק מצד עצם הקדושה השייכת לשבת קודש ולעם ישראל שהם שמקדשים אותה בשביתתם העילאית בתוך הקדושה הגבוהה הזו של השבת אשר בכך הוא מקומם ומעמדם.

ומעתה הרי מובן ומבואר מאליו הענין מה שאין חלילה להשתמש ביכולת ההליכה שבשבת קודש לפסיעות רחבות שהרי על כל עיקר עליית הרגלין אל הקדושה ותחילת הליכתן הינה מצד קדושת השבת שאינה מכח

אם תשיב משבת רגלך

התגלות אור פני הצדיק, שבת דכולהי
יומא, אשר בכח קדושת אכילת השבת
נמשך השלום ונתתקן המחלוקת בשורשה
ונחשף המתנה הטובה והגנוזה להחיות
לנשא ולרומם בה נפש כל חי

בנוי ומיוסד על אדני ביאורי מוהרנ"ת זי"ע בליקוטי הלכות, יורה דעה,
הלכות בשר שנתעלם מן העין הלכה ג'

בשונה

מרוב ההלכות בהם דרכו של מוהרנ"ת ללכת על פי רוב בהלכות וסיבובים כדי לבאר את לחתור ולגלות את צפונות התורה הקדושה הרחבה מני ים, בהלכה זו מציין כבר בראשית דבריו שבא לבאר את קשרי הדברים מתחילת התורה לסופה ומסופה לכל צדדיה.

כחלק מדרכי ביאורו הוא מציב לעיני הלומד את הקושי המתעוררת מאליה שיש בתורה זו, שלכאורה שני חלקיה אין ביניהם כלל קשר וחיבור. ואמנם בתוך דברי מוהרנ"ת מתיישבים בקיצור ובתמציתיות חלקי התורה בכמה וכמה אופנים מיוחדים.

בשורות הבאות איננו מתיימרים להקיף את כל דברי מוהרנ"ת על כל פרטי פרטיהם, אלא בעיקר נציג את הנקודות העיקריות המתבארות מתוכם, על פי הכללים שייסד הגאון האלקי ר' אברהם בר' נחמן ז"ע בהקדמת ספרו ביאור הליקוטים. כמו כן במקומות בהם נושקים ומתחברים ביאוריו של רבי אברהם בביאור הליקוטים שעל התורה הזאת עם דברי מוהרנ"ת בליקוטי הלכות נשתדל לציין ולהאיר את חיבור דבריהם.

השבת - תיקון המחלוקת בשורשו

הנה יסוד דברי מוהרנ"ת בהלכה זו סובבים בעיקר סביב שתי נקודות יסודיות, ועל פי הרחבת התורה בהקשרה לחטא הקדמון של אדם הראשון.

בחלק הראשון של התורה רבינו מגלה שכל מציאות התהוות המחלוקת דסטרא אחרא, שהיא היא המחלוקת של הרשעים, כמבואר מתוך קשרי הדברים, נעשית מתוך אחיזה של הסטרא אחרא בקדושה בדרך השתלשלות. כלומר, שהסטרא אחרא יונקת מהמחלוקת דקדושה ועל ידי זה נתהווה מחלוקת דסטרא אחרא.

בחלקו האחרון של התורה רבינו מזכיר בעניין אכילת שבת גם תיאור דומה: שהסטרא אחרא יונקת מרגלי הקדושה. כי כל מצווה יש לה קומה שלימה, ובימות החול יש אחיזה לסטרא אחרא ברגלי הקדושה, דהיינו ברגלי כל המצוות ומשם היא יונקת ותופסת את הרגלין של האדם לבלי לתת לו דרך והילוך להשי"ת.

נמצא, שכפי שבעניין האחיזה של הסטרא אחרא ברגלי המצוות, התיקון נעשה על ידי קדושת שבת קודש, כך גם שלימות התיקון של אחיזת הסטרא אחרא במחלוקת דקדושה נעשה על ידי קדושת שבת קודש. כי לולא התיקון של שבת קודש המחלוקת דקדושה תיפגם שוב ושב על ידי האחיזה שיש למחלוקת דסטרא אחרא במחלוקת דקדושה.

שכן, לולא זאת יש לתמוה איך ובמה המחלוקת דקדושה מתקנת את המחלוקת דסטרא אחרא, הלא היא זו בעצמה שנתנה ונותנת מקום למחלוקת דסטרא אחרא להיאחז בקדושה, וכל זמן שהיא לא נתתקן ונמתק הדין בשורשו היא זו שגם נותנת אחיזה למחלוקת דסטרא אחרא.

במחלוקת הצדיקים גנוז אהבה ושלו

מוהרנ"ת אכן מבאר בהלכה הזאת שעיקר התיקון של המחלוקת דסטרא אחרא הוא רק על ידי התיקון שאנו מתקנים את המחלוקת דקדושה בעצמה, ואך על ידי תיקונה נוכל לבטל ולהכניע את המחלוקת של הסטרא אחרא והשתלשלותה.

"כי מה שנאמר שם שאין הדין נמתק אלא בשורשו, ועל כן עיקר תיקון מחלוקת דסטרא אחרא שהוא בחינת היכלי התמורות הוא על ידי מחלוקת דקדושה שהוא שורש המחלוקת עיין שם, באמת גם המחלוקת דקדושה בעצמה צריך המתקה והכרעה על ידי השלום".

וממשיך מוהרנ"ת להוסיף ולבאר מתוך דקדוק לשון דברי רבינו, שבאמת יש שני מדרגות, הראשונה מחלוקת דקדושה, והגבוהה יותר היא השלום והאהבה:

"כי כשיש מחלוקת אפילו דקדושה אזי אדרבא הם יכולים לינק משם חס ושלו. אבל עיקר התיקון שנתתקן מחלוקת דס"א ע"י מחלוקת דקדושה שהוא שורשם הוא רק מחמת שמחלוקת דקדושה אינו מחלוקת כלל. ובאמת הוא רק אהבה ושלו גדול. כי מחלוקת דקדושה יש לה הכרעה ושלו ועל כן ע"י מחלוקת דקדושה נמתק מחלוקת דס"א. כי מחלוקת דקדושה נכללת בשלום ונתבטל כל המחלוקת".

מוהרנ"ת מיישב בכך את ההדגשה שיש בדברי רבינו במאמר 'כי בוודאי הם אוהבים גדולים'. ועל אף שהמעין בדברי רבינו יראה שלא הזכיר כלל שהמחלוקת של הצדיקים היא שלום, אלא זה מתבאר מהמשך התורה בעניין הרפואה שזה

**כפי שבעניין האחיזה
של הסטרא אחרא
ברגלי המצוות,
התיקון נעשה על ידי
קדושת שבת קודש,
כך גם שלימות
התיקון של אחיזת
הסטרא אחרא
במחלוקת דקדושה
נעשה על ידי קדושת
שבת קודש. כי לולא
התיקון של שבת
קודש המחלוקת
דקדושה תיפגם שוב
ושב על ידי האחיזה
שיש למחלוקת
דסטרא אחרא
במחלוקת דקדושה**

”ויצא קין מלפני ה' מהיכן יצא? רבי חמא בשם רבי חנינא בר רבי יצחק אמר יצא שמת היך מה דאת אמר (שמות ד) הנה הוא יוצא לקראתך וגו' פגע בו אדם הראשון אמר לו מה נעשה בדיןך אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי. התחיל אדם הראשון מטפח על פניו אמר כך היא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע מיד עמד אדה"ר ואמר (תהלים צב) מזמור שיר ליום השבת וגו'...

חטא אדם הראשון הוא תחילת הפגם של אחיזת הסטרא אחרא במחלוקת דקדושה. המחלוקת דקדושה בשורשה הראשון באה לחלק ולהפריד כל עירוב של טוב ורע. שהרי במציאות הבריאה מעצם בריאתה היא נבראה שהטוב והרע מעורבבים. המצווה שנצטווה אדם הראשון לבלי לאכול מעץ הדעת התכוונה להביא את הבריאה לשלמות הטוב על ידי המחלוקת דקדושה שכל עניינה זה לחלק ולהפריד את אחיזת הטוב מהרע ועל ידי כך לכלותו ולבערו לגמרי.

המחלוקת דסטרא אחרא באה לחלוק על אותה חלוקה ולערבב שוב את כל מה שנפרד על ידי הפרדת הטוב מהטוב והרע מהרע, לחלוק עוד טוב ולערבבו מחדש עם הרע. דבר זה נעשה דווקא על ידי אכילה לא בקדושה, שכן כל עניינה של אכילה כזו היא ערבוב וחיבור קדושת הנשמה עם זוהמת ארציות ועפרוריות הגוף על ידי אכילה שהיא בעצמה מעורבת טוב ורע.

כי כמו שיש אכילה של שבת שעל ידה מתחברים הגוף והנשמה בחיבור של שלום קדוש, דהיינו שמחמת שאכילה זו אין בה אחיזה של ארציות בבחינת ארץ כנען, אז דווקא על ידה מתחזקת הנשמה להכריע הכרעה של שלום את הגוף, דהיינו שגם הוא מפסיק לתת מקום אפילו ברגליו שום אחיזה לסטרא אחרא, כן זה לעומת זה (כלל השישי) יש אכילה של ימות החול (מלשון חולין וחלל) שמגבירה את המחלוקת דסטרא אחרא על ידי שלום של סטרא אחרא, שעל ידי אכילה זו מתגבר כוח העפר והגוף של ארץ כנען עד כדי חילול הנשמה שהיא בבחינת שבת, כי נאחז על ידי זה ברגלים של המצוות.

וכל מה שאדם הראשון היה צריך לתקן, זה להמתיק את המחלוקת דקדושה בשורשה, כי בשורש הבריאה כבר היה מחלוקת דקדושה שהשי"ת בעצמו כביכול עשה שישברו הכלים, שזה בחינת מיתה וחלל, ועל ידי המיתה והחלל הזה התפזרו כל הניצוצות בכל הדברים שבעולם ועל ידי האכילה דקדושה שזה התיקון של קלקול המחלוקת ואחיזת הקליפות מתקנים את כל הקלקולים יותר טוב מעמידתם שלפני הקלקול.

אך אדם הראשון קלקל יותר על ידי שהקדים את אכילת עץ הדעת, שעל ידי זה התערבבו הטוב והרע יותר מבתחילה, עד שעל ידי זה התקלה אפילו האדמה והעפר להצמיח קוצים ורדרים, שלא תהיה בבחינת ארץ נתנה יכולה, שמאז התערבו כל הדברים בטוב ורע באופן שצריך הרבה להתייגע לברר בכל דבר ואפילו בכל מעשה טוב את האוכל מתוך הפסולות.

**מדברי מוהרנ"ת
מתבאר, שעצם
הגדרת המחלוקת
של הצדיקים
כ'מחלוקת' היא
בעצמה נותנת
אחיזה למחלוקת
דסטרא אחרא. כל
זמן שאני 'רואה'
את המחלוקת של
הצדיקים כהתנגדות
עלי, זה עדיין
הסתכלות שיש בה
מדמה פסול שנותן
אחיזה למחלוקת
של הרשעים**

על ידי שלום, ומוהרנ"ת מבאר שבאמת השלום היא המדרגה היותר גבוהה מהמחלוקת דקדושה, כי בפנימיות גנוז בתוך המחלוקת של הצדיקים בהעלם ובהצנע אהבה ושלום, מחמת שהם באמת באים בסוף לידי הכרעה ושלום.

ואמנם מדברי מוהרנ"ת מתבאר, שעצם הגדרת המחלוקת של הצדיקים כ'מחלוקת' היא בעצמה נותנת אחיזה למחלוקת דסטרא אחרא. כל זמן שאני 'רואה' את המחלוקת של הצדיקים כהתנגדות עלי, זה עדיין הסתכלות שיש בה מדמה פסול שנותן אחיזה למחלוקת של הרשעים.

לפי זה מבואר שבאמת המחלוקת דקדושה יש לה המתקה יותר גבוהה על ידי השלום שזה הארת השבת, שמאירה לתוך המחלוקת הכרעה ושלום. כי בשבת מתגלה הטובה שהייתה בהעלם ובהצנע כל ששת ימי החול בתוך המחלוקת, על כן מלבד עצם ההכרעה שיש במחלוקת מתגלה גם שהמחלוקת בעצמה היא אהבה גמורה. וכמו שנבאר בהמשך הדברים כיצד כל זה מתורגם בשפה אחרת לתוך חיי היומיום.

”כי המחלוקת דקדושה הוא בחינת ששה סדרי משנה בחינת אסור ומותר טמא וטהור כשר ופסול שהם בחינת ששת ימי החול. ועיקר תיקון ששת ימי החול הוא ע"י שבת כי שבת עושה שלום בין המחלוקת דקדושה שהוא בחינת ששה סדרי משנה בחינת אסור ומותר וכו'. ועל ידי זה נתתקן ששת ימי החול שמהם יונקים מחלוקת דס"א נמצא שעיקר תיקון המחלוקת דסט"א שיונקים מששת ימי החול שנתתקנים ע"י מחלוקת דקדושה שהוא בחינת ששה סדרי משנה, עיקר תיקון זה הוא רק ע"י שבת שלום כנ"ל”.

**אכילת שבת המבוררת המתקנת את
האכילה המעורבת אם כל הטאת**

אכן, כדי לבאר עניין זה בשלמות מקשר מוהרנ"ת עוד חלקים בתורה, דרך הרחבת הביאור בעניין חטא אדם הראשון. בכדי לבאר את זה שומה עלינו להקדים ולהסביר כיצד 'ראה' מוהרנ"ת בתוך תורה זו שאדם הראשון כלל לא מוזכר בה, את הקשר בין חטאו של אדם הראשון שערב טוב ברע לבין מחלוקת של סטרא אחרא ומחלוקת דקדושה.

אחד מהפסוקים שרבינו מזכיר ומרחיב על כך בהקשרה של תורה זו הוא הפסוק 'בקמים עלי מרעים תשמענה אוזני צדיק כתמר יפרח'. פסוק זה לקוח מתוך מזמור שיר ליום השבת בקפיטל צ"ב בתהילים.

כאשר אנו לומדים את הפרק האמור ומתבוננים בהקשרו הרחב אנו רואים נכוחה שפרק זה נאמר לראשונה על ידי אדם הראשון כתשובה על חטאו. וכך הוא לשון המדרש:

הטובות הגדולות המתגלות בשבת קודש

ומעתה נחזור לדברי מוהרנ"ת, שבכל המחלוקת דקדושה, יש בירור הטוב והרע. וכלל כל הבחינות של המחלוקת דקדושה נכללים בשש בחינות עיקריות, טמא וטהור מותר ואסור כשר ופסול (ובענייני האכילה יש את כל השש בחינות) שהם מסמלים את ששת ימי החול. בימות החול מחמת הערבוב של הטוב והרע מוכרח שיהיה דימיון בין המחלוקת דקדושה למחלוקת של הסטרא אחרא, לכך גם המחלוקת דקדושה מדברת בשפה כזו שהיא 'פוסלת' ו'מטמאה' ואוסרת'. כאשר אנו שומעים על משהו שהוא פסול, מצטיירת אצלנו תמונה שמי שפסל את הדבר הוא 'נגדו' ומי שהכשיר את הדבר הוא 'בעדו'. לכן בימות החול המחלוקת דקדושה יש בה מקום לאחיזה למחלוקת דסטרא אחרא.

ובבחינה קצת יותר פנימית, כאשר הצדיק חולק כביכול על האדם הכוונה בכך היא, שאמנם לעיתים מראה לו ומאיר בו את החלקים הכשרים והטהורים שבו, אך יש והוא מראה לו את הדברים הצריכים תיקון, שהם המעשים האסורים או המידות הפסולות, ואז עלול חלילה לבוא לידי טעות ולחשוב שהצדיק אינו אוהבו באמת, ומשם ניקת הסטרא אחרא מהקדושה.

אבל בשבת המחלוקת של הצדיקים בעצמה נמתקת על ידי השלום, שעצם המחלוקת בעצמה מקבלת משמעות והארה אחרת, שאז נשמע לאדם מהמחלוקת רק הטובות שהם עושים לו בזה. שכל כוונתם הנעלמת שהוא יגדל יצמח ויפרח, לכן הם מראים לו גם את הדברים השלילים שנמצאים בו כדי שיפריד אותם מעליו, שיחלוק בעצמו במחלוקת דקדושה על החלקים הרעים שבו על ידי שידון לכף זכות את עצמו, ועל ידי זה הוא באמת יכניע ויפיל אותם בשלמות.

"כי המחלוקת דקדושה הוא בחינת ששה סדרי משנה בחינת אסור ומותר טמא וטהור כשר ופסול שהם בחינת ששת ימי החול. ועיקר תיקון ששת ימי החול הוא על ידי שבת כי שבת עושה שלום בין המחלוקת דקדושה שהוא בחינת ששה סדרי משנה בחינת אסור ומותר וכו'. ועל ידי זה נתתקן ששת ימי החול שמהם יונקים מחלוקת דסטרא אחרא נמצא שעיקר תיקון המחלוקת דסטרא אחרא שיונקים מששת ימי החול שנתתקנים על ידי מחלוקת דקדושה שהוא בחינת ששה סדרי משנה, עיקר תיקון זה הוא רק על ידי שבת שלום כנ"ל."

עיקר התיקון להמשיך את קדושת שבת על ששת ימי החול

כהמשך לזה מבאר מוהרנ"ת שהשלמת התיקון נעשית על ידי שלא זו בלבד שלא נותנים לימות

החול דריסת רגל בתוך קדושת השבת, דהיינו שעל ידי האכילה מתקנים את חילול השבת בעצמה, שימות החול מנסים להיאחז בשבת בעצמה ולהכניס בתוכה בחינה של פסיעה גסה. אלא אף גם צריך להמשיך את קדושת שבת על ששת ימי החול.

"וזה בחינת מה שכתב רבינו נ"י שאכילת הוא תיקון לחילול שבת כי חילול השבת הוא שמעורר מבחינת ששת ימי החול בשבת על ידי שעושה איזה מלאכה מל"ט מלאכות שהם בחינת ששת ימי החול בשבת. נמצא שפגם חילול שבת הוא שמעורר בחינת מחלוקת בחינת ששת ימי החול בשבת. על כן התיקון הוא על ידי אכילת שבת. כי על ידי אכילת שבת על ידי זה מתקנין בחינת היכלי התמורות בחינת מחלוקת כי אכילת שבת מעלה ומתקן כל האכילות של כל ששת ימי החול שאוכלין לכבוד שבת שעל ידי זה מתקנין ומעלין הניצוצות מהיכלי התמורות כנ"ל. נמצא שאכילת שבת מתקן ששת ימי החול. על כן הוא תיקון לחילול שבת שהוא בחינת פגם ששת ימי החול שמעורר בשבת חס ושלום על ידי איזה מלאכה מל"ט מלאכות שהם בחינת ששת ימי החול כנ"ל."

כל זמן שלא נתתקן את שורש הקלקול, את סיבת המחלה, לא יעזור עצם הרטיה וחבישת המכה. לכן כל זמן שימות החול לא יקבלו את הארת השבת הרי שכל שבת יהיה לה סוף וגבול שלאחריה עלולים הקליפות לשוב ולינק ח"ו מרגלי הקדושה והמצוות (וכדאמרי אינשי לכל שבת יש מוצאי שבת). אבל על ידי שהתיקון ירפא ויאיר גם לתוך סיבת הקלקול, שעל ידי זה יהיה נכנע הרע לגמרי שוב לא תוכל הסטרא אחרא להיאחז ברגלי הקדושה.

לפי הבנה של יסוד זה אפשר להאיר וליישב עוד שאלה הקשורה למאמר חז"ל המובא בתורה.

רבינו מביא במאמרו את הגמרא בשבת ששם הוא מקור האיסור לפסוע פסיעה גסה בשבת. הגמרא שם מזכירה שגם בימות החול בפסיעה גסה מזקת, ואם כן לכאורה תמוה מדוע חז"ל אסרו רק בשבת את הפסיעה הגסה.

אלא שלפי דברי רבינו מבואר, שימות החול מצד עצם מהותם הם בבחינת פסיעה גסה. ההליכה בדרכי הקדושה כשיש בהם אחיזת הקליפות הם בבחינת גסות וישות שמעורב בהם טוב ורע. רק בשבת ההליכה יכולה להיעשות בשלמות ללא רבב ופגם, רק צריך להיזהר שימות החול לא יחדרו ויחללו את קדושת השבת. ואולם תכלית השלימות שרוממות אכילת שבת תעורר הארה ועדינות ורגישות של חביבות דרכי הקדושה, עד שגם בימות החול נזכה שכל הליכתנו בדרכי הקדושה תהיה בבחינת 'אם תשיב משבת רגלך'.

בימות החול מחמת הערבוב של הטוב והרע מוכרח שיהיה דימיון בין המחלוקת דקדושה למחלוקת של הסטרא אחרא, לכך גם המחלוקת דקדושה מדברת בשפה כזו שהיא 'פוסלת' ו'מטמאה' ואוסרת'. אנו שומעים על משהו שהוא פסול, מצטיירת אצלנו תמונה שמי שפסל את הדבר הוא 'נגדו' ומי שהכשיר את הדבר הוא 'בעדו'

סיפור

מרדכי לוי

פוסעים בו פסיעה קטנה...

יותר נכון – לא עברו. כעת נותרה ממני פיסת אדמה יבשה וקשה.
'אבל אני רוצה' נשמעה זעקה מגרונו. מבהילה בעוצמתה. 'ה', אני רוצה שינוי!, יש בי רצון להשתנות, לחיות מחדש. אנא אבי, רחם עליי, תרטיב או לפחות תטפף עלי מעט לחלוחית מאוצר מימך המרוויים.

אם לא למענך - למען עבודתך שתהיה בוודאי בהתחדשות ובחיות – עשה למעני. באמת רק בגלל שעוד רגע אני נשבר. איני יכול להמשיך יותר במצבי הנוכחי, השמחה וההתחדשות שהיו בי בשנים האחרונות נעלמו כלא היו.

אבא, תן במדבר השומם הזה שנכפה עליי – הר, הדס ושיטה. מי חיות שישטפו את היובש הנורא הזה, צמא אנוכי." הוא לא בוש בדמעות שצרבו את לחייו. זמן רב מדאי ממתין אליהם.

כאשר שב מן השדה, הישר אל בית הכנסת, התיישב כשליבו כבד על ספסל מזדמן; אמת שלראשונה שפך את ליבו אל הבורא בהתפרצות כזו, אך עם כל ההקלה שבדבר – התחושה כאשר ראה למול עיניו את חולשתו - לא נעמה לו בכלל. הוא עלעל מבלי משים בעלון מזדמן, מעיף מבט בכותרות שצדו את עיניו:

כותרת אחת מבין כולם צדה את עיניו במיוחד.

"התורות והמאמרים שבספריו הקדושים הם פליליות, וכל מה שאֵתָה ממִשְׁמֵשׁ בָּהֶם אֵתָה מוֹצֵא בָּהֶם טַעַם נִפְלֵא וְחֵדֵשׁ וּמְתוּק לַחֵף וּמְאִיר עֵינַיִם מְאֹד, וְיֵשׁ בָּהֶם עֲמֻקּוֹת גְּדוֹל בְּדֶרֶךְ פֶּשֶׁט וּבְדֶרֶךְ סוּד וְנִסְתָּר. פִּי כָּל הַתּוֹרוֹת יֵשׁ בָּהֶם סוּדוֹת נִסְתָּרִים וְנִפְלְאִים וְנוֹרְאִים מְאֹד מְאֹד. וְאֵי אֶפְשֶׁר לְבָאֵר זֹאת."

התוכן השוכן אחר כבוד תחת אותה כותרת, ביאר בטוב טעם

רוח החמימה הסיטה קלות את הענפים המיובשים שנעו למרגלותיו והרעישו באופן שלא הוסיף הרבה רוגע על מצב רוחו הירוד.

הוא נאנח. עשרים דקות תמימות יושב בשדה, מתבונן שוב ושוב בשכונת רמות הנשקפת במלוא הדרה, ועם זאת עדיין לא נפלט מפיו שום דיבור או משפט של אמת, ולו קטן.

האמת שמזה תקופה ארוכה שבוי במלכודת היובש, וזמן רב שלא נמצאה בקרבו טיפת חיות. בלימוד, בתפילות, בהתבודדות - שעדיין משתרך אליה בקושי, ובהתנהלותו הכללית בחייו.

לרגעים חש שווה לעלים התלושים שלמרגלותיו. 'נמשל האדם לעץ השדה' אמר לעצמו בגיחוך מר, 'ככל הנראה נמשלת אתה לעליו הזרוקים תחתיו, לעלים שהיו מחוברים פעם. כזה אתה; יבש, פריך ותלוש מכל חיבור אל מקור מים או חיים. אין בך חיבור לצדיקים; אין בך את ההתבודדויות הארוכות אליהם זכית לפני שנים לא רבות; אין בך את החיות שאמורה הייתה להיות לברסלב'ר חסיד.

סתם אחד. תלוש, פריך ויבש.

מאוד.

'בחבורה בישיבה הבחורים שמחים ותוססים. נושמים את עבודת ה' על פי דרכו של רבינו הקדוש, חיים את התורות שלו' הרהר 'זוכר אני היטב את השנים בהם כה דמיתי אליהם, כל דיבור של רבינו הקדוש הפיח בי חיים חדשים... ימים יפים היו אלו. וכיום' - נחת חזרה אל המציאות הכואבת – 'עברו שנות השובע ומים רבים עברו בנהר, או

”תראה, נתי חברי היקר לי מכל“ אמר מוישי מדודות לאחר שתיקה עמוקה, ארוכה ומכילה: ”אין מושג של ‘תמו הזמנים היפים’ וודאי לא בעבודת ה’. הן השם יתברך מצפה לעבודתנו, באהבה אין סופית, בכל רגע, בכל פעם עם הניסיונות החדשים העומדים בפתח. ואנו, מצדנו, אף מחויבים להמציא לעצמנו רפואה ועידוד לנפשנו, דרכם נוכל לעבדו ביראה ובאהבה, ביתר שאת ועוז.

”בתור יהודים שזכו לקבל ולשאוב התחזקות אמיתית לחיינו מן שלוחן המלכים, אור- האורות - רבינו הקדוש, אנו מאמינים באמונה שלימה בכוח הצדיקים. ויודעים כי השם יתברך - שידע את הכוח הרב שיש בעולם הזה שקורץ ומפתה בניסיונות אין ספור על מנת להכניסנו במלכודתו - הקדים תרופה; צדיק-מדריך שידרכנו במדבר הסבוך והמסוכן של העולם הזה.

”מה הייתה הלשון הזו בעלון שאחזת קודם?“ מוישי לקח לידי את העלון שנח בקצה השולחן והחל לקרוא: ”וְכָל מָה שֶׁאָתָה מְמַשְׁמֵשׁ בְּהֶם אֶתָּה מוֹצֵא בְּהֶם טַעַם נִפְלָא וְחֵדֵשׁ וּמְתוֹק לַחֵדָּ וּמְאִיר עֵינַיִם מְאֹד, וְיֵשׁ בְּהֶם עֲמֻקּוֹת גְּדוֹל בְּדַרְךָ פֶּשֶׁט וּבְדַרְךָ סוּד וְנִסְתֵּר. פִּי כָּל הַתּוֹרוֹת יֵשׁ בְּהֶם סוּדוֹת נִסְתָּרִים וְנִפְלְאִים וְנוֹרְאִים מְאֹד מְאֹד. וְאֵי אֶפְשֶׁר לְבָאֵר זֹאת.“

”זוהי לשון תלמידו הגדול של רבינו, כל התלמידים לאורך כל הדורות שזכו וטעמו את הטעם הנפלא מעידים בהחלטיות; שכל החוזק שאנו כה זקוקים אליו על מנת שנצליח להחזיק עצמנו מול כל התאוות והטירוף שיש בדורנו – זה רק בכח הצדיקים. כמדומני, שהעלון שניקלע בהשגחה פרטית לידך, נותן תשובות.“

”הדיבורים אכן יפים, אך לשם מה כל האמור יכול לסייע לי“. תהה נתי.

”הם יכולים לסייע לך, והם יסייעו לך, בעזרת ה’. תראה שוב את הלשון המדהימה המובאת מחיי מוהר“ן, יתכן שיש בפתחנו אוצר לחיים איכותיים יותר, גבוהים יותר – האם לא ננסה? הבה נקבל יחדיו, לקראת חג מתן התורה, חג בו זוכים אנו

ודעת כיצד יש להתעמק עוד ועוד בכל תורה של רבינו הקדוש אך תחושותיו גאו והתערבבו.

המילים כמו הצליפו בו - היכן תורתך שנעלמה? ! היכן שמחתך? ! היכן התקשרותך לצדיקים? ! היכן שנותיך הטובות והיפות? !, אייכה נתי? !.

בעודו מתבוסס בכושתו ובצרתו, הונחה יד חברית על כתפיו השמוטות:

”שלום, נתי, מה שלומך? לא הייתי מתנגד לטעום אותו טעם נפלא וחדש ומתוק לחיך ומאיר עיניים מאוד... מעניין העלון?“ אמר מוישי בחיוך והצביע בידו על הכותרת המרכזית. ”קרה משהו?“ שאל בעדינות, מעשה ידיד ותיק ואמיתי.

בתור יהודים שזכו לקבל ולשאוב התחזקות אמיתית לחיינו מן שלוחן המלכים, אור- האורות - רבינו הקדוש, אנו מאמינים באמונה שלימה בכוח הצדיקים שידרכנו במדבר הסבוך והמסוכן של העולם הזה

”היכן לומדים לקרוא מחשבות?...“ שאל-השיב נתי בהפתעה ”אתה חבר טוב“.

”נכון“ צחק מוישי ”וזה הסיבה שאני יודע לקרוא את מחשבותיך... אנו ידידי אמת, נתי, חבל שלא פנית אליי מיוזמתך, בדיוק לכן יש חבר טוב?“ אמר והתיישב על ידו.

”אתה כל כך צודק. אבל לפחות כעת...“ שיווע נתי לכתף תומכת.

”וודאי. אני איתך“.

”תודה, מוישי. תשמע“ נשבר קולו ”עשיתי את דרכי כעת חזרה מן היער בו אני מתבודד, ונשברתי כאשר הבנתי לראשונה שכל הזוהר והאור אליו זכיתי כאשר התחלתי להבין את הבשורה שרבינו הקדוש מביא לעולם – נמוגה וחלפה. מזה תקופה ארוכה שאני מרגיש כמהלך בודד במדבר, מיושב, צמא לטיפת מים – ואין“ הוא דיבר מעומק ליבו, מתעודד מעניו של מוישי, המרוכזות בו. ”לרגעים אני חושב ש-זהו, הסתיימו הזמנים היפים בהם החייתי עצמי מכל מילה של רבינו, בהם עשיתי את המצוות מתוך שמחה וחיית“.

- והופכה על פיה.

”תמיד סברתי שמדדי ההצלחה תלויים ביחצנות ובתוצאות, גם בעבודת ה'. לכן כה קשה הייתה ההבנה שאין לי כל שווי אמיתי, כזה הנמדד לפי מעשי - שלצערי דלים הם“. מבייש היה לחשוף את המחשבות מול אמירה כזו מרבינו, אך בחסות סערת הרגשות ששהה – התגבר נתי על הכושה. ”כעת מבין אני לראשונה, שה' יתברך באמת אוהב וחפץ בי - כפי שאני, היכן שאני, ללא כל קשר להצלחותיי. תשמע מוישי, זה מדהים! חשבת על זה פעם?“ אמר נסער.

”זה אכן מדהים, נתי. כמה הודיה מחויבים אנו לבורא העולם שהאיר עינינו בהבנה המפעימה כי כל כוחנו נשאב מן מעיינות החכמה, יחידי הדורות. ורק מן דעת הקדושים נוכל להשית מנוחה לנפשנו.

”בטוחני שהאריכות הקיימת בתורה - גדולה מני ים, אולם קטע זה בפני עצמו מפליא ומרגש. שמעתי שכל התורה מקושרת בקשר נפלא - מתחילתה לסופה ולהיפך. וכולה עניין אחד; מסקרן לדעת כיצד אכן קשור עניין זה לנושא הפסיעות, המוזכר אף הוא בתורה. אולם כאמור, אנו רק בתחילת דרכנו. ועוד חזון למועד, אם

תמיד סברתי שמדדי ההצלחה תלויים ביחצנות ובתוצאות, גם בעבודת ה'. לכן כה קשה הייתה ההבנה שאין לי כל שווי אמיתי, כזה הנמדד לפי מעשי - שלצערי דלים הם

ירצה השם“.

מיד כאשר נפגשו למחרת - לא הצליח נתי לעצור בעצמו והתפרץ: ”מוישי, חשבתי הרבה על התורה ואף הקשבתי לשיעור על התורה והבנתי ע“פ השיעור הבנה מדהימה: יתכן שכל עניין הפסיעות קשור אכן בצורה נפלאה לעניין בו עסקנו אתמול; רבינו מלמדנו מסר נוקב: היצר-החולק-השונא בא להעניק לנו ראייה שלילית על העולם בכלל ועל עצמנו בפרט. לגרום לכף חובה לשבש ולתעתע בנו, כאומר חדלו לכם מפסיעותיכם הקטנות, מה ערך יש בהם... צעדו בפסיעות גדולות וגסות. זאת ה'תמורה' שחפץ לחולל בתוכנו, רצונו נובע מידיעתו מה תוצאה יש במהלך כזה – נפילה בטוחה. ורבינו – מדגיש הלוך וחזור: אל תשותו אל ליבכם את דבריו. שכן לרעתכם קם – פסיעותיכם הקטנות נחשבים לאין סוף אצלו יתברך. בסוף גם הם יהפכו לדרך כבושה.

”מוישי אני מתחיל להבין היכן שגיאתי, מעודי לא העליתי על קצה מחשבתי כי קיים כל ערך להתבודדות יבשה, גם אם היא ללא דיבורים כלל. עצם הרצון. לא חשבתי כי תפלתי, אף אם אינה מיוחדת ביותר – מחוללת נפלאות, ההבנה המדהימה הזו - -“ לא נלאה אתכם בהבנות המדהימות אליהם הגיעו השניים בשיחת החברים הארוכה והנסערת שהתנהלה ביניהם. אל אף שמרתקת היא...“

ועוד פרט מפעים שגילו לאחר שיחת החברים; תורה רע“ו ותורה רפ“ב, תורת 'אזמרה' - נאמרו מפי רבינו הקדוש באתו יום!.

כזה הוא הלימוד בעיון, פרט אל פרט חוברים ונרקמים לתמונה מפעיימה, תמונת חיינו.

לקבל התורה מחדש, ללא כל קשר למה שהיה, משהו חדש. הן בקבלת התורה כל המומים נרפאו – קיבלו אור שמימי חדש. כעת יש כוח מיוחד“.

”אכן רעיון – אם כמובן מובטח לי כל הטעם הנפלא והחדש הנ“ל. אך במחשבה נוספת - אני מאמין, אמונה זאת אמונה... מה נלמד“ שאל נתי.

”אולי נעשה כפשוטו, פשוט 'נמשש' הדוק היטב בדברי רבינו הקדוש בספרו ליקוטי מוהר“ן. שמעתי מגיסי – הלומד את התורה הזמנית עמה הולכים עוד רבים מאנ“ש - שללמוד ליקוטי מוהר“ן בעיון זהו טעם נפלא שא“א להשיגו עד שזוכים לטעום ממנו.

בתקופה זו הולכים כלל אנ“ש עם תורה רע“ו. אולי נתחיל ללמוד אותה, בהבנה עד כמה שנצליח. בטוח אני ששינוי נפיק מכך את המירב. ונזכה, אולי, לטעום את אותו טעם נפלא-וחדש-והמתוק-לחין-ומאיר-עיניים-מאוד... מי יודע?“ סיים מוישי ועיניו בהקו.

”האמת שאני לומד בכל יום עמוד-היומי בליקוטי מוהר“ן, זה לא מספיק?. ובכלל, האם הלימוד בעיון אינו ברמה גבוהה מכפי השגתנו?“

”לא. גיסי אמר לי שיש, כמו בכל דבר, דרגות. כל אחד יכול להתחבר לספר ולמחברו כפי מדרגתו. ותאמין לי - כאחד שהתחיל פעם אחת ללמוד בעיון – דף היומי ולימוד בעיון הם שני עניינים שונים לגמרי, כאשר זוכים ללמוד בעיון מתחברים לרבינו עצמו, מלבד עצותיו, ומבינים את דבריו, אם זוכים, בהרבה מאשר לימוד קליל כמו סדר הדף היומי, החשוב אף הוא מבחינות אחרות“ מוישי ונתי נפרדו כשתקווה מופחת בלבבותיהם.

”הבה נקשר עצמינו אל צדיק יסוד עולם - רבינו הקדוש, המעניק לנו חיים באיכות גבוהה יותר, רוחניים יותר. לאחר מכן אי“ה נתחיל לקרוא ביסודיות את התורה, מרישא ועד גמירא“ אמרו כאשר פתחו הספרים, חדורי מרץ ותקווה.

לאחר שקראו ביסודיות את כל התורה, חזרו על הקטע ש'תפס' את שניהם לבקשת נתי:

”...אף הוא כמִשַׁל הַתִּינּוֹק כְּשֶׁמֵתְחִיל לִילֵךְ, שֶׁבִתְחִלָּה אֵינוֹ יוֹכֵל לְהֵלֵךְ יָפָה, אֶף הָאָב מִחֲמַת גְּדֹל אֲהַבְתּוֹ וְשִׁעְשׁוּעָיו עִם בְּנוֹ, הוּא עוֹשֶׂה מִפְעָמֵי רַגְלָיו דְּרָךְ, כְּמוֹ שֶׁאֵנוּ רוֹאִין כְּשֶׁהַתִּינּוֹק עוֹשֶׂה אֵיזָה דְּבָר קָטָן, אוּ מְדַבֵּר אֵיזָה דְּבָר, אֶף שֶׁאֵינוּ חֲכָמָה כְּלָל, עִם כָּל זֶה מִחֲמַת אֲהַבַת הָאָב וְשִׁעְשׁוּעָיו מֵזָה, הוּא מַחֲבֵב הַדְּבָר וּמְגַדִּילוֹ וּמְרַחֵב וְעוֹשֶׂה מֵזָה דְּבָר גְּדוֹל, כְּמוֹ כֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁהַמַּצְנֶה מֵתְחִלַת לִילֵךְ, אוּ כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה אֵיזָה דְּרָךְ חֲדָשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֶף שֶׁבִתְחִלָּה הוּא שָׁבִיל דְּקִיק, עִם כָּל זֶה מִחֲמַת גְּדֹל שִׁעְשׁוּעָיו יִתְבָּרַךְ מֵזָה, הוּא עוֹשֶׂה מִפְעָמֵי רַגְלָיו דְּרָךְ כְּבוֹשָׂה:“

הם התפעלו יחדיו עם ההבנה החדשה שבמשפט הלוקחת את כל ההשקפה הטבעית הקיימת לנו על הנהגת העולם ועל עבודתו יתברך

מאליהם, מבלי שימת לב בפסיעות גסות ומהירות. כל חיסרון מייצר צורך למהר אך בשבת האדם צריך ללכת כאילו אין בכלל חיסרון בכריאה, כי הרגשת החיסרון בכריאה היא בעצמה החילול של השבת שכל מהותה שלום ושלמות.

לפי זה נוכל להבין שהגם שעצם האיסור של פסיעה גסה הוא רק מדרבנן, מכל מקום מדברי רבינו מבואר שהזהירות מפסיעה גסה בשבת זה השורש לכל הסוגי ההרחקה מכל פרטי איסורי השבת מדאורייתא ומדרבנן. ועל כן כאשר זוכים לתקן את עצם הפסיעות על ידי אכילת שבת מתקנים את כל חילולי השבת בשורשם.

י. ש. ק. מודיעין עילית

וכל זה כשהחולקים הם צדיקים אבל כשהחולקים עליו צדיקים בוודאי כוונתם הוא רק לטובה וכו'. לכאורה יפלא, וכי ראוי לו ג"כ להעמיד עצמו במחלוקת לחתור כנגד הצדיק ולגרום שיבוא למבוקשו הטוב לראות בו מה שהוא רוצה לראות בו, ולמה שידון הצדיק לכף זכות שכוונתו לטובה, אם בזה יפיר מחשבתו להרימו ולהמתיק הדינים מעליו.

אך, יתפרש שמה שאמר 'וכל זה כשהחולקים הם רשעים' קאי על זה גופא, שכל זה שע"י שמעמיד עצמו גורם שיבוא החולק למבוקשו הוא דייקא כשהחולק עומד עליו בדיניו ושנאתו, ואם מעמיד עצמו ג"כ שוקע יותר בדינים וכנ"ל, אבל במחלוקת הצדיק וכוונתו לטובה אדרבא, על ידי שתהיה נפשו כעפר ולא יטעה במחלוקתו של הצדיק שמחלוקת גמורה היא, ימשיך חסדים ויתרומם ויתנשא מעפר חתירת המחלוקת דסט"א ויקבל מתנתו הטובה, ויומתק עד למאד בזה מה שבחיוב עשיית נפשו כעפר אמר שלכל תהיה כעפר לדוש, לכל מיני חולקים, אך בקלקול עצותיו והפרת מחשבותיו דקדק לבקש רק על החושבים עלי לרעה לאפוקי הצדיקים שבוודאי כוונתם רק לטובה.

ועל כן נקראת תמר לשון תמורה היינו הס"א שהיא נקראת תמורה כי תמורת חכמה אוולת וכו'. אין זו הוכחה נוספת מלשון תמורה אלא תוצאה והגדרה שעל כן נקראת תמר לשון תמורה, דזו מהות הס"א וענינה צד אחר לצד הקדושה ואין לה קיום כשלעצמה אלא כצד אחר כנגד הקדושה כמוב"פ שהס"א בחי' מחלוקת דזה כל מציאותה. ולכאורה יש להקשות דגם בתמר דקדושה מונח הלשון דתמורה ואיך ירומז בזה שייכותה להס"א. ועוד יש להתפלא שהרי כל דבר נברא זה לעומת זה, שלכל דבר שבקדושה יש כנגדו בס"א ומה ההדגשה בזה דוקא בתמר.

אמנם מדברי רבינו בתורה זו עולה, שאף שהקדושה והס"א עומדות זו כנגד זו, בוודאי אין הקדושה תמורת הס"א, ולא יאמר תמורת אולת חכמה, שאין הרע מציאות לעצמו וכנ"ל, וכל קיומו ע"י יניקה והמרת הקדושה, ויתיישב דתמר דקדושה הוא שורש ומקור לאחיזת הס"א מחמת יניקת והמרת הס"א מאיתו, ועל אף שתמר

דוד ב. בית שמש

שרואה בו מה שהוא רוצה לראות בו. לכאורה לשון זו סתומה מאוד ואינה מבואר בה מה כוונתו הקדושה. שהרי מלבד עצם הלשון שצריכה ביאור, לכאורה כל שונא שעומד כנגד האדם רוצה להרע לו ומה שייך שהוא רוצה לראות בו איזה דבר נסתר.

אבל מהמשך התורה, וכן מתוך דברי רבינו בסמוך, אפשר לבאר שעיקר דברי רבינו אינם מדברים על שונא הרוצה להגיע לאיזה מעשה רע, אלא כל ענינו זה עצם המחלוקת על האדם, דהיינו שהוא אומר לאדם שדרכיו אינם מתוקנים ואינם מרוצים כלל לפניו יתברך, דהיינו שאין עולה שום חיבה ושעשוע להשי"ת ממעשיו. שזה היפך מה שהנחלק צריך לדון לכף זכות את השונא.

ומתוך כך אנו למדים שעיקר כוונתו של השונא זה ללמד כף חובה, להראות לאדם שהוא 'חלול' וריק מכל מציאות של נתינת והשפעת הטובות. ולכן עיקר מה שהוא בא ללמד חובה על האדם זה כדי שהאדם באמת לא ישיב לו שום טוב, אלא יראה גם בשונא בעצמו כף חובה, או אז הוא יגיע למבוקשו שהוא באמת נפל לבור שכרה לו השונא.

אך אם האדם מוציא מתוכו את כל הטוב שבו, אז הוא מפר את מחשבתו הרעה, דהיינו שהוא מגלה את מציאות הטוב שבו, ועל ידי זה יש ביכולתו אפילו (מלבד מה שהוא באמת מגלה לעצמו את השעשוע והחיבה שיש בכל מעשיו הטובים, אפילו הקטנים ביותר) להפוך את מחשבת השונא שגם הוא יראה מעתה את הטובות שיש בו.

א.מ.ג. ביתר עילית

כי מחילול שבת אי אפשר להיזהר כי בקל אפשר להכשל בחילו שבת ח"ו. לשון זו היא שפת יתר, כי גם אם באמת היה אפשר להיזהר מחילול שבת, עדיין אפשר לומר שיש פגם של חילול שבת והתיקון שלו הוא על ידי האכילה של שבת, ולשם מה כל כך נצרכת ההדגשה שאי אפשר להיזהר מחילול שבת.

ומלבד זאת, גם האמירה בעצמה קשה מאוד מדוע אי אפשר להיזהר והאם אין בכך חלישות הדעת לומר לנו שאין לנו את היכולת להיזהר מחילול שבת?

אבל אם נלמד מתוך קשרי התורה נבין שרבינו מלמדנו בהמשך דבריו שעיקר כוונתו כלפי חילול שבת מאוד מסוים, דהיינו מה שהוא מזכיר בהמשך דבריו שחז"ל אסרו לפסוע פסיעה גסה בשבת, שכלפי איסור זה יש הרגל כל כך גדול שהוא טבוע בתוך קומת האדם, עד כדי כך שכמעט אי אפשר להיזהר ממנו.

היניקה שיש לכל אדם ברגלים, זה ההרגל שלו ברגלים בעצמם ללכת

י.ק. צפת

מחלוקת של צדיקים. כל יהודי, חסיד ברסלב בפרט, יכול להיתקל פעמים רבות בחוסר בהירות ופעמים אפילו בדברים הנראים סותרים בתורת הצדיק, או אז מתעוררת אצלו סוג של תמיהה מה הצדיק רוצה ממני.

בתורה רעז' רבינו מזכיר את הענין הזה וז"ל "וזה שביקש דוד כשיהיה עליו מחלוקת של צדיקים וכו' בקמים עלי מרעים" – היינו מחלוקת של צדיקים שהם אחים ורעים בחינת תרי רעין דלא מתפרשין כי בוודאי הם אוהבים גדולים "עכ"ל.

ובפשטות כוונת דבריו שהצדיק חולק על האדם, אך מדויק לשונו הק' 'תרי רעין דלא מתפרשין' משמע שהוא עולה על מחלוקת שבין הצדיקים עצמם (כי אם כוונתו שהצדיק חולק על האדם הרי מבואר בהתורה שפעמים נדמה לנו שהוא מחלוקת של שנאה ואם כן לא הוי 'תרי רעין דלא מתפרשין') והמחלוקת, אף על פי שהיא בין הצדיקים או בתוך דברי הצדיק עצמו (עי' בח"י כללים כלל ט' 'שהצדיק' עולה בעיקרו על רבינו הקדוש וכן בכלל ז' שכל בחינה כלולה מכל הבחינות) ובכל זאת זהו 'בקמים עלי מרעים' כי כמו שנכתב בתחילת הדברים שפעמים יש לאדם כמין מחלוקת בדברי רבינו ואינו יודע איך ללכת בדרכי הצדיק.

ונראה בקשרי התורה שיש התייחסות גדולה בהמחלוקת בתוך דברי הצדיק על ענין עצות ההתעוררות והתחזקות וכמו שיבואר, (ועיין בליקו"ה עירובי תחומין ו' כעין זה לגבי עצות 'אזמרה ואיה' שהם ענין ההתחזקות והתעוררות) שכל אדם מתחבט בעצות האלו מתי הוא צריך לעורר עצמו ולהסתכל על מעשיו כאילו לא עשה עוד כלום, ומתי צריכין דווקא להיפך לחזק עצמו וליקר ולחבב כל מעשה קטן וכל פסיעה קטנה.

ושני הבחינות האלו מוזכרים בתורה. בתחילת התורה רבינו מזכיר את השונא שרוצה לראות כך רע - שזהו הבחינה מה שהאדם מסתכל על עצמו בעין רעה שלא עשה כלום, וזה לבדו אינו נכון כי צריכין גם ההתחזקות וע"כ כתב רבינו שם שאדרבא יסתכל על הטובות וידון אותן לכף זכות.

ובסוף התורה מבואר מה שה' יתברך מגודל שעשועיו עושה מהמצווה או מהדרך חדש להשם יתברך שהיא פסיעה קטנה, דרך כבושה – שזהו הבחי' של התחזקות לייקר ולהחשיב כל פסיעה קטנה וכל מעשה קטן לגדול ולדרך כבושה. אבל על מנת שה' יתברך יוכל להשתעשע בהמצווה

גופיה מצד הקדושה הוא, יונקת הס"א ממקום שיש להמיר ולהחליף בו, וכן נמשך מזה מה שתמר דקדושה חניטתו ופריחתו ע"י הצדיק ובו מרומז, שקיומו בקדושה ע"י הצדיק המנשא מניקת ותמורת הסט"א, וכן הוא לאידך גיסא שעבודת הצדיק ותיקוניו דייקא בשורש הדין והתמורה ובקל אפשר לטעות ולהמיר מח' התמר דקדושה עם שכנגדה.

אך הוא כמשל התינוק וכו' וכו'. ומקשרי הדברים יתברר שבזה תגבר התגברות הסט"א לחלוק ולחתור תחת דרכי הליכות המצוות לדון האדם לכף חובה ולהקטין לפניו מצוותיו ודרכיו בעבודת ה', ולהטעותו שאינם יכולים לילך ולעשות נחת רוח לפני בן זוגו, וממירה היא כל דיבור של חכמה לאוולת, וכל חיים של קדושת שבת ממירה וממשכת רגליה למוות, שטעות זו בעצמה סיבת השביל הדקיק של ימות החול.

אך אין לעמוד כנגד הס"א ולהיאחזו בדינה ובחלישות דעתה שהרי זה מבוקשה שיראה ויחשיב בעצמו מה שהיא רוצה לראות בו ותבוא למבוקשה בקל, אלא אדרבא יש להמתיק דינה בשורשו ולתת לה את טובתה – טובת הגוף החולק על הנשמה, שהיא האכילה בחינת מחלוקת שיש בה מקום לטעות ולינוק בימות החול. אך בשבת שכל דינים מתפרשין מינה וכל האלקות והדינים שבה כולו קדש חכמה וחסד ואין חלק בה לסטרא אחרא כלל וכלל, יקרה היא מאד והיא עצמה גם כן מצווה אלא שצריך להיזהר להחשיב אותה בעצמה כמצווה גדולה ויקרה כדי לא לתת בה בעצמה שום מקום ליניקת הסטרא אחרא, ועל כן דווקא על ידי ריבוי האכילה זוכים לתיקון הסטרא אחרא והמתקתה בשורשה.

ובזה משיבין רגלי המצווה אל הקדושה, ובזה מתגלה ומתברר שעשועי האב וחיבותו מכל שמירת שבת שהיא אף שאי אפשר ליזהר לגמרי מחילול שבת תיקון חיבותו על ידי אכילת שבת, שאם עבודה זו שלכאורה דבר קטן הוא ואינו חכמה כלל, יקר מאד לפניו יתברך מעוצם חביבותן גביה, שוב אין מקום לדיני הסט"א ומחלוקת של שנאה שנאה שמסיתנו לומר שבשנאת ה' אותנו כל מחלוקת הצדיקים ומניעות ממצוות הצדק שלו מללכת לפניו ובאמת זהו מחמת דיני וטעות הסט"א כנ"ל, ונתרפאו רגלי המצווה ואין אחיזה להסט"א ממצוותינו והולכת המצווה לפניו יתברך בפסיעות גסות ובדרך כבושה.

”

ובזה משיבין רגלי המצווה אל הקדושה, ובזה מתגלה ומתברר שעשועי האב וחיבותו מכל שמירת שבת שהיא אף שאי אפשר ליזהר לגמרי מחילול שבת תיקון חיבותו על ידי אכילת שבת, שאם עבודה זו שלכאורה דבר קטן הוא ואינו חכמה כלל, יקר מאד לפניו יתברך מעוצם חביבותן גביה

ד.ב. ירושלים

ויהי ריב בין רועי מקנה אברהם וכו'. לפי דברי רבינו יש להבין שהרי אברהם אבינו היה צדיק שבוודאי עשה את עצמו כמו עפר ואם כן צריך להבין איך על ידי מחלוקת אברהם עם לוט לא הומתקו כל הדינים. ואדרבה מן הראוי היה שעל ידי מחלוקתם אברהם יתקן את כל הפגם של הכנעני שנמצאם בארץ ישראל.

אמנם כאשר נדייק היטב בדברי הפסוק ובדברי רבינו בכל התורה, יובן שכל המחלוקת שם היא בדווקא בין הרועים של אברהם לרועים של לוט, דהיינו שמהמחלוקת שאברהם חלק על לוט, השתלשל מחלוקת דסטרא אחרא, כי לוט לא שמע מהמחלוקת של אברהם רק טובות אלא היה נדמה לו שזה מחלוקת של שנאה, לכן נאחו ברועים שלהם בעצמם, דהיינו באנשיהם מחלוקת גמור של שנאה.

לפי זה מובן שעיקר אחיזת המחלוקת דסטרא אחרא במחלוקת דקדושה, שייך יותר אצל אותם אנשים שהם קשורים לצדיקים שחולקים במחלוקת דקדושה, שאצלם יש יותר סיבה והתמשכות שהמחלוקת דקדושה תתעוות ותהפוך למחלוקת דסטרא אחרא שיש בה שנאה גמורה.

כאשר נתבונן שם בפרשה, נראה שאכן רק לאחר המחלוקת, אחרי שאברהם נפרד לגמרי מלוט, זכה להבטחה על ירושת הארץ ועל קניינה באופן של פסיעות והליכה בארץ ישראל. מלבד זאת ה' יתברך מברך את אברהם אבינו – 'והיה זרעך כעפר הארץ', דהיינו שהכוח הזה להיות כעפר, יהיה מושרש בעצמיות של כל יהודי בבחינת ונפשי כעפר לכל תהיה, כי זוהי הברכה והטובה היותר גדולה מכל הטובות שבעולם.

ה.ג. בני ברק

ועל ידי זה באמת נתתקנין הפסיעות קטנות ונתרחבין ונעשה מהם דרך כבושה. והנה אחרי כל מה שרבינו כתב לתרץ את קושייתו לכאורה עדיין הקושיה במקומה עומדת. אך בדקדוק לשונו הקדושה, נראה לבאר שרבינו בא לגלות שעיקר סלילת הדרך החדשה היא במה שמעתה עושים דרך מהפסיעות הקטנות, דהיינו שעצם ההחשבה והחביבות שנותנים לכל פסיעה קטנה, משנה את ההסתכלות על הפסיעה הקטנה וזה גופא ההרחבה שלה. כי מה שעד עתה זה היה נחשב כפסיעה קטנה ולא כמו דרך, כי דרך זה רק על ידי פסיעה גסה, עכשיו על ידי שמתגלה הגדרות והיקרות של כל פסיעה קטנה, בזה גופא מתקנים את עצם הפסיעה הקטנה, לא שמתקנים אותה על ידי שמרחיבים אותה ומגדילים אותה עד שהיא הופכת לפסיעה גסה, אלא משנים את כל ההסתכלות עליה ובכך היא נעשית בעצמה לדרך כבושה.

תמיד, ועיקר שעשונו הוא כשהמצווה בבחי' פסיעה קטנה צריך האדם לעורר עצמו להסתכל על המצווה עדיין כמצווה קטנה וכפסיעה קטנה. והעולה לעניינינו שהאמת הוא שהאדם צריך למזג שני העצות יחדיו כי עצות הצדיקים הם 'תריץ רעין דלא מתפרשין' ורק לנו נדמה כאילו הוא מחלוקת וסתירה גמורה.

ג. פרידמן ירושלים

והוא כמשל וכו'. הנה לכאורה יש להתפלא בדברי רבינו במשל, שרבינו אומר שיש אחד שחופר תחת בית חברו ואם האדם יחפור בתוך ביתו בחזרה כנגדו הרי הוא עוזר לחולק כנגדו. והרי לכאורה כאשר האדם בא לעשות כנגד החולק עליו, הוא לא יחפור בתוך ביתו אלא ילך לבית חברו ויחפור שם מתחת ביתו ואם כן אין המשל כלל דומה לנמשל.

אמנם כאשר נחתור בעומק דבריו הקדושים, נתבונן בעצם זה שרבינו מביא משל להסביר את מה שכבר ביאר בתחילה והרי אין דרכו הקדושה ברוב תורתיו להסביר את דבריו דרך משל, בפרט שהדברים מובנים יותר ללא המשל ואדרבה המשל רק מקשה את הבנת העניין יותר.

משכך אנו יכולים להבין שעיקר דבריו במשל באים לגלות לנו איזה עניין שלא נתבאר בתחילת דבריו שהם הנמשל. כי רבינו מגלה בתוך המשל שהמחלוקת המדוברת לפני כן, עוסקת במחלוקת שבה כביכול החולק והנחלק שניהם גרים בבית אחד!

ביאור הדברים יובן עתה בשלושה רבדים שונים:

א' שכל אחד בתוכו כלול הן מהחולק השונא והן מהנחלק, דהיינו שיש בתוכו את צד הקדושה ואת צד הסטרא אחרא שנאחזת בכל אחד ואחד. והגם שאכמ"ל לבאר עניין זה בארוכה, לפי זה יבואר שמתוך המשל אנו למדים ששייך שהחפירה של הנחלק בתוך ביתו שלו, היא היא החפירה שחופר גם בביתו של שונאו, שהרי שניהם גרים בבית אחד וכל פגיעה בחולק היא גם פגיעה בעצמו.

ב' שמקשרי התורה אנו למדים שעניין המחלוקת זה גם כלפי האדם עם כלל הגרים בביתו, כמו בני ביתו וילדיו וכמבואר בהמשך התורה בעניין 'אשתו הראשונה' וכן בעניין קשר האב עם בנו. ועל כן גם בעניין זה כל המחלוקת היא בתוך אותו בית, שכאשר מישוהו מבני הבית מערער את יציבות הבית בכל בחינה שהיא, החפירה כנגדו היא הרס הבית שלך בעצמך.

ג' לפי שני הרבדים דלעיל, יובן עתה שגם כל העולם כולו בכלליותו הוא בית אחד גדול שמשותף לכולם, והגם שאנו חיים בעולם של פיורוד שכל אחד חושב ודואג רק על המקום שלו, רבינו בא לגלות מתוך המשל והנמשל, שבאמת באמת, גם כאשר האדם חופר בבית חברו כנקמה על החפירה בביתו, כלפי האמת הוא הורס את השפע של העולם, הוא מחריב חלק מהטוב שקיים בעפר שהוא עצמיות הבריאה והדבר דומה בדיוק לאחד שחופר ביתו.

נודע בשערים המצוינים נוראות תורתך, עם זקני ארץ בשבתך.
פיה פתחת בחכמה ותורת חסד על לשונך:
ומקצת מהם שיעברו על שפתותיך, וגלית לפני תלמידיך.
ועם נשמותיהם התקשרת בעת אמירת תורתך:
ואת רע מעשיהם הכנעת במטה עזה, שהם טובת מעשיך.
ולבך שפכת בתחנונים לפני קונך:
והוספת והגדלת הקדשה למעלה בתחנוניך.
ובאורי התורה מלב העליון המשכת בתפלתך
ובדבורים חמים כגחלי אש אותם קבלת בקבלתך.
הלא המה המאמרים הקדושים שבספר לקוטי מאמריך:

נשגבו מאד מחשבותיך אשר חשבת, ומעשיך אשר עשית.
כי רצית שלא יפסיקו לעד הדרכים והנתיבות אשר בהם דרכת:
ואילנות רבים ורעים משם עקרת, ועשבים רעים משם בערת.
ופעמים רבים אנה ואנה עליהם הלכת.

יען שיהיה דרך כבושה לרבים רצית:
ושיהיה קיום לנצח כל התורות והשיחות אשר דברת.
הלא המה כל דברי תורתך:

(מתוך 'שיר ידידות' לרבי יחיאל מענדיל בן רבי ישעיה שזום בן רבי יודל תלמיד רבינו ז"ל)